

DIAGNOZA

SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

GMINY CIĘŻKOWICE

DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA GMINY CIĘŻKOWICE

CIĘŻKOWICE, maj 2022

Zespół autorski

Barbara Łączna

Grzegorz Godziek

dr Daniel Budzeń

Zespół ds. opracowania Strategii Rozwoju Gminy Ciężkowice na lata 2022–2030

powołany Zarządzeniem nr 505/2022 Burmistrza Gminy Ciężkowice z dnia 31.01.2022
w składzie:

Stanisław Kuropatwa – Burmistrz Gminy Ciężkowice – Przewodniczący

Beata Weron-Białas – Sekretarz Gminy Ciężkowice – Zastępca Przewodniczącego

Dorota Popiela – Skarbnik Gminy Ciężkowice

Michał Koralik – Przewodniczący Rady Miejskiej w Ciężkowicach

Marcin Szymczyk – Przewodniczący Komisji Rozwoju Gosp. i Finansów Publicznych

Robert Truchan – Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury, Zdrowia i Polityki Społecznej

Jan Kantor – Przewodniczący Komisji Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Porządku Publicznego

Bogdan Krok – Dyrektor Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice

Katarzyna Zych – Dyrektor Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej

Anna Zagąta – Dyrektor Administracji Samorządowej Placówek Oświatowych

Marta Gucwa – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Andrzej Jarocho – Kierownik Ciężkowickiej Jednostki Usług Komunalnych

Agata Salamon – Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego i Spraw Obywatelskich

Dariusz Zięcina – Kierownik Referatu Rozwoju Gospodarczego i Inwestycji

Marek Zwolenik – Kierownik Referatu Gospodarki Komunalnej

Przemysław Truchan – Kierownik Referatu Gospodarki Przestrzennej

Aneta Zabawska – Kierownik Referatu Bezpieczeństwa Publicznego

Kinga Truchan – Inspektor – samodzielne stanowisko ds. działalności gospodarczej, zdrowia publicznego i transportu

Bożena Baniak – przedstawiciel sołtysów

PROREGIO CONSULTING Grzegorz Godziek
& PERIDEA Barbara Łączna
biuro@proregio.pl
+48 601 961 499
+48 695 600 690

Spis treści

1. Charakterystyka Gminy Ciężkowice	5
1.1. Podstawowe informacje o Gminie Ciężkowice.....	5
1.2. Miejsce Gminy Ciężkowice w funkcjonalnym układzie Małopolski	7
1.3. Rys historyczny ziem, na których położone są dziś Ciężkowice.....	8
1.4. Etnografia	10
2. Pozycja rozwojowa Gminy Ciężkowice na tle wybranych gmin o podobnej strukturze osiedleńczej kraju	11
2.1. Wymiar społeczny	14
2.2. Wymiar gospodarczy.....	17
2.3. Wymiar środowiskowo-przestrzenny.....	20
2.4. Podsumowanie	22
3. Analizy pogłębione w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym	23
3.1. Metodyka diagnozy	23
3.2. Analiza pogłębiona w wymiarze społecznym.....	24
3.2.1. Ludność.....	24
3.2.2. Edukacja i wychowanie.....	32
3.2.3. Kultura	36
3.2.4. Sport i rekreacja	38
3.2.5. Zdrowie.....	39
3.2.6. Pomoc społeczna	41
3.2.7. Bezpieczeństwo	42
3.2.8. Kapitał społeczny.....	45
3.2.9. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze społecznym	46
3.2.10. Wyzwania w obszarze społecznym	48
3.3. Analiza pogłębiona w wymiarze gospodarczym	49
3.3.1. Podmioty gospodarcze i rynek pracy.....	49
3.3.2. Rolnictwo.....	54
3.3.3. Potencjał turystyczny	54
3.3.4. Potencjał uzdrowiskowy	64
3.3.5. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze gospodarczym.....	68
3.3.6. Wyzwania w obszarze gospodarczym	69
3.4. Analiza pogłębiona w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	69
3.4.1. Lesistość	70
3.4.2. Formy ochrony przyrody na obszarze Gminy	70
3.4.3. Wody powierzchniowe, wody podziemne, zagrożenia powodzią i suszą	77
3.4.4. Stan i jakość powietrza	84
3.4.5. Zagospodarowanie przestrzenne	85
3.4.6. Infrastruktura komunalna.....	89

3.4.7. Komunikacja i transport	93
3.4.8. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	94
3.4.9. Wyzwania w obszarze środowiskowo-przestrzennym	95
3.5. Ocena sytuacji finansowej Gminy Ciężkowice.....	96
3.5.1. Dochody	96
3.5.2. Wydatki	100
3.5.3. Finansowanie budżetu i zadłużenie	103
3.5.4. Podsumowanie i wnioski.....	105
4. Powiązania funkcjonalne gminy Ciężkowice.....	106
4.1. Powiązania komunikacyjne	106
4.2. Powiązania w zakresie usług edukacyjnych	107
4.3. Dojazdy do pracy	108
4.4. Usługi ochrony zdrowia.....	108
4.5. Kultura.....	108
4.6. Suburbanizacja i powiązania migracyjne	109
4.7. Aglomeracja tarnowska	109
4.8. Terytorium „Ogród”	110
4.9. Współpraca międzygminna.....	111
5. Załączniki	113
5.1. Badanie ankietowe nr 1. Zasoby gminy Ciężkowice w oczach mieszkańców	113
5.2. Badanie ankietowe nr 2. Kanały komunikacji z mieszkańcami oraz życia i usług na terenie Gminy Ciężkowice	114
5.3. Badanie ankietowe nr 3. Mocne i słabe strony Gminy Ciężkowice oraz kierunki rozwoju Gminy	125
5.4. Badanie ankietowe nr 4. Ciężkowice jako miejsce do życia z perspektywy ludzi młodych	136
5.5. Badanie ankietowe nr 5. Ankieta dla sołtysów i radnych Gminy Ciężkowice	150
6. Spis tabel / zdjęć / rysunków	157
Spis tabel.....	157
Spis zdjęć	157
Spis rysunków.....	157

1. Charakterystyka Gminy Ciężkowice

1.1. Podstawowe informacje o Gminie Ciężkowice

Gmina Ciężkowice leży w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego, w powiecie tarnowskim. Gmina obejmuje miasto Ciężkowice oraz dwanaście wyodrębnionych sołectw: Bogoniowice, Bruśnik, Falkowa, Jastrzębia, Kańska Dolna, Kańska Górna, Kipszna, Ostrusza, Pławna, Siekierzyna, Tursko i Zborowice.

Gmina położona jest na Pogórzu Ciężkowickim, wchodzącym w skład Pogórza Środkowobeskidzkiego, nad rzeką Białą (prawy dopływ Dunajca). Pogórze Ciężkowickie od zachodu sąsiaduje z Pogorzem Rożnowskim (oddziela je rzeka Biała), od wschodu z Pogorzem Strzyżowskim (oddziela je rzeka Wisłoka). Od północy graniczy z Płaskowyżem Tarnowskim, do którego opada wyraźnym progiem Góry Świętego Marcina (około 150 m względnej różnicy wysokości). Od południa opada do Kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej. Wierzchowina osiąga wysokość 320–440 m n.p.m. Najwyższym wzniesieniem jest Liwocz (562 m). Inne wyższe wzniesienia to: Brzanka (534 m), Gilowa Góra (508 m), Kokocz (441 m). Powierzchnia obszaru, określanego mianem Pogórza Ciężkowickiego, wynosi około 740 km². Na najlepiej zachowanej części tego obszaru utworzono Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy i kilka rezerwatów przyrody, w tym Rezerwat przyrody Skamieniałe Miasto w Ciężkowicach.

Rysunek 1. Usytuowanie Gminy Ciężkowice na mapie Województwa małopolskiego

Źródło: www.malopolskie.pl

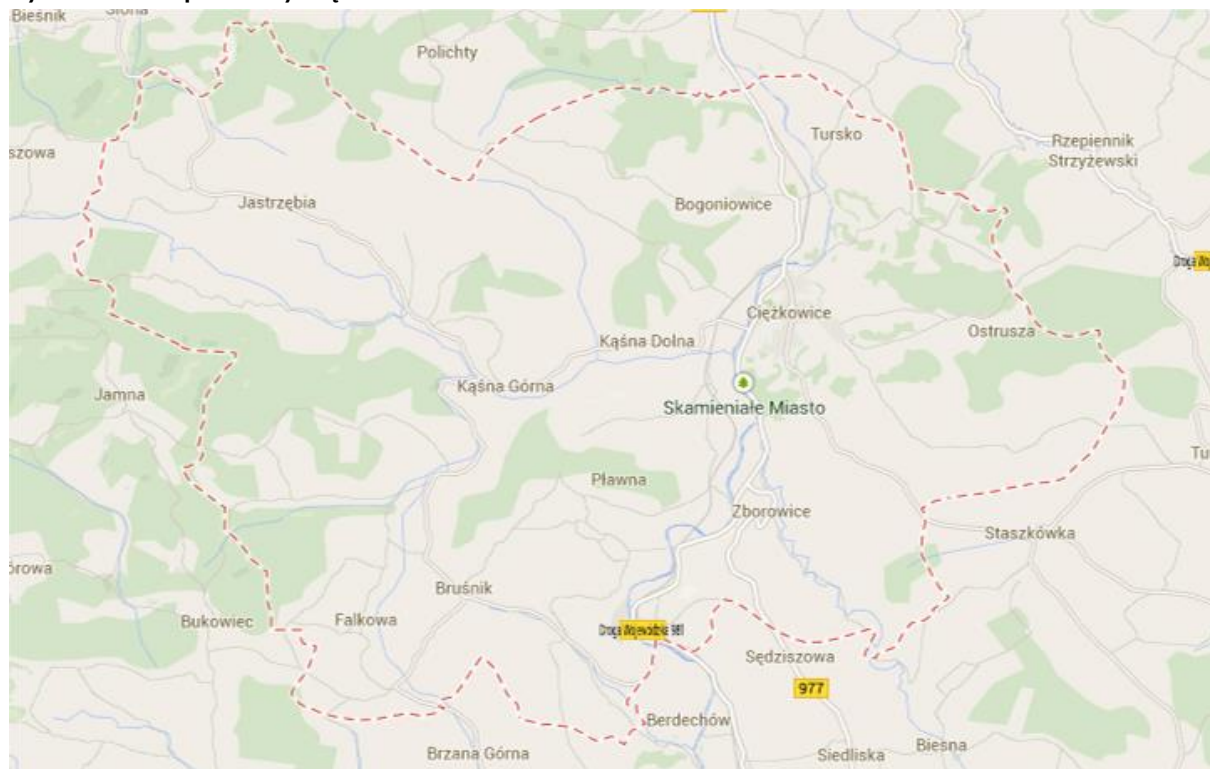
Pod względem administracyjnym Gmina Ciężkowice od północy graniczy z Gminą Gromnik, od wschodu z Gminą Rzepiennik Strzyżewski, od południa z Gminami Moszczenica, Bobowa i Korzenna, zaś od zachodu z Gminą Zakliczyn.

Obszar Gminy Ciężkowice wynosi 103 km², co stanowi około 7,29% ogólnej powierzchni powiatu tarnowskiego (1 412 km²). Na terenie Gminy mieszka 11 237 osób (stan na koniec 2020 roku), co stanowi około 5,58% ludności powiatu. Na przestrzeni ostatnich lat liczba ludności Gminy jest bardzo stabilna – na koniec roku 2010 wynosiła 11 211 osób. Na terenie Gminy nieznacznie więcej jest mężczyzn (5 651) niż kobiet (5 586), co daje proporcję 50,29% mężczyzn do 49,71% kobiet i proporcja ta utrzymuje się na podobnym poziomie przez ostatnie lata. W samym mieście Ciężkowice mieszka 21,78% mieszkańców Gminy (2 447 osób), zaś pozostałe 78,22% (tj. 8 790 osób) zamieszkuje tereny wiejskie Gminy Ciężkowice. Także ta wartość utrzymuje się na prawie identycznym poziomie, z minimalnymi odchyleniami rok do roku, przez ostatnich kilka lat.

Średnia gęstość zaludnienia, w skali całej Gminy, utrzymuje się na *de facto* niezmiennym poziomie i wynosi 109 osób na km² (przy 108 osobach na km² w roku 2010). Widać nieznaczne zróżnicowanie gęstości zaludnienia pomiędzy obszarem miejskim, a obszarami wiejskimi Gminy. W mieście średnia gęstość w roku 2020 wynosiła 245 osób na km² (w 2010 roku: 251 os./km²), co oznacza niewielki odpływ mieszkańców z terenu miasta. Zaś na terenach wiejskich wynosiła w roku 2020 – 94 osoby na km² (przy 93 os./km² w roku 2010).

Tylko trzy wsie liczą ponad tysiąc mieszkańców – najwięcej Jastrzębia (1 595), następnie Zborowice (1 182) i Bruśnik (1 042). Pozostałe miejscowości zamieszkuje poniżej tysiąca osób, przy czym liczebność poszczególnych miejscowości oscyluje pomiędzy 700 a 500 mieszkańców. Najmniejsze jest Tursko, liczące zaledwie 315 osób i Kipszna z 360 mieszkańcami.

Rysunek 2. Mapa Gminy Ciężkowice

Źródło: www.google.pl

Miasto Ciężkowice zlokalizowane jest w połowie drogi pomiędzy dwoma ośrodkami subregionalnymi – Tarnowem i Nowym Sączem. Odległość Ciężkowic od Tarnowa wynosi 33,5 km, a czas dojazdu samochodem wynosi ok. 40–50 minut, od Nowego Sącza wynosi 38,8 km z czasem dojazdu także ok. 40–50 minut; zaś od Krakowa, w zależności od wybranej drogi od 102 do 115 km, z czasem dotarcia wahającym się od 1,5 do 2 godzin (zależnie od wybranej drogi i pory dnia). Gmina Ciężkowice leży pomiędzy dwoma drogami krajowymi tj. DK 73 Tarnów – Jasło oraz DK 75 Brzesko – Nowy Sącz – granica państwa w Muszynie.

Miasto Ciężkowice położone jest w środkowo-północnej części Gminy, na osi drogi wojewódzkiej 977 relacji Tarnów – Gorlice, która jednocześnie stanowi główny węzeł komunikacyjny na jej terenie. Takie położenie wzmacnia znaczenie miasta jako gminnego (lokalnego) ośrodka usługowego, jednocześnie relatywnie bliskie sąsiedztwo miast subregionalnych, a także innych miast o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej (Tuchowa, Bobowej), spowalnia rozwój usług wyższego rzędu (nauka, edukacja, zdrowie) oraz ogranicza dostęp do usług lub miejsc pracy oferowanych przez ośrodek miejski o znaczeniu regionalnym. Z kolei położenie na osi Tarnów – Nowy Sącz, wzmocnione obecnością linii kolejowej o tej samej relacji, znacząco zwiększa możliwość wykorzystania już istniejących i obecnie powstających atrakcji turystycznych lub rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru Gminy, w ofercie jednodniowej lub weekendowej dla mieszkańców Tarnowa, Nowego Sącza, Gorlic, reszty Małopolski, a jak wskazują analizy ruchu w Parku Zdrojowym, także województw ościennych, szczególnie Podkarpacia.

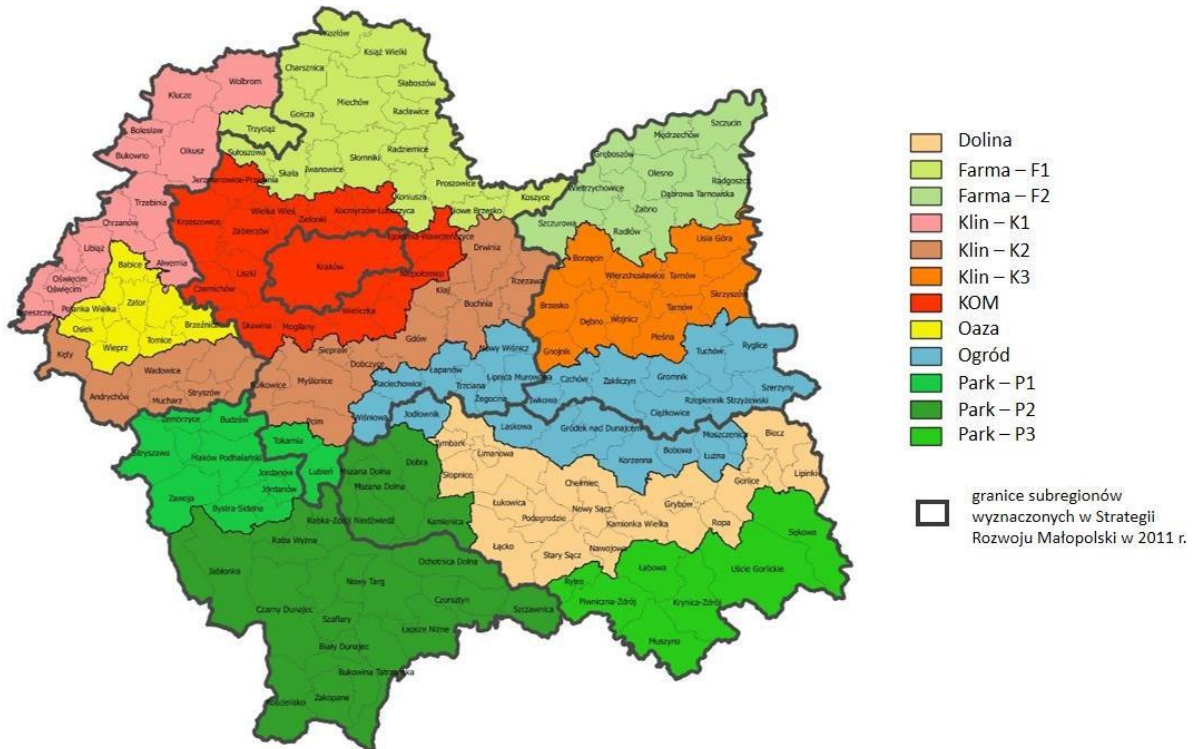
1.2. Miejsce Gminy Ciężkowice w funkcjonalnym układzie Małopolski

Charakterystyczną cechą procesów osadniczych na terenach Podgórze są – silniejsze niż na innych obszarach – związki z warunkami środowiska przyrodniczego. Trudniejsze warunki rolniczego wykorzystania i zagospodarowania przestrzeni, wpływają zatem na pewną odrębność struktury funkcjonalno-przestrzennej sieci osadniczej takich terenów, jak bliższe i dalsze otoczenie Ciężkowic. Obszar ten charakteryzuje się najrzadszą siecią miast w Małopolsce. „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego” został przyjęty Uchwałą Nr XLVII/732/2018 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 roku. W PZPWM określono między innymi podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru Gminy Ciężkowice w perspektywie roku 2030+.

Także w tym dokumencie zaliczono Gminę Ciężkowice do obszaru funkcjonalnego nazywanego „Ogród”, w subregionie tarnowskim. Obszar ten charakteryzuje niska gęstość zaludnienia, silny odpływ migracyjny, niski poziom urbanizacji, niskie zatrudnienie, rozdrobniony i niskotowarowy typ rolnictwa, a także krajobraz o typie pogórza. Plan kwalifikuje Gminę Ciężkowice do obszaru interwencji w zakresie zabudowy rozproszonej, słabo wykorzystanego potencjału turystycznego, nieposiadający dostępności do dróg ekspresowych i autostrad, o 100% udziale obszarów chronionych w powierzchni gminy. Priorytetowym kierunkiem jego zagospodarowania winna być ochrona krajobrazu, przeprofilowanie rolnictwa oraz rozwój turystyki.

Rysunek 3. Obszary funkcjonalne na tle subregionów Małopolski

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego, 2018

1.3. Rys historyczny ziem, na których położone są dziś Ciężkowice

Najstarsze informacje na temat Ciężkowic pochodzą z początku XII wieku – wzmianka o wsi Cecouici, pod której nazwą kryje się osada Ciężkowice, znalazła się w dokumencie biskupa Tusculum i jednocześnie legata papieża Kalista II na Polskę i Węgry – Idziego, który wymienia i zatwierdza posiadłości klasztoru tynieckiego. Przypuszcza się, że Ciężkowice istniały już w XI wieku i były wówczas centrum gospodarczym całego klasztorowego terytorium nad rzeką Białą. Przynależność Ciężkowic do dóbr opactwa tynieckiego potwierdza także bulla papieża Grzegorza IX z 1229 roku.

W pierwszej połowie XIV wieku Ciężkowice wróciły w posiadanie króla Kazimierza Wielkiego, który 29 lutego 1348 roku wydał w Krakowie, przywilej lokacji miejskiej Ciężkowicom, wystawiony dla mieszczan ze Starego Sącza – braci Minarda i Mikołaja. Mieli oni zorganizować nowo powstającą gminę miejską i sprawować funkcje wójtów. Miasto miało powstać na terenie dotychczasowej wsi Ciężkowice oraz na terenach sąsiadujących z nią wsi Bogoniowice i Ostrusza, które stanowiły odtąd własność miejską.

Ciężkowice, dzięki swemu dogodnemu położeniu na szlaku z Krakowa do Węgier, stały się ważnym ośrodkiem wymiany handlowej, z prawem do organizacji targów. Dużym ułatwieniem dla kupców, i nie tylko, był zbudowany przed rokiem 1556 most na rzece Białej.

Druga połowa XVII wieku to okres upadku znaczenia miasta. Od 1655 roku ciągłe przemarsze wojsk szwedzkich, a następnie Węgrów pod wodzą Rakoczego, odbiły się licznymi szkodami i stratami tutejszej ludności. Dopełnieniem tego były epidemie z roku 1622 i 1652 dziesiątkujące miejscową ludność. Do spustoszenia miasta u schyłku XVII wieku, przyczyniły się również częste klęski głodu, spowodowane nieurodzajem. Pierwszy rozbiór Polski (1772 rok) i wynikająca z tego zmiana granic politycznych nie pozwoliły miastu na odrodzenie.

Ciężkowice znalazły się pod zaborem austriackim, a językiem urzędowym został język niemiecki. Fatalnym dla Ciężkowic był rok 1830, w którym to wielki pożar strawił znaczną część zabudowań miejskich, a także dotknął kościół pw. św. Andrzeja. Ciężkowic nie ominęły również wydarzenia rabacji galicyjskiej. Zaś niedługo po niej nastąpiła kolejna – na przestrzeni kilku lat – klęska głodu.

W XIX wieku, po utworzeniu Austro-Węgier, Galicja otrzymała autonomię i językiem urzędowym na powrót stał się język polski. Przeprowadzono wtedy reformy: administracyjną i szkolnictwa. Duże znaczenie dla całego regionu miała budowa linii kolejowych, łączących Tarnów z Nowym Sączem (1876 rok) i Tarnów z Jasłem (1884 rok). Była to ówczesnie największa inwestycja, dzięki której znalazło zatrudnienie wielu mieszkańców Ciężkowic. Dla tych, którzy nie mogli utrzymać się z rzemiosła czy z roli – pozostała emigracja. Ważnym wydarzeniem dla lokalnej społeczności było otwarcie w Ciężkowicach w roku 1877 poczty, która zdecydowanie ułatwiła mieszkańcom tego obszaru komunikację ze światem.

W latach 90. XIX wieku, w jednej z ciężkowickich wsi – Kąsnej Dolnej – posiadłość nabył słynny polski wirtuoz, pianista i polityk Ignacy Jan Paderewski. Od 1893 roku działało Towarzystwo Szkoły Ludowej, którego celem była popularyzacja oświaty i walka z analfabetyzmem. W 1910 roku założona została orkiestra dęta, a także oddział Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W 1905 roku, z inicjatywy proboszcza – księdza Jacka Michalika została założona „Spółka Oszczędności i Pożyczek” – pierwowzór obecnego Banku Spółdzielczego.

I wojna światowa zostawiła swoje piętno na terenie Ciężkowic. W najbliższym sąsiedztwie miasta przebiegał front austriacko-rosyjski. Pozostałością krwawych walk są groby żołnierzy na cmentarzach wojennych, których na terenie obecnej gminy jest 6.

W okresie międzywojennym, w wyniku reformy administracyjnej z 1934 roku, Ciężkowice utraciły prawa miejskie, co odebrało miejscowości prestiż. Społeczność wciąż trudniła się rzemiosłem, rolnictwem, handlem oraz pracowała na kolei. W tamtym okresie upowszechniano nauczanie, od 1928 roku działa Sekcja Biblioteczna, a w 1935 roku został założony Niedzielny Uniwersytet Wiejski. 7 września 1939 roku wojska niemieckie zajęły tereny Ciężkowic i pozostały tu do 17 stycznia 1945 roku.

1 stycznia 1998 roku, po 64 latach, Ciężkowice ponownie uzyskały status miasta. Jego nadanie odbyło się uroczystie 28 lutego 1998 roku, w 650. rocznicę miejskiej lokacji.

Zdjęcie 1. Archiwalne zdjęcia Ciężkowic

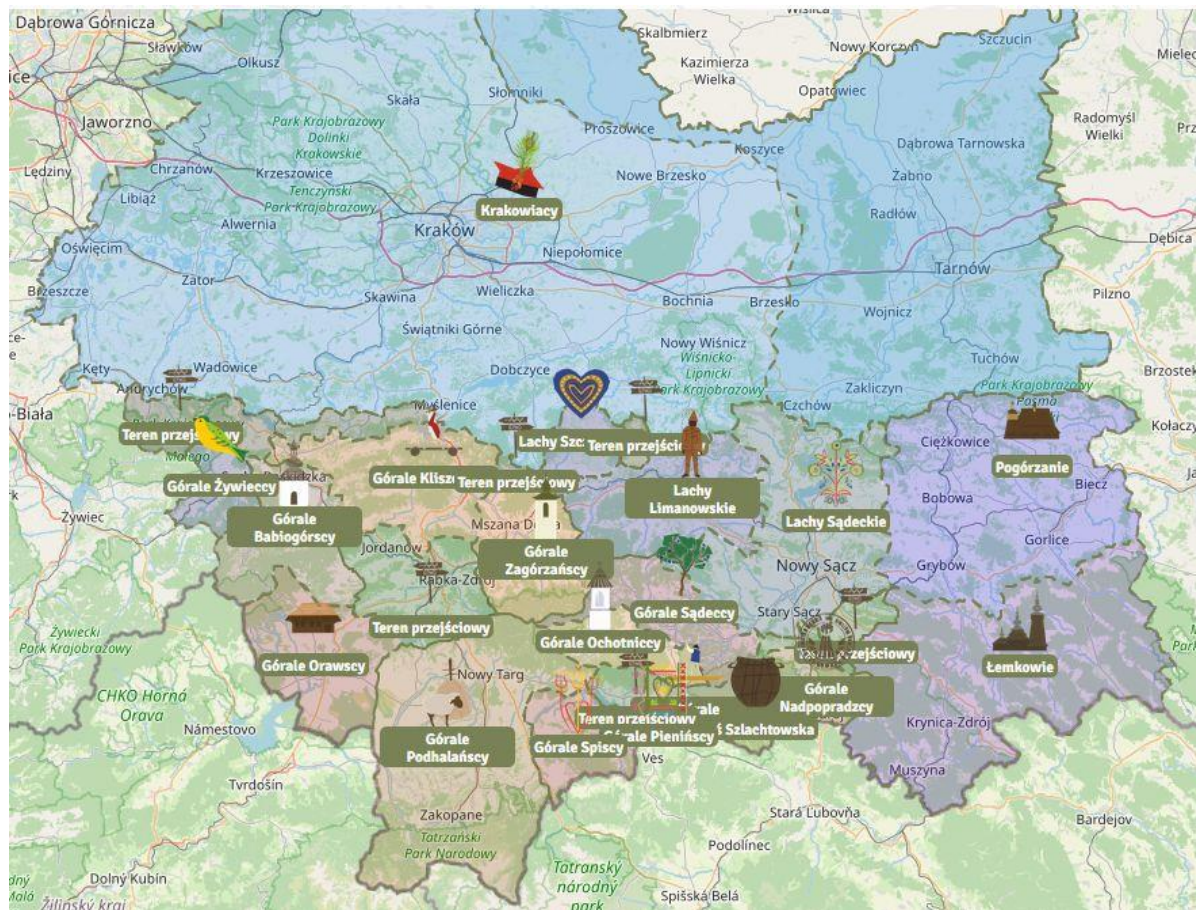
Źródło: www.ciezkowice.pl

1.4. Etnografia

Etnograficznie obszar Gminy Ciężkowice zalicza się do Pogórzan Zachodnich. Pogórzanie to grupa etnograficzna zamieszkująca długi, równoleżnikowy pas podgórski od rzek Białej i Dunajca do Sanu, tj. okolice Gorlic, Biecza, Jasła (Pogórzanie zachodni) oraz Krosna, Brzozowa, Dynowa (Pogórzanie wschodni). W kulturze Pogórzan, utrzymujących wielowiekowe kontakty z ludnością po drugiej stronie Karpat, widoczne były też wyraźne wpływy z terenów zakarpaccich (węgierskie, słowackie) – zwłaszcza w stroju i folklorze. Na stosunkowo szybki zanik niektórych elementów tradycyjnej kultury pogórzańskiej, np. stroju wiejskiego, miał duży wpływ rozwój przemysłu naftowego, zapoczątkowany w połowie XIX wieku na Podkarpaciu i w Beskidzie Niskim, a szczególnie intensywny w okolicach Gorlic.

Bogata kultura ludowa Pogórzan, wytworzona na pograniczu góralsko-krakowskim oraz oryginalne tradycje kulturowe Łemków – grupy odrębnej etnicznie i wyznaniowo, złożyły się na atrakcyjność i różnorodność wsi podgorlickich. Ponieważ nie należały one – podobnie jak cała południowa Małopolska – do regionów zamożnych, a surowe warunki przyrodnicze narzucały skromny charakter życia – stosunkowo długo zachowały się tu dawne, dziś już archaiczne, sposoby gospodarowania. Dotyczyło to zarówno budowania domostw, uprawiania roli, eksploatacji lasu, prowadzenia licznych rzemioł, jak również form świętowania, czyli licznych obrzędów dorocznych i rodzinnych. Wiele bezcennych świadectw miejscowej kultury ludowej przetrwało do dziś w zabytkach materialnych, a także w umiejętnościach oraz pamięci starszych pokoleń.

Rysunek 4. Regiony etnograficzne Małopolski

Źródło: www.etnozagroda.pl

2. Pozycja rozwojowa Gminy Ciężkowice na tle wybranych gmin o podobnej strukturze osiedleńczej kraju

Analizę porównawczą przeprowadzono za pomocą narzędzia Związku Miast Polskich – „Monitora Rozwoju Lokalnego II” (MRL), które pozwala na ocenę stopnia konkurencyjności poszczególnych gmin, porównując je z innymi **gminami pełniącymi podobną funkcję w strukturze osiedleńczej kraju**. Monitor Rozwoju Miast pozwala analizować różne aspekty funkcjonowania gmin, na podstawie danych statystycznych pochodzących ze statystyki publicznej.

Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju, w MRL wyodrębniono 3 wymiary analiz: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny, a w ich ramach 12 obszarów charakteryzujących główne sfery życia społeczno-gospodarczego gmin, które zostały podzielone na 48 podobszarów. Podobszary charakteryzowane są przez 152 wskaźniki.

Rysunek 5. Dwanaście obszarów tworzących ogólny wskaźnik rozwoju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

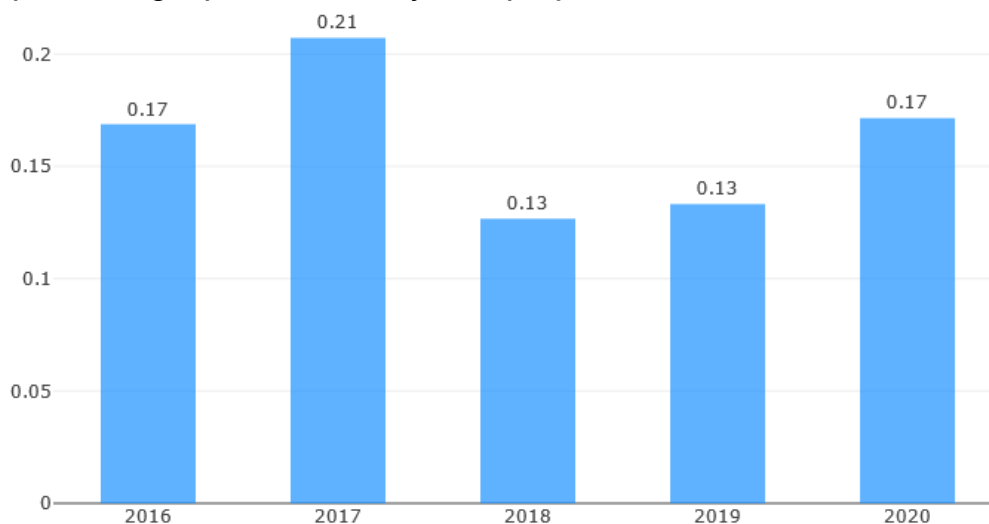
Gmina Ciężkowice, wraz z innymi 74 gminami, należy do grupy zdefiniowanej jako **Gminy Miejsko-Wiejskie: Gospodarka ekstensywna**. Do analizy – zgodnie z funkcjonalnością „Monitora Rozwoju Lokalnego” brane są wszystkie 74 gminy z grupy porównawczej.

Natomiast dla czytelności niektórych wykresów wskazano jedynie wybrane gminy, pamiętając, że grupę odniesienia stanowią zawsze wszystkie gminy należące do grupy. Zatem na poniższych wykresach wyróżniono, poza Gminą Ciężkowice, 9 innych gmin z makroregionu, spośród wszystkich 74 używanych w tej analizie:

- Czchów (powiat brzeski, województwo małopolskie),
- Koszyce (powiat proszowicki, województwo małopolskie),
- Kuźnia Raciborska (powiat raciborski, województwo śląskie),
- Miechów (powiat miechowski, województwo małopolskie),
- Nowy Wiśnicz (powiat bocheński, województwo małopolskie),
- Opatowiec (powiat kazimierski, województwo świętokrzyskie),
- Ryglice (powiat tarnowski, województwo małopolskie),
- Ustrzyki Dolne (powiat bieszczadzki, województwo podkarpackie),
- Zakliczyn (powiat tarnowski, województwo małopolskie).

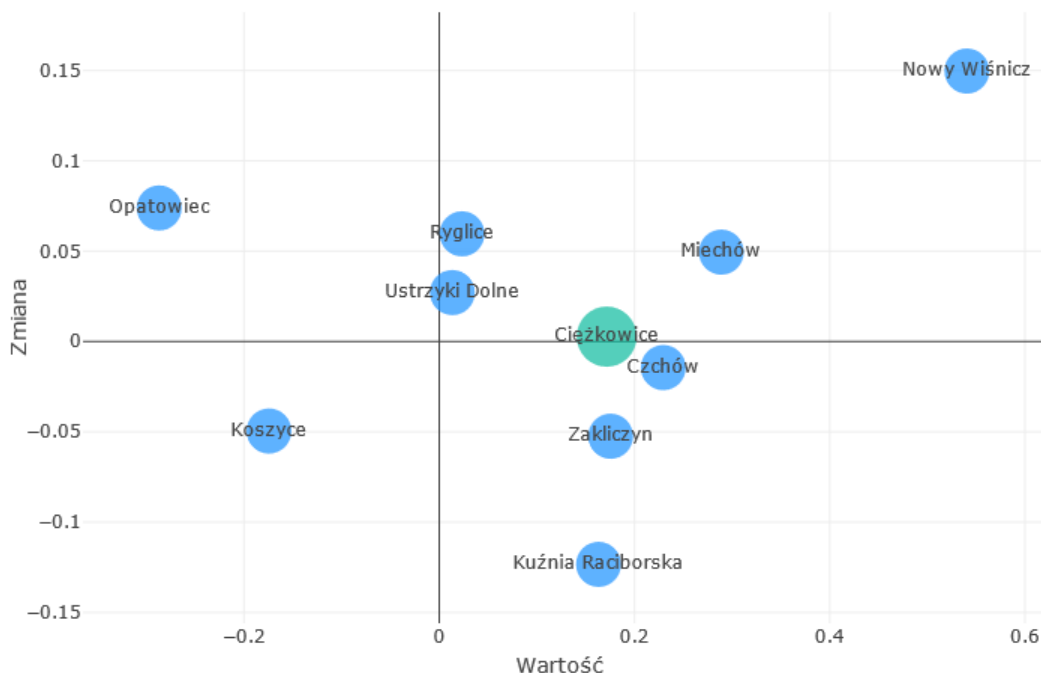
Ogólny poziom rozwoju Gminy Ciężkowice, obrazujący sytuację rozwojową w trzech wymiarach warunkujących zrównoważony rozwój, tj. łącznie w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym, w latach 2016–2020 jest nieznacznie dodatni, co oznacza, że na tle grupy porównawczej Gmina Ciężkowice jest w minimalnie korzystniejszej sytuacji, niż średnia dla gmin o podobnych funkcjach w strukturze osiedleńczej. Pozytywnym sygnałem – choć skala wzrostu jest nieznaczna – jest fakt, że po dwóch latach stagnacji, ogólny wskaźnik zaczął rosnąć, choć nie zbliżył się jeszcze do najlepszego roku analizy (2017), w którym ogólny wskaźnik rozwoju miał wartość 0,21.

Rysunek 6. Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Ciężkowice

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Rysunek 7. Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Ciężkowice na tle grupy porównawczej (wykres pokazuje wyłącznie 10 gmin z 74 w grupie porównawczej)

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Na przestrzeni lat 2016–2020 dynamika zmian pozostawała w gruncie rzeczy – poza niewielkimi odchyleniami – na niezmiennym poziomie, przyjmując dla roku 2020 wartość 0,00. W odniesieniu do sytuacji na tle grupy porównawczej – najkorzystniej kształtują się wskaźniki składające się na obszar związany z:

- rynkiem pracy i kwalifikacjami siły roboczej – dodatkowo przy wewnętrznej, dodatniej dynamice zmian względem grupy porównawczej w kolejnych latach analizy;
- zasobami instytucjonalnymi, integracją i kapitałem społecznym gminy – dodatnia, ale malejąca wewnętrzna dynamika zmian;
- poziomem bezpieczeństwa – dodatnia, nieznacznie malejąca dynamika zmian w kolejnych latach;
- sytuacją demograficzną – dodatnia i rosnąca wewnętrzna dynamika zmian;
- dostępnością komunikacyjną (zewnętrzna i wewnętrzna) – dodatnia, nieznacznie rosnąca wewnętrzna dynamika zmian;
- ładem i strukturą przestrzenną obszaru – dodatnia, stabilna wewnętrzna dynamika zmian;
- lokalnym środowiskiem przyrodniczym – dodatnia, stabilna wewnętrzna dynamika zmian.

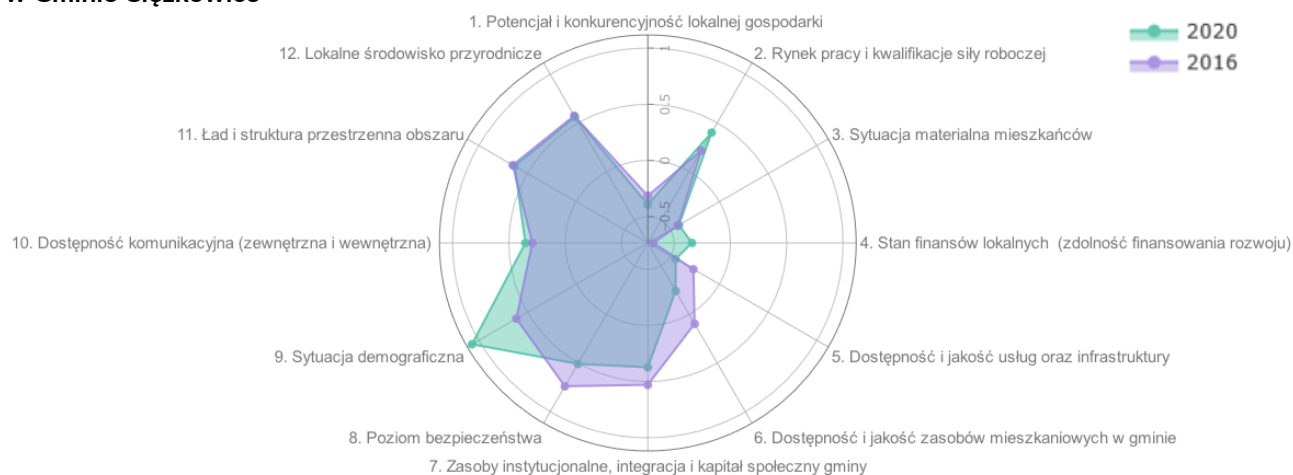
Gorzej, na tle grupy porównawczej, wyglądają wskaźniki dotyczące:

- potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki – ujemna i nieznacznie pogarszająca się wewnętrzna dynamika zmian;
- sytuacji materialnej mieszkańców – ujemna, acz stała dynamika zmian;
- stanu finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju) – ujemna i zmienna w czasie dynamika zmian;
- dostępności i jakości usług oraz infrastruktury – ujemna i pogarszająca się wewnętrzna dynamika zmian;

- dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w Gminie – ujemna i nieznacznie pogarszająca się dynamika zmian.

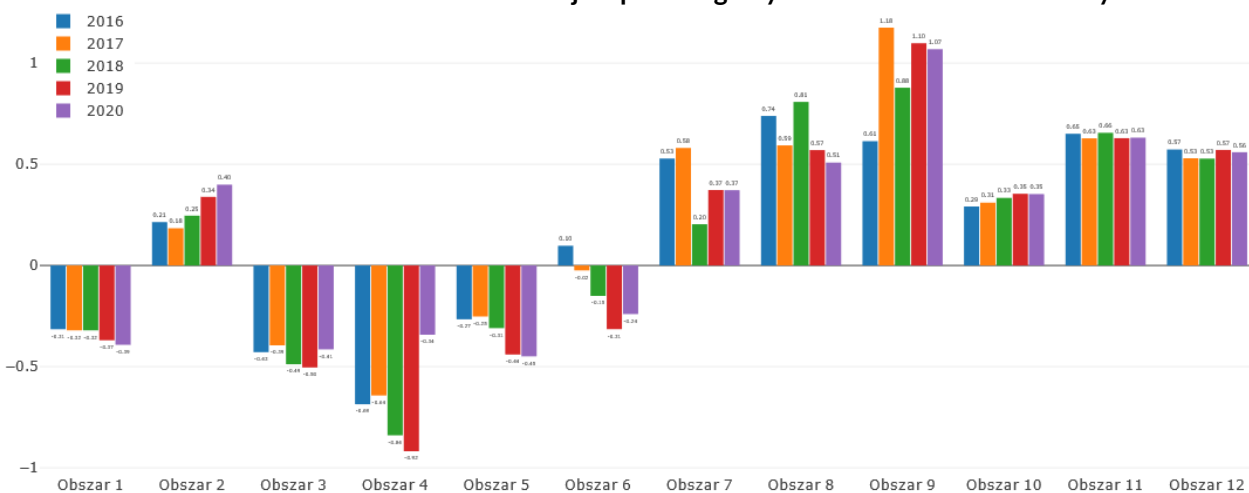
Analizując wyniki należy pamiętać, iż zarówno wartości wskaźników, jak i ich wewnętrzne zróżnicowanie oraz dynamika zmian, badane są zawsze w relacji do wszystkich 74 gmin miejsko-wiejskich pełniących podobną funkcję w strukturze osiedleńczej kraju tj. o ekstensywnym modelu gospodarczym.

Rysunek 8. Zmiana wartości wskaźników rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu w Gminie Ciężkowice

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Rysunek 9. Zmiana wartości wskaźników rozwoju we wszystkich 12 obszarach na przestrzeni lat 2016–2020 wraz z ukazaniem wartości i tendencji w poszczególnych obszarach i latach analizy

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

2.1. Wymiar społeczny

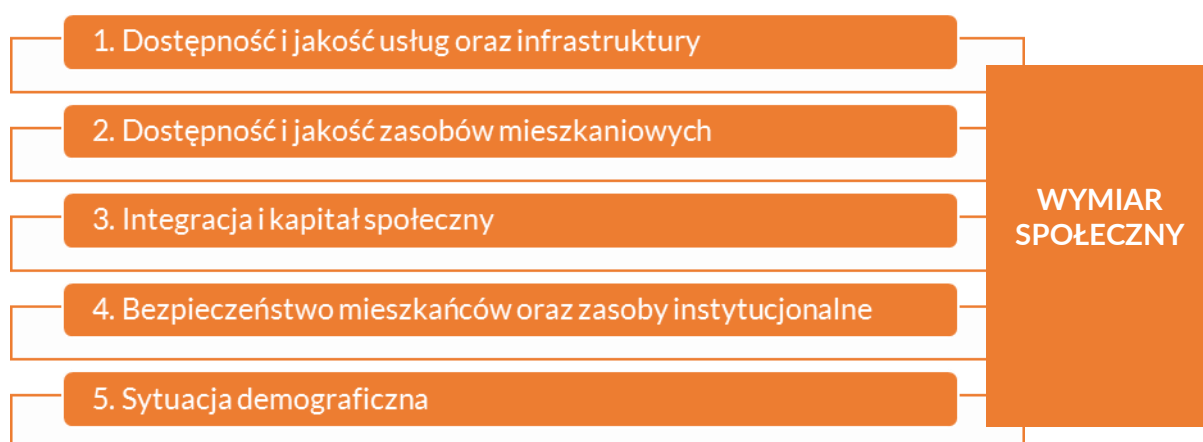
Diagnoza w wymiarze społecznym dotyczy jednego z kluczowych zasobów – zasobu ludzkiego oraz czynników warunkujących jego prawidłowy rozwój i funkcjonowanie. Liczba mieszkańców określonego terytorium i jej zmiany, są podstawą dla szacowania aktualnego i prognozowanego popytu na usługi, infrastrukturę techniczną, nieruchomości mieszkaniowe i komercyjne, a także miejsca pracy. Sytuacja demograficzna wyznacza potencjalny zasób siły roboczej, a w konsekwencji zdolność do generowania podatków. Różnorodność, dostępność

i jakość usług (nie tylko publicznych) oraz infrastruktury, ma kluczowe znaczenie dla warunków życia mieszkańców, wpływając na atrakcyjność obszaru oraz zatrzymanie dotychczasowych (szczególnie młodych) i pozyskanie nowych mieszkańców.

Istotnymi czynnikami w procesie podejmowania decyzji osiedleńczych, oprócz jakości usług i atrakcyjności terenu do zamieszkania, są także: poziom bezpieczeństwa, w tym zdrowotnego, mieszkańców oraz warunki dla budowania wspólnoty lokalnej i integracji społecznej.

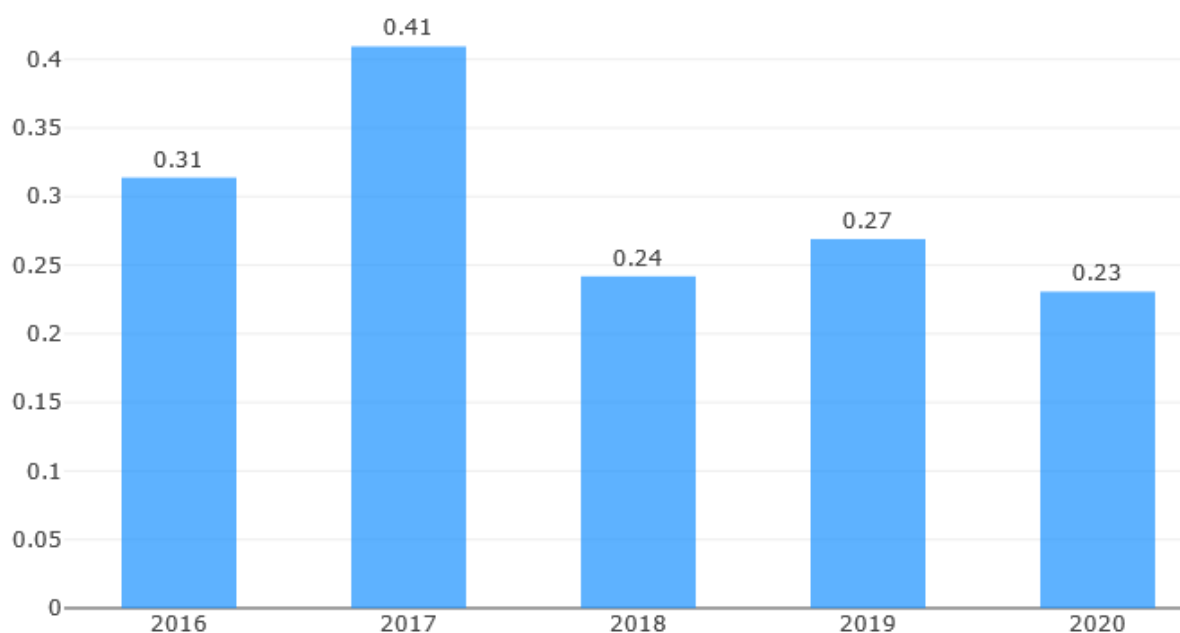
Diagnoza Gminy Ciężkowice w wymiarze społecznym obejmuje 5 obszarów: dostępność i jakość usług i infrastruktury, dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych, zasoby instytucjonalne, integrację i kapitał społeczny, bezpieczeństwo mieszkańców, sytuację demograficzną, które całościowo wpływają na ogólną sytuację rozwojową gminy.

Rysunek 10. Wymiar społeczny – obszary

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Rysunek 11. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym dla Gminy Ciężkowice

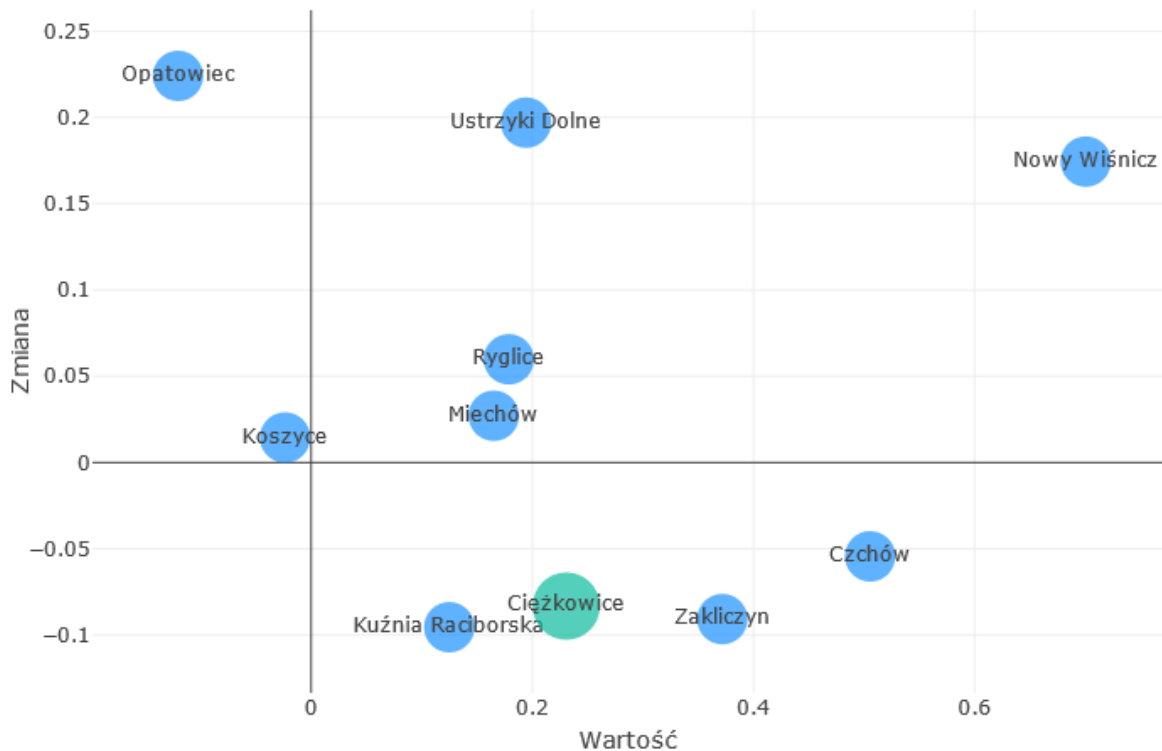

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Gmina, w latach 2016–2020, cechowała się dodatnim wskaźnikiem rozwoju w wymiarze społecznym i ujemną dynamiką zmian. Widać także, iż po roku 2017 nastąpiło znaczące zbliżenie się do średniej dla całej grupy porównawczej. Warto też odnotować, iż wartości dodatnie są nieznaczne i Gmina Ciężkowice w tym obszarze analizy oscyluje wokół wartości zbliżonych do średniej dla grupy porównawczej, zaś ujemna dynamika zmian każe spodziewać się, iż bez podjęcia nadzwyczajnych działań w tym obszarze, należy liczyć się co najwyżej ze stagnacją na tle gmin z grupy porównawczej.

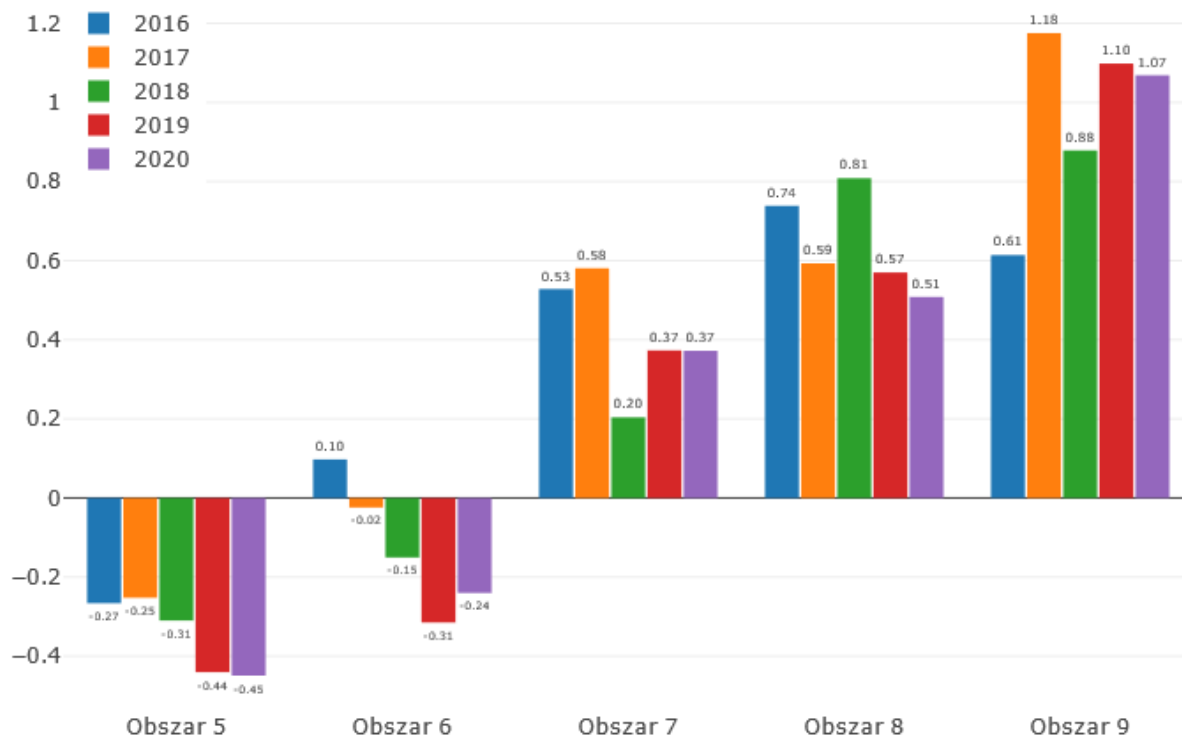
Rysunek 12. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym dla Gminy Ciężkowice na tle innych gmin z grupy porównawczej

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

W odniesieniu do sytuacji na tle grupy porównawczej – najkorzystniej, w ramach całego wymiaru społecznego, kształtują się wskaźniki składające się na obszar związany z zasobami instytucjonalnymi, integracją i kapitałem społecznym (7), poziomem bezpieczeństwa (8) i sytuacją demograficzną (9), zaś najgorzej, wskaźniki związane z dostępnością i jakością usług oraz infrastruktury (5) oraz dostępnością i jakością zasobów mieszkaniowych w gminie (6).

Odpowiedzi o przyczyny takiego stanu należy poszukiwać, wchodząc w głąb analiz z wykorzystaniem narzędzia MRL, schodząc aż do poziomu analizy każdego ze 152 analizowanych wskaźników, co pozwoli znaleźć odpowiedź o źródła wystąpienia określonych sytuacji na terenie gminy. Odpowiedź tą przyniosą także, przynajmniej częściowo, pogłębione analizy przeprowadzone w kolejnym rozdziale.

Rysunek 13. Dynamika zmian w obszarach 5–9 w latach 2016–2020 – wymiar społeczny

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

2.2. Wymiar gospodarczy

Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki wyznaczają możliwości rozwojowe Gminy oraz decydują o sytuacji ekonomicznej jego mieszkańców. Na kondycję gospodarki obszaru gminy wpływa wiele powiązanych ze sobą czynników, w tym: stopień przedsiębiorczości i aktywność gospodarcza mieszkańców, aktywność instytucji otoczenia biznesu, dostępność usług doradczych i finansowych.

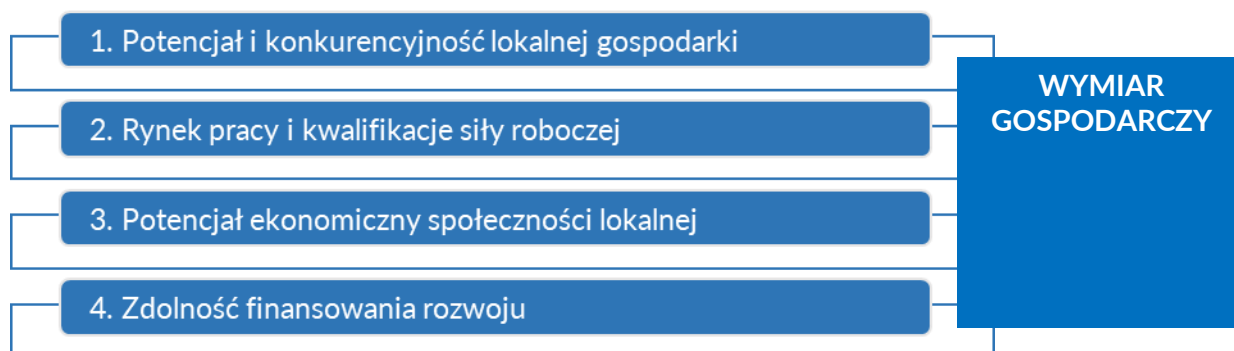
Aktywność gospodarcza mieszkańców przekłada się na liczbę i kondycję lokalnych firm oraz wyznacza możliwości dochodowe gospodarstw domowych i instytucji samorządowych. Dostępność i wysoka jakość usług doradczych wspierają konkurencyjność lokalnej gospodarki, dostępność usług finansowych umożliwia pozyskanie funduszy niezbędnych do stabilnego prowadzenia działalności operacyjnej oraz finansowania projektów inwestycyjnych.

Lokalna gospodarka rozwija się, jeśli dysponuje odpowiednimi zasobami, w tym przestrzenią przygotowaną do prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej oraz odpowiednimi zasobami ludzkimi.

Istotnym czynnikiem, wpływającym na rozwój gospodarczy, jest również lokalny rynek pracy i kształtująca go sytuacja demograficzna (zmiany w funkcjonalnych grupach ludności) oraz jakość kapitału ludzkiego, w tym poziom wykształcenia pracowników.

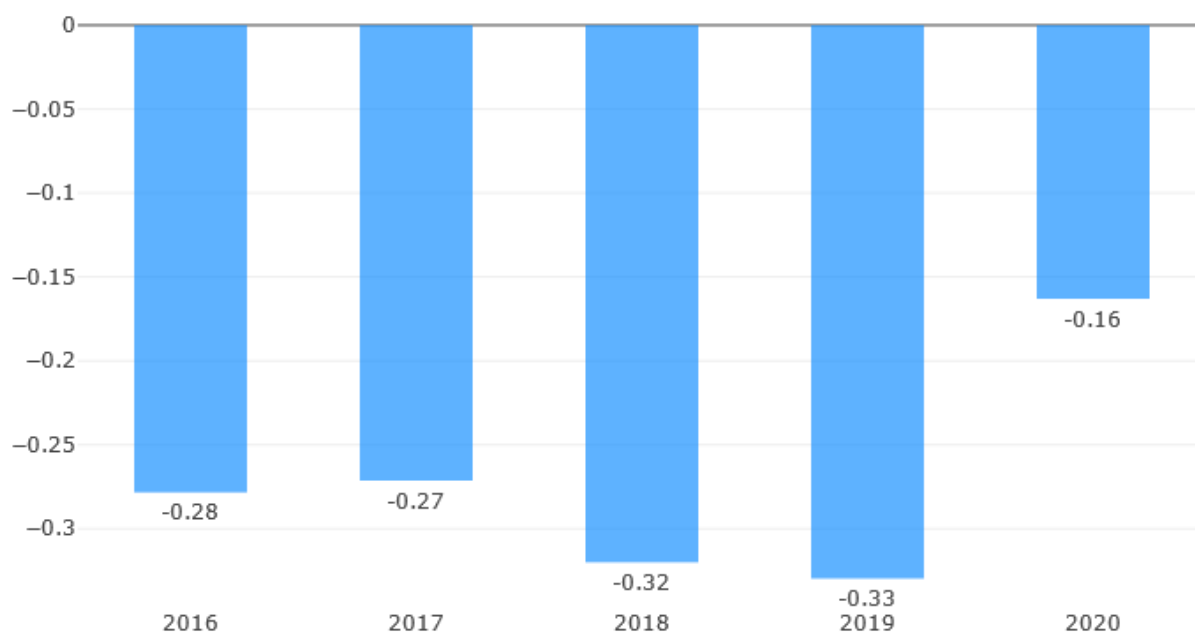
Diagnoza w wymiarze gospodarczym objęła 4 obszary, wpływające na ogólną sytuację rozwojową gminy: potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej, potencjał ekonomiczny społeczności lokalnej i zdolność gminy do finansowania rozwoju.

Rysunek 14. Wymiar gospodarczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

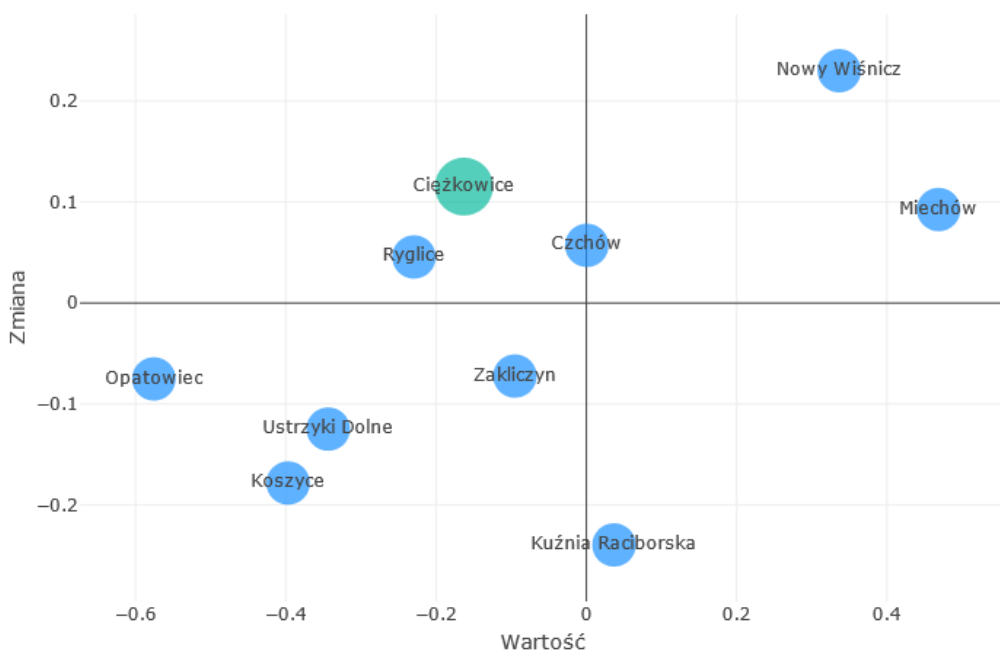
Rysunek 15. Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla Gminy Ciężkowice na tle innych gmin z grupy porównawczej

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Wymiar gospodarczy jest zdecydowanie najsłabszą stroną Gminy Ciężkowice i wyraźnie widać, że to ten wymiar rozwoju gminy (na tle grupy porównawczej) „ciągnie w dół” pozostałe wskaźniki. Nie dosyć, że we wszystkich latach analizy wskaźnik przyjmował wartości ujemne – co oznacza, iż sytuacja w tym obszarze jest gorsza od średniej dla gmin w grupie porównawczej – to także jego dynamika przez ostatnie lata była ujemna. Pytanie czy ujemny wskaźnik dla roku 2020 (-0,16) przy dodatniej dynamice zmian (+0,12) jest zapowiedzią powolnej zmiany sytuacji w szeroko rozumianym obszarze gospodarczym, czy tylko jednorazowym wyrazem lepszych wskaźników dla tego obszaru analizy. Kluczowe dla obserwowania trwałości zmiany będą dwa kolejne okresy, w których będą spytywały dane za lata 2021 i 2022. Niestety statystyka publiczna odnotuje je ze znacznym opóźnieniem.

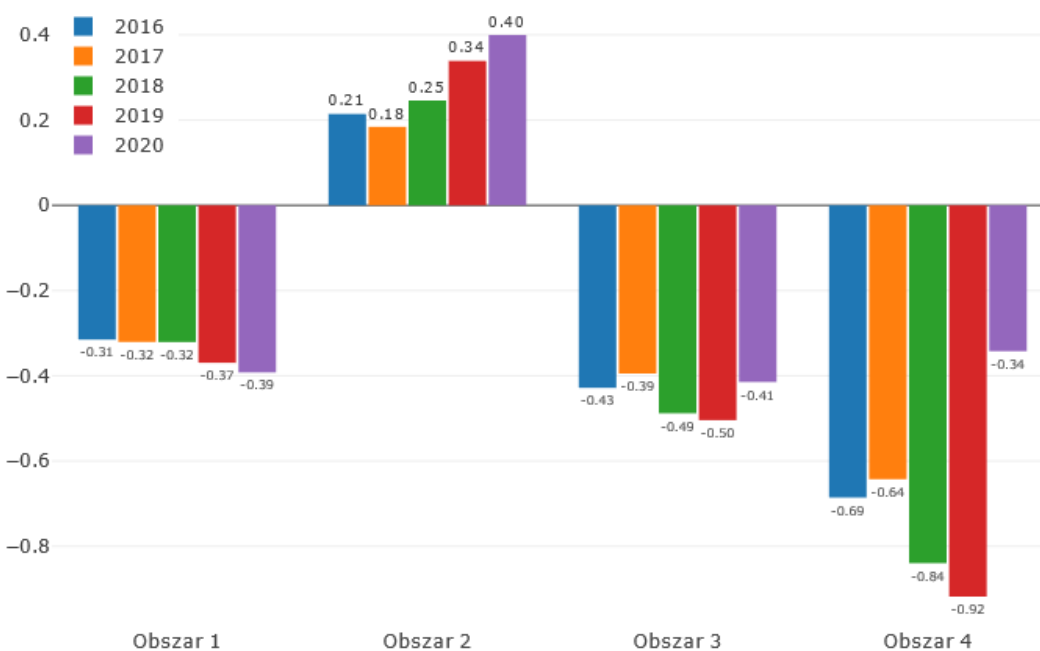
Rysunek 16. Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla Gminy Ciężkowice na tle innych gmin z grupy porównawczej

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Największy „udział” w budowaniu niekorzystnego wizerunku Gminy, w obszarze związanym z szeroko pojętą gospodarką, ma stan finansów lokalnych (4) i powiązane z tym wskaźniki obrazujące sytuację materialną mieszkańców (3) – choć w obu obszarach analizy sytuacja zdaje się w ostatnich latach nieco poprawiać. Także ujemne wskaźniki – na tle grupy porównawczej – dotyczą potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki (1), tutaj zresztą dynamika zmian przyjmuje cały czas także wartości ujemne. Jedynym pozytywnym – na tle innych gmin, do których porównują się Ciężkowice, jest obszar związany z rynkiem pracy i kwalifikacjami siły roboczej (2).

Rysunek 17. Dynamika zmian w obszarach 1–4 w latach 2016–2020 – wymiar gospodarczy

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

2.3. Wymiar środowiskowo-przestrzenny

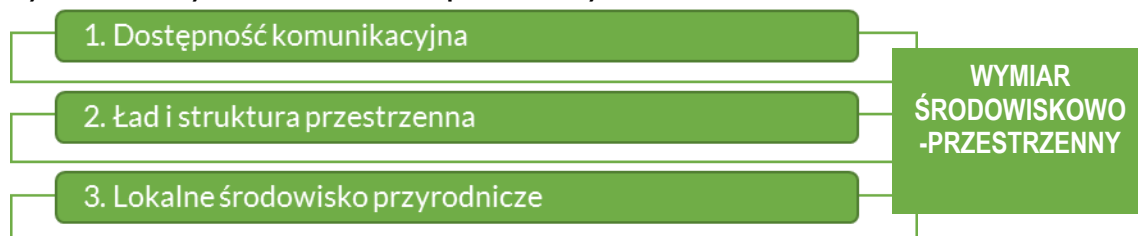
Przestrzeń, jako jedno z najważniejszych dóbr publicznych, powinna podlegać szczególnej ochronie i być kształtowana w sposób zachowujący ład przestrzenny stanowiący – obok ładu środowiskowego, gospodarczego, społecznego i instytucjonalno-politycznego – podstawowy komponent ładu zintegrowanego każdej społeczności. Właściwa polityka przestrzenna, przesądza nie tylko o porządku architektonicznym i ładzie przestrzennym, ale w dużej mierze, wyznacza możliwości rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego oraz określa potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, wpływając na sytuację ekonomiczną mieszkańców i ich poczucie zakorzenienia w społeczności lokalnej.

Ważnym elementem przestrzeni jest lokalne środowisko przyrodnicze oddziałujące w znacznej mierze na jakość życia mieszkańców. Rodzaj tego oddziaływania (negatywny lub pozytywny), wiąże się przede wszystkim ze stanem głównych komponentów środowiska naturalnego – jakością powietrza, wody i gleby oraz szeroko rozumianą dostępnością usług przyrodniczych.

Wysoką jakość życia mieszkańców warunkuje również dostępność komunikacyjna (kształtowana polityką przestrzenną), rozumiana jako sprawność przemieszczania się oraz system i układ powiązań komunikacyjnych.

Diagnoza Gminy w wymiarze środowiskowo-przestrzennym objęła 3 obszary: dostępność komunikacyjną, ład i strukturę przestrzenną obszaru, lokalne środowisko przyrodnicze wpływające na ogólną sytuację rozwojową gminy.

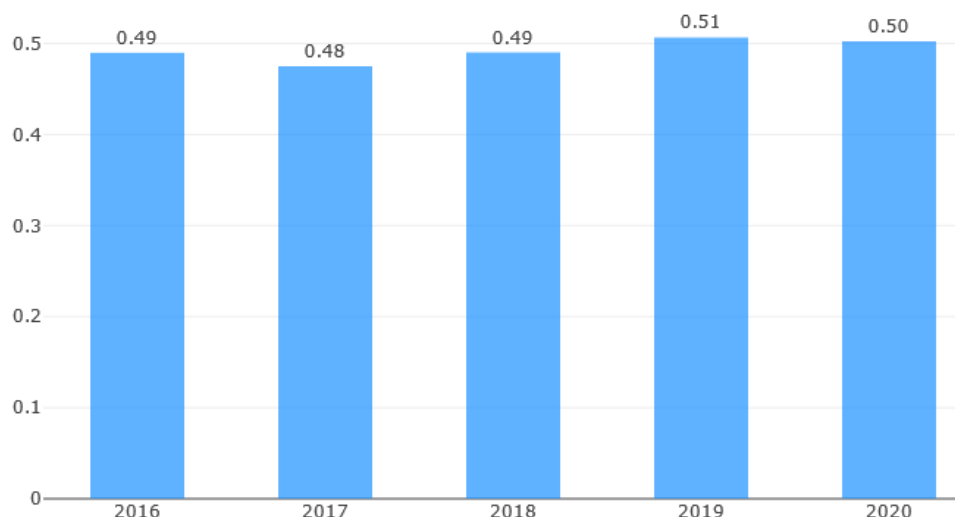
Rysunek 18. Wymiar środowiskowo-przestrzenny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

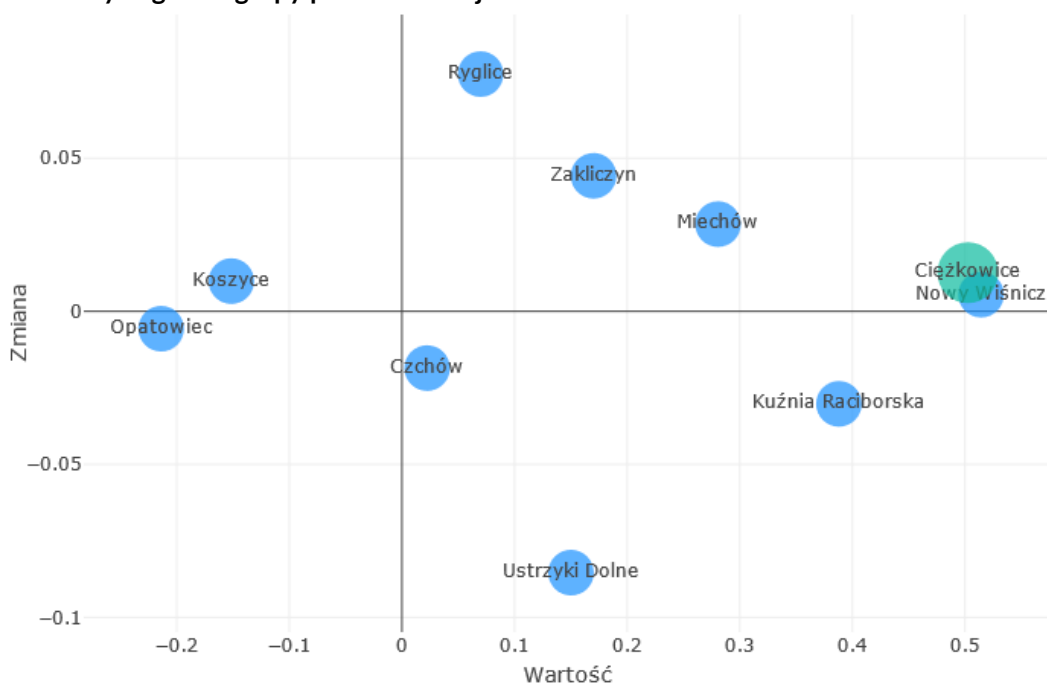
Korzystnie kształtują się wszystkie trzy wskaźniki w tym obszarze tj. związane z dostępnością komunikacyjną, ładem przestrzennym i środowiskiem naturalnym. Natomiast ich dynamika jest bliska zeru, tj. utrzymują się na niezmiennym poziomie, co w pewnym sensie jest pochodną rodzaju wskaźników, które w tym obszarze analitycznym zostały przyjęte do prezentacji sytuacji gminy. Charakter tych wskaźników jest taki, iż utrzymują one, w większości analizowanych wskaźników, zbliżone wartości w długiej perspektywie czasu.

Rysunek 19. Wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowo-przestrzennym dla gminy Ciężkowice

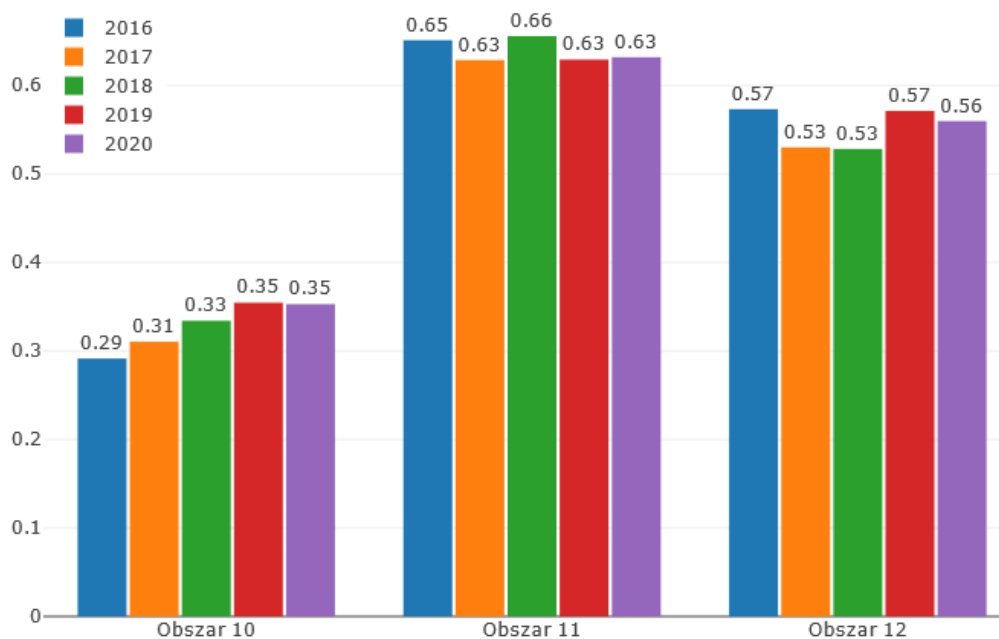
Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Rysunek 20. Wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowo-przestrzennym dla Gminy Ciężkowice, na tle innych gmin z grupy porównawczej

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

W odniesieniu do sytuacji na tle grupy porównawczej, wszystkie analizowane podobszary przyjmują wartości powyżej średniej dla grupy porównawczej. Najkorzystniej kształtują się wskaźniki składające się na obszar związany łaodem i strukturą przestrzenną, a także lokalnym środowiskiem przyrodniczym. Wskaźniki związane z dostępnością komunikacyjną, zarówno zewnętrzną, jak i wewnętrzną także przyjmują wartości dodatnie, ale bardziej od pozostałych dwóch zbliżają się do średniej dla wszystkich gmin z grupy porównawczej.

Rysunek 21. Dynamika zmian w obszarach 10–12 w latach 2016–2020 – wymiar środowiskowo-przestrzenny

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

2.4. Podsumowanie

Analiza, w oparciu o Monitor Rozwoju Lokalnego, wskazała na główne aspekty, zarówno będące atutem jak i barierą, które zostaną poddane analizie w oparciu o wskaźniki GUS, dane własne gminy, a także badania opinii mieszkańców.

Elementy, które w świetle analiz w MRL stanowią mogą przewagę konkurencyjną Gminy:

- wymiar społeczny: zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny, bezpieczeństwo mieszkańców, a także szeroko pojęta sytuacja demograficzna;
- wymiar gospodarczy: rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej;
- wymiar środowiskowo-przestrzenny: ład i struktura przestrzenna oraz lokalne środowisko przyrodnicze, a także w nieco mniejszym wymiarze dostępność komunikacyjna.

Z kolei obszary, które wymagają bezwzględnej naprawy, to w układzie analizowanych już wymiarów:

- społecznym: dostępność i jakość usług i infrastruktury oraz dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych;
- gospodarczym: potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, potencjał ekonomiczny społeczności lokalnej, zdolność finansowania rozwoju;
- środowiskowo-przestrzennym: z uwagi na wagę zagadnienia dla procesów rozwojowych oraz umacniania wewnętrznej spójności obszaru (pomimo ogólnej pozytywnej oceny tego wymiaru) warto zadbać o poprawę dostępności komunikacyjnej Gminy.

3. Analizy pogłębione w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym

3.1. Metodyka diagnozy

Kompleksowa i pogłębiona diagnoza stanowi punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju gminy. Na potrzeby diagnozy przeanalizowano dane dotyczące Gminy Ciężkowice, osadzając je w kontekście okolicznych gmin miejsko-wiejskich położonych na terenie powiatu tarnowskiego i gorlickiego, charakteryzujących się szeregiem zbliżonych uwarunkowań, a co za tym idzie będących dobrą bazą porównawczą do zjawisk zachodzących w samej Gminie Ciężkowice i pozwalających osadzić dane statystyczne dotyczące gminy w szerszym kontekście zjawisk społeczno-ekonomicznych zachodzących na obszarze położonym pomiędzy Tarnowem a Nowym Sączem. Są to gminy miejsko-wiejskie: Biecz, Bobowa, Ryglice, Tuchów, Wojnicz i Zakliczyn.

Część zjawisk analizowanych jest też w układzie wewnątrzgminnym, w tych sytuacjach, w których obserwowanie różnicowań wewnątrzgminnych istotne jest dla zobrazowania wewnętrznych uwarunkowań rozwojowych gminy i obserwowania procesów, które zachodzą pomiędzy obszarem miejskim, a obszarami wiejskimi Ciężkowic.

Z uwagi na uzdrowiskowe aspiracje Ciężkowic, w analizie porównawczej uwzględniono też jedną gminę posiadającą status uzdrowiskowy, a porównywalną co do liczby mieszkańców i faktu, iż jeszcze dwie dekady temu nie była najbardziej znanym polskim uzdrowiskiem, a jej dynamiczny rozwój w kierunku turystyczno-uzdrowiskowym datuje się na ostatnie piętnastolecie. Gminą tą jest Miasto i Gmina Uzdrowiskowa Muszyna, leżąca w powiecie nowosądeckim.

Analiza, wzorem wcześniejszego rozdziału, prowadzona jest w następujących wymiarach: społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym. Odrębnym podrozdziałem jest część poświęcona ocenie sytuacji finansowej Gminy Ciężkowice, a także wnioskom z analizy dotyczącej szeroko pojętego rozwoju instytucjonalnego w samorządzie Ciężkowic.

W warstwie tekstowej zawarto najistotniejsze wnioski z prowadzonych analiz, w dokumencie zamieszczono także wykresy obrazujące najistotniejsze zjawiska zachodzące w gminie, na tle gmin wykorzystanych jako tło porównawcze, a także średniej dla powiatu, Małopolski i kraju. Jednocześnie zasadnicza część danych analitycznych została zawarta w załączniku do dokumentu tekstowego w formacie Excel, w którym ujęto znacząco więcej danych. Charakterystycznym elementem analizy jest jej prowadzenie w długich ciągach czasowych (tj. zasadniczo 2010–2020, a tam, gdzie w statystyce publicznej dostępne już – na moment prowadzenia analizy – były dane za rok zeszły, uwzględniono także dane za rok 2021). Istotne jest także to, iż arkusze analityczne w formacie Excel przygotowane zostały w taki sposób, iż rok po roku można je napełniać danymi za kolejne okresy, zachowując tym samym ciągłość i aktualność tak prowadzonej analizy statystycznej Gminy Ciężkowice, co umożliwi systematyczną obserwację trendów rozwojowych, a co za tym idzie także wpływ wdrażanej strategii na zmiany w otoczeniu społeczno-gospodarczym Ciężkowic.

W analizach wykorzystano dane bezpośrednio pochodzące z GUS (w oparciu o Bank Danych Lokalnych), z narzędzia analitycznego Związku Miast Polskich – Monitora Rozwoju Lokalnego, czerpiącego dane zarówno z zasobów GUS, jak i ZUS/KRUS, Poltaxu.

Niezwykle istotnym źródłem danych były wyniki ankiet i badań opinii. W części diagnostycznej przeprowadzono 4 odrębne badania ankietowe, identyfikujące zarówno potencjały, jak i bariery rozwojowe, w tym także na poziomie poszczególnych sołectw gminy (badanie ankietowe sołtysów i radnych), a także warsztaty zarówno z mieszkańcami, jak i grupą roboczą powołaną do pracy nad „Strategią”.

W konsekwencji „Diagnoza”:

- identyfikuje najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy;
- wskazuje i nazywa główne bariery i szanse wynikające ze zidentyfikowanych uwarunkowań;
- określa potencjały gminy, nawiązując do dostępnych zasobów oraz lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego.

Przygotowana „Diagnoza” nie jest jedynie oceną stanu oraz dotychczasowych tendencji rozwojowych. Wskazuje ona bowiem główne trendy i potencjalne kierunki rozwoju w przyszłości. Zawiera zarówno elementy retrospektywne, jak i pozwalające opisać przyszłe zjawiska. Jest prezentowana z uwzględnieniem otoczenia, uwarunkowań zewnętrznych i trendów rozwojowych o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. W konsekwencji spełnia warunek prezentacji danych zarówno w ujęciu dynamicznym, jak i porównawczym.

3.2. Analiza pogłębiona w wymiarze społecznym

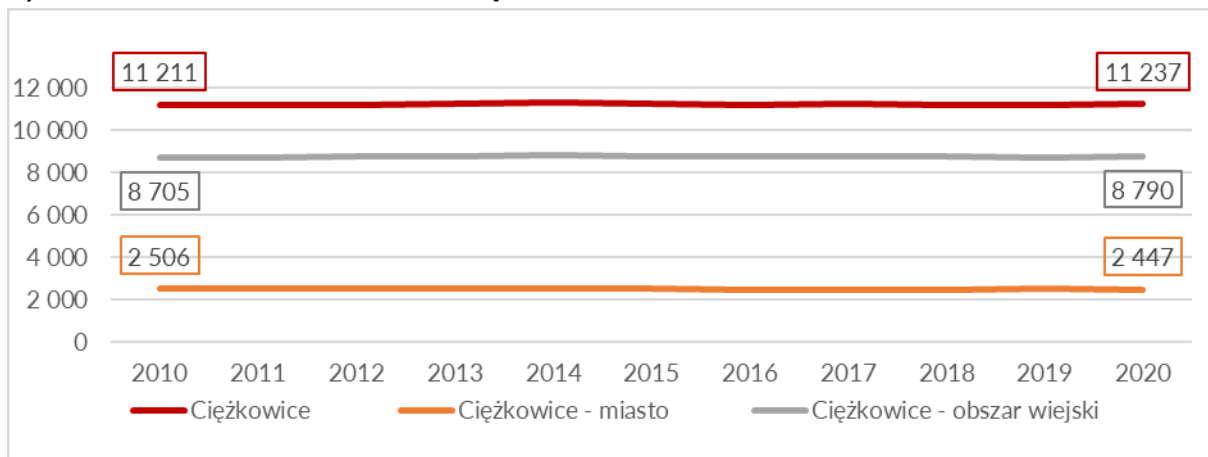

3.2.1. Ludność

3.2.1.1. Liczba ludność i gęstość zaludnienia

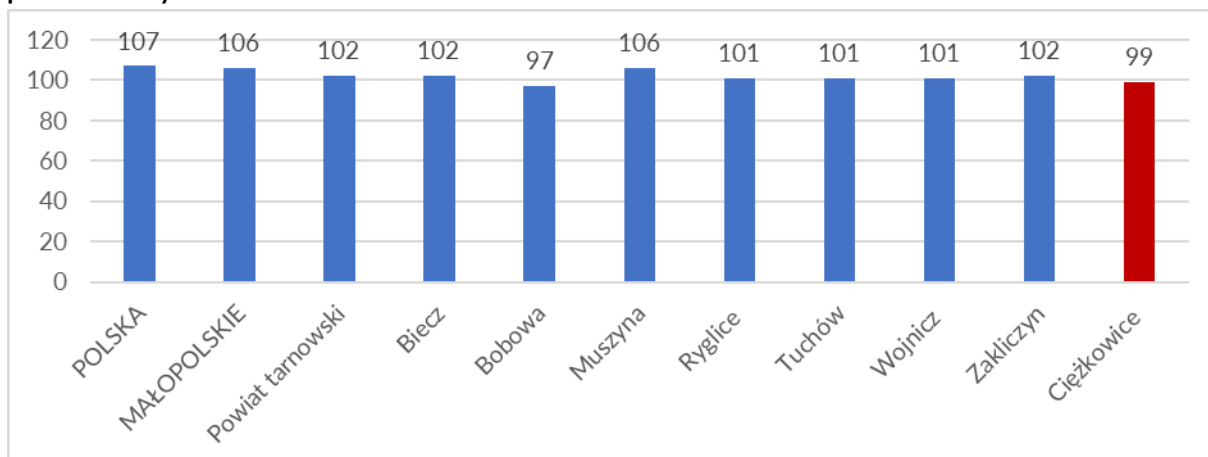
Obszar Gminy Ciężkowice wynosi 103 km², co stanowi około 7,29% ogólnej powierzchni powiatu tarnowskiego (1 412 km²). Na terenie Gminy mieszka 11 237 osób (stan na koniec 2020 roku), co stanowi około 5,58% ludności powiatu. Na przestrzeni ostatnich lat liczba ludności Gminy jest bardzo stabilna – na koniec roku 2010 wynosiła 11 211 osób. Na terenie Gminy nieznacznie więcej jest mężczyzn (5 651) niż kobiet (5 586), co daje proporcję 50,29% mężczyzn do 49,71% kobiet i proporcja ta utrzymuje się na podobnym poziomie przez ostatnie lata. W samym mieście Ciężkowice mieszka 21,78% mieszkańców Gminy (2 447 osób), zaś pozostałe 78,22% (tj. 8 790 osób) zamieszkuje tereny wiejskie Gminy Ciężkowice. Także ta wartość utrzymuje się na prawie identycznym poziomie (z minimalnymi odchyleniami rok do roku) przez ostatnich kilka lat.

Rysunek 22. Liczba ludności w Gminie Ciężkowice

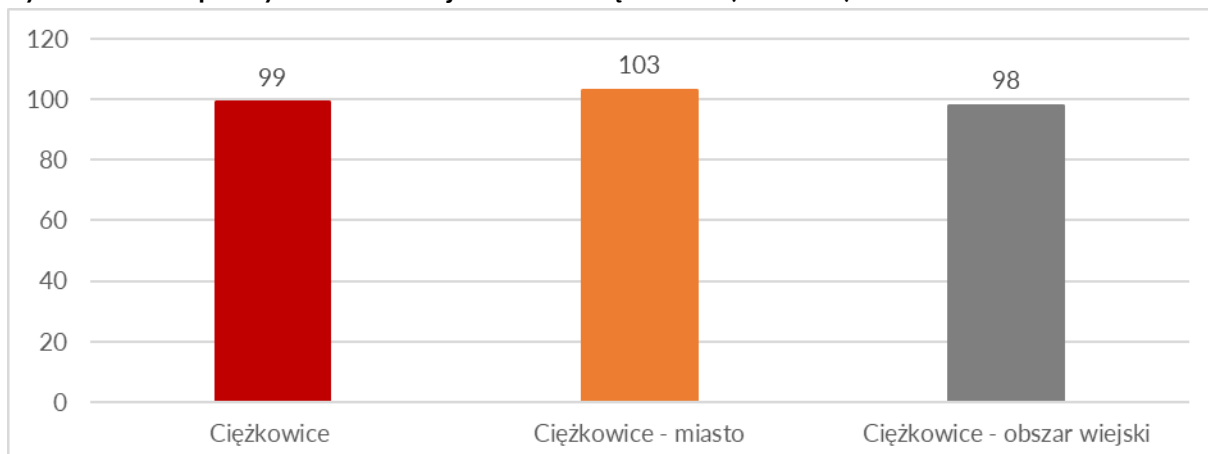
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 23. Współczynnik feminizacji w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w roku 2020

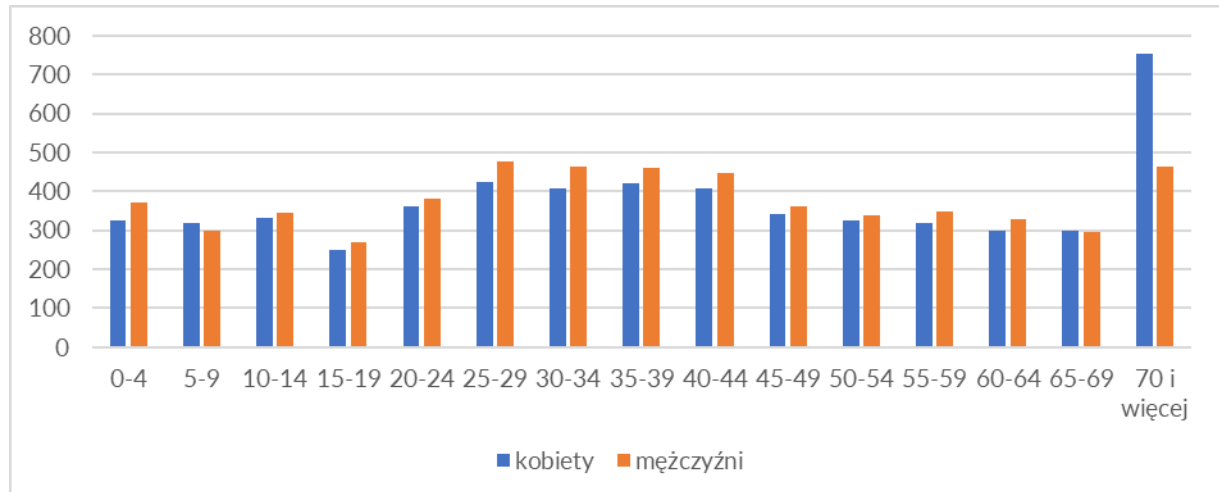
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 24. Współczynnik feminizacji w Gminie Ciężkowice (rok 2020)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 25. Liczba mieszkańców Gminy Ciężkowice w podziale na płeć i wiek w roku 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

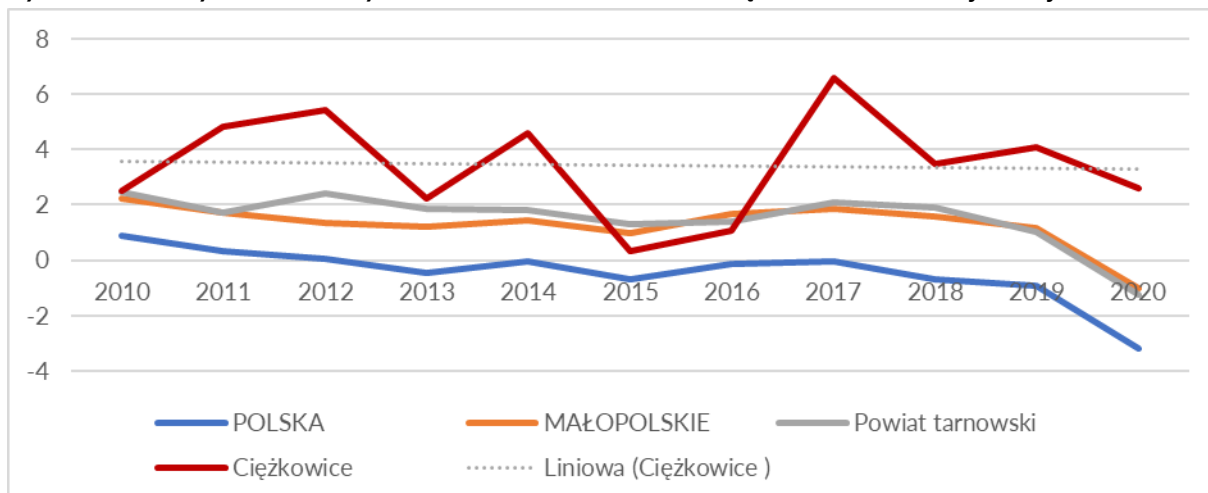
Średnia gęstość zaludnienia w skali całej Gminy utrzymuje się na *de facto* niezmiennym poziomie i wynosi 109 osób na km² (przy 108 osobach na km² w roku 2010). Widać nieznaczne zróżnicowanie w gęstości zaludnienia pomiędzy obszarem miejskim, a obszarami wiejskimi Gminy. W mieście średnia gęstość w 2020 roku wynosiła 245 os./km² (w 2010: 251 os./km²), co oznacza niewielki odpływ mieszkańców z terenu miasta. Zaś na terenach wiejskich wynosiła w roku 2020 – 94 osoby na km² (przy 93 os./km² w roku 2010).

Tylko trzy wsie liczą ponad tysiąc mieszkańców – najwięcej Jastrzębia (1 595), następnie Zborowice (1 182) i Bruśnik (1042). Pozostałe miejscowości zamieszkuje poniżej tysiąca osób, przy czym liczebność mieszkańców poszczególnych miejscowości oscyluje pomiędzy 700, a 500. Najmniejsze jest Tursko liczące zaledwie 315 osób i Kipszna z 360 mieszkańcami.

3.2.1.2. Przyrost naturalny

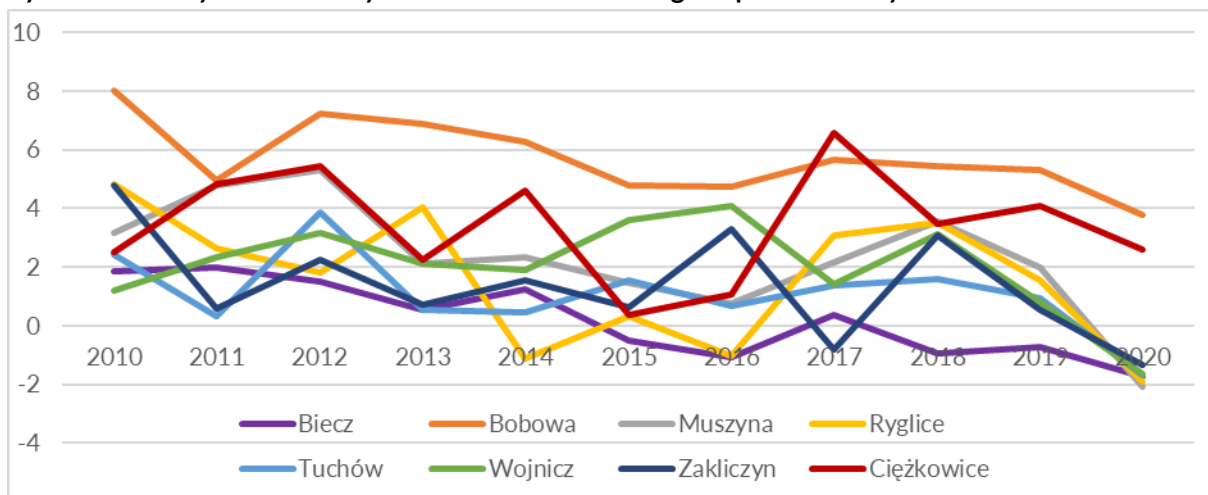
Pozytywnym zjawiskiem jest stale (na przestrzeni dekady) utrzymujący się dodatni przyrost naturalny, który wahał się na przestrzeni dekady od +0,35 do 6,58 (przy średniej dla dekady wynoszącej +3,43), a w roku 2020 wyniósł 2,59. Jest to ważne, bo wskaźnik ten dla Polski w ostatniej dekadzie przyjmował wartości ujemne i wyniósł średnio na przestrzeni ostatnich 10 lat -0,44 (w roku 2020 -3,18), zaś w Małopolsce średnia jest znacząco gorsza niż w Ciężkowicach (średnia dla dekady wyniosła 1,29, ale już w ostatnim roku analizy wartość ta była ujemna (-1,01). Niestety rok 2021 był pierwszym rokiem, w którym także Ciężkowice odnotowały ujemny przyrost naturalny.

Rysunek 26. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa

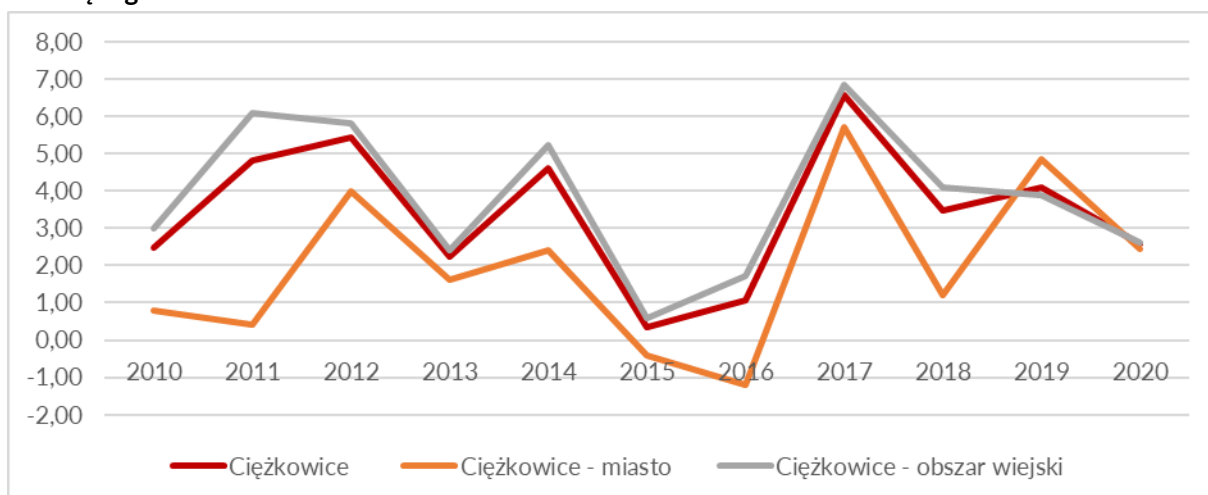
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 27. Przyrost naturalny na 1 000 ludności na tle gmin porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 28. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice - zróżnicowanie wewnątrzgminne

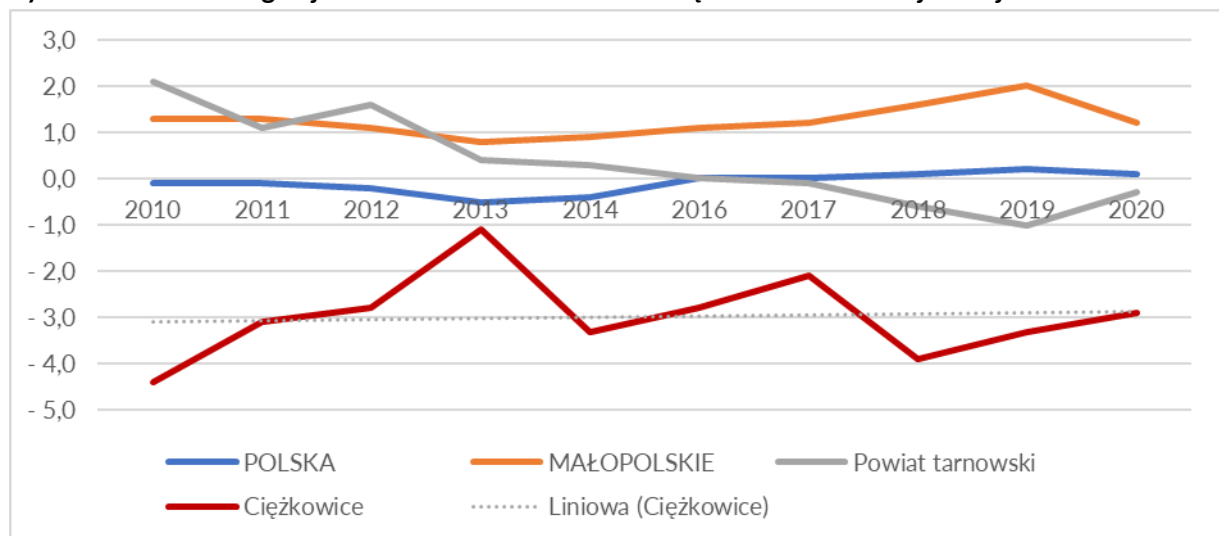
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2.1.3. Migracje

Niestety dane dotyczące migracji nie są już tak korzystne. Na przestrzeni dekady relacja osób, które wyjechały z gminy i do niej przyjechały wynosi łącznie (-)334 osoby. Zaś saldo w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców na przestrzeni dekady wyniosło średni (-)2,7 osoby na 1 000 mieszkańców. Średnia dla tego okresu dla całej Polski wyniosła (-)0,08, ale już dla Małopolski (oczywiście za sprawą Krakowa) była dodatnia i wyniosła średniorocznie 1,14 osoby na 1 000 mieszkańców w ostatniej dekadzie.

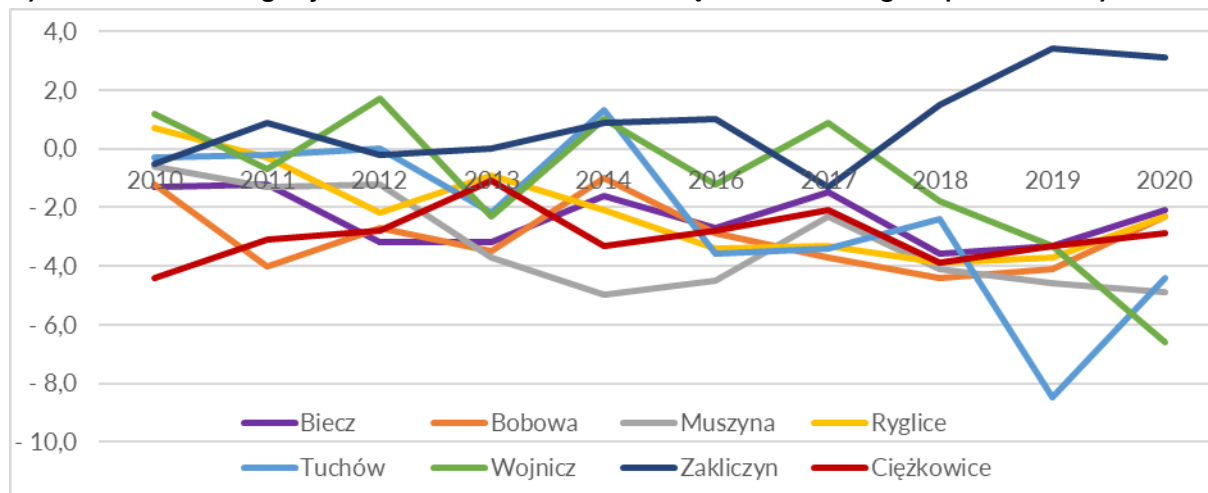
W konsekwencji oznacza to, iż cały czas jeszcze bilansuje się ujemne saldo migracji z wysokim przyrostem naturalnym, niemniej jednak obserwując systematycznie obniżający się przyrost naturalny i utrzymujące się w miarę stabilne saldo migracji, w średniej perspektywie czasu mieszkańców Ciężkowic może ubywać. Pytanie oczywiście jak na ogólny trend wpłynie pandemiczny rok 2021 oraz sytuacja za wschodnią granicą. Na moment opracowania dokumentu w Ciężkowicach numery PESEL odebrało 156 osób – obywateli Ukrainy, a należy liczyć się z tym, że osób zza wschodniej granicy przebywa jeszcze więcej. Na ten moment do ciężkowickich szkół uczęszczało 21 uczniów z Ukrainy, a do przedszkoli zapisano 7 dzieci. Czy osoby te pozostaną na dłużej w Ciężkowicach, zmieniając obraz demograficzny Gminy – dziś trudno wyrokować.

Rysunek 29. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa

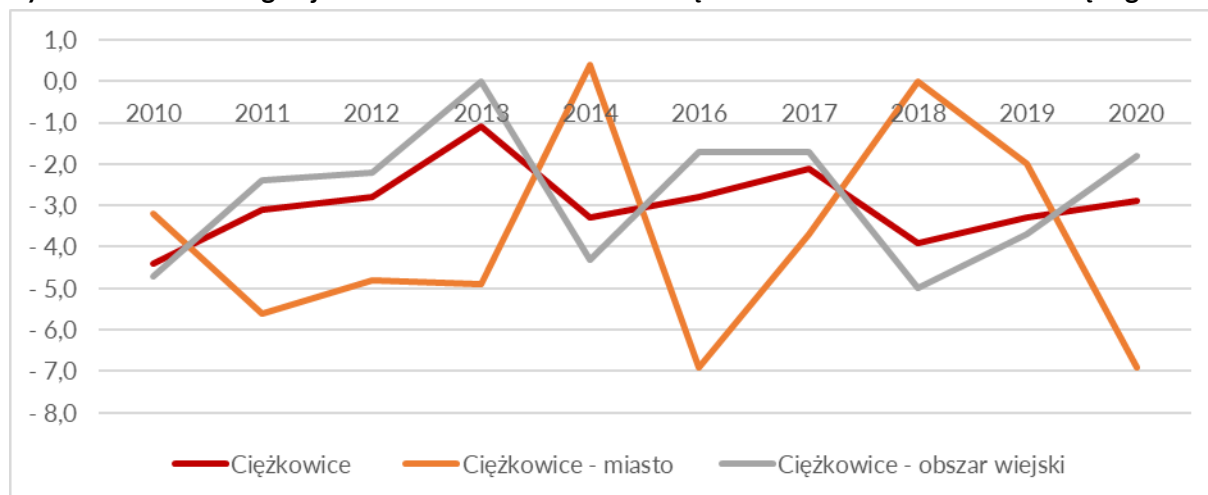
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 30. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 31. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice – zróżnicowanie wewnątrzgminne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2.1.4. Faktyczna liczba ludności

Odrębną kwestią jest rozbieżność pomiędzy teoretyczną (opartą na danych GUS), a faktyczną liczbą ludności gminy, która według szacunków może wynosić nie 11,2 tys., a ok. 9,5 tys. osób tj. o 14,2% mniej (ok. 1,7 tys. osób) niż mówią oficjalne statystyki¹. Różnicę stanowią ludzie, którzy wyjechali na studia, do pracy w innym mieście, czy wręcz za granicę, a cały czas pozostają zameldowani w miejscu zamieszkania.

3.2.1.5. Ekonomiczne grupy wieku

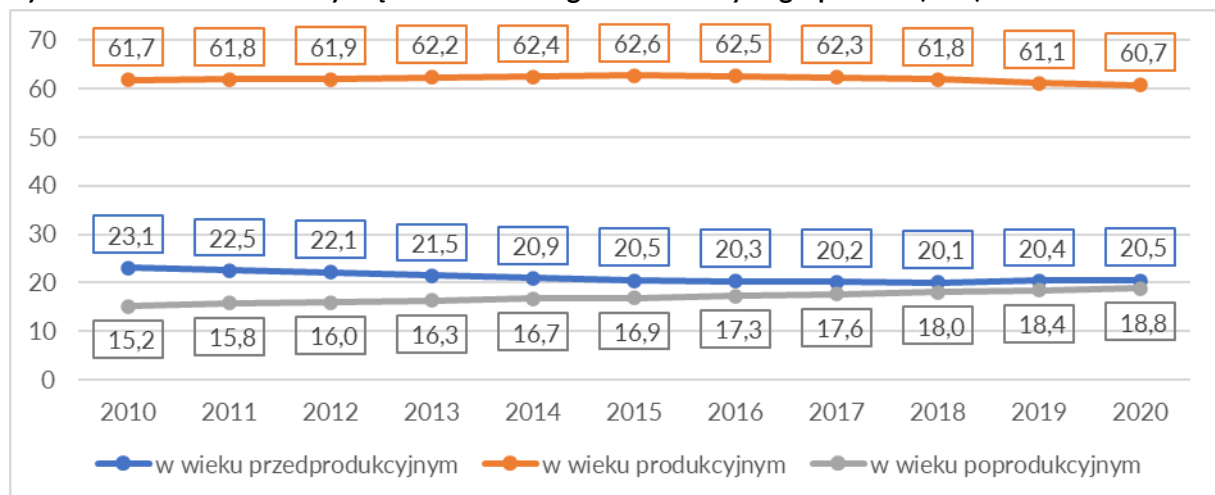
Kolejną negatywną tendencją, jest systematyczny i znaczący spadek liczby osób w wieku produkcyjnym z 61,7% w roku 2010 do 60,7% w 2020, przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym z 23,1% w roku 2010 do 20,5% w 2020 i dynamicznym wzroście osób w wieku poprodukcyjnym z 15,2% do 18,8% obecnie. Może to

¹ Wyczerpania dotyczące małopolskich miast zawarto w dokumencie „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem”, Raport cząstkowy, Komponent 1, Potencjał społeczno-gospodarczy i funkcje miast, pod red. prof. P. Śleszyńskiego. Na podstawie danych dla miasta Ciężkowice dokonano ekstrapolacji na wskaźnik dotyczący całej gminy.

oznaczać, iż w nieodległej perspektywie może dojść do przecięcia się „nożyc demograficznych” w odniesieniu do mieszkańców Gminy z grupy wiekowej osób w wieku przed- i poprodukcyjnym.

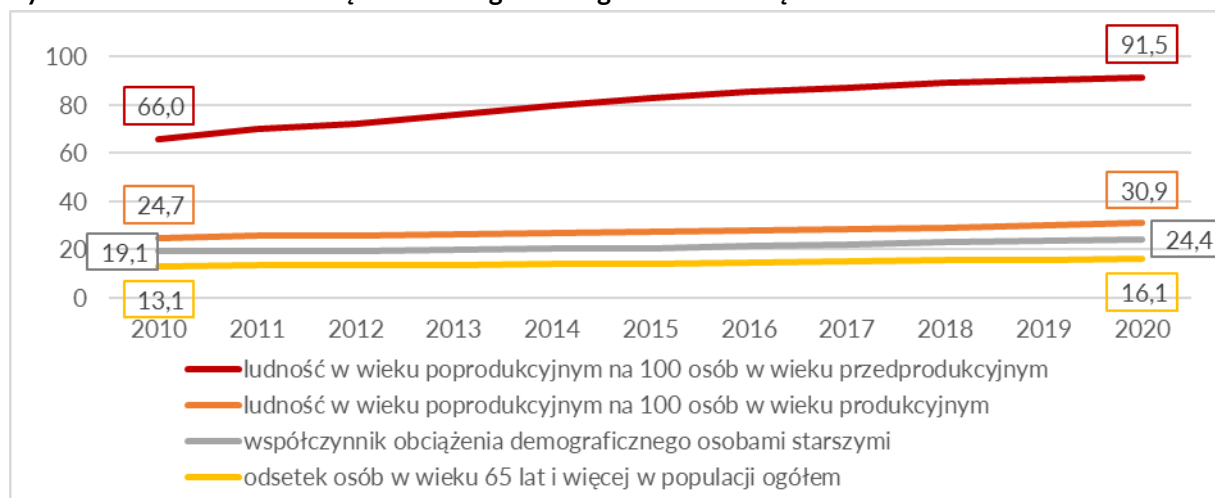
Niekorzystnym zjawiskiem jest także systematyczne obniżanie się liczby ludności w wieku produkcyjnym mobilnym (tj. w wieku 18–44 lat). O ile, zgodnie z danymi GUS, w roku 2016 osoby takie na terenie Gminy stanowiły 41,31% (wśród mężczyzn 43,28%, a wśród kobiet 39,30%), o tyle wg prognozy GUS w roku 2030 na terenie Gminy osób w tym przedziale wiekowym będzie tylko 34,07% (z czego mężczyzn w tym przedziale wiekowym będzie 35,26%, a kobiet 32,87%). Należy zwrócić uwagę, iż to nie tylko spadek o blisko 10 punktów procentowych w okresie piętnastolecia, ale także na fakt, iż w całym okresie analizy zawsze w tej grupie mniej jest kobiet, a to w tej grupie dochodzi do zachowań prokreacyjnych, które rzutują nie tylko na ostateczną liczbę mieszkańców gminy, ale także na zapotrzebowanie na szereg usług publicznych, w tym szkolno-wychowawczych czy zdrowotnych.

Rysunek 32. Ludność Gminy Ciężkowice według ekonomicznych grup wieku (w %)

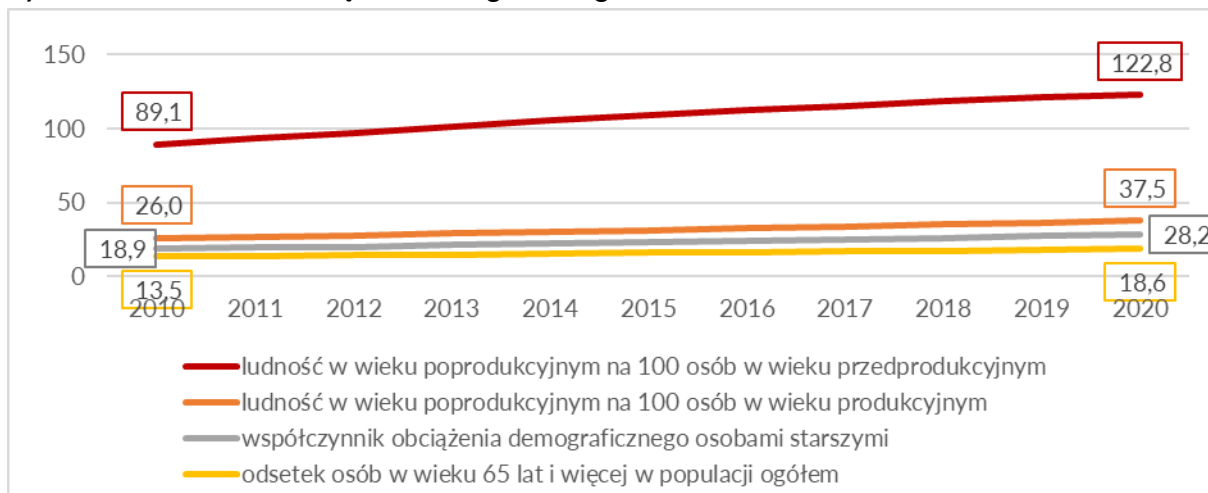
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 33. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Ciężkowice

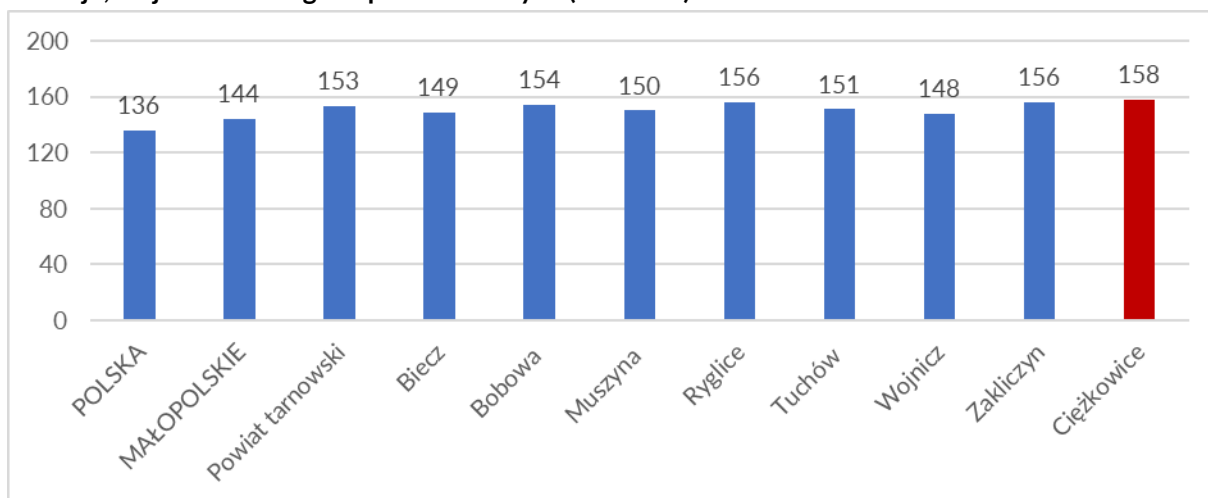
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 34. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Polsce

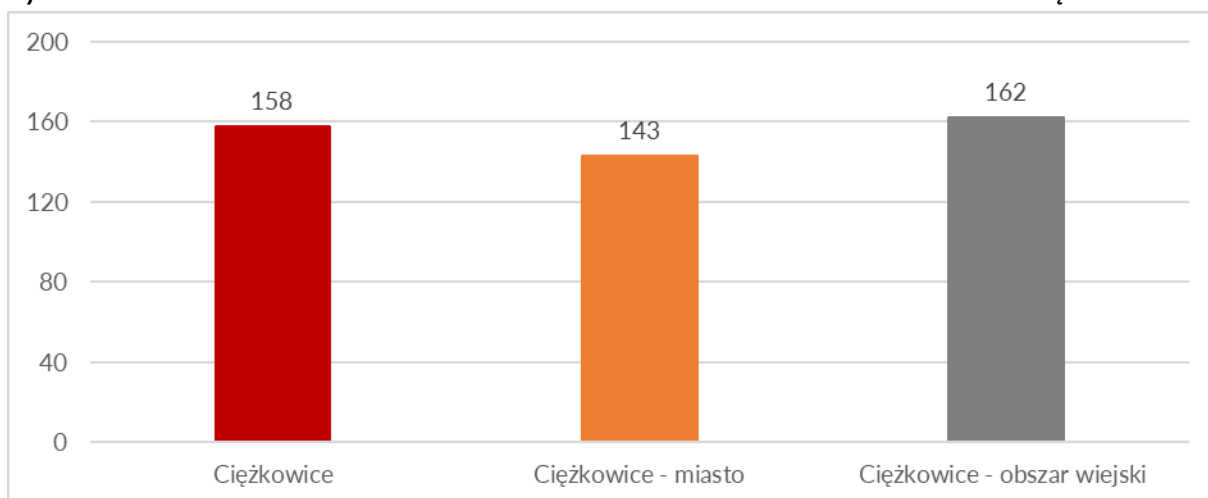
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 35. Liczba mieszkańców w wieku 25–34 lat na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych (rok 2020)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 36. Liczba mieszkańców w wieku 25–34 lat na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

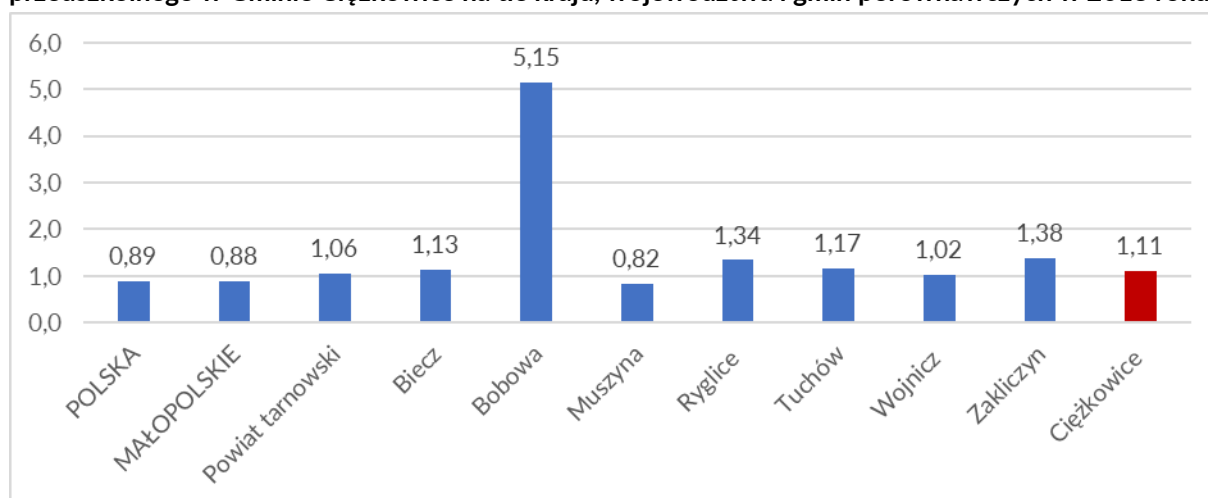
W perspektywie 2030 roku szacuje się – na podstawie prognoz GUS – spadek liczby mieszkańców Gminy Ciężkowice na poziomie 1%. W tym samym horyzoncie czasowym, liczba ludności w całym powiecie wzrośnie o blisko 3%, zaś w skali całego województwa prognozowany jest nieznaczny spadek ludności (o 0,2%). Natomiast wśród innych gmin położonych w rejonie Tarnowa, tylko w gminie Żabno prognozowany jest spadek liczby ludności (o 0,4%), w pozostałych gminach prognozy wskazują na wzrost liczby ludności od 2% do 10%.

Bez wątplenia, w przypadku gmin położonych najbliżej Tarnowa, wzrosty te to skutek procesów suburbanizacyjnych Tarnowa, który na niespotykaną skalę dotknięty jest procesem depopulacji. Wydaje się w tym kontekście, iż Ciężkowice położone w połowie drogi pomiędzy Tarnowem i Nowym Sączem nie będą – z racji odległości – beneficjentem procesów suburbanizacyjnych zachodzących w obu tych dawnych miastach wojewódzkich.

3.2.2. Edukacja i wychowanie

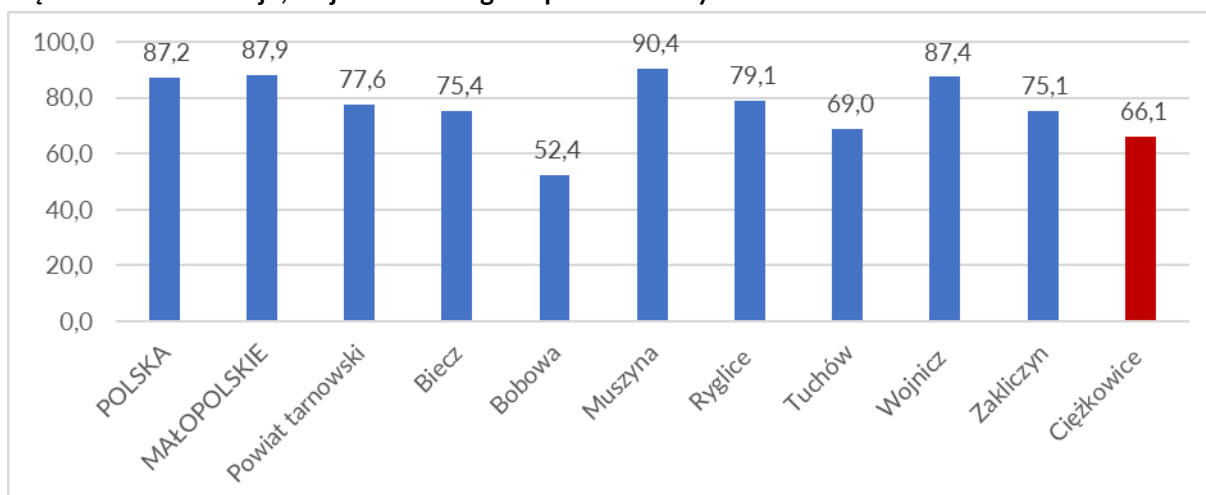
W Gminie Ciężkowice niezbyt korzystnie kształtują się wskaźniki dotyczące korzystania z przedszkoli. Z tej formy wsparcia wychowawczego (w wieku 3–5 lat) i przygotowania do startu do dalszej edukacji korzystało w roku 2020 – 66,1% dzieci w wieku przedszkolnym z terenu gminy, przy czym wskaźnik dla miasta wyniósł 162,7%, a dla obszarów wiejskich zaledwie 40,4%, co jednoznacznie wskazuje, iż duża część dzieci z obszarów wiejskich jest dowożona przez rodziców do placówek na terenie miasta. Spośród analizowanych gmin najlepiej wskaźnik ten kształtuje się w Muszynie (90,4%), a najgorzej w (52,4%) w Bobowej. Wynik Ciężkowic w tym zakresie odstaje *in minus* od średniej dla całego powiatu (79,3%) i średniej dla województwa (89,7%). Co pocieszające – w ostatnich latach wskaźnik ten, systematycznie, rok po roku rośnie (z wartości 31,6 w roku 2010). Wzrost tego wskaźnika jest ważny zarówno w kontekście wczesnej socjalizacji dzieci w środowisku rówieśniczym, jak i lepszego przygotowania do obowiązkowej nauki w szkole.

Rysunek 37. Dzieci w wieku 3–5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2018 roku

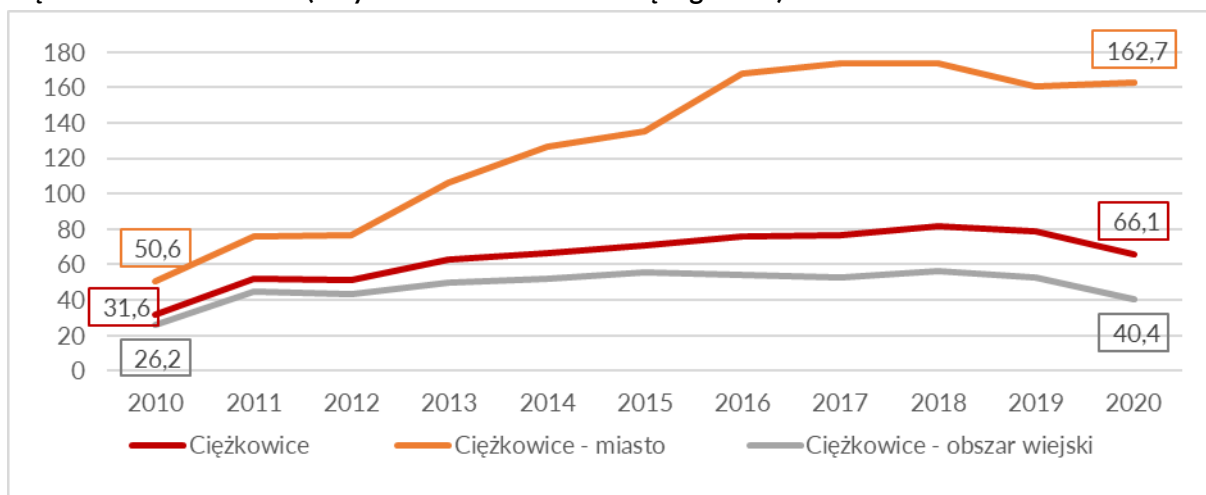
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 38. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

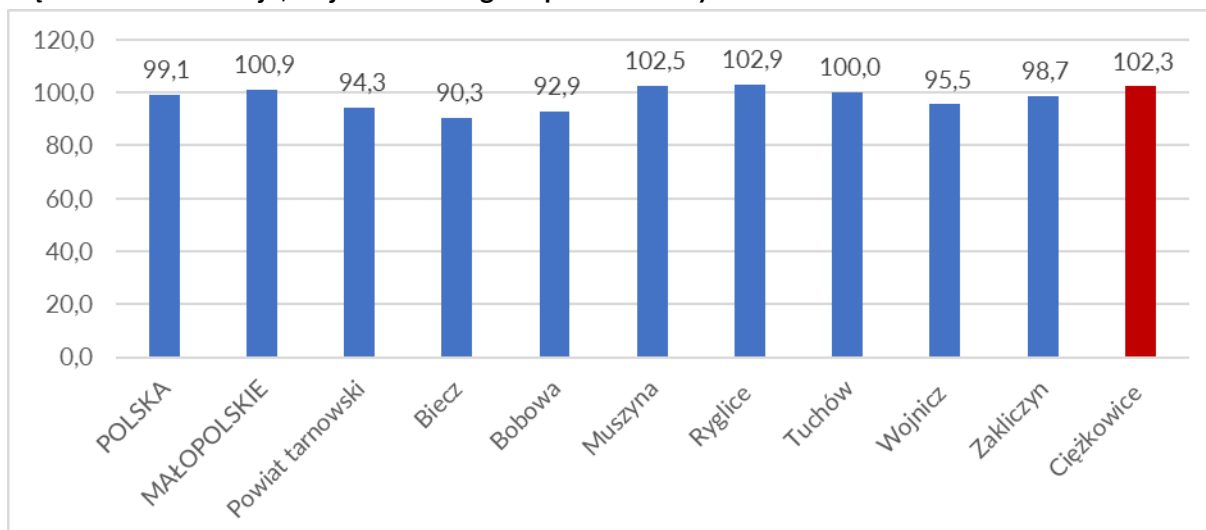
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 39. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Ciężkowice w 2020 roku (w tym zróżnicowanie wewnątrzgminne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 40. Odsetek dzieci w wieku 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

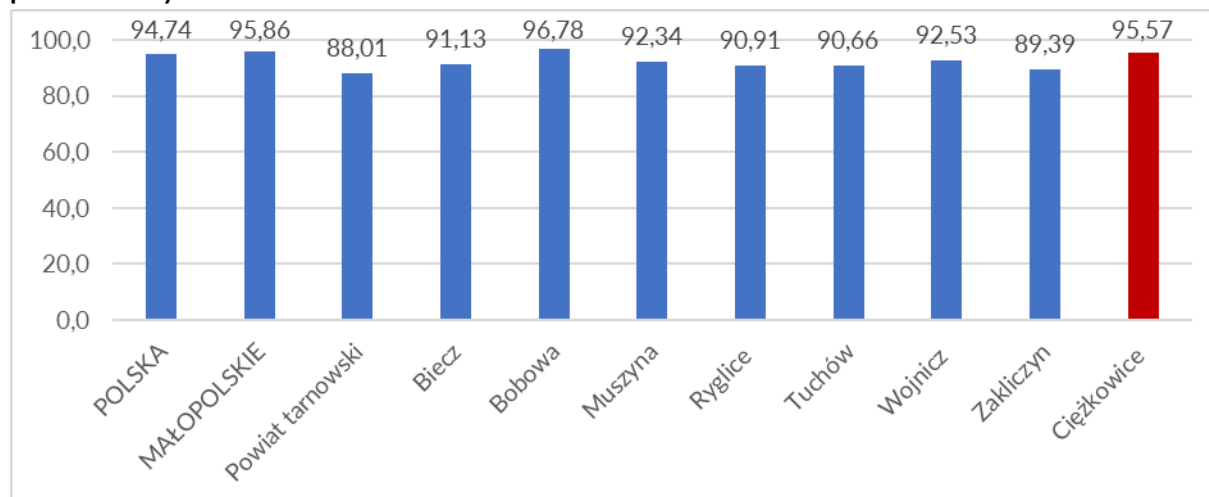
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie Gminy działają następujące placówki oświatowe dla których organem prowadzącym jest Gmina Ciężkowice:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Jastrzębiej,
- Szkoła Podstawowa w Bogoniowicach z filią w Kipsznej,
- Szkoła Podstawowa im. św. Stanisława Kostki w Bruśniku,
- Szkoła Podstawowa im. św. Jana Pawła II w Ciężkowicach,
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. gen. Wł. Sikorskiego w Jastrzębi,
- Szkoła Podstawowa w Kaśnej Dolnej,
- Szkoła Podstawowa im. Stefana Batorego w Siekierczynie z filią w Falkowej,
- Szkoła Podstawowa im. św. Jana Kantego w Zborowicach,
- Przedszkole Publiczne w Ciężkowicach,
- Publiczne Przedszkole w Zborowicach.

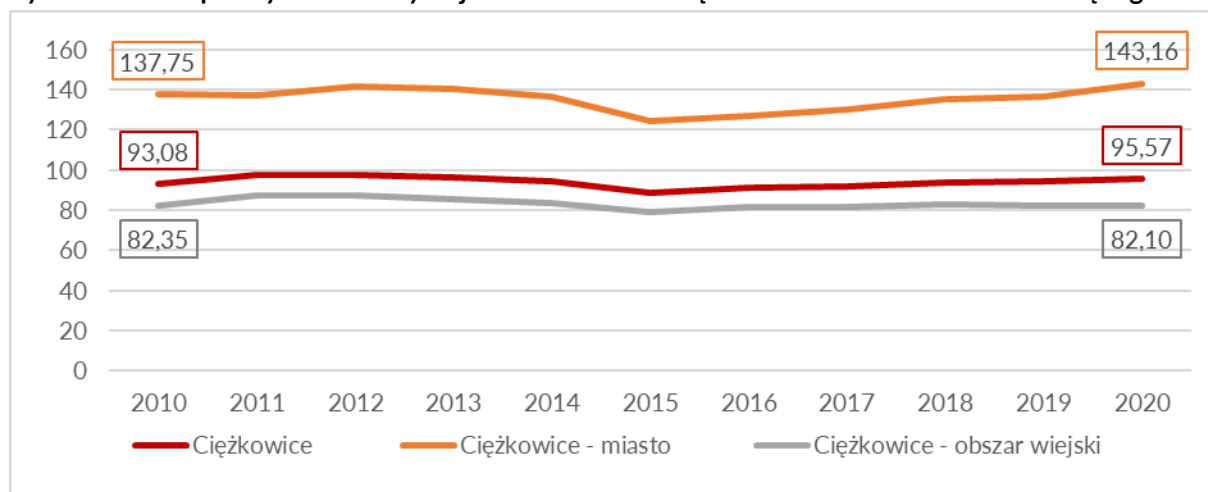
W roku 2020, w szkołach podstawowych na terenie Gminy Ciężkowice, kształciło się łącznie 1 016 uczniów, w tym na terenie miasta 336 dzieci, na terenach wiejskich 680 dzieci. Jak wynika z danych GUS, liczba uczniów w szkołach podstawowych wzrosła o 38% w latach 2010–2020, przy czym wzrost liczby uczniów powodowany był w dużej mierze likwidacją gimnazjów i przejściem przez szkoły podstawowe dwóch dodatkowych roczników. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w Gminie wyniósł 95,57% i był znacząco wyższy do wartości średnich dla powiatu tarnowskiego (88,01%) i prawie identyczny jak średnia dla województwa (95,86%).

Rysunek 41. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 42. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Ciężkowice – zróżnicowanie wewnątrzgminne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Efekty nauczania na poziomie szkół podstawowych mierzone są wynikami egzaminu po ósmej klasie. W 2021 roku, uczniowie ósmych klas szkół podstawowych w Gminie Ciężkowice osiągnęli wyniki z egzaminu ósmoklasisty, które znacząco (*in minus*) odbiegały od średniej uzyskanych w szkołach na obszarze całego powiatu tarnowskiego, a także średniej dla całej Małopolski, i tak, z egzaminów:

- z języka polskiego średnia wyniosła: 57,49% (w tym w szkołach na terenie miasta: 55%, na obszarach wiejskich 59%), przy średniej powiatowej: 62% i średniej dla województwa: 64%;
- z matematyki średnia wyniosła: 43,53% (w tym w mieście 36%, na obszarach wiejskich 47%), przy średniej powiatowej: 49% i średniej dla województwa: 52%;
- z języka angielskiego średnia wyniosła 52,2% (w tym w mieście 47% na obszarach wiejskich 55%), przy średniej powiatowej: 62% i średniej dla województwa: 69%.

W Ciężkowicach działa także Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Ignacego Jana Paderewskiego w Ciężkowicach z liceum ogólnokształcącym, technikum, branżową szkołą I stopnia oraz szkoły policealne. Organem prowadzącym placówkę jest Starostwo Powiatowe w Tarnowie. Przy szkole funkcjonuje także hala widowiskowo-sportowa oraz Szkolne Schronisko Młodzieżowe.

W roku 2020 do liceum ogólnokształcącego uczęszczało 49 uczniów, zaś do technikum 184 uczniów. Zdawalność matury w roku 2021 wśród uczniów liceum z terenu Gminy Ciężkowice, była na poziomie 75% dla liceum oraz 52% dla techników, przy średniej dla powiatu tarnowskiego dla wszystkich typów szkół średnich na poziomie 71% oraz 78% w województwie. Oznacza to, iż wynik uzyskany przez uczniów obu typów szkół był niższy od średniej wojewódzkiej, ale wyższy od średniej powiatowej w przypadku liceum.

Język polski na poziomie podstawowym zdało 80% przystępujących do egzaminu w liceum i 88% w technikum, uzyskując odpowiednio średnią w wysokości 50% (liceum) i 48 (technikum). Średni wynik tego egzaminu w powiecie wyniósł 49%, a w regionie 57% łącznie dla wszystkich typów szkół. Z kolei 85% licealistów zdało egzamin z matematyki na poziomie podstawowym, uzyskując średni wynik na poziomie 57%, zaś pośród uczniów technikum egzamin zdało 60% uczniów, a średni uzyskany wynik wyniósł 42%. Średnia dla powiatu w tym egzaminie wyniosła 46%, a w regionie 60%. Język angielski w liceum zdało 95% uczniów

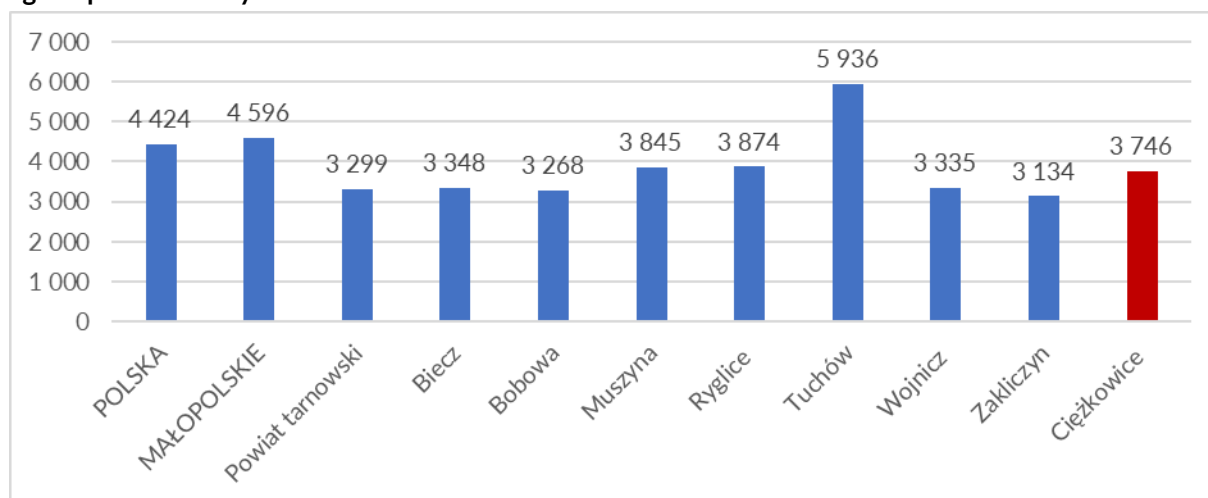
ze średnim wynikiem 69%, zaś w technikum 86% uczniów z wynikiem średnim na poziomie 57%. Średnia dla powiatu z tego egzaminu to 64%, a dla regionu 78%.

3.2.3. Kultura

Dostęp do instytucji kultury oraz średnie wydatki samorządu na kulturę, należy uznać za mieszczące się w średniej dla tego typu gmin. Spada liczba czytelników w bibliotekach prowadzonych przez Gminę Ciężkowice (spadek o 19% w porównaniu z 2010 rokiem ze 159 do 129 osób na 1 000 mieszkańców). W tym samym czasie podwoiła się liczba grup artystycznych z 3 (w 2010) do 6 (w 2020), przy czym liczba członków nie wzrosła tak, jak należałoby się spodziewać w związku z podwojeniem się liczby grup i wzrosła z 97 osób w roku 2010 do 117 w roku 2020.

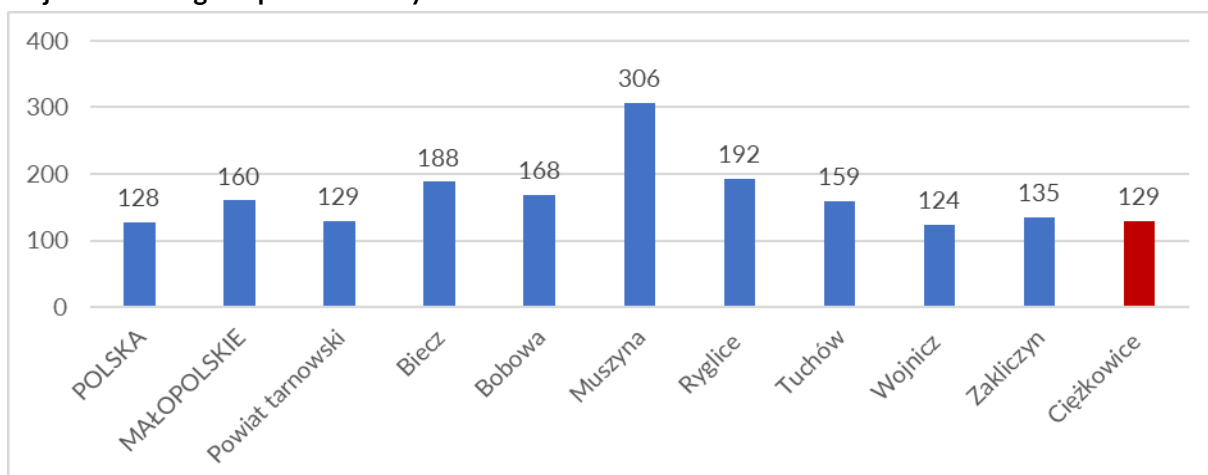
Bieżąca działalność kulturalno-edukacyjna prowadzona jest przez Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice i skupia się w dwóch lokalizacjach: Ratuszu i w Domu Kultury w Jastrzębi. W placówkach tych działają m.in. dziecięcy zespół plastyczny „Skalniaczek”, Regionalny Zespół Folklorystyczny „Pogórzanie”, Dziecięcy Zespół Taneczny „Mali i Młodzi Jastrzębianie”, Zespół Plastyczny „Rondelek”. Centrum prowadzi też ogniska muzyczne i grupy teatralne, których odbiorcami są dzieci i młodzież z terenu Gminy. CKiP odpowiedzialne jest także za organizację wielu imprez i wydarzeń w ciągu roku, skierowanych zarówno do lokalnej społeczności, jak i tworzących odbiorców zewnętrznych.

Rysunek 43. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

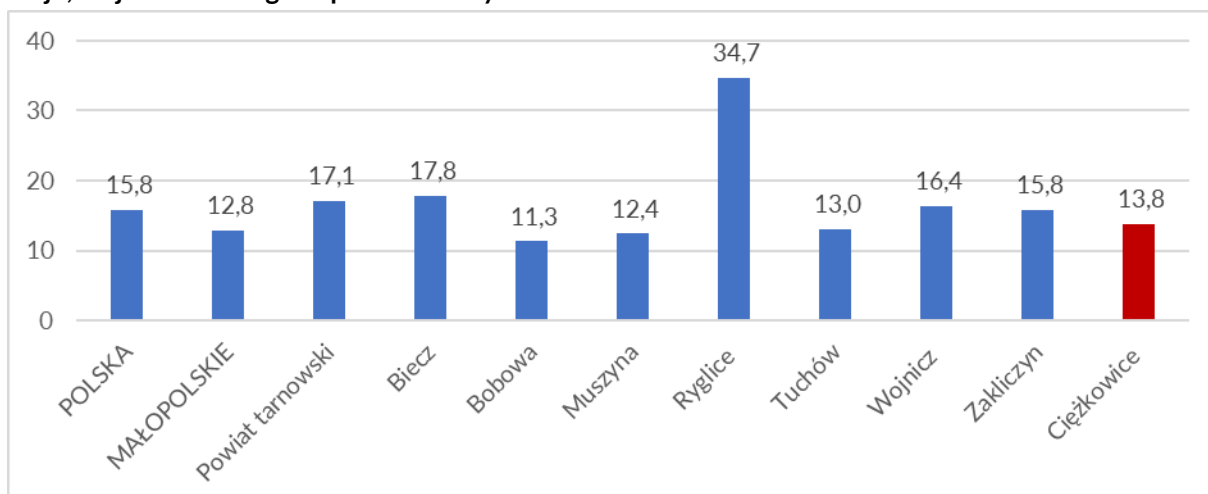
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 44. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

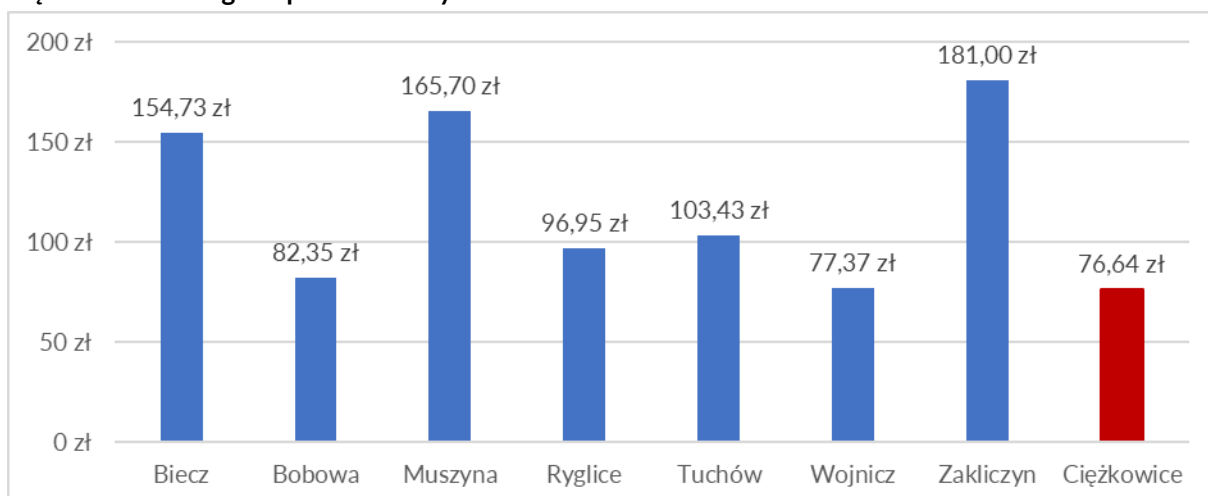
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 45. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach, w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 46. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe, przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

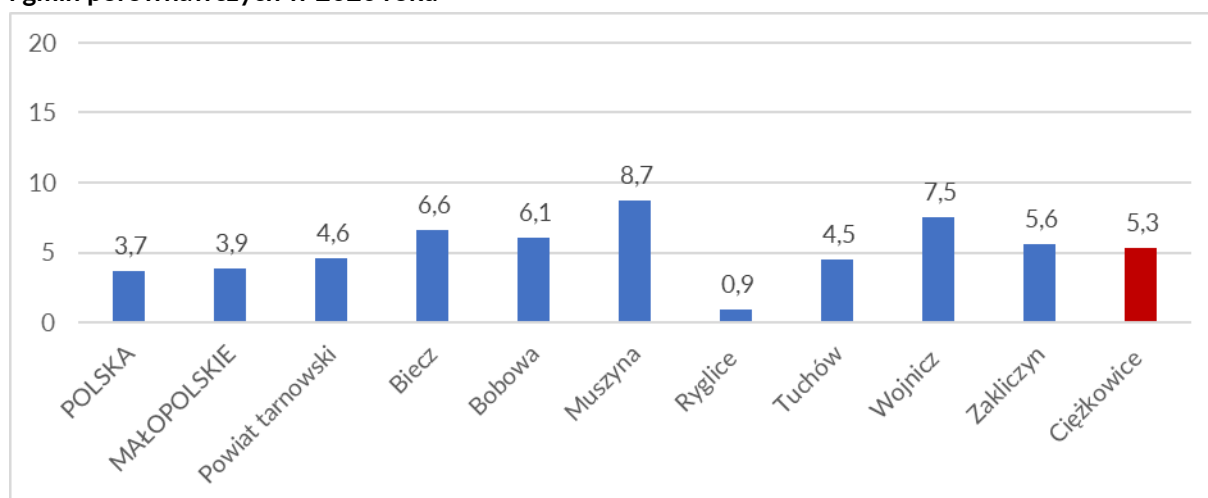
Jednocześnie należy zauważyć, iż z uwagi na funkcję gminy w strukturze osiedleńczej kraju udział mieszkańców, zarówno w kulturze wysokiej, jak i masowej jest, w dużej części, realizowany poza obszarem gminy. Na terenie gminy znajduje się kilka godnych odnotowania obiektów zabytkowych. Wyjątkiem jest oferta Centrum Paderewskiego w Kańskiej Dolnej, ale jest to oferta mocno sprofilowana w kierunku muzycznym i w ogromnej mierze skierowana jest do odbiorcy spoza terenu Gminy. Jednocześnie z uwagi na organ prowadzący placówkę (Powiat Tarnowski oraz MKiDN) wydatki związane z działalnością Centrum nie zostały ujawnione na powyższym wykresie.

W wojewódzkim Rejestrze i Ewidencji Zabytków (stan na luty 2022 r.) na terenie całego powiatu tarnowskiego znajdują się 295 obiekty ujęte w tym rejestrze. Ponad 8,5% z nich (tj. 25 obiektów) znajduje się na terenie Gminy Ciężkowice. W skali gminy najwięcej zabytków jest na terenie miasta Ciężkowice (12). W pozostałych są to głównie zabytkowe kościoły (Bruśnik, Jastrzębia, Zborowice), przykościelne cmentarze (Bruśnik), dwory i założenia parkowe (Bogoniowice i Kańska Dolna), a w przeważającej części są to jednak zabytkowe cmentarze z okresu I wojny światowej (Bogoniowice, Ostrusza, Tursko, Zborowice).

3.2.4. Sport i rekreacja

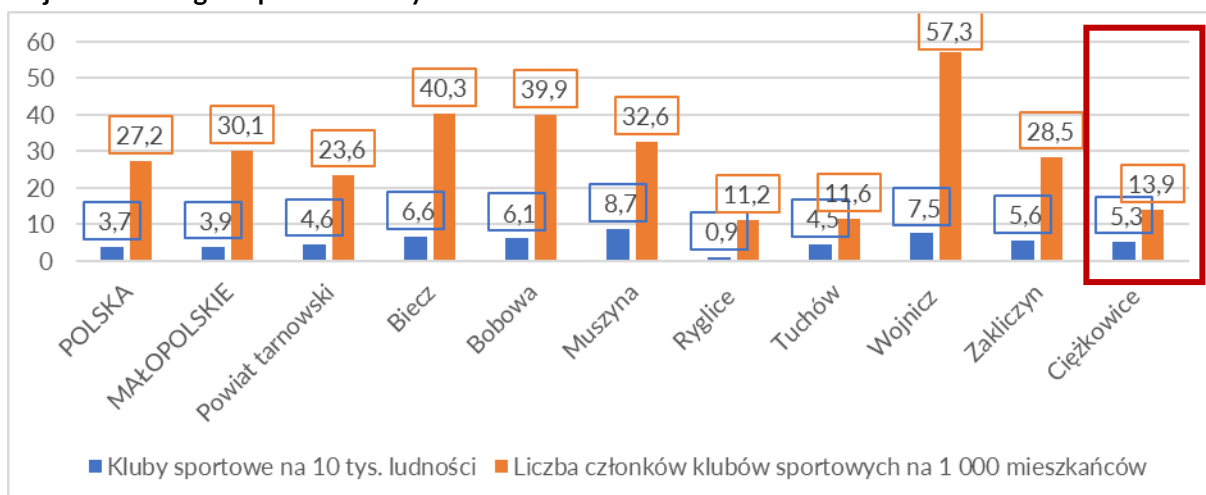
Relatywnie bogata jest oferta obiektów i zajęć związanych z rekreacją i sportem skierowana do mieszkańców. Na terenie gminy dostępne są 2 hale sportowe, w tym jedna przy szkole oraz 3 kompleksy sportowo-rekreacyjne na wolnym powietrzu. Przy czym, o ile liczba klubów utrzymuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie (8 klubów w roku 2020), o tyle liczba członków klubów sportowych podlega częstym i znaczącym zmianom – w roku 2010 było 282 członków, w roku 2014 – 408, w 2016 – 395, zaś w 2018 już tylko 242 (brak danych za rok 2020). Gros z ćwiczących, to młodzież do 18 roku (w roku 2018: 177 na łączną liczbę 242), ale co jest rzadkością w wielu gminach – sporo wśród ćwiczących jest także osób dorosłych (65 osób, tj. 26,9% ogólnej liczby członków).

Rysunek 47. Kluby sportowe na 10 tys. ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

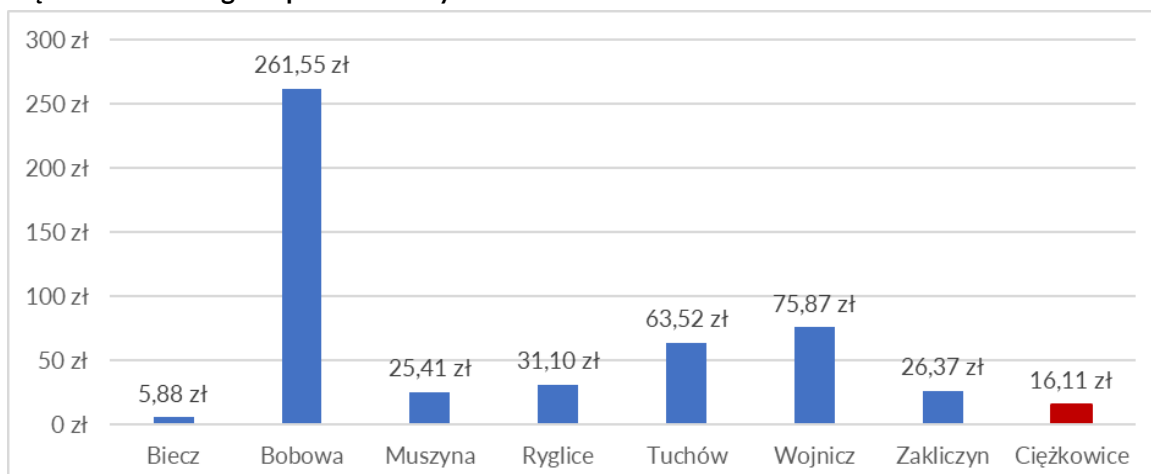
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 48. Wskaźniki dotyczące klubów sportowych w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 49. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku

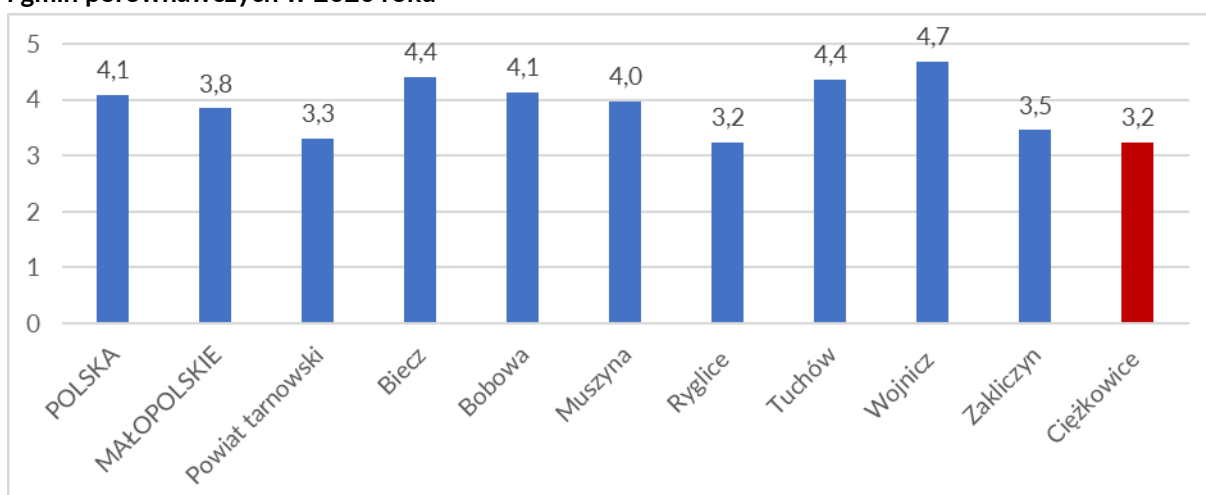
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

3.2.5. Zdrowie

Gmina Ciężkowice charakteryzuje się umiarkowaną dostępnością do usług podstawowej opieki zdrowotnej. Na terenie samej Gminy Ciężkowice, w roku 2020 działały 3 publiczne placówki ochrony zdrowia w Ciężkowicach, Jastrzębi oraz Bruśniku. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej w roku 2020 udzielono 36 405 porad (i wartość ta utrzymuje się na podobnym poziomie przez ostatnie lata), co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje 3,2 porady. Przy czym dominującym i obsługującym większość mieszkańców Gminy jest ośrodek zlokalizowany w Ciężkowicach, a ośrodki w Jastrzębi i Bruśniku mają zdecydowanie lokalny charakter. W tym samym czasie udzielono 37 571 porad w ramach ambulatoryjnej (podstawowej i specjalistycznej) opieki zdrowotnej. Są to wartości porównywalne dla średniej powiatowej i wojewódzkiej.

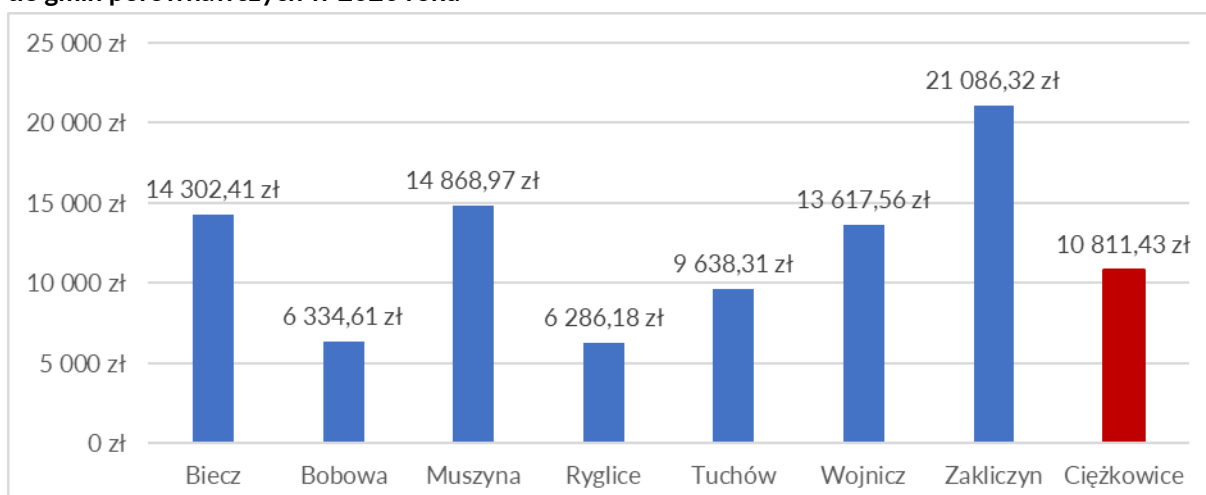

Rysunek 50. Liczba porad POZ na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

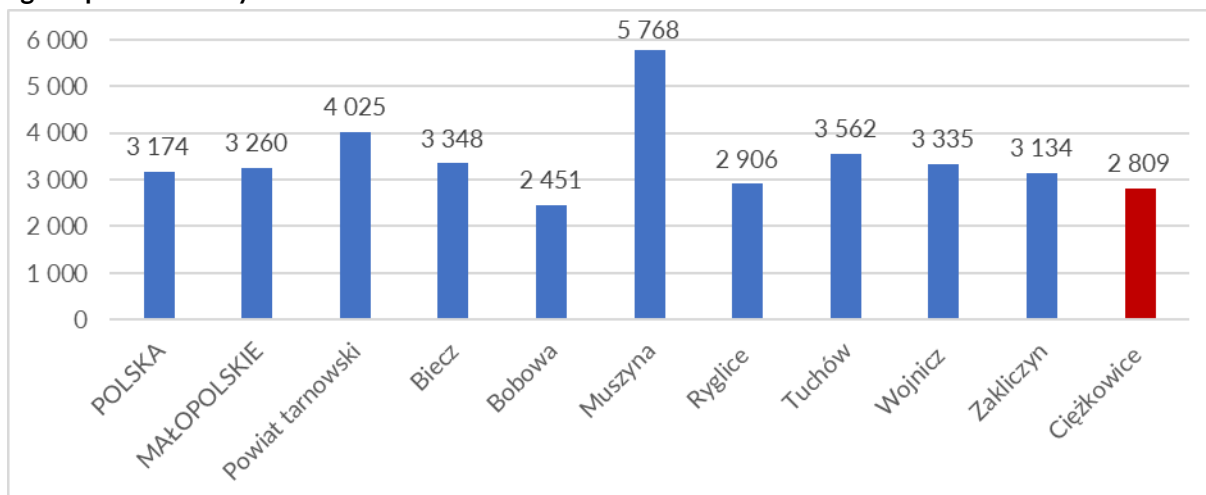
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 51. Wielkość wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Rysunek 52. Ludność przypadająca na jedną aptekę w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

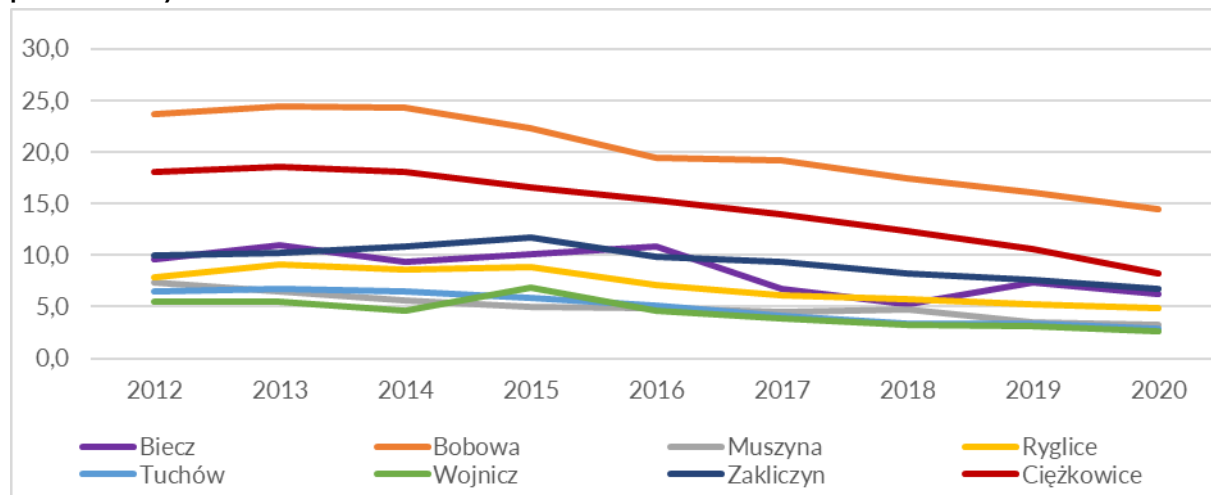

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2.6. Pomoc społeczna

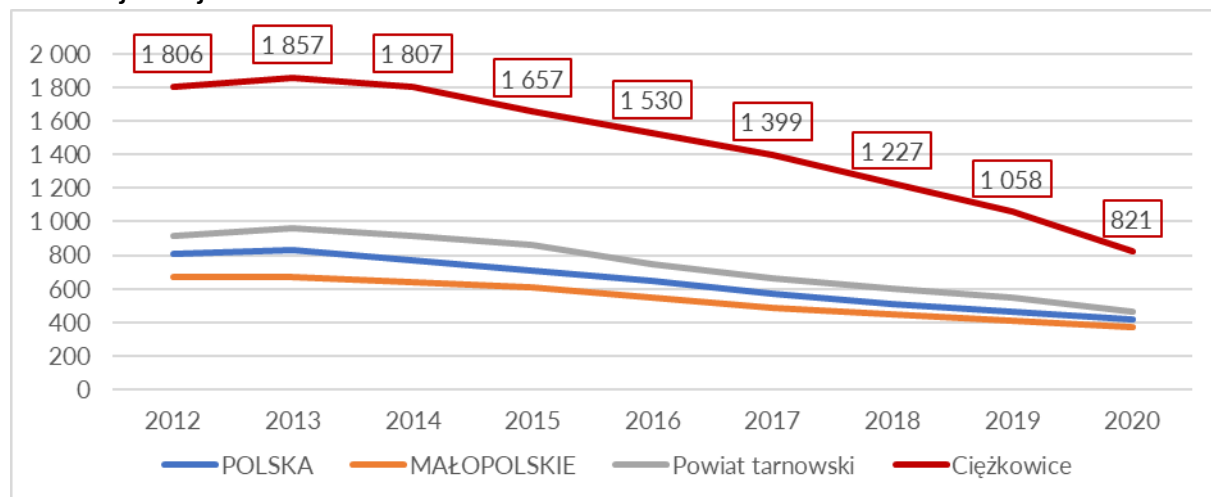
Systematycznie spada liczba osób korzystających z pomocy społecznej, co jest raczej zjawiskiem systemowym, przy czym dla roku 2020 wartość ta wynosiła 8,2% ogółu ludności, w tym poniżej kryterium dochodowego było 4,6% mieszkańców. Jednocześnie, w relacji do gmin porównywanych, tylko w Bobowej wskaźnik ten był wyższy i wynosił 14,4%, przy średniej dla powiatu wynoszącej 4,7% i województwa 3,7%. Wskazuje to na dwukrotnie wyższe od średniej powiatowej wskaźniki ubóstwa.

Rysunek 53. Odsetek beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

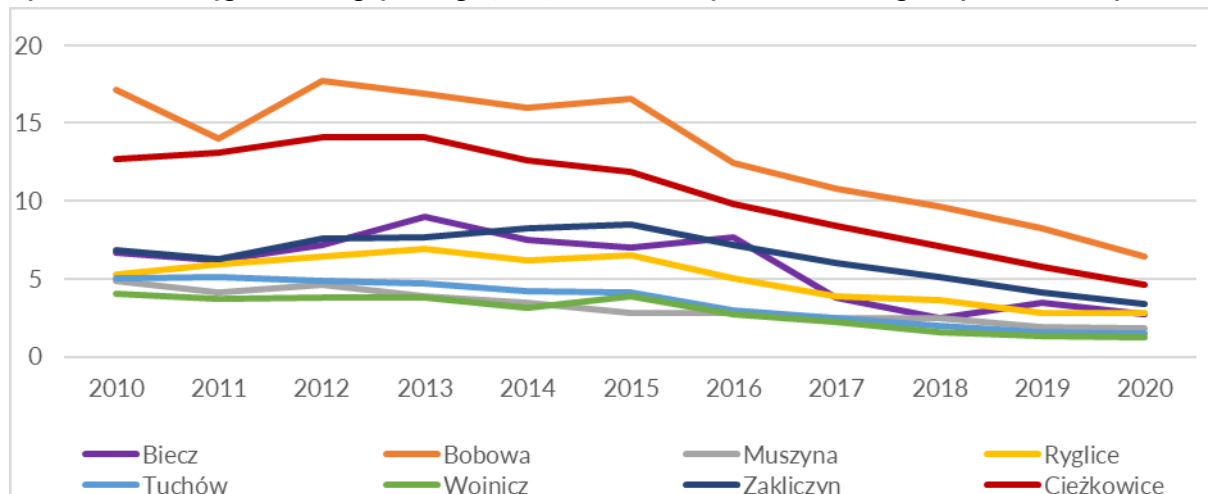
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Rysunek 54. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa

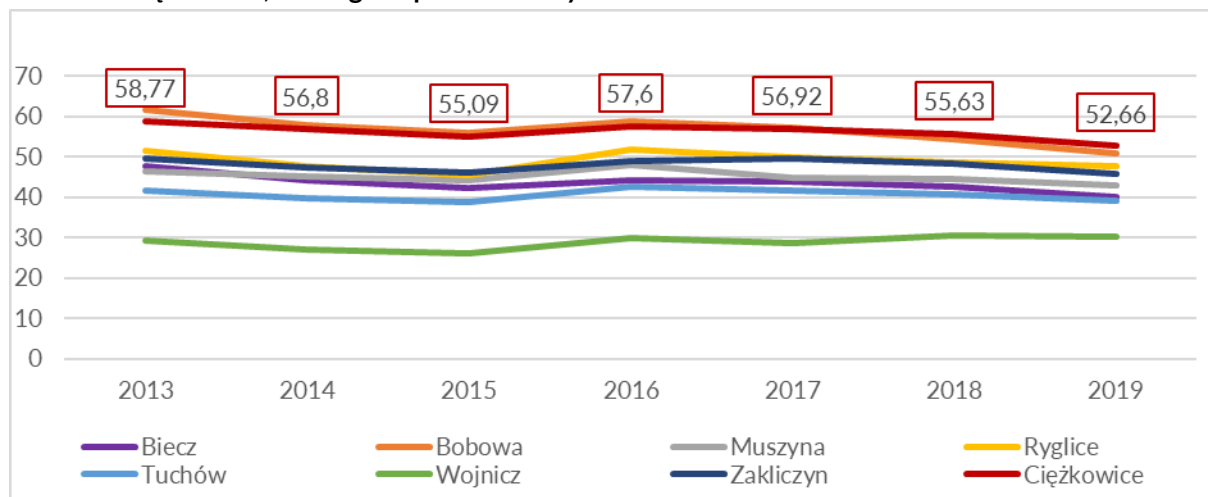
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 55. Zasięg ubóstwa głębokiego (w %) w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Rysunek 56. Odsetek dzieci do lat 17 na które rodzice/opiekunowie otrzymują zasiłek rodzinny w Gminie Ciężkowice, na tle gmin porównawczych

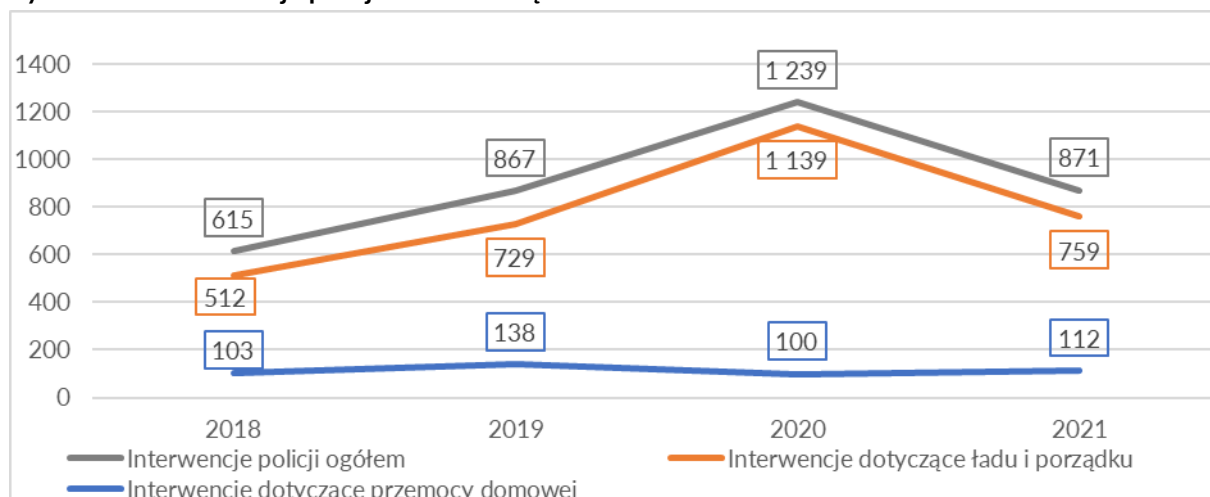

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

3.2.7. Bezpieczeństwo

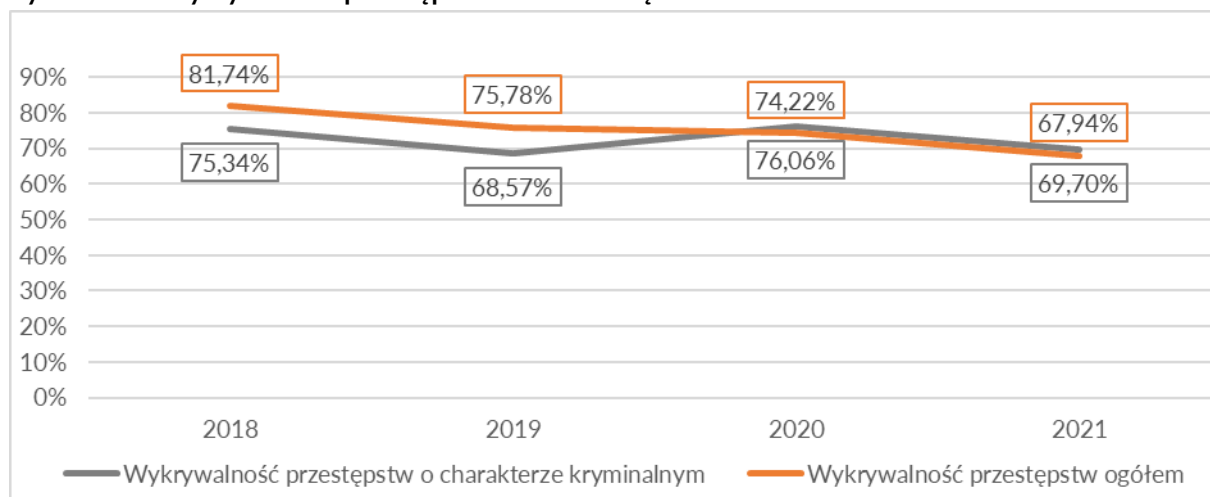
Ciężkowice są gminą relatywnie bezpieczną, średnia liczba przestępstw odnotowanych w ciągu ostatnich 3 lat systematycznie spadała (z 97 w roku 2019 do 71 w 2021). Na w miarę stabilnym (z zauważalnym odchyleniem w roku 2020) utrzymuje się też liczba interwencji policji – w roku 2021 było to 871 interwencji (na przestrzeni 4 lat wartości te fluktuują od 615 w roku 2018, do 1 239 w 2020), w tym 759 z uwagi na zakłócanie ładu i porządku, a 112 dotyczyły przemocy domowej (te ostatnie przyjmują wartości od 100 w roku 2020 do 138 w 2019). Liczba interwencji związanych z wszczęciem procedury tzw. „Niebieskiej karty” w roku 2021 wyniosła 13 i zmienia się w czterech ostatnich latach od właśnie 13 w roku 2021 do 22 w roku 2019.

Rysunek 57. Interwencje policji w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021

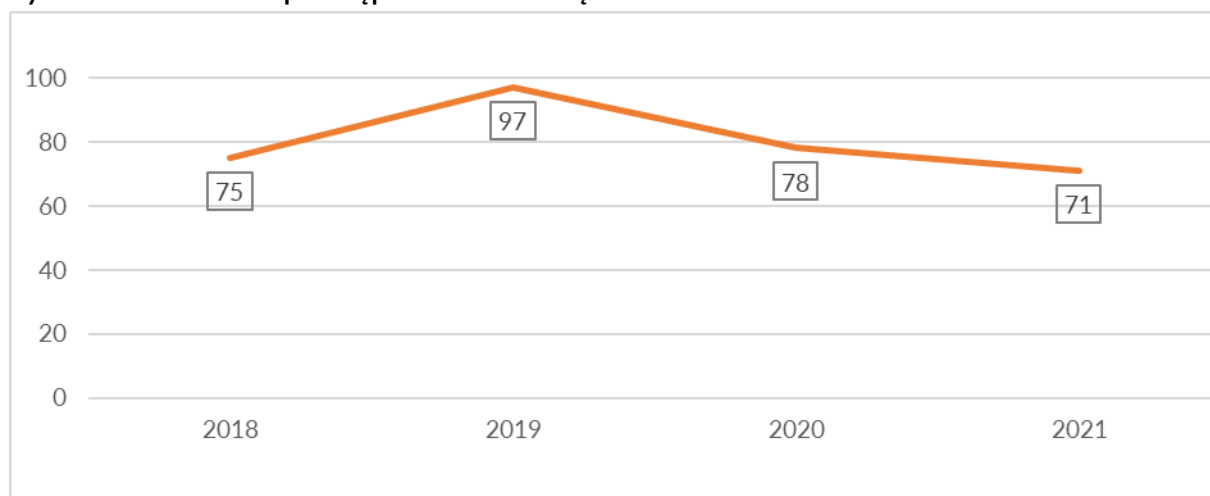
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań policji

Rysunek 58. Wykrywalność przestępstw w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań policji

Rysunek 59. Zdarzenia przestępcze w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021

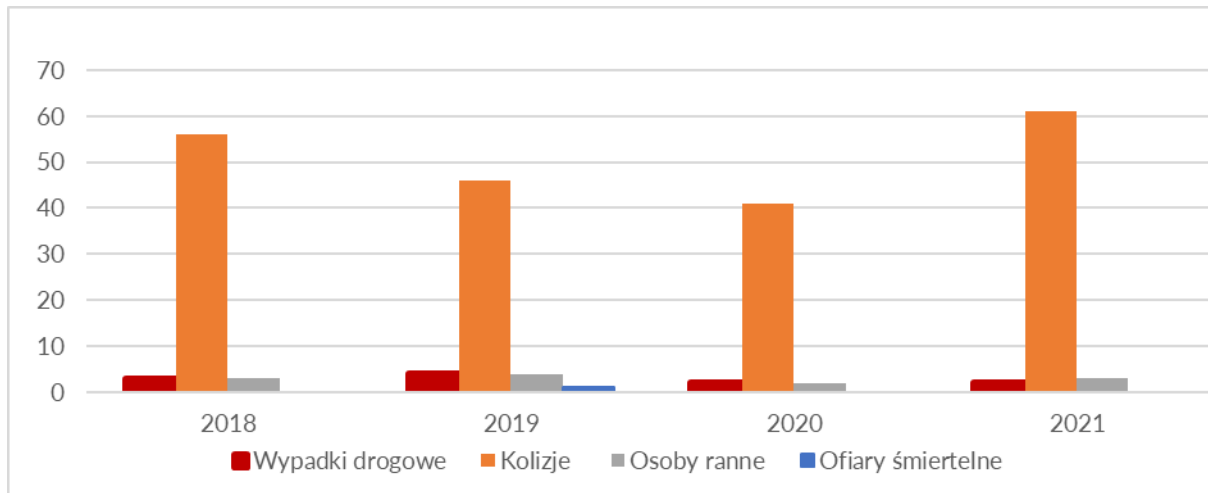

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań policji

Drogą o największym natężeniu ruchu na terenie gminy, jest droga wojewódzka 977 przechodząca w Zborowicach w drogę wojewódzką 981 i to na tym ciągu komunikacyjnym,

z oczywistych względów, dochodzi do największej liczby zdarzeń drogowych. Średnio – w całej Gminie – na przestrzeni ostatnich czterech lat dochodziło rocznie do 2,75 wypadków, 51 kolizji, w których średnio 3 osoby doznawały uszczerbku na zdrowiu. W tym okresie odnotowano tylko jedną ofiarę śmiertelną (w roku 2019).

Rysunek 60. Zdarzenia w ruchu drogowym w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021

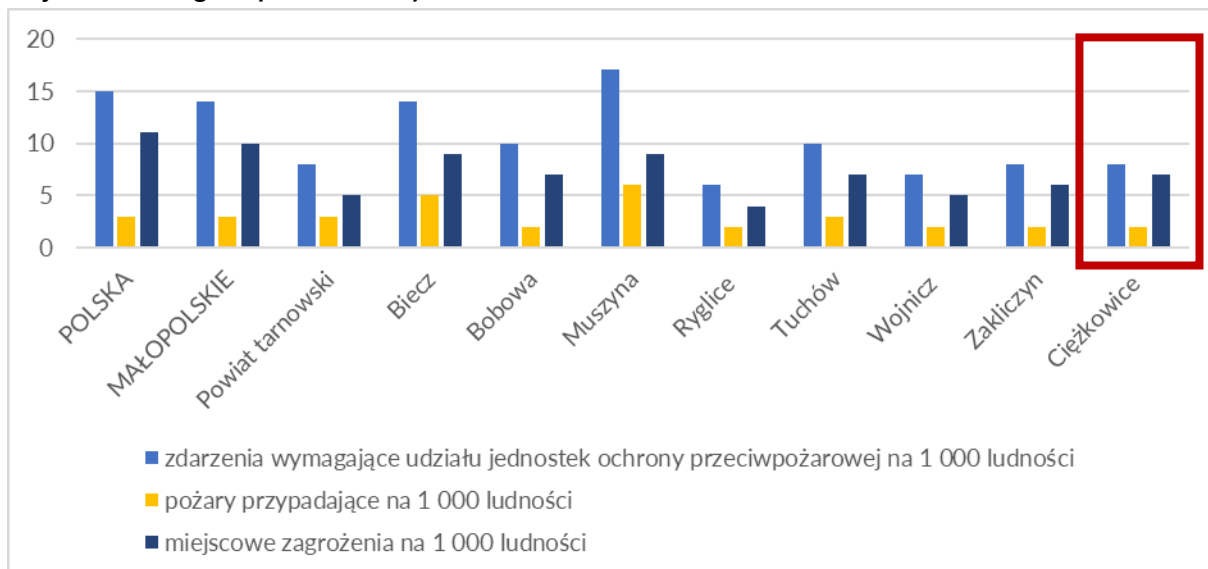
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań policji

Na terenie gminy działa 6 jednostek ochotniczej straży pożarnej (OSP): w Bruśniku, Ciężkowicach, Falkowej, Jastrzębi, Kipsznej oraz w Zborowicach. Tylko OSP w Ciężkowicach i Zborowicach włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Średniorocznie, jednostki te biorą udział w ok. 30 wyjazdów do pożarów, 100 wyjazdów do miejscowych zagrożeń (wypadków drogowych, akcji powodziowych, wichur) oraz podobnej liczby tzw. wyjazdów gospodarczych. Najwięcej wyjazdów realizuje OSP w Ciężkowicach, a następnie OSP w Jastrzębi i zbliżoną liczbę OSP Zborowice.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat, notuje się systematyczne zmniejszanie się liczby interwencji, szczególnie w zakresie pożarów (49 w roku 2019, 31 w 2020 i 20 w 2021), co może świadczyć o poprawiającym się bezpieczeństwie w tym zakresie na terenie gminy.

Rysunek 61. Wskaźniki związane z zagrożeniem pożarowym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

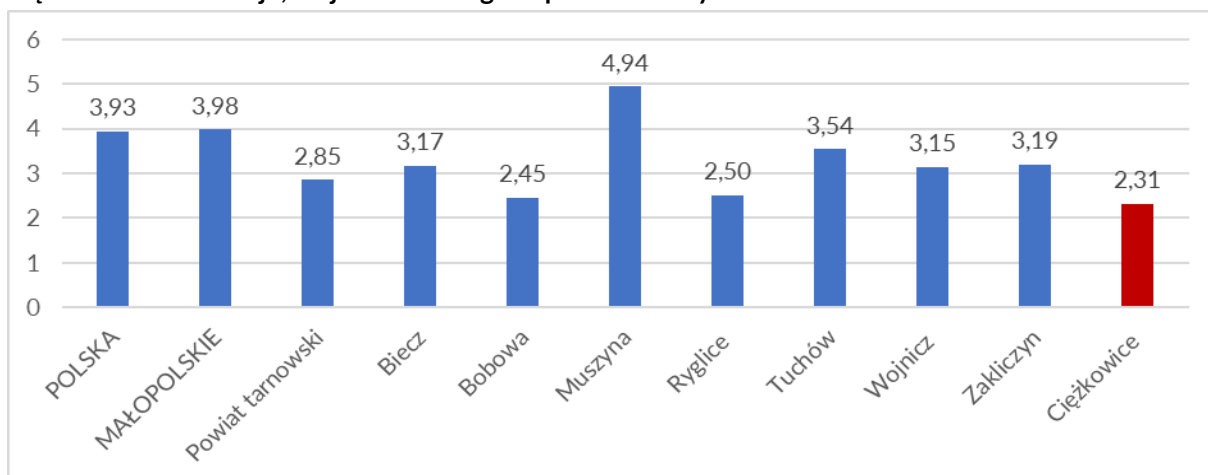

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.2.8. Kapitał społeczny

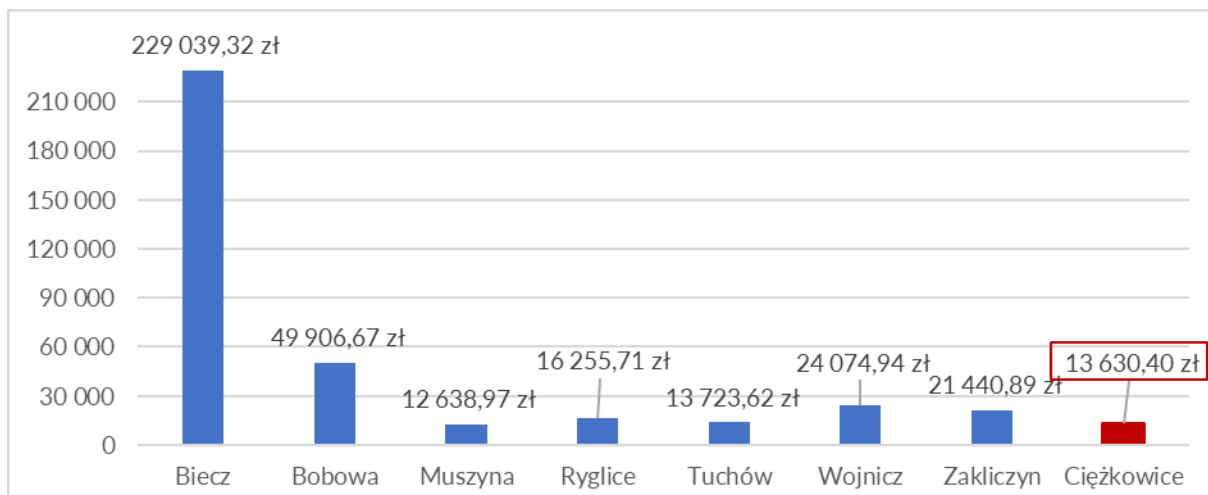
Analizując aktywność obywatelską należy stwierdzić, iż systematycznie rośnie liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych, jednak liczba fundacji, stowarzyszeń oraz organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice (2,31 organizacji na 1 000 mieszkańców) jest jedną z najniższych wśród porównywanych gmin, a także jest niższa od średniej, zarówno dla powiatu, jak i województwa.

Rysunek 62. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

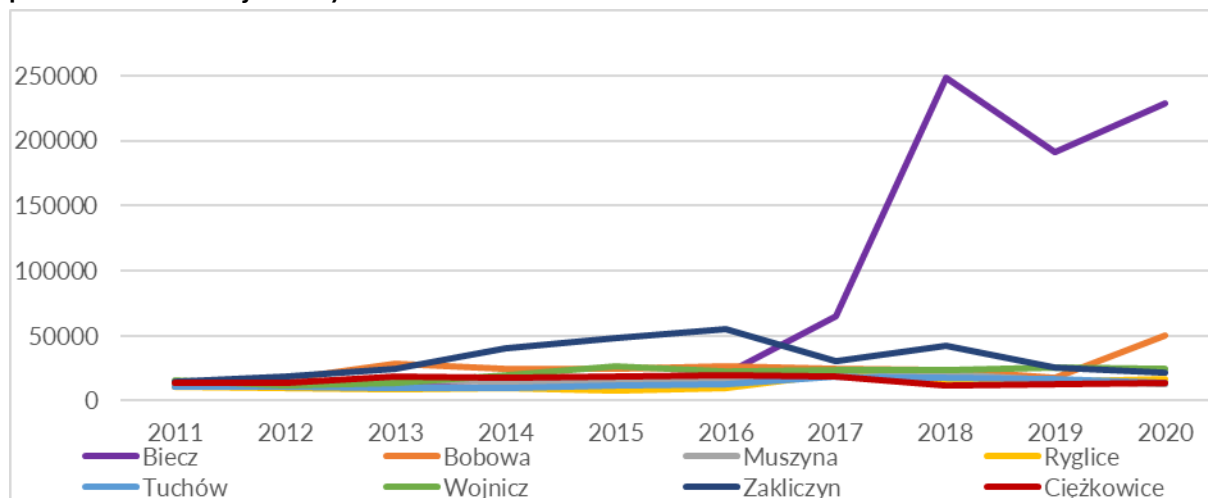
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 63. Kwota dotacji do zadań publicznych, wykonywanych przez organizacje pozarządowe w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (zł) w Gminie Ciężkowice, na tle gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Rysunek 64. Kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (zł) w Gminie Ciężkowice, na tle gmin porównawczych na przestrzeni ostatniej dekady

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Aktywność obywatelską można wyrazić korzystaniem z biernego prawa wyborczego w różnego typu wyborach (samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich).

Analizując frekwencję wyborczą, w ostatnich wyborach samorządowych w Ciężkowicach, była ona niższa od średniej dla powiatu i niższa niż średnia dla Małopolski i wyniosła 50,9% (powiat 53,19%, województwo 55,26%). Co więcej, w ostatnich wyborach samorządowych, w stosunku do poprzednich, nastąpił spadek frekwencji (o 1,04%).

Z kolei frekwencja w wyborach parlamentarnych (w 2019 roku) w gminie Ciężkowice wyniosła 56,34%, czyli nieznacznie mniej niż średnio w powiecie (58,8%) i znacząco mniej niż w całej Małopolsce (63,78%). Przy czym frekwencja w wyborach roku 2019 była wyższa niż cztery lata wcześniej (odpowiednio – gmina: 47,65%, powiat: 50,85%, województwo: 54,9%).

3.2.9. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze społecznym

Analiza danych ilościowych i jakościowych poszczególnych obszarów, tworzących wymiar społeczny, wykazała istnienie zestawionych w tabeli poniżej zjawisk, potencjałów, mocnych stron i deficytów Gminy Ciężkowice.

Tabela 1. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze społecznym

DEMOGRAFIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilna liczba mieszkańców gminy (w 2020 roku 11 237 osób). ▪ Systematycznie obniżająca się liczba ludności w wieku mobilnym (18–44 lat). ▪ Niekorzystne trendy w strukturze głównych grup wiekowych ludności, powolny, ale systematyczny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (23,1% w 2010 roku, 20,5% w 2020 roku). ▪ Starzenie się społeczeństwa. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym z 15,2% w 2010 roku do 18,8% w 2020 roku. ▪ Niekorzystne wskaźniki obciążenia demograficznego np. wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym z 66,00 na 91,5. ▪ Od 2010 roku utrzymujące się ujemne saldo migracji (-2,9), szczególnie ludzi młodych w wieku 15–34 lata. ▪ Od 2010 roku utrzymujący się dodatni przyrost naturalny, w 2020 roku wyniósł 2,59. ▪ Niekorzystny wskaźnik feminizacji, szczególnie w kobiet w wieku mobilnym.

EDUKACJA I WYCHOWANIE

- Niska dostępność do usług opiekuńczych (brak żłobka).
- Przeciętny wskaźnik liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (66,1% dzieci w wieku 3–5 lat), niższy niż większości gmin porównywanych.
- Wskaźnik dostępności do przedszkoli (liczba dzieci przypadających na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego wynosiła 1,11) znacznie gorszy niż średnia dla kraju (0,89).
- Dobra dostępność do usług edukacyjnych na poziomie podstawowym.
- Wysoki wskaźnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych (95,57%) – wyższy niż dla powiatu tarnowskiego (88,01%).
- Niska jakość edukacji (wyniki egzaminu ośmioklasisty z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego znacznie niższe od średniej dla powiatu i województwa).
- Wyniki egzaminów maturalnych poniżej średniej dla powiatu tarnowskiego i Małopolski.

KULTURA

- Duża liczba zabytków, w tym zabytki o rozpoznawalności ponadlokalnej (Dwór w Kąsnej Dolnej).
- Obecność na terenie gminy rozpoznawalnej instytucji kultury o międzynarodowej marce (Centrum Ignacego Jana Paderewskiego w Kąsnej Dolnej).
- 62,3 ankietowanych mieszkańców słabo ocenia ofertę usług kultury.
- Spada liczba czytelników w bibliotekach prowadzonych przez gminę Ciężkowice (spadek o prawie 20% w porównaniu z 2010 rokiem z 159 do 129 osób na 1 000 mieszkańców).
- Na tle gmin z grupy porównawczej najskromniejszy księgozbiór gminnych placówek bibliotecznych – na jednego mieszkańca gminy przypada 3,1 woluminu.
- Niskie wydatki na kulturę, na 1 mieszkańca w 2020 roku – 76,64 zł.

SPORT I REKREACJA

- Z uwagi na znaczące walory fizjograficzne i przyrodnicze – duży potencjał rozwoju rekreacji i turystyki aktywnej.
- Liczba członków klubów sportowych na poziomie z 2010 roku, przy okresowych wzrostach w połowie analizowanego okresu.
- Duża grupa ćwiczących dorosłych w klubach sportowych (26,9%).
- Niewystarczająca – zdaniem ankietowanych – infrastruktura sportowo-rekreacyjna dla mieszkańców.

ZDROWIE

- Słabe poczucie dostępności do dobrej jakości opieki zdrowotnej (59,2% ankietowanych słabo ocenia dostępność).
- Przeciętna liczba porad lekarskich w POZ na mieszkańca (3,20), nieznacznie niższa niż średnia dla powiatu tarnowskiego.
- Niska dostępność specjalistycznych i wysokospecjalistycznych usług zdrowotnych.

POMOC SPOŁECZNA

- Systematycznie malejący odsetek osób korzystających z pomocy społecznej (8,2% w 2020 roku), jednak jest on znacząco wyższy od średniej dla powiatu tarnowskiego (4,7%) i Małopolski (3,7%).
- Rosnące obawy związane z bezpieczeństwem materialnym, w związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19 i sytuacją międzynarodową.
- Dziedziczenie marginalizacji i wykluczenia społecznego.
- Wciąż wysoki wskaźnik zasięgu ubóstwa głębokiego – 4,6% ludności to beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego.
- Słaba dostępność usług senioralnych w opinii mieszkańców (62,3% ankietowanych nisko ocenia dostępność usług senioralnych).
- Prawie połowa ankietowanych (49,8%) słabo ocenia dostępność gminy dla osób z niepełnosprawnością.

BEZPIECZEŃSTWO

- Niski poziom przestępczości (6,7 przestępstw na 1 000 mieszkańców) – wskaźnik znacząco niższy niż w powiecie i województwie.
- Wysokie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.
- Spadająca liczba zagrożeń wymagających interwencji służb, np. OSP.

KAPITAŁ SPOŁECZNY

- Przeciętny poziom aktywności społecznej mieszkańców (58,1% ankietowanych deklaruje angażowanie się w działanie wspólne z innymi mieszkańcami).
- Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców jest najniższa wśród porównywanych gmin i wynosi 2,31, przy średniej dla kraju 3,93.
- Zanikająca tradycja organizacji sąsiedzkiego współdziałania na rzecz społeczności.
- Coraz niższa skłonność mieszkańców do podejmowania wspólnych inicjatyw.
- Przeciętny wysoki poziom angażowania się mieszkańców w sprawy gminy, mierzony procentowym udziałem w wyborach samorządowych, w relacji do średniej dla powiatu i województwa.
- Niska skłonność gminy do powierzania zadań publicznych organizacjom pozarządowym mierzona kwotą dotacji do zadań publicznych (13 630,40 zł w 2020 roku na 1 000 mieszkańców).

Źródło: Opracowanie własne

3.2.10. Wyzwania w obszarze społecznym

- Konieczność podjęcia wieloaspektowych działań w celu zapewnienia odpowiedniej liczby osób aktywnych na rynku pracy (szczególnie kobiet) wobec malejącej liczby osób w wieku produkcyjnym.
- Tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie aktywności społecznej i zawodowej osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, ukierunkowanych na wykorzystanie ich potencjału i zapobieganie wycofywaniu się przez nich lub „wypychaniu” ich z życia społecznego i zawodowego.
- Poszerzanie oferty wsparcia rodzin w godzeniu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych z zawodowymi oraz dedykowanej rodzinom oferty aktywnego, wspólnego spędzania czasu wolnego.
- Poprawa zdolności systemu edukacji do kształtowania kompetencji uniwersalnych poprzez powszechne stosowanie w praktyce dydaktycznej interaktywnych metod aktywizujących ucznia oraz indywidualizujących uczenie (się) oraz podejścia interdyscyplinarnego – z wykorzystaniem cyfrowych narzędzi i treści edukacyjnych.
- Upowszechnienie postawy uczenia się przez całe życie oraz wzrost udziału osób dorosłych w edukacji.
- Zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń, szczególnie przeprowadzenie prac adaptacyjnych i modernizacyjnych obiektów zabytkowych.
- Wzmacnianie aktywności twórców i animatorów lokalnych, dowartościowanie lokalnego dziedzictwa, zanikających tradycji i rzemiosła, a także utrzymanie popytu na usługi w sektorze kultury.
- Wzmocnienie wizerunku gminy Ciężkowice jako rozpoznawalnego miejsca na kulturalnej mapie Polski w oparciu o Centrum Paderewskiego.
- Podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, sztuce i twórcach, kształcenie oraz rozwijanie kompetencji kulturowych i kreatywnych, szczególnie wśród najmłodszych.

- Zapewnienie odpowiedniej oferty sportowo-rekreacyjnej, umożliwiającej powszechne podejmowanie aktywności fizycznej przez mieszkańców oraz dostosowanie oferty do zmieniających się możliwości różnych grup wiekowych.
- Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie wpływu aktywności fizycznej na stan zdrowia.
- Zapobieganie chorobom i ich wczesne wykrywanie, w szczególności poprzez podnoszenie wiedzy społeczeństwa w zakresie zdrowego stylu życia, chorobotwórczych czynników ryzyka oraz znaczenia regularnych badań diagnostycznych i szczepień.
- Pomoc rodzinom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym, z utrwalonymi już trudnościami w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, skoncentrowana na podnoszeniu kompetencji wychowawczych rodziców oraz wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci, aby zapobiec zjawisku dziedziczenia biedy i bezradności życiowej.
- Rozwijanie sektora ekonomii społecznej.
- Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych.
- Tworzenie miejsc i przestrzeni przyjaznych oraz aktywizujących wszystkich mieszkańców, w tym szczególnie ludzi młodych poprzez tworzenie przestrzeni, którą będą mogli zagospodarowywać w najbardziej oczekiwany przez siebie sposób.
- Dostosowanie obiektów i usług do potrzeb wszystkich mieszkańców, w tym ze specjalnymi potrzebami.

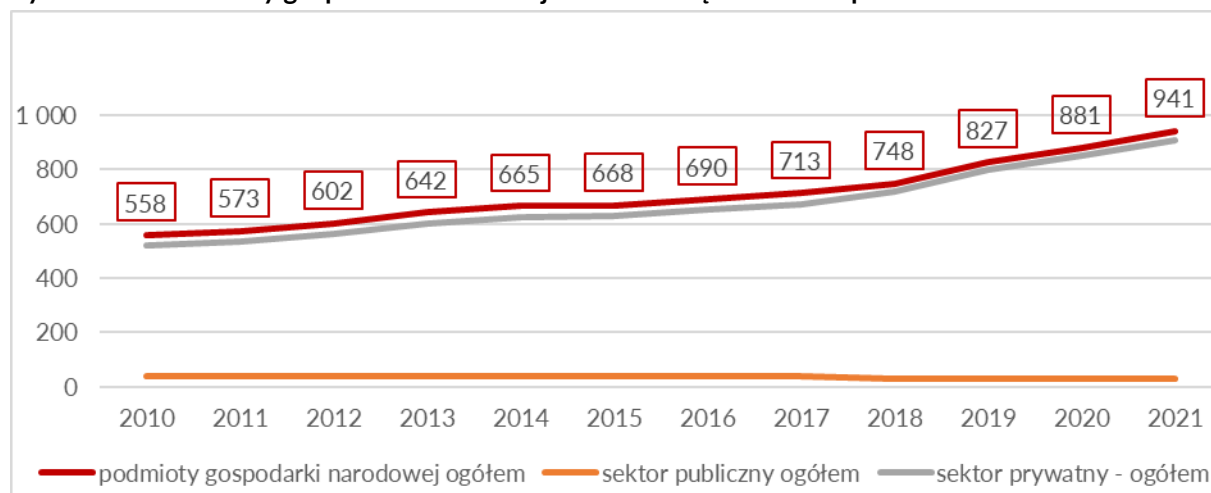
3.3. Analiza pogłębiona w wymiarze gospodarczym

3.3.1. Podmioty gospodarcze i rynek pracy

Rozwój gospodarczy na obszarze gminy ogniskuje się w Ciężkowicach oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie. W pozostałych miejscowościach mamy do czynienia z selektywnymi aktywnościami, bazującymi na endogennych zasobach.

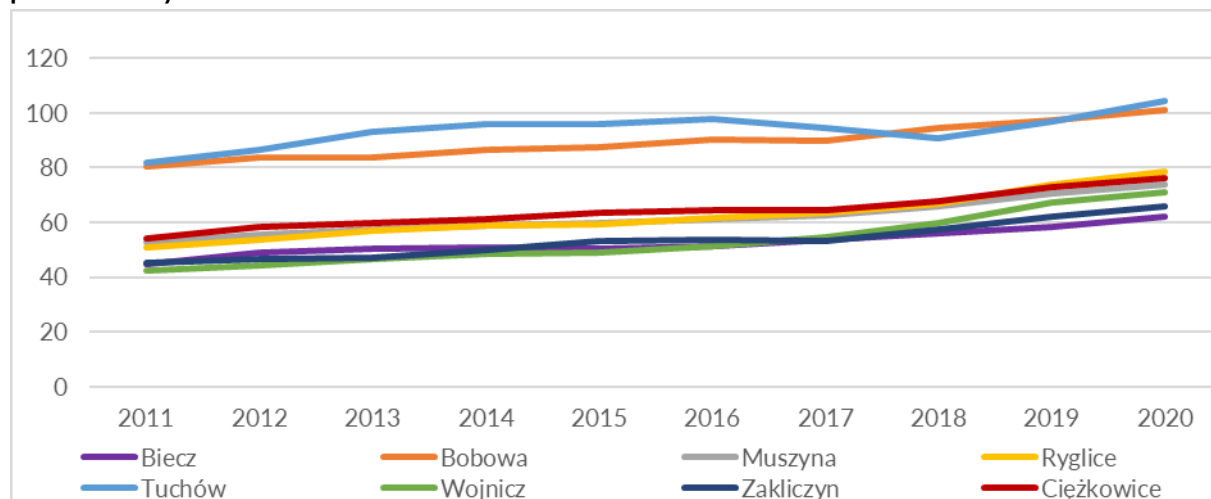
Gmina charakteryzuje się średnią dynamiką tempa wzrostu gospodarczego. Na koniec grudnia 2020 roku, w bazie REGON ujętych było 881 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 731 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 86 nowych podmiotów, a 29 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Systematycznie, na terenie gminy, na przestrzeni ostatniej dekady, rośnie liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw (wzrost liczby podmiotów w stosunku do roku 2011 wyniósł 53,75%, a najwięcej nowych podmiotów przybyło w roku 2019), przy czym wzrosty te pokrywają się ze średnimi wzrostami dla powiatu i województwa. Natomiast wskaźnik liczby przedsiębiorców na 10 tys. mieszkańców wyniósł 784 podmiotów i był wyższy niż średnia dla powiatu (740), ale znacząco niższy niż średnia dla województwa (1 250 podmioty).

Rysunek 65. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Ciężkowice na przestrzeni 2010–2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

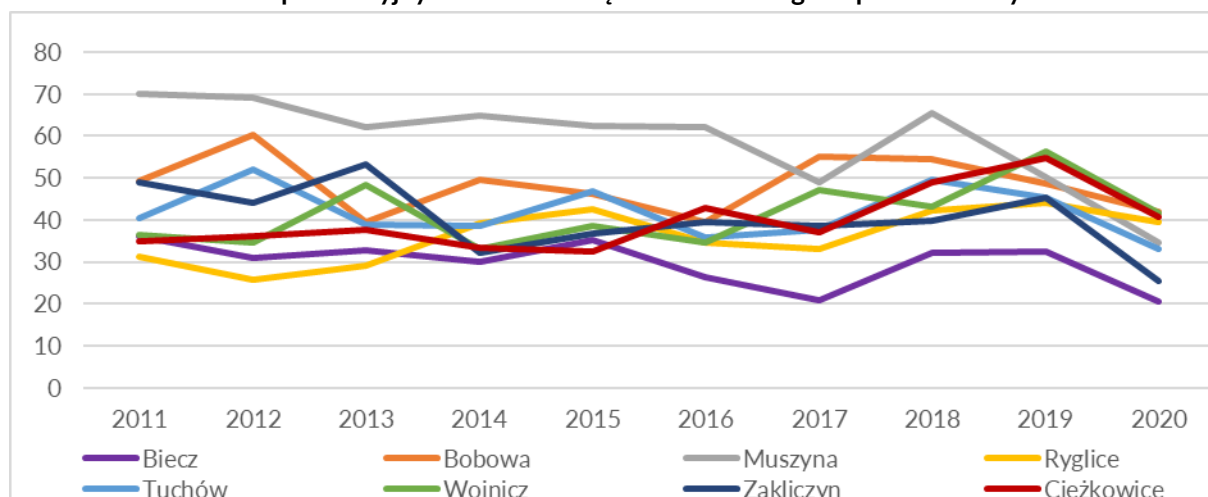
W momencie prowadzenia analizy nie jest dostępna większość danych z roku 2021, niemniej jednak ostatnia aktualizacja danych w Banku Danych Lokalnych pokazała znaczący wzrost liczby podmiotów w ostatnim roku. Wzrosła ona z 881 w roku 2020 do 941 w roku 2021. Tak dużą dynamikę wzrostu należy wiązać z inwestycjami Gminy w rozwój ogólnodostępnej oferty turystyczno-rekreacyjnej na terenie Gminy.

Odnosząc się do danych z roku 2021 – spośród 941 podmiotów gospodarki narodowej – 31 należało do sektora publicznego, a 910 do sektora prywatnego, z czego 786 podmiotów było prowadzonych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Rysunek 66. Podmioty gospodarcze na 1 000 mieszkańców ogółem w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 67. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

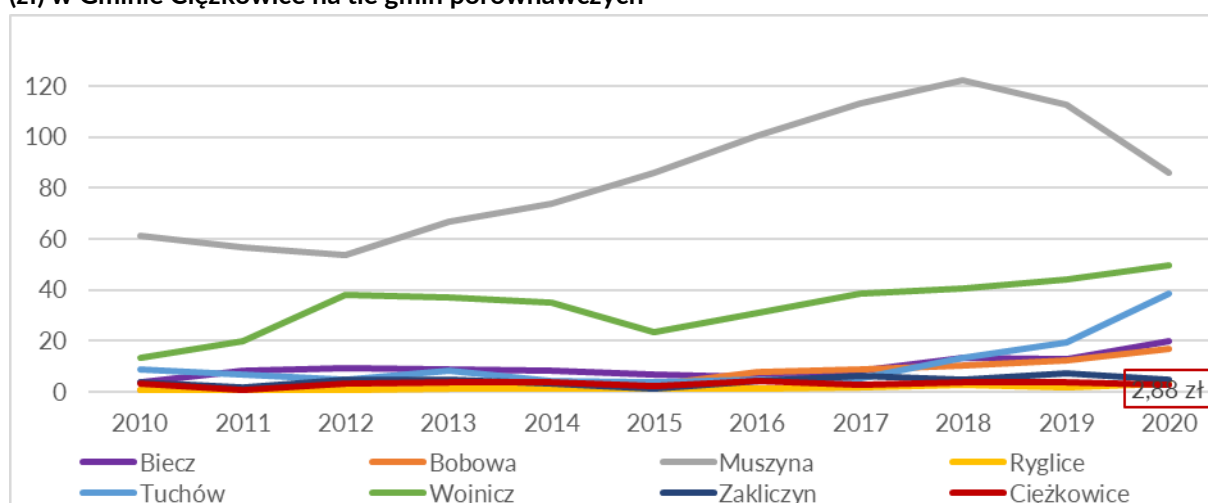

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej 96,07% (904 podmioty) jest mikroprzedsiębiorstw zatrudniających pomiędzy 0 a 9 pracowników. Z kolei 3,83% (36 podmiotów) to firmy małe (10–49 pracowników), zaś tylko 0,1% (1 podmiot) to firma średnia, zatrudniająca pomiędzy 50 a 249 pracowników.

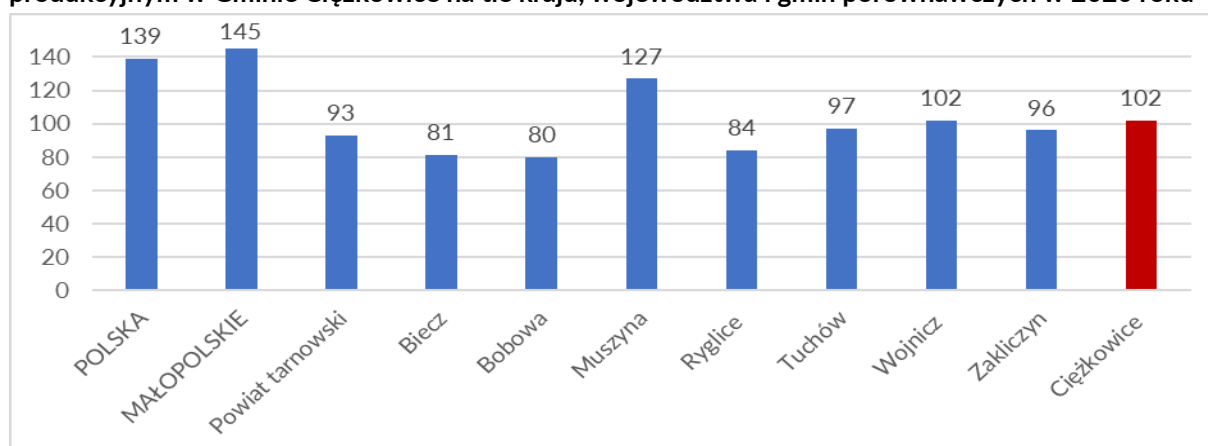
3,7% (33) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 44,8% (395) podmiotów, a 51,4% (453) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Ciężkowice najczęściej deklarowanymi rodzajami „przeważającej działalności” są budownictwo (36,5%), a kolejne miejsce zajmuje handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (16,6%).

Rysunek 68. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w CIT na mieszkańca w wieku produkcyjnym (zł) w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

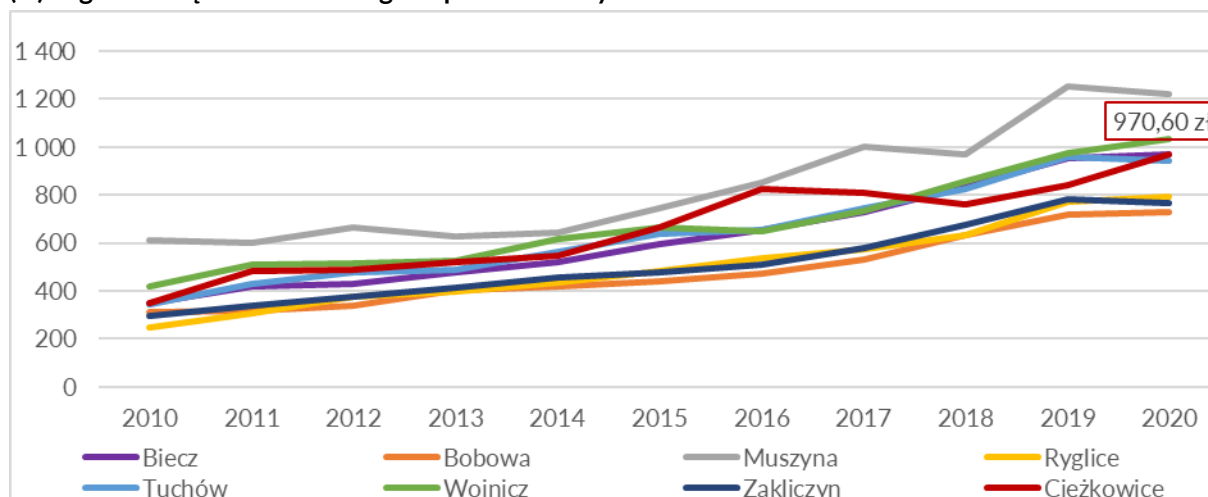
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Rysunek 69. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 70. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w PIT na mieszkańca w wieku produkcyjnym (zł) w gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

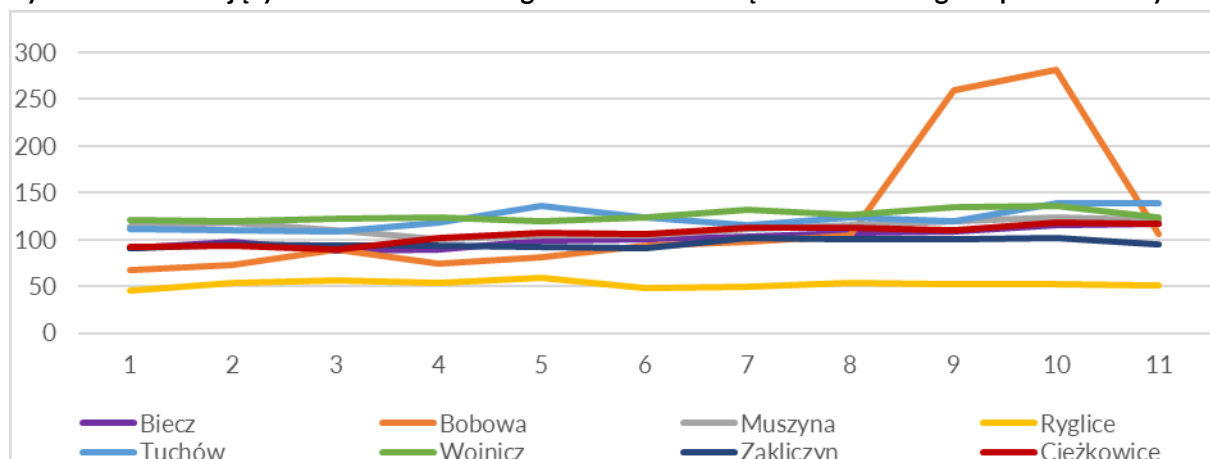

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

W gminie Ciężkowice na 1 000 mieszkańców pracuje 117 osób. 65,8% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 34,2% mężczyźni. Bezrobocie rejestrowane w gminie Ciężkowice wynosiło w 2020 roku 5,9% (7,9% wśród kobiet i 4,3% wśród mężczyzn).

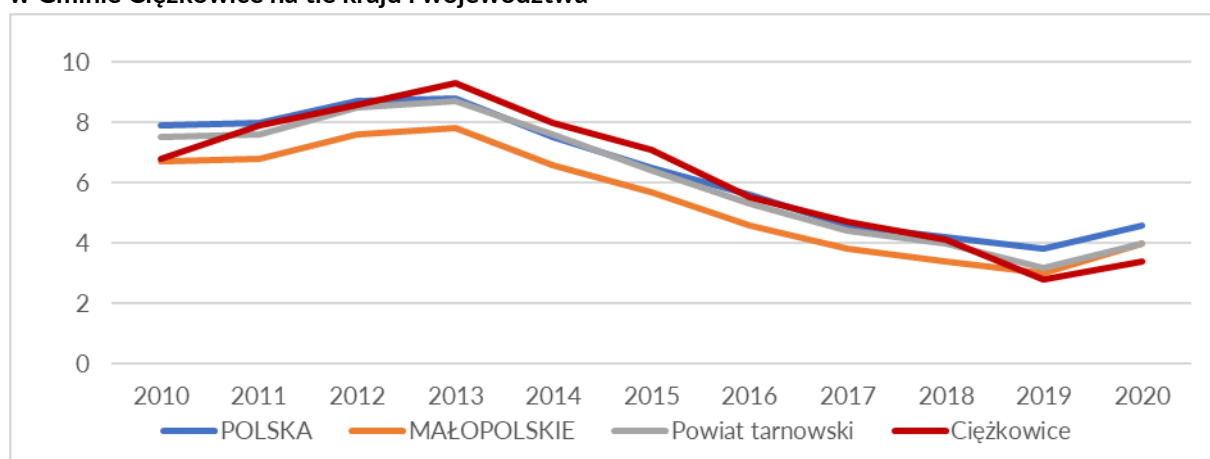
W 2020 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie Ciężkowice wynosiło 4 149,11 PLN, co odpowiada 75,10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Ciężkowice 731 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 322 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi (-)409. 57,0% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Ciężkowice pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 15,2% w przemyśle i budownictwie, a 13,2% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja), z kolei 0,4% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Rysunek 71. Pracujący² na 1 000 ludności ogółem w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

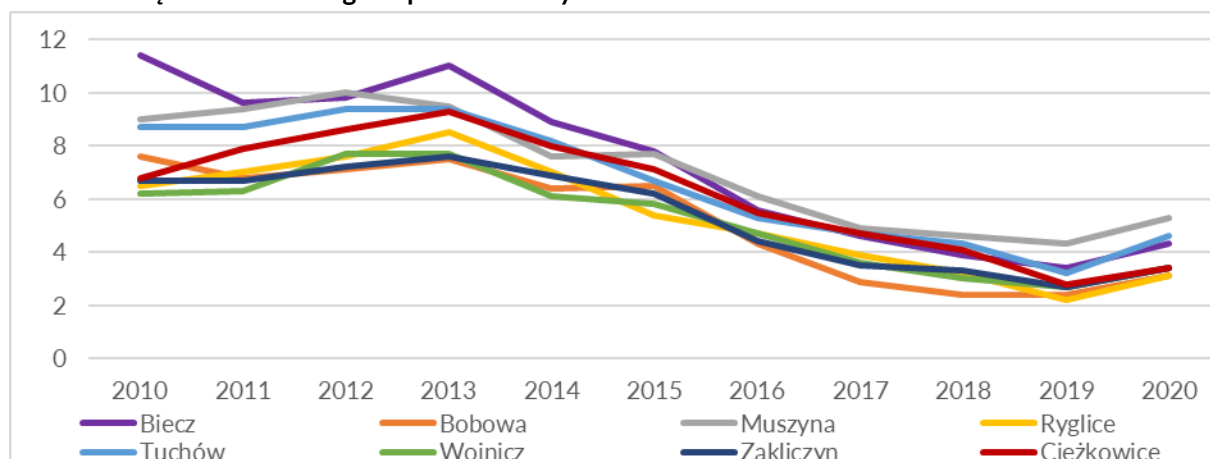
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 72. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 73. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

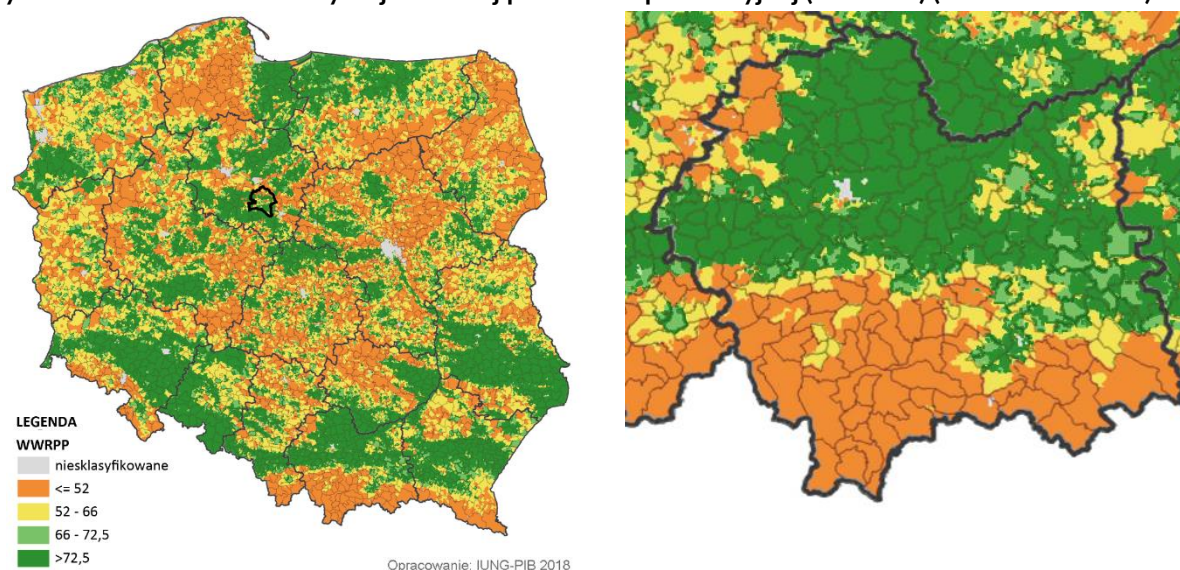
² Bez pracujących w jednostkach budżetowych, działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

3.3.2. Rolnictwo

Niezwykle ważnym potencjałem gospodarczym gminy są użytki rolne. Łącznie zajmują ok. 56% powierzchni gminy. 5 838,75 ha powierzchni gminy to grunty rolne ogółem, w tym zdecydowana większość to gospodarstwa indywidualne (5 630,01 ha).

Na obszarze gminy w roku 2020 funkcjonowało 1 130 gospodarstw rolnych, w tym 1 127 to gospodarstwa indywidualne. Zaledwie 1,33% z nich to gospodarstwa najmniejsze, poniżej 1 ha, z kolei najwięcej jest gospodarstw małych o powierzchni od 1 do 5 ha (78,85%), kolejną grupę stanowią gospodarstwa średnie o wielkości 5 do 10 ha (16,11%). Wśród największych gospodarstw na terenie Gminy Ciężkowice – 2,04% to gospodarstwa o wielkości od 10 do 15 ha, a 1,68% ma powierzchnię powyżej 15 ha.

Rysunek 74. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) (dane za 2018 rok)

Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy 2018

3.3.3. Potencjał turystyczny

Położenie Gminy na szlaku kolejowym pomiędzy Tarnowem, a Nowym Sączem, na obszarze o unikatowych walorach przyrodniczo-geologiczno-krajobrazowych, z dynamicznie rozwijającą się infrastrukturą rekreacyjną wykorzystującą endogenne potencjały Pogórza Ciężkowickiego sprawia, iż jest to teren predestynowany do rozwijania atrakcyjnego produktu turystycznego. Do najistotniejszych walorów obszaru należy zaliczyć położenie na obszarze Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego z jego najbardziej znanym rezerwatem geologicznym nazywanym „Skamieniałym Miastem”. Gmina leży w malowniczej dolinie rzeki Białej Tarnowskiej, która jest ważnym korytarzem ekologicznym o zasięgu zarówno regionalnym, jak i krajowym, zapewniającym łączność pomiędzy obszarami Natura 2000 ekoregionów alpejskiego i kontynentalnego. Kolejnym zasobem – ciągle jeszcze w fazie rozpoznania – są potwierdzone na obszarze gminy złoża wód siarczkowych, które dość powszechnie występują jako rozproszone źródła na obszarze Karpat. Na obszarze gminy, np. na wzgórzu w Rakutowej, potwierdzono źródło zawartości H_2S powyżej 1 mg/dm^3 . Ten zasób, także w oparciu o niegdysiejsze plany J.I. Paderewskiego legł u podstaw planów rozwijania w Ciężkowicach działalności uzdrowiskowej, co znalazło już swój praktyczny wymiar w uruchomionym w czerwcu 2021 roku Parku Zdrojowym w Ciężkowicach. Nie bez znaczenia

dla rozwoju produktu turystycznego są także ciekawe zabytki na terenie Gminy z posiadłością jednego z twórców polskiej państwowości po roku 1918 – Jana Ignacego Paderewskiego (dworek w Kańskiej Dolnej), ale to także liczne zabytki architektury sakralnej, w tym drewnianej, układ urbanistyczny samego miasta, a także cmentarze I wojny światowej.

To wszystko uzupełnione jest licznymi szklakami rowerowymi, atrakcjami (Muzeum Przyrodnicze, Muzeum etnograficzne, wieża widokowa) i coraz liczniej powstającymi gospodarstwami agroturystycznymi, otwieranymi w pobliżu rozwijających się na Pogórzu Ciężkowickim winnic i pasiek.

Turystyka, pomimo dogodnych warunków rozwoju, nie odgrywa ciągle jeszcze dominującej roli w gospodarce Gminy Ciężkowice. Według danych GUS na terenie Gminy Ciężkowice działały 3 obiekty noclegowe dysponujące łącznie 180 miejscami. Przy czym znacząca część obiektów noclegowych na terenie gminy „wymyka się” statystyce publicznej. Ogromną atrakcją okazał się uruchomiony w roku 2021 Park Zdrojowy im. Burmistrza Zbigniewa Jurkiewicza, który od czerwca do grudnia 2021 roku odwiedziło ponad 200 tys. turystów, dając tym samym ogromny impuls rozwojowy lokalnej gospodarce. Kolejne inwestycje, w tym szczególnie ścieżka w koronach drzew oraz Małopolskie Centrum Edukacji Ekologicznej, tylko wzmocnią impulsy prorozwojowe na terenie gminy. Jednak wpływ ten nie będzie trwały, jeżeli zatrzyma się wyłącznie na inwestycjach publicznych, stąd konieczne jest rozwijanie przez sektor prywatny infrastruktury okołoturystycznej (bazy noclegowej, gastronomicznej i rekreacyjnej), dalsze zwiększanie atrakcyjności ośrodka miejskiego, modernizacja powiązań komunikacyjnych, zarówno tych regionalnych (Kraków, Tarnów, Nowy Sącz), jak i lokalnych (wewnątrz Gminy, czy na linii Ciężkowice – Rzepiennik Strzyżewski) oraz dalsza poprawa i kreacja lokalnych produktów i atrakcji turystycznych.

W zakresie wspierania rozwoju gospodarczego, działania władz lokalnych powinny koncentrować się na promocji i rozwijaniu oferty turystyczno-rekreacyjnej, konsekwentnemu wykorzystaniu pojawiającej się mody na Ciężkowice oraz posiadanych zasobów surowcowych (w kierunku utworzenia Uzdrowiska Ciężkowice), pozyskiwaniu inwestorów szczególnie dla wiodących kierunków rozwoju Gminy, sieciowaniu funkcjonujących podmiotów oraz wspieraniu rodzimej przedsiębiorczości, zwłaszcza funkcjonującej lub rodzącej się na bazie zasobów endogennych, w turystyce oraz rolnictwie i związanym z nim przetwórstwie rolno-spożywczym.

3.3.3.1. Atrakcje turystyczne

- **Rezerwat Skamieniałe Miasto** to gęsto rozrzucone na stoku wzniesienia na południe od centrum Ciężkowic zgrupowanie skał od dawna funkcjonowało w świadomości miejscowej ludności jako miejsce nieprzychylne, tajemnicze, zamieszkiwane przez złe moce. Ci którzy zapuszczali się w to ustronne miejsce opowiadali o fantastycznych kształtach skał przyrównując je do postaci ludzkich, zwierzęcych, wiążąc ich powstanie z niezwykłymi wydarzeniami. W czasach, kiedy ludzie nie posiadali naukowych instrumentów oglądu świata, swoistą formą interpretacji zjawisk i zmian w środowisku były legendy. Nazwa rezerwatu wiąże się z jedną z opowieści o powstaniu skamieniałego grodu. „Skamieniałe Miasto” jest największą przyrodniczą atrakcją Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego, najbardziej znaną i popularną. W 1931 roku „Skamieniałe Miasto” zostało uznane za zabytek przyrody. Ochroną objęto wówczas 30,49 ha. Sam rezerwat ma powierzchnię 14,91 ha. W jego obrębie wyróżnić możemy cztery położone w niewielkiej

odległości od siebie enklawy. Ochroną prawną objęto szereg wychodni skalnych zbudowanych z piaskowca ciężkowickiego wraz z roślinnością porastającą skały i ich otoczeniem. Wychodnie rozrzucone są na długości 700 m począwszy od strzegących od strony zachodniej „Skamieniałego Miasta” położonych bezpośrednio nad Białą „Czarownicy” i skały „Ratusz”, aż po najwyżej usytuowaną niemalże na szczycie kulminacji Skałki 367 m n.p.m. Wygląd najbardziej znanej wychodni ziemi tarnowskiej – „Czarownicy”, nawiązuje do ludowych wyobrażeń wiedźm.

Zdjęcie 2. Atrakcje turystyczne Gminy Ciężkowice

Źródło: Urząd Gminy Ciężkowice

- **Pomnik przyrody Wawóz Czarownic** (lub Jar Wodospad) należy do najbardziej tajemniczych i niezwykłych miejsc na terenie Ciężkowic. Z miejscem tym związane są liczne legendy. Znajduje się tutaj 14 metrowej wysokości Wodospad Ciężkowicki. Rozpadlina skalna, wraz z płynącym dnem wąwozu potokiem, brak dostępu światła słonecznego i duża wilgotność sprawiają, że panuje tutaj specyficzny mikroklimat.
- **Park Zdrojowy** – na kilkunastu hektarach działce, w czerwcu 2021 roku, w sąsiedztwie rezerwatu „Skamieniałe Miasto”, powstał Park Zdrojowy. Już w pierwszym półroczu jego funkcjonowania odwiedziło go ponad 200 tys. gości, nie tylko z okolic Tarnowa i Małopolski, ale także województw ościennych. Na terenie parku znajduje się infrastruktura rekreacyjna i turystyczna, w tym urządzenia do hydroterapii (zgodnie z metodą ks. Kneippa), tężnia solankowa, alpinarium i arboretum. Dodatkowymi atrakcjami dla zwiedzających są: wrzosowisko, siłownia plenerowa i plac zabaw dla dzieci. Całość uzupełnia urokliwa kładka poprowadzona drewnianymi pomostami. Na terenach przylegających powstają kolejne atrakcje turystyczne (np. park linowy), a także prężnie rozwija się lokalna gastronomia.
- **Muzeum Przyrodnicze im. Krystyny i Włodzimierza Tomków w Ciężkowicach** posiada ciekawą, nowoczesną, interaktywną wystawę na temat gatunków zwierząt i roślin zamieszkujących region Pogórza Karpackiego, ale nie tylko. Znajduje się tutaj m.in.: ekspozycja ornitologiczna, pogórzańska łąka, batyskaf, modele dużych drapieżników. Przy Muzeum Przyrodniczym powstaje Małopolskie Centrum Edukacji Ekologicznej (planowane otwarcie jesień 2022 r.).
- **Rynek w Ciężkowicach** należy do najładniejszych małomiasteczkowych rynków na terenie Małopolski. Elementem charakterystycznym są domy z podcieniami, klasycystyczny ratusz, kapliczka św. Floriana. Warto zatrzymać się przy ławeczce Ignacego Jana Paderewskiego i wysłuchać „Menueta G-dur”. Zabudowa drewniana rynku sprawia, że Ciężkowice znajdują się na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej.
- **Kościół pw. św. Andrzeja** w Ciężkowicach to znane w okolicy sanktuarium. W ołtarzu głównym znajduje się obraz Pana Jezusa Miłosiernego „Ecce Homo”. Świątynia została wybudowana przeszło sto lat temu w stylu neogotyckim z cegły i kamienia. Wysoka wieża

kościół góruje nad miejscowością. W kościele m.in. polichromia przedstawiająca historię odnalezienia cudownego obrazu.

Zdjęcie 3. Atrakcje turystyczne Gminy Ciężkowice

Źródło: Urząd Gminy Ciężkowice

- **Dworek w Kaśnej Dolnej** to jedyny zachowany majątek Ignacego Jana Paderewskiego na świecie. Do oryginalnego wyposażenia pamiętającego czasy wielkiego kompozytora i pianisty należą szafa podróżna, fortepian marki „Petrof”, toaletka. Dworek otacza park z alejami lipowymi, dębowymi, wiązowymi. W najniższej części założenia znajduje się malowniczy staw.
- **Cmentarze wojenne z I wojny światowej** znajdują się w kilku miejscowościach na terenie gminy. Do najbardziej dostępnych należy cmentarz nr 137 w Ciężkowicach, 138 w Bogoniowicach, 142 i 143 w Ostruszy. Warto odwiedzić cmentarze nr 135 i 136 w Zborowicach, 139 w Tursku, 141 w Ciężkowicach-Rakutowej.
- **Muzeum Etnograficzne „Grociarnia”** w Jastrzębi to miejsce, gdzie zgromadzono przedmioty codziennego użytku, narzędzia stolarskie, kowalskie, rymarskie, narzędzia do przędzenia lnu, wyposażenie kuchni i chaty. Najciekawszym i najcenniejszym eksponatem jest wydrążona w pniu cembrowina studni.
- **Wieża widokowa w Bruśniku** znajduje się na wzniesieniu Styryki (420 m n.p.m.). Z wieży roztacza się szeroka panorama na Pogórze, Beskidy i pojedyncze szczyty Tatr Słowackich. Na wieży fotograficzna panorama z opisem wzniesień i atrakcji turystycznych w okolicy. Całkowita wysokość wieży to 23 m, platforma widokowa znajduje się na wysokości 18 m.
- **Stacja narciarska w Jastrzębi** oferuje trasy zjazdowe zarówno dla narciarzy początkujących, jak i bardziej zaawansowanych amatorów białego szaleństwa. Stok jest sztucznie naśnieżany i oświetlony przez reflektory halogenowe zlokalizowane wzdłuż wyciągu, które zapewniają bardzo dobre oświetlenie stoku i umożliwiają jazdę na nartach w godzinach wieczornych. Stacja, po rozbudowie, obejmuje dwa wyciągi orczykowe oraz trzy trasy zjazdowe. Istnieje możliwość wypożyczenia sprzętu narciarskiego, a także nauki w szkółce narciarskiej.
- Obecnie powstaje także **ścieżka w koronach drzew w Ciężkowicach** o długości 1 020 metrów, która w najwyższym punkcie będzie wznosić się na wysokość ok. 17 m ponad poziom terenu. Ścieżka nie tylko będzie atrakcją turystyczną (ciągle jeszcze unikalną na skalę Polski), ale będzie także pełnić ważną rolę edukacyjną – podczas spaceru będzie można dowiedzieć się jaka flora oraz fauna występuje na obszarze Pogórza, a na dzieci dodatkowo czekać będą różnorodne gry edukacyjne. Udostępnienie ścieżki edukacyjnej zwiedzającym przewidziane jest na jesień 2022 roku w ramach szerszego planu łączącego promocję Ciężkowic jako

atrakcyjnego miejsca do wypoczynku z propagowaniem rozwoju świadomości ekologicznej w ramach Małopolskiego Centrum Edukacji Ekologicznej.

3.3.3.2. Szlaki turystyczne na terenie Gminy Ciężkowice

Do atrakcji turystycznych Gminy należą **piesze szlaki turystyczne**, w tym:

- trasa wiodąca przez rezerwat przyrody nieożywionej „Skamieniałe Miasto” – z oznaczeniami niebieskimi. Czas przejścia wynosi od 60 do 90 minut. Trasa rozpoczyna się na parkingu przy drodze wojewódzkiej z Tarnowa do Gorlic, Nowego Sącza, Krynicy. W trakcie spaceru można podziwiać formy skalne nazywane: Czarownica, Ratusz, Grunwald (Piekło), Warownie, Orzeł i Pieczarki, Borsuk, Piramidy i Lisi Wąwóz, Pustelnia, Baszta Paderewskiego, Cyganka i Grzybek, Skałka z Krzyżem, Wąwóz Czarownic i Wodospad;
- Szlak Niepodległości im. J.I. Paderewskiego – niebieski, z przebiegiem: Tuchów – Brzanka – rezerwat „Skamieniałe Miasto” – Kąсна Dolna – Bruśnik – Bukowiec – Żebraczka – Przydonica – Dział – Bartkowa;
- szlak żółty z przebiegiem: Tarnów (Góra Św. Marcina) – Piotrkowice – Pleśna – Wał – Siemiechów – Brzozowa – Sucha Góra – Jastrzębia – Jamna – Bartkowa;
- szlak żółty z przebiegiem: Pławna (PKP) – Bruśnik;
- szlak czarny z przebiegiem: Bogoniowice (stacja PKP) – Ciężkowice (rezerwat „Skamieniałe Miasto”).

Sieć szlaków pieszych uzupełniają **trasy rowerowe**, których na terenie Gminy Ciężkowice znajduje się łącznie 137 km, o średnim stopniu trudności. Większość z nich prowadzona jest drogami szutrowymi. Trasy zaprojektowane zostały jako pętle, co znacznie ułatwia organizację wycieczek. Wspaniałe widoki, ostre zjazdy i niezwykle atrakcje po drodze gwarantują trasy:

- „Do źródeł w Rakutowej”: Ciężkowice – Tursko – Bogoniowice – Ciężkowice; długość trasy: 11 km (szlak czerwony);
- „Widokowa pętla dla ambitnych”: Ciężkowice – Bruśnik – Bukowiec – Paleśnica – Olszowa – Jastrzębia – Bogoniowice, długość trasy: 44 km (szlak zielony);
- „Widokowa pętla”: Ciężkowice – Pławna – Bruśnik – Falkowa – Bukowiec – Paleśnica – Jastrzębia – Budzyń – Ciężkowice; długość trasy: 44 km (szlak niebieski);
- „Dwa w jednym, czyli krótko i pięknie”: Ciężkowice – Kąсна Dolna – Pławna – Ciężkowice; długość trasy: 19 km (szlak niebieski);
- „Przez rezerwat”: Ciężkowice – Kąсна Dolna – Kąсна Górna – Pławna – Zborowice – Ciężkowice; długość trasy: 19 km (szlak niebieski).

Na obszarze gminy powstaje także infrastruktura towarzysząca dla rowerzystów w postaci wiosek rowerowych. Do tej pory powstał jeden taki obiekt na terenie TKKF „Pogórze”. Na miejscu można nie tylko dokonać drobnych napraw sprzętu rowerowego, ale także odpocząć korzystając z wiaty z paleniskiem, gdzie można rozpalić grilla i zjeść posiłek.

3.3.3.3. Infrastruktura rekreacyjna

Hala sportowo-widowiskowa w Ciężkowicach powstała w latach 2001–2003, jako wspólna inwestycja Powiatu Tarnowskiego i Samorządu Gminy Ciężkowice. Głównym zadaniem hali jest realizacja potrzeb edukacyjnych szkół działających na terenie Gminy.

Hala sportowa to nowoczesny obiekt z pełnym zapleczem sanitarnym bez barier architektonicznych, przystosowana do gier zespołowych. Powierzchnia parkietu areny

głównej to 1 000 m², widownia na 205 miejsc siedzących. W hali znajduje się profesjonalna siłownia.

Hala w Ciężkowicach oferuje możliwości wynajmu pomieszczeń do celów sportowych i widowiskowych. Hala dysponuje pełnowymiarowymi boiskami od gier zespołowych: piłka ręczna, piłka siatkowa, piłka nożna (halowa), koszykówka, tenis ziemny, a także profesjonalną siłownią, salą treningową do sportów siłowych, komfortowym zapleczem sanitarnym.

Drugim tego typu obiektem na terenie gminy jest hala sportowa w Bruśniku, wybudowana przy Szkole Podstawowej w Bruśniku. Jest to w pełni wyposażona sala gimnastyczna przystosowana do gry m.in. piłkę nożną, koszykówkę i siatkówkę. Salę uzupełnia zaplecze socjalne. Obiekt dostępny jest dla dzieci i młodzieży w ramach zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych oraz dla dorosłych.

Pozostałe obiekty sportowo-rekreacyjne na terenie gminy to:

- kompleks Orlika w Zborowicach, w ramach którego dostępne jest boisko do piłki nożnej z nawierzchnią syntetyczną ze sztucznej trawy, boisko wielofunkcyjne do piłki koszykowej, siatkowej i tenisa z nawierzchnią poliuretanową oraz zaplecze sanitarno-szatniowe w budynku sali gimnastycznej;
- kompleks sportowo-rekreacyjny w Ostruszy, w ramach którego dostępne jest wielofunkcyjne boisko (piłka nożna, koszykówka, siatkówka) ze sztuczną nawierzchnią z trawy syntetycznej, plac zabaw z nawierzchnią poliuretanową oraz parking;
- kompleks sportowo-rekreacyjny w Siekierczynie, w ramach którego dostępne jest wielofunkcyjne boisko (piłka nożna, koszykówka, siatkówka) ze sztuczną nawierzchnią z trawy syntetycznej, ogrodzony plac zabaw z nawierzchnią poliuretanową oraz parking;
- kompleks sportowo-rekreacyjny w Pławnej, w ramach którego dostępne jest wielofunkcyjne boisko sportowe (piłka nożna, koszykówka, siatkówka) ze sztuczną nawierzchnią z trawy syntetycznej, plac zabaw z nawierzchnią poliuretanową oraz parking.

3.3.3.4. Obiekty zabytkowe

Na terenie Gminy Ciężkowice znajduje się wiele różnorodnych i unikalnych wartości kulturowych. Ochroną konserwatorską są objęte:

- układ urbanistyczny w Ciężkowicach – czworoboczny rynek zachowany z czasów lokacji miasta. Zabudowa z XVIII i XIX wieku, ustawiona szczytowo do rynku, z którego odchodzi osiem ulic (na wzór układu średniowiecznego);
- Ratusz w Ciężkowicach – budynek stanowi przykład małomiasteczkowej architektury. Zbudowany przed rokiem 1848, przebudowany w latach 80. XIX wieku. Bryłę stanowi czteroskrzydłowy budynek z wewnętrznym dziedzińcem. Zbudowany z cegły częściowo z kamienia, tynkowany. Od frontu drewniana, niska wieża. W piwnicach kolebkowe sklepienia;
- budynki mieszkalne w Ciężkowicach:
  - Rynek nr 12 – jeden z najlepiej zachowanych drewnianych domów z podcieniami wspartymi na czterech słupach. Zbudowany w drugiej połowie XVIII wieku,
  - ul. Św. Andrzeja nr 104 – wybudowany w 1904 r. wg projektu Jana Sas-Zubrzyckiego. Budynek murowany, parterowy z niewielką, oszkloną werandą,
  - ul. 1000-lecia nr 75 – zbudowany w pierwszej połowie XIX wieku. Budynek parterowy, drewniany o konstrukcji zrębowej. Dach dwuspadowy, od frontu wsparty na czterech słupach. Kryty dachówką (pierwotnie papą i gontem). Wewnątrz stropy belkowe. Na tragarzu napis zawierający inwokację i datę budowy (obecnie zabieleny),

- ul. Grunwaldzka nr 86 – budynek parterowy, drewniany o konstrukcji wieńcowej. Dach dwuspadowy kryty blachą (pierwotnie gontem). Wewnątrz stropy belkowe. Zbudowany w połowie XIX wieku,
- budynek przy ul. Św. Andrzeja nr 106 w Ciężkowicach – zbudowany w 1892 roku z przeznaczeniem na szkołę, od 1962 roku użytkowany jako przedszkole i schronisko turystyczne. Budynek piętrowy, murowany, podpiwniczony z kamiennymi fundamentami;
- park, budynek dworu z XIX wieku oraz murowana oficyna z drugiej połowy XIX wieku w Kaśnej Dolnej – park o powierzchni 11 ha pochodzi z przełomu XVIII/XIX wieku, przekomponowany częściowo na przełomie XIX/XX wieku. Założony na terenie pagórkowatym, reprezentuje typ angielski. Charakteryzuje się bogatym drzewostanem mieszanym (krajowy i zagraniczny), w formie dużych skupisk drzew mieszanych bądź klombów drzew jednogatunkowych. We wschodniej części duży staw z wyspą pośrodku. Na przełomie XIX/XX wieku właścicielem dworku był Ignacy Jan Paderewski;
- park podworski w Bogoniowicach – park o znacznych wartościach krajobrazowych i dendrologicznych (kilka lip o obwodzie pnia od 2 do 6 metrów), niewielka część starodrzewu z XVIII wieku;
- Kościoły Parafialne:
  - pw. NMP Wniebowziętej w Bruśniku – zbudowany w 1903 roku według projektu Jana Sas-Zubrzyckiego w stylu neogotyckim. Bazylikowy, trójnawowy. Wewnątrz znajduje się krucyfiks z XVIII wieku;
  - pw. św. Andrzeja w Ciężkowicach – wybudowany w latach 1901–1902 według projektu Jana Sas-Zubrzyckiego. Obiekt murowany z cegły z użyciem kamienia, trzynawowy, bazylikowy. Wnętrze neogotyckie – ołtarz główny i pięć ołtarzy bocznych z 1904 roku. W ołtarzu głównym znajduje się wczesnobarokowy obraz Chrystusa Miłosiernego, malowany na drewnie, przywieziony z Rzymu w 1632 roku, polichromia wnętrza współczesna;
  - pw. św. Bartłomieja Apostoła w Jastrzębiej – kościół wzniesiony w 1529 roku, rozbudowany w latach 1606 i 1902. Konstrukcja zrębowa z drzewa jodłowego. Wewnątrz ołtarze późnobarokowe, obrazy, rzeźby, kamienna chrzcielnica, krucyfiks z XVI wieku, na belce tęczowej. Drewniana dzwonnica, wolno stojąca, zbudowana w 1928 roku z gotyckim dzwonem;
  - pw. św. Marii Magdaleny w Zborowicach – wzniesiony w XVI wieku, murowany, jednonawowy z wielobocznym prezbiterium od wschodu i kwadratową wieżą od zachodu;
- kapliczki przydrożne:
  - pw. św. Floriana w Ciężkowicach – wybudowana w 1895 roku z okazji powstania straży pożarnej, fundatorem był I.J. Paderewski. Murowana, tynkowana, usytuowana na rzucie kwadratu z czterema filarami w narożnikach wspierającymi półkoliste arkady, przekryta dachem namiotowym. Wewnątrz ludowa figurka św. Floriana;
  - w Jastrzębiej – kamienna kapliczka, tynkowana, zbudowana na początku XIX wieku. Na planie prostokąta, przekryta dachem przycółkowym. Wewnątrz sklepienie kolebkowe. Elewacja zwieńczona gzymsem, okna zamknięte hakami koszowymi;
- cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej:

- w Bogoniowicach – powstał w latach 1915–1918 wg projektu Jana Szczepkowskiego. Założony na planie trapezu z dwoma kamiennymi basztami przy wejściu głównym. Mogiły tarasowo usytuowane w trzech rzędach. Na osi wejścia pomnik w formie kapliczki nakrytej dachem gontowym. Cmentarz ogrodzony jest kamiennym murem;
- w Ciężkowicach, przysiółek Rakutowa – założony w latach 1915–1918 na planie trapezu. Na osi wejścia, na trójstopniowej podstawie i prostopadłościennym cokole stoi monumentalny, betonowy krzyż. Na cmentarzu pochowani zostali żołnierze armii austro-węgierskiej, pruskiej i rosyjskiej;
- w Ostruszy – cmentarz założony w latach 1915–1916 według projektu Jana Szczepkowskiego na niewielkim stoku, ogrodzony od strony drogi kamiennymi słupami i drewnianym płotem, z pozostałych stron pełnym kamiennym murem. Wejście od osi założenia ujęte kamienną bramą. Element centralny stanowi drewniany krzyż z glorią na kamiennym postumencie. Mogiły ziemne w rzędomym układzie. Pochowani żołnierze armii rosyjskiej i pruskiej;
- w Ostruszy – samodzielny cmentarz, założony w latach 1915–1916 według projektu Jana Szczepkowskiego na planie prostokąta. Elementem centralnym jest kamienny obelisk z datą „1914–1915”. Układ mogił rzędowo-kwaterowy, symetryczny względem osi. Pochowani żołnierze armii austro-węgierskiej i rosyjskiej;
- w Tursku – założony w latach 1916–1918 na planie prostokąta z niewielkim aneksem w części północnej na osi wejścia, w obrębie którego zlokalizowany jest monumentalny, betonowy krzyż na dwustopniowym cokole z kamiennych ciosów. Mogiły ziemne, systematycznie rozmieszczone z krzyżami metalowymi. Na cmentarzu pochowani są żołnierze armii austro-węgierskiej i rosyjskiej;
- w Zborowicach – założony w latach 1915–1916 według projektu Antona Mullera. Składa się z dwóch kwater osobno ogrodzonych, z dwoma ustawionymi w centralnym miejscu krzyżami. Wewnątrz mogiły ziemne z nagrobkami w kształcie betonowych stell z żeliwnymi tablicami inskrypcyjnymi.

3.3.3.5. Oferta kulturalna Gminy

Oferta turystyczna i sportowa uzupełniana jest bogatą ofertą kulturalną Gminy. Wiodącą placówką, która statutowo odpowiada za prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne zarówno mieszkańców Gminy, jak i upowszechnianie i promocję atrakcji rejonu Pogórza Ciężkowickiego i kultury lokalnej w kraju i za granicą jest **Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice**.

Centrum jest organizatorem m.in. dla Muzeum Przyrodniczego im. Krystyny i Włodzimierza Tomków, które popularyzuje świat pogórzańskiej przyrody oraz Muzeum „Grociarnia”, które pielęgnuje i popularyzuje pogórzański folklor. Przy Centrum Kultury i Promocji Gminy w Ratuszu, na ciężkowickim Rynku, działa Punkt Informacji Turystycznej, zajmujący się koordynacją i kompleksową obsługą ruchu turystycznego na terenie Gminy oraz kafejka internetowa. Centrum odpowiedzialne jest także za organizację wielu imprez i wydarzeń w ciągu roku, skierowanych zarówno do społeczności lokalnej, jak i tworzących produkt turystyczny Ciężkowic i promujących Gminę poza jej granicami.

Zdjęcie 4. Budynek i działalność Muzeum przyrodniczego

Źródło: www.ciezkowice.pl

Jedną z bardziej rozpoznawalnych imprez o zasięgu ponadregionalnym jest, odbywający się cyklicznie już od ponad 20 lat, Pogórzański Jarmark Artystów i Rękodzielników.

Niezwykle istotną instytucją na kulturalnej mapie Ciężkowic jest Centrum Paderewskiego w Kaśnej Dolnej. Placówka – prowadzona przez Powiat Tarnowski, a od 2017 roku również Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, ma swoją siedzibę w zabytkowym dworze Ignacego Jana Paderewskiego. Poza działalnością muzealną dokumentującą życie i twórczość jednego ze współtwórców niepodległej Rzeczypospolitej, Centrum jest miejscem, w którym od lat rozbrzmiewa muzyką na najwyższym poziomie. Zaś postać Mistrza i sposób prowadzenia placówki, przyciąga zarówno najwybitniejszych artystów, jak i melomanów, którzy doceniają niezwykły klimat kaśnieńskiego ośrodka. Jest więc dworek w Kaśnej nie tylko miejscem, w którym dostępna jest tzw. kultura wysoka, ale które bardzo mocno wpływa na rozpoznawalność Ciężkowic nie tylko w Polsce, ale i na świecie.

Wśród ważniejszych, cyklicznych wydarzeń warto wymienić odbywający się regularnie od roku 1996 **Festiwal Muzyki Kameralnej Bravo Maestro Kaśna Dolna**. Pomysłodawcami wydarzenia była ówczesna dyrektor Centrum Paderewskiego Anna Knapik i światowej sławy skrzypek Vadim Brodski. Wydarzenie, od początku swego istnienia, przyciąga największe osobowości polskiej kameralistyki.

Kolejne cykliczne wydarzenie to listopadowy **Festiwal Viva Polonia!** Ku pokrzepieniu serc zapoczątkowany został w roku 2017 w związku ze zbliżającą się ówczesnie setną rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości. Przedsięwzięcie o charakterze patriotycznym ma na celu promocję szeroko rozumianej kultury polskiej – muzyki, sztuki oraz historii.

Z kolei roku 1982 sięga historia **Festiwalu Tydzień Talentów**, które od lat daje młodym, dobrze rokującym artystom, szansę sprawdzenia i zdyskontowania swoich umiejętności. To tutaj wypromowali się m.in. Waldemar Malicki, Tomasz Strahl, Rafał Kwiatkowski, Jakub Jakowicz czy Rafał Blechacz. Festiwalowi zawsze towarzyszyli znani krytycy muzyczni oraz największe autorytety życia muzycznego, spośród których warto przywołać takie nazwiska, jak Józef Kański, Janusz Ekiert, Jan Popis czy Anna Woźniakowska.

Centrum Paderewskiego od lat prowadzi współpracę ze szkołami muzycznymi w ramach organizacji wydarzeń edukacyjnych. Są to głównie warsztaty dla dzieci i młodzieży, audycje, koncerty dyplomowe. Dwór Paderewskiego każdego roku gości młodych wokalistów i instrumentalistów, którzy w jedynej, zachowanej w świecie posiadłości Mistrza Paderewskiego, mogą szlifować swój warsztat i występować przed szeroką publicznością.

Oprócz tego Dwór w Kaśnej jest miejscem organizacji wielu koncertów wydarzeń przyciągających rzesze melomanów i miłośników sztuki.

Zdjęcie 5. Wybrane imprezy w Kąsnej Dolnej

Źródło: www.centrumpaderewskiego.pl

3.3.3.6. Miejsca noclegowe

Rozwojowi produktów turystycznych towarzyszy powolny, ale już systematyczny wzrost liczby miejsc noclegowych, przy czym wzrostu tego nie oddaje publiczna statystyka. Na terenie Gminy funkcjonuje kilka obiektów noclegowych:

- Centrum Paderewskiego Tarnów – Kąsna Dolna, 21 miejsc noclegowych,
- Zajazd „Relax”,
- Pensjonat „U Martusiowej”, 18 miejsc noclegowych,
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe, 39 miejsc noclegowych,
- Diecezjalny Dom Rekolekcyjny, 120 miejsc noclegowych.

Bazę noclegową uzupełniają także gospodarstwa agroturystyczne, w tym m.in.:

- Galicyjskie Gospodarstwo Turystyczne „U Kazika”,
- „Jolanta”, Jolanta Gałka,
- „Pod Siekierką”, Teresa i Krzysztof Grzelak,
- „U Dajany”, Danuta Kostrzyńska,
- Jadwiga Deś, Kąsna Górna 129,
- Ranczo Stetson, Matra Sowińska,
- „Jagódka”, Krystyna Myrlak,
- „Teofilówka”, Stanisław Łaskawski,
- „Ranczo na Zagórze”, Damian Lorek.

Warto zaznaczyć, że obecny standard oraz liczebność miejsc noclegowych jest dalece niewystarczający w stosunku do rosnących ambicji rozwoju produkty turystycznego i oczekiwań współczesnego turysty.

Ważnym elementem są także podejmowane inicjatywy, wpisujące się w tradycje i potencjały Pogórza Ciężkowickiego, związane z rozwijającym się winiarstwem i od wieków obecnym tu pszczelarstwem. Do najbardziej znanych należy zaliczyć:

- **Winnicę Manru w Kąsnej Dolnej**, która liczy 0,6 ha. Znajduje się przysiółku Zagórze, ok. 340 m n.p.m., 100 metrów ponad dnem doliny Białej, z pięknym widokiem na Pogórze i Beskidy. Nazwa winnicy nawiązuje do skomponowanego w 1900 roku, jedyne dzieła operowego Ignacego Jana Paderewskiego. Winnica prowadzi zarejestrowaną działalność, można umówić się z właścicielami wcześniej na degustację i zakup wina.
- **Brzęczący Ogród i Pszczela Kuźnia w Zborowicach** to miejsca dla tych, którzy chcą dowiedzieć się o pszczołach i pszczelarstwie więcej. Można tutaj podglądać pracę pszczół, jak również wziąć udział w warsztatach pn. „Co w ulu brzęczy?”, „Ul jako mieszkanie”, „Miód i produkty pszczele”. W Pszczeliej Kuźni odlewane są m.in. świece w kształcie czarownicy.

3.3.4. Potencjał uzdrowiskowy

W rejonie Pogórza Ciężkowickiego i samych Ciężkowic występują wody mineralne o składzie zbliżonym do wód Iwonicza-Zdroju, Buska-Zdroju czy Krynicy. Już Ignacy Jan Paderewski na przełomie XIX i XX w. planował budowę sanatoriów na Pogórzu, a z Ciężkowic chciał stworzyć uzdrowisko. Brak zgody radnych na wykup działek lub dzierżawę terenu pod te inwestycje uniemożliwił dalszy rozwój projektu.

Śladem występowania pokładów wód siarczkowych jest odwiert wody mineralnej w przysiółku Rakutowa w Ciężkowicach. W latach 50. wykonano w tym miejscu odwiert w celu poszukiwań ropy naftowej. Było to działanie mające na celu poszukiwanie nowych złóż roponośnych dla działającej od lat 30. kopalni ropy naftowej w przysiółku Padoty w Rzepienniku Strzyżewskim. Okazało się, że zamiast ropy naftowej dowiercono się do pokładów siarczkowej wody mineralnej. W konsekwencji, w czerwcu 1959 roku, Państwowy Zakład Gminnej Spółdzielni w Tarnowie powołał do życia własne przedsiębiorstwo „Uzdrowisko Ciężkowice” celem wykorzystania odkrytych przy poszukiwaniach geologicznych silnych solanek na terenie Ciężkowic. Na budowę łazienek, domu zdrojowego i innych urządzeń zebrano w tym czasie kilka milionów złotych. W „Wierchach” z 1961 roku czytamy: *Prowadzone ostatnio w okolicy poszukiwania ropy naftowej przyniosły nieoczekiwane wyniki: ropy wprawdzie nie znaleziono, odkryto natomiast wody mineralne. Wstępne badania wykazały, iż składniki zawarte w tych wodach umożliwiają wykorzystanie ich dla leczenia schorzeń reumatycznych, zapaleń nerwów obwodowych oraz niektórych chorób skóry. Przyszłość pokaże czy Ciężkowice staną się jeszcze jednym uzdrowiskiem Polski Południowej.* Niestety, plany te pozostały jedynie na papierze, a w miejscu wykonanego odwiertu znajduje się obecnie niewielki „staw”, otoczony gaikiem brzozowym. Zapach „zaparkowej wody” wyczuwalny jest już z odległości kilku metrów.

Kolejny raz pomysł rozwoju uzdrowiska w Ciężkowicach powracał w latach 80. ubiegłego wieku (Zygmunt Kruczek, „Vadamecum turystyczne”, województwo tarnowskie, 1983).

Z kolei „Plan kierunkowy zagospodarowania turystycznego Polski do roku 1990” wyznaczał w obrębie Pogórza 6 zespołów uzdrowiskowo-leczniczych:

1. Zespół Ciężkowice – wody mineralne chlorkowo-sodowe z zawartością wodorowęglanu – wydajność 1 m³/h,
2. Zespół Bieśnika i Słonej – wody mineralne jak w Ciężkowicach,
3. Zespół Zakliczyna i Słonej – wody mineralne chlorkowo-sodowe,
4. Zespół Gromnika – wody mineralne chlorkowo-sodowe,
5. Zespół Dębik i Łapczycy – wody mineralne chlorkowo-sodowe z zawartością jodu,
6. Zespół Latoszyna – wody mineralne siarczanowe o dużej wydajności – 8,4 m³/h.

W sumie w 6 zespołach do roku 1990 zamierzano uruchomić zakłady przyrodolecznicze oraz wybudować obiekty sanatoryjno-wypoczynkowe o łącznej liczbie miejsc noclegowych dla 5 000 osób.

Klimat Pogórza Ciężkowickiego zaliczany jest do klimatu górskiego. Średnia temperatur lipca wynosi ok. 17°C, natomiast stycznia –3,8°C. Klimat kształtują napływające z zachodu wilgotne masy powietrza polarno-morskiego, przeważające wiosną, latem i jesienią. Zimą zdarzają się napływy kontynentalnych mas powietrza ze wschodu. Największa liczba opadów przypada na lipiec, a najmniejsza na styczeń. Roczna suma opadów wynosi 700–850 mm.

Specyficznym, nieco łagodniejszym klimatem charakteryzuje się miasto Ciężkowice, co spowodowane jest jego położeniem – na wzgórzu niższym od otaczających go wzniesień. Miasto nie jest narażone na wilgotne chłody, silne upały i porywiste wiatry oraz duże różnice temperatur.

Ponowne plany utworzenia uzdrowiska Ciężkowice odżyły wraz z koncepcją „Źródlanego szlaku” – partnerskiego projektu pięciu okolicznych gmin i Zespołu Parków Krajobrazowych, zorganizowanego wokół idei wodolecznictwa i wykorzystania zasobów wód mineralnych. Projektu, którego pomysłodawcą i liderem była Gmina Ciężkowice z ówczesnym burmistrzem Zbigniewem Jurkiewiczem. Woda ze źródła w przysiółku Rakutowa, została pobrana do badań składu chemicznego w dniu 21.02.2013 roku. Badania zostały przeprowadzone przez Laboratorium Hydrogeochemiczne Katedry Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Wodę sklasyfikowano jako 1,2% wodę mineralną swoistą (wg kryteriów podanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia) o charakterze chlorkowo-wodorowęglanowo-sodowym; jodkowo, siarczkowo, fluorkową [Cl-HCO₃-Na (4, H₂S, F)].

Wody mineralne, obok walorów krajobrazowych miejsca, stały się podstawą rozwoju idei nadania Ciężkowicom statusu miejscowości uzdrowiskowej. Możliwości utworzenia uzdrowiska zostały zbadane w roku 2014 przez zespół Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk w opracowaniu pt. *Właściwości lecznicze klimatu Ciężkowic*. Przy ocenie leczniczych zasobów klimatu dokonano analizy rodzaju i natężenia różnych bodźców pogodowych, które oddziałują na organizm człowieka pozytywnie lub negatywnie. Bodźce te działają w sposób nieprzerwany – jednakże z różnym natężeniem, które zmienia się w czasie i przestrzeni. Podstawowymi elementami meteorologicznymi oddziałującymi na człowieka są: promieniowanie słoneczne i ustonecznienie, temperatura i wilgotność powietrza, ciśnienie atmosferyczne oraz ruch powietrza i opady. Ważne są także zanieczyszczenia pyłowe i gazowe powietrza oraz zawartość pierwiastków śladowych i substancji biologicznych w powietrzu.

Podstawowymi formami leczenia klimatycznego (klimatoterapii) są:

- helioterapia, która polega na kąpielach słonecznych (leżakowaniu lub siedzeniu), w bardzo lekkiej odzieży, w miejscu eksponowanym na promienie słoneczne;
- aeroterapia, polegająca na leżakowaniu lub siedzeniu w miejscu zacienionym (lub w dni pochmurne) w odzieży dostosowanej do temperatury otoczenia;
- kinezyterapia, czyli terapia ruchowa, podczas której pacjenci korzystają z bodźców klimatycznych będąc w ruchu; działania bodźców atmosferycznych jest wspomagane zwiększoną wentylacją płuc, a konieczność dostosowania się organizmu do zmieniających się warunków otoczenia usprawnia pracę układu oddechowego, krwionośnego i termoregulacyjnego, prowadząc do poprawy kondycji i odporności organizmu.

Do szczegółowej charakterystyki bodźców klimatycznych, konieczne są codzienne informacje meteorologiczne. Tylko wtedy można poprawnie ocenić zakres tych bodźców oraz częstość występowania bodźców o różnym natężeniu.

W wyniku badań przeprowadzonych przez ekspertów PAN, obejmujących analizę wieloletnich danych meteorologicznych i analizę stanu sanitarnego powietrza, a także badania zróżnicowania mikroklimatycznego, klimatu akustycznego i pól elektromagnetycznych stwierdzono, że: **klimat i bioklimat Ciężkowic cechuje się właściwościami leczniczymi i profilaktycznymi, które mogą być wykorzystywane w leczeniu klimatycznym chorób**

kardiologicznych, chorób górnych dróg oddechowych i chorób narządów ruchu. Może także wspomagać leczenie zaburzeń przemiany materii.

Najdogodniejsze dla klimatoterapii sytuacje pogodowe zaobserwowano w Ciężkowicach od połowy kwietnia do połowy czerwca oraz od początku września do połowy października, kiedy to, zależnie od aktualnych warunków solarnych, termicznych, wietrznych i opadowych można stosować jedną lub kilka form leczenia klimatycznego przez większość kuracjuszy. Uciążliwość warunków pogodowych latem mogą odczuwać osoby cierpiące na astmę, przewlekłe stany chorobowe górnych dróg oddechowych oraz zaburzenia kardiologiczne. W pozostałej części roku warunki bioklimatyczne mogą być wykorzystywane do leczenia, rehabilitacji i profilaktyki osób w sile wieku, o sprawnie działającym układzie termoregulacyjnym i krwionośnym.

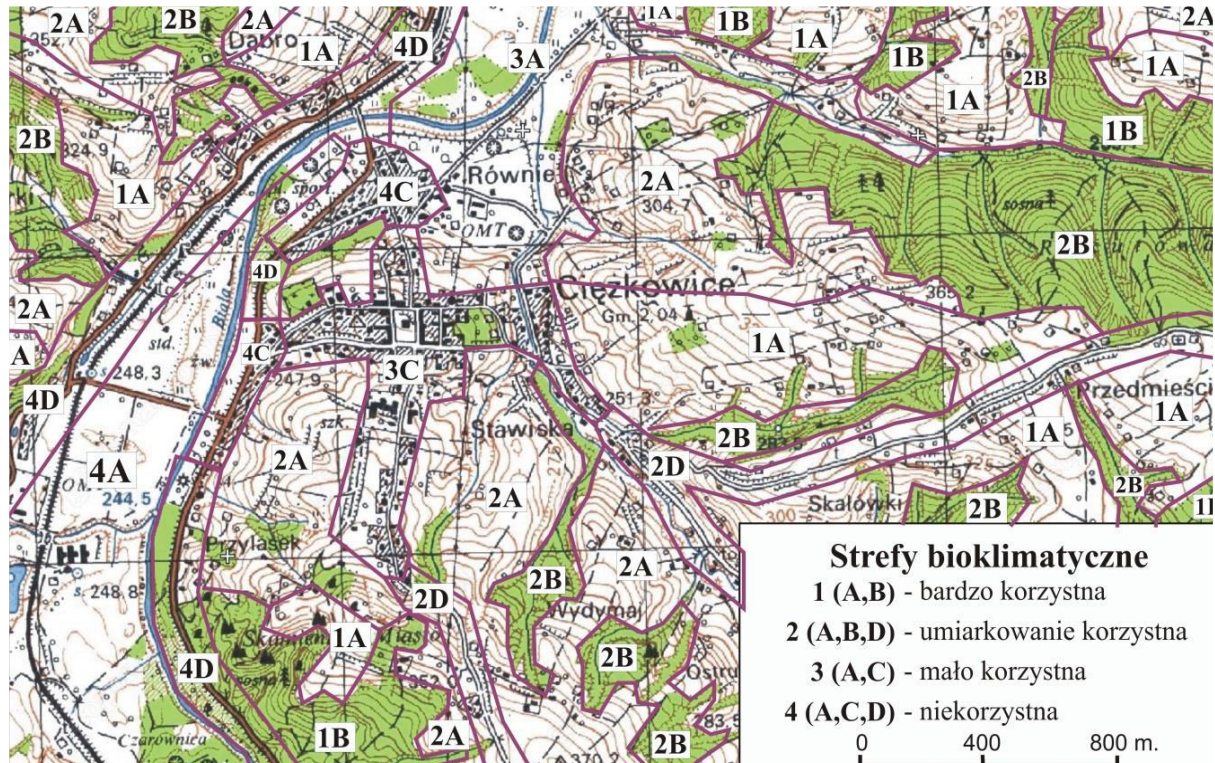
Oceniając warunki bioklimatyczne w poszczególnych częściach Ciężkowic stwierdzono, że różnią się one pod względem walorów klimatoterapeutycznych:

- obszary bardzo korzystne (1A, 1B) – warunki najkorzystniejsze dla leczenia klimatycznego występują, na eksponowane na południe, wyniesionych ponad dna dolin zbocza (1A), wewnątrz lasów porastających południowe, wschodnie i zachodnie zbocza wzniesień oraz w parku zdrojowym (1B). Łagodzą one warunki odczuwalne w ekstremalnych sytuacjach pogodowych, zmniejszają hałas i eliminują zanieczyszczenia, a dzięki obecności w powietrzu specyficznych substancji wydzielanych przez drzewa (tzw. fitoncydów), mogą być wykorzystywane w leczeniu i profilaktyce wielu schorzeń;
- obszary umiarkowanie korzystne (2A, 2B, 2D) – tereny te cechują się pewnymi ograniczeniami dla długotrwałego przebywania kuracjuszy:
  - z uwagi na duże, dobowe kontrasty termiczne oraz okresowo zbyt intensywne straty ciepła z organizmu, które mogą doprowadzić do jego wychładzania (2A),
  - z uwagi na osłabienie bodźców radiacyjnych i pogorszenie warunków termiczno-wilgotnościowych w lasach porastających dna dolin i północne zbocza wzniesień (2B),
  - podwyższony poziom hałasu wzdłuż lokalnych dróg (2D).

Obszary te mogą być jednak skutecznie wykorzystywane w leczeniu klimatycznym, głównie dla różnych form terapii ruchowej. Należy tu wytyczyć ścieżki spacerowe i trasy rowerowe oraz zorganizować infrastrukturę do korzystania z gimnastyki i gier sportowo-rekreacyjnych;

- obszary mało korzystne (3A, 3C) – mało korzystne z punktu widzenia leczenia klimatycznego są:
  - obszary położone w dnie szerokich, dobrze przewietrzanych dolin (3A) – z uwagi na częste inwersje temperatury powietrza,
  - obszary ze zwartą zabudową mieszkaniową (3C) – z uwagi na znacząco podwyższony poziom hałasu i zanieczyszczeń;
- obszary niekorzystne (4A, 4C, 4D):
  - obszary położone w dnie szerokich, wilgotnych dolin (4A) – z uwagi na częste mgły i inwersje temperatury powietrza,
  - obszary gęsto zabudowanego centrum miasta (4C) – z uwagi na nadmierny poziom hałasu i zanieczyszczeń,
  - tereny położone wzdłuż głównego ciągu komunikacyjnego ulicy Krynickiej (4D) – z uwagi na nadmierny poziom hałasu i zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Rysunek 75. Zróżnicowanie bioklimatyczne planowanego uzdrowiska w Cieżkowicach

Źródło: „Właściwości lecznicze klimatu Cieżkowic”, 2014

Nieopodal wzgórza na Rakutowej, zaprojektowano i wybudowano kompleks parkowy z elementami wodolecznictwa nazwany **Parkiem Zdrojowym**. Położenie na uboczu miasta i w bliskości rezerwatu „Skamieniałe Miasto”, z potencjałem dostępu do wody mineralnej, ma stanowić zaczątek strefy A planowanego tutaj uzdrowiska. Znajdują się tutaj obiekty przeznaczone do hydroterapii (wodolecznictwa), alpinarium (ogród zbudowany ze skał i ziemi, wraz z górskimi układami roślinności), arboretum (ogród dendrologiczny), brodziki z łazienkami mineralnymi, sieć alejek, wrzosowisko, siłownia terenowa, plac zabaw, ogrody wodne, tężnia, ogród sensoryczny.

Z uwagi na brak – obecnie – dostępu do wody mineralnej, koncepcje wodolecznictwa oparto na metodzie ks. Sebastiana Kneippa. Jego system leczniczy opiera się na hydroterapii (wodolecznictwie), kinezyterapii (ćwiczeniach), dietetyce, fitoterapii (leczenie ziołami), terapii porządkującej. Pomimo, że autor metody żył w XIX wieku, jego założenia są bardzo aktualne i współcześnie bardzo modne. Zachęcał do prowadzenia zdrowego stylu życia, eliminacji niezdrowych nawyków, uporządkowania takich czynności jak sen, przemiana materii, oddychanie, krążenie. Park Zdrojowy i okolice dają bardzo duże możliwości rozwoju nie tylko hydroterapii, ale również innych elementów tego systemu leczniczego.

Obecnie prowadzone są prace związane z wykonaniem na obszarze Parku odwiertu, który umożliwi pozyskanie dla pracujących tu urządzeń wody mineralnej, co powinno także dać mocny impuls do rozwoju funkcji uzdrowiskowej Cieżkowic.

3.3.5. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze gospodarczym

Analiza danych ilościowych i jakościowych poszczególnych obszarów, tworzących wymiar gospodarczy wykazała istnienie, zestawionych w tabeli poniżej, zjawisk, potencjałów, mocnych stron i deficytów Gminy Ciężkowice.

Tabela 2. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze gospodarczym

POTENCJAŁ I KONKURENCYJNOŚĆ LOKALNEJ GOSPODARKI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przeciętny wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców (784), wyższy od średniej dla powiatu (740) i znacząco niższy od województwa małopolskiego (1 250). ▪ Dominacja mikroprzedsiębiorstw na lokalnym rynku (95,9% rynku stanowią firmy zatrudniające do 9 osób). ▪ Mała konkurencyjność usług na rynku lokalnym. ▪ Wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców, zarówno na tle porównywanych gmin jak i powiatu – liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 mieszkańców wynosi 102. ▪ Bardzo niska ocena rynku pracy przez mieszkańców – 69,6% wskazań w badaniach ankietowych. ▪ Znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz duża liczba osób utrzymujących się z rolnictwa. ▪ Odchodzenie od rolnictwa. ▪ Znaczny areał pól odłogowanych. ▪ Wysoki wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej. ▪ Dobre warunki środowiskowe i klimatyczne do rozwoju sektorów gospodarki związanych z turystyką i produkcją ekologicznych produktów żywnościowych. ▪ Brak oferty inwestycyjnej. ▪ Brak promocji gospodarczej, w tym rozwijającego się profilu turystycznego Gminy. ▪ Brak przygotowanych terenów pod inwestycje w oczekiwanych preferowanych przez samorząd kierunkach rozwoju. ▪ Nieuporządkowany system planowania przestrzennego w Gminie – brak Studium Uwarunkowań i planów miejscowych.
RYNEK PRACY I KWALIFIKACJE SIŁY ROBOCZEJ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ujemne saldo przyjazdów do pracy. ▪ Duża aktywność kobiet na lokalnym rynku pracy (65,6%). ▪ Systematycznie spada liczba zarejestrowanych bezrobotnych. ▪ Wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi młodych. ▪ Brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy. ▪ Kompetencje pracowników niedostosowane do potrzeb rynku pracy. ▪ Niski, ale wzrastający poziom wynagrodzeń.
ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Unikatowe walory przyrodniczo-krajobrazowe. ▪ Wysokie walory turystyczne. ▪ Obecność źródeł wód mineralnych o właściwościach leczniczych. ▪ Idea powołania uzdrowiska sięgająca czasów Ignacego Jana Paderewskiego. ▪ Stale rozszerzająca się infrastruktura turystyczno-rekreacyjna (Park Zdrojowy, rozbudowujące się Muzeum Przyrodnicze, powstająca ścieżka w koronach drzew). ▪ Pojawiający się inwestorzy, zgodni z profilem turystyczno-uzdrowiskowym gminy. ▪ Potencjał rozwoju enoturystyki (lokalna tradycja, moda). ▪ Funkcjonujące stowarzyszenia i związki komunalne (LGD Dunajec-Biała, Związek Komunalny Dorzecze Białej).

- Niewielka liczba miejsc noclegowych w stosunku do ambicji gminy i słaby standard oferty noclegowej.
- Rozwijająca się, wraz z rozwojem wiodącego produktu turystycznego tj. Parku Zdrojowego, oferta gastronomiczna.
- Brak spójnej i nowoczesnej promocji gminy oraz słabo zdefiniowany profil odbiorców oferty turystycznej.
- Brak współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie wspólnego kreowania produktu turystycznego.
- Brak jasno zdefiniowanych i przygotowanych terenów pod rozwój funkcji turystyczno-uzdrowiskowej.

Źródło: Opracowanie własne

3.3.6. Wyzwania w obszarze gospodarczym

- Zwiększenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, szczególnie w MŚP.
- Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorstw, zgodnych z profilem turystyczno-uzdrowiskowym.
- Rozwijanie edukacji zawodowej, zgodnej z kierunkami rozwoju gminy tj. turystyka, usługi uzdrowiskowe, usługi rehabilitacyjne.
- Zwiększenie oferty terenów inwestycyjnych z profilem turystyczno-uzdrowiskowym, scalonych obszarowo, będących w dyspozycji jednego właściciela.
- Nowoczesna promocja gospodarcza gminy.
- Rozwój narzędzi służących wsparciu przedsiębiorczości i promowaniu postaw przedsiębiorczych, także na poziomie edukacji podstawowej.
- Rozwój i promocja przetwórstwa rolno-spożywczego, opartego na małych lokalnych zakładach, produkującego żywność wysokiej jakości, także ekologiczną i funkcjonalną oraz promocja krótkich kanałów jej dystrybucji.
- Dywersyfikacja dochodów mieszkańców wsi i wzrost ich aktywności gospodarczej.
- Wsparcie gospodarstw ekologicznych i tradycyjnej produkcji żywności na potrzeby rosnącego ruchu turystycznego.
- Wydłużenie czasu pobytu turysty w gminie oraz ukierunkowanie jego zainteresowania na nowe obszary.
- Rozwinięcie markowych produktów turystycznych, bazujących na walorach produktów Źródlanego Szlaku.
- Rozwój oferty zrównoważonej turystyki, przyjaznej środowisku i oszczędzającej jego zasoby.

3.4. Analiza pogłębiona w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

Ciężkowice położone są w mezoregionie Pogórze Ciężkowickie, stanowiącym część makroregionu Pogórze Środkowobeskidzkie. Gminę cechuje urozmaicona rzeźba terenu niskiego pogórza. Obszar gminy jest rozcięty południkową doliną Białej, która w północnej i południowej jego części przybiera formy wąskich dolin przetłomowych, wyścielonych utworami piaszczystymi. Dominującym typem rzeźby terenu jako niskie pogórze (stoki o nachyleniu 5–15°) poprzecinane płytkimi dolinami i wąwozami dorzecza Białej Tarnowskiej. Różnice wysokości wynoszą często 40–60 m nad dnami większych dolin.

Pod względem geologicznym obszar gminy Ciężkowice leży w obrębie fliszu karpackiego, powstałego w młodszym trzeciorzędzie, w czasie alpejskich ruchów

górotwórczych, razem z m.in. Alpami i Apeninami. Na karpackie utwory fliszowe składają się przeważnie grube serie, ułożonych naprzemianlegle ławic piaskowych i zlepieńców oraz łupków ilastych i wapnistych.

Ciężkowice wyróżniają się licznie występującymi tu skałami, zbudowanymi z porowatego i gruboławicowego piaskowca, zwanego zresztą „ciężkowickim”. Utwory te, wchodzące w skład płaszczowiny śląskiej, pojawiły się już ok. 30 milionów lat temu, w erze kenozoicznej.

Tworzą one gniazda, których grubość dochodzi nawet do ok. 1 000 metrów. Długotrwałe działanie czynników atmosferycznych spowodowało podział, niegdyś litej skały, na pojedyncze bloki, które z kolei przybrały charakter ostańców o malowniczych formach. Najciekawsze ich przykłady oglądać możemy w rezerwacie „Skamieniałe Miasto”.

Poniżej przedstawiono utwory geologiczne jakie rozpoznano na terenie gminy:

- wapniste grzbietotwórcze, warstwy godulskie i lgockie – piaski i łupki;
- istebniańskie dolne piaskowce i zlepieńce – północna i zachodnia część gminy;
- piaskowce istebniańskie górne i piaskowce inoceramowe – na południu gminy;
- piaskowce krośnieńskie – południe gminy;
- pstre łupki, łupki i iłołupki – występują w wąskich pasach otaczając piaskowce ciężkowickie;
- piaskowce ciężkowickie czasem przechodzące w zlepieńce – występują w dwóch równoleżnikowych pasach – od Ciężkowic po Bukowiec (południowa i północna część doliny Kąśnianki), towarzyszą im wychodnie pstrych łupków z którymi wiążą się osuwiska.

Warstwy czwartorzędowe zalegają na starszych utworach geologicznych. Wyróżniono dwa ich podstawowe rodzaje:

- glinki lessopodobne – na całym obszarze gminy;
- aluwia rzeczne – żwirowo-piaszczyste rozciągające się w dolinie Białej i w dolnych częściach dolin jej większych dopływów.

3.4.1. Lesistość

Lasy na terenie gminy zajmują około 30,3% powierzchni i wartość ta utrzymuje się, w prawie niezmięnionej wielkości, w przeciągu ostatnich lat. Największe ich kompleksy ciągną się wzdłuż granicy Jastrzębia – Siekierzyna – Kąśna Górna, Bogoniowice – Kipszna, jak również w Kąsnej Dolnej, Ciężkowicach i Ostruszy.

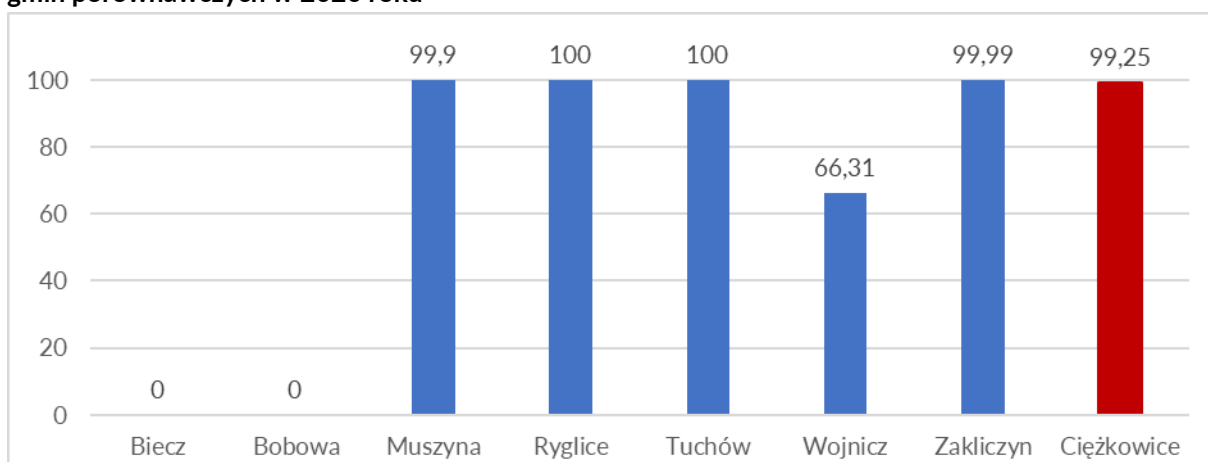
Najpowszechniejszym gatunkiem drzewostanu jest jodła, zajmująca 45% powierzchni leśnej oraz buk 30%. Istotnymi gatunkami są tutaj również: sosna – 15%, dąb – 5%, pozostałe 5% stanowią brzoza, olcha, grab, świerk, modrzew, klon i jesion. Można jednocześnie zaobserwować dostosowywanie się drzewostanu do warunków siedliskowych bowiem w ostatnich latach zwiększył się udział buka i dębu natomiast zmniejszyły sosny, brzozy i grabu. Lasy rosnące na terenie gminy Ciężkowice zajmują z reguły szczytowe partie wierzchołków oraz strome, nie nadające się pod uprawę, stoki. Charakterystycznym zbiorowiskiem leśnym niższych partii pogórza jest zespół grądu, występujący w niewielkich płatach na zboczach dolin rzek i potoków w dolinie Białej i jej dopływów.

3.4.2. Formy ochrony przyrody na obszarze Gminy

Bogate zasoby przyrodnicze w Gminie Ciężkowice sprawiły, że obszary prawnie chronione zajmują 99,4% jej powierzchni. System ochrony przyrody i krajobrazu tworzą:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego – 62 245,00 ha,
- Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy – 17 151,39 ha,
- Rezerwat Przyrody „Skamieniałe Miasto” – 14,91 ha,
- dwa Obszary Natura 2000, oba położone częściowo na terenie Gminy,
- stanowisko dokumentacyjne – kamieniołom Tursko – 0,40 ha,
- użytek ekologiczny Polichty (na terenie Gminy – 10,17 ha, pozostała część użytku na terenie Gminy Gromnik),
- pomniki przyrody,
- lasy ochronne,
- udokumentowane złoża kopalin i wód podziemnych.

Rysunek 76. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Rysunek 77. Obszary chronione w Gminie Ciężkowice

Źródło: www.sip.ciezkowice.pl

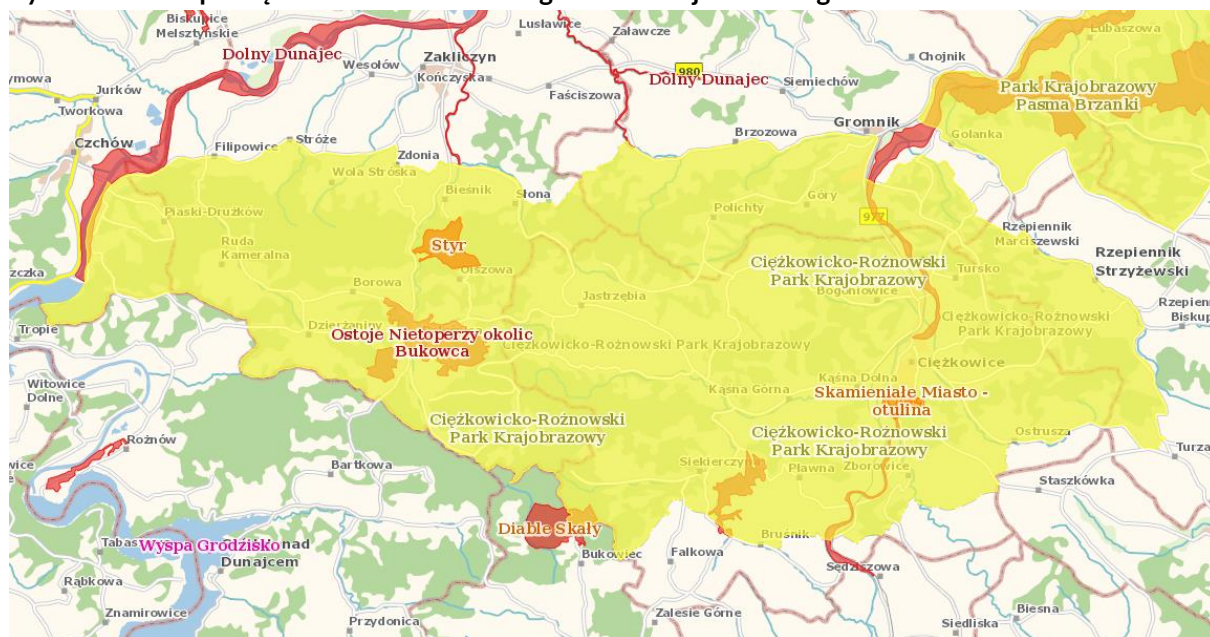
3.4.2.1. Obszar chronionego krajobrazu

Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego powołany Uchwałą Nr XVIII/298/12 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 27 lutego 2012 roku (z późn. zmianami), spełnia rolę otuliny dla Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego i Parku Krajobrazowego Pasma Brzanki. Obszar obejmuje powierzchnię 50 963,68 ha i położony jest w gminie Pleśna oraz na części gmin: Ciężkowice, Czchów, Gromnik, Rygllice, Rzepiennik Strzyżewski, Skrzyszów, Szerzyny, Tarnów, Tuchów, Wojnicz, Zakliczyn. Niewielka część Obszaru leży w województwie Podkarpackim.

3.4.2.2. Park krajobrazowy

Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy utworzony został Rozporządzeniem Wojewody Tarnowskiego z 16 listopada 1995 roku. Położony jest w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego, na terenie gmin: Ciężkowice, Gromnik, Rzepiennik Strzyżewski i Zakliczyn w powiecie tarnowskim oraz na terenie wsi Piaski Drużków w gminie Czchów w powiecie brzeskim. Zajmuje obszar 17 634 ha i położony jest w widłach rzek Białej Tarnowskiej i Dunajca obejmując najcenniejsze pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym fragmenty zachodniej części Pogórza Ciężkowickiego. Do największych walorów tego obszaru zaliczyć można interesującą budowę geologiczną oraz występowanie wielu cennych zbiorowisk roślinnych.

Rysunek 78. Mapa Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego

Źródło: Geoserwis mapy

Obszar Parku z uwagi na podgórskie położenie, należy do umiarkowanie ciepłego piętra klimatycznego. Średnia temperatura roczna wynosi ok. +7,5°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń (średnia temperatura ok. -3,8°C), najcieplejszym lipiec (średnia temperatura ok. +17°C). Charakterystyczne dla rejonu Ciężkowic jest położenie – miasto otaczają bowiem wzniesienia wyższe niż wzgórze, na którym jest ono położone. Rezultatem jest klimat o cechach nieco łagodniejszych, pozbawiony dużych różnic temperatur, silnych upałów i wiatrów.

Pogórze Ciężkowickie leży w obrębie płaszczowiny śląskiej i zbudowane jest z warstw istebniańskich, ciężkowickich i krośnieńskich (piaskowce kruche, wapniste, mikowe, szare z wkładkami łupków) oraz menilitowych (rogowce, łupki).

Na terenie Parku znajduje się wiele wychodni i odśnieżeń skalnych, które pozwalają na obserwację warstw z różnych okresów geologicznych. Do osobliwości geologicznych należy również występowanie w rejonie wsi Ruda Kameralna niewielkich złóż rud żelaza, które były eksploatowane w średniowieczu.

Największą rzeką przepływającą przez teren Parku jest Biała Tarnowska o długości 107 km, której źródła znajdują się na stokach zachodniej części Beskidu Niskiego – Lackowej. Tworzy dolinę, nad którą położone są Ciężkowice. W okolicy Tarnowa uchodzi bezpośrednio do Dunajca. Zasilana jest przez potoki: Kąśnianka, Kipsznianka, Ostruszanka i Zborowianka.

Na terenie Parku Krajobrazowego, w paśmie wzgórz od miejscowości Polichty do Filipowic, występują liczne źródła wód siarczkowych, natomiast w Słonej i Bieśniku kilka źródeł z wodą chlorkową. W miejscowości Polichty znajdują się trzy źródła wody siarczkowej: „Paweł”, „Geologów” i „Jacek”.

Flora Parku liczy około 900 gatunków roślin naczyniowych. Najcenniejszym składnikiem szaty roślinnej Parku są ekosystemy leśne o wysokim stopniu naturalności. Dominujące gatunki drzew to: buk, jodła, sosna zwyczajna oraz dąb szypułkowy. Najczęściej spotykanym zbiorowiskiem leśnym jest zespół żyznej buczyny karpackiej – okolice Jamnej, Siekierzyny, Borowej i Bruśnika. W szczytowych partiach Rosulca (Jamna) i paśmie Mogiły występuje zespół kwaśnej buczyny górskiej.

W warstwie krzewów panuje odnawiająca się jodła z domieszką leszczyny. Natomiast w runie leśnym, najczęściej spotkać można jeżynę gruczołową, zawilca gajowego, konwalijkę dwulistną, starca gajowego.

W najniższej położonych partiach Parku, charakterystycznym zbiorowiskiem leśnym jest zespół grądu z grabem zwyczajnym. Najciekawsze, naturalne zbiorowiska nieleśne tworzy roślinność naskalna, porastająca wychodnie piaskowca ciężkowickiego oraz liczne gatunki naskalnych porostów, a także płaty roślinności o charakterze muraw kserotermicznych (na zboczach dolin rzek Białej i Dunajca) z kłosownicą pierzastą, ciemiężykiem biało kwiatowym i omanem szlachtawą.

O szczególnej wartości przyrodniczej Parku świadczy występowanie 40 gatunków roślin chronionych. Spotykane są tu między innymi: widłaki – jałowcowaty, goździsty, wroniec widlasty; paprocie – paprotka zwyczajna, podrzeń żebrowiec, pióropusznik strusi, ponadto – goryczka trojeściowa, kłokoczka południowa, kopytnik pospolity, marzanka wonna, kruszyna pospolita. Teren Parku odznacza się ponadto ogromnym zróżnicowaniem gatunkowym grzybów, wśród których można spotkać rzadkie wpisane na czerwoną listy gatunki, np.: soplówka jodłowa, szmaciak gałęzisty czy borowiec dęty.

Niewielki stopień przekształcenia środowiska naturalnego oraz duża różnorodność warunków siedliskowych sprawiają, że fauna wyróżnia się dużym bogactwem i zróżnicowaniem gatunkowym, przy znacznym udziale gatunków chronionych, rzadkich, a nawet ginących. Wśród nich należy wymienić między innymi:

- ptaki: dzięcioł biało grzbiety, puszczyk uralski, pójdzka, bocian czarny, krogulec, dzięcioł czarny;
- gady: zaskroniec, żmija zygzakowata, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, padalec;

- płazy: traszka grzebieniasta i traszka zwyczajna, salamandra plamista, kumak górski, ropuchy oraz liczne gatunki żab;
- ssaki: popielica, orzesznica, rzęsorek rzeczek, bóbr europejski, jeż oraz liczne gatunki nietoperzy.

Na terenie Parku stwierdzono ponadto występowanie wielu chronionych i rzadkich gatunków chrząszczy: biegacz skórzasty, biegacz fioletowy, biegacz zielonozłoty, biegacz granulowany, tęcznik liszkarz. Ponadto spotkać można gatunki motyli takie jak: paż żeglarz, mieniak: stróżnik, tęczowiec, zmierzchnica trupia główka.

Zdjęcie 6. Rzeźba, flora i fauna Ciężkowicko-Roznowskiego Parku Krajobrazowego

Źródło: www.zpkwm.pl

3.4.2.3. Rezerwat

Najbardziej rozpoznawalnym symbolem Gminy Ciężkowice jest znany **Rezerwat przyrody nieożywionej „Skamieniałe Miasto”** położony około 700 m na południe od centrum Ciężkowic, na północno-zachodnich stokach wzniesienia „Skała” (365 m n.p.m.).

Obszar „Skamieniałego Miasta” jest pierwszym w Karpatach, gdzie zostały rozpoznane struktury kopalnych podmorskich osuwisk. Skałki występujące w rezerwacie zbudowane są z piaskowca ciężkowickiego, który pojawił się około 30 mln lat temu (era kenozoiczna, epoka dolno-eoceńska). W 1948 roku utworzono tu rezerwat przyrody nieożywionej o powierzchni 15 ha. Do najbardziej znanych wychodni należą: Czarownica, Ratusz, Grunwald, Warownie, Orzeł, Piekietko, Borsuk, Piramidy, Baszta Paderewskiego, Skałka z krzyżem. Zgrupowania form skalnych w rezerwacie należą do najcenniejszych elementów przyrody nieożywionej.

Zdjęcie 7. Formy skalne w rezerwacie „Skamieniałe Miasto”

Źródło: www.skamienialemiasto.pl

3.4.2.4. Pomniki przyrody

Na terenie gminy ścisłej ochronie podlega 17 pomników przyrody ożywionej oraz nieożywionej. Są to:

- jar „Wodospad” zwany także „Wąwozem Czarownic” położony jest w pobliżu rezerwatu „Skamieniałe Miasto”. Prowadzi do niego szlak niebieski. Wąwóz głęboki na 15–25 m i długi na ok. 70 m, wyłobiony w gruboziarnistych piaskowcach ciężkowickich. Dno wąwozu jest wąskie, z licznymi progami skalnymi, zamknięte z jednej strony kaskadą wodną o wysokości ok. 10 m utworzoną przez wodę płynącego strumienia, która w zimie tworzy

fantazyjną lodową ścianę. Pionowo opadające ściany z licznymi spękaniem i szczelinami oraz półkami skalnymi i występami porośnięte są roślinnością, wśród której jest wiele gatunków rzadkich oraz chronionych prawem;

- skała „Wieprzek” oraz wychodnia skalna zbudowana z piaskowca ciężkowickiego w Siekierczynie (teren należy do Skarbu Państwa, w zarządzie Nadleśnictwa Gromnik);
- lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) w Bogoniowicach (własność terenu: prywatna);
- lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), dąb szypułkowy (*Quercus rober*), Robinia akacjowa (*Robinia pseudoacacia*) w Kipsznej (własność terenu: prywatna);
- lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) w Bruśniku (teren należy do Gminy Ciężkowice);
- lipa drobnolistna (*Tilia cordata*) w Ciężkowicach (własność terenu: prywatna), dąb szypułkowy (*Quercus rober*) na cmentarzu w Ciężkowicach (teren należy do Gminy Ciężkowice);
- lipa szerokolistna (*Tilia platyphyllos*) w Falkowej (własność terenu: prywatna);
- dąb szypułkowy (*Quercus rober*) i drzewostan przy kościele w Jastrzębi (teren należy do Parafii Rzymsko-Katolickiej w Jastrzębi);
- dąb szypułkowy „Ignacy” w Kąsnej Dolnej (własność terenu: prywatna);
- kamieniołom po eksploatacji piaskowca w Ostruszy (własność terenu: Skarb Państwa);
- skała „Diable boisko” w Pławnej (teren należy do Gminy Ciężkowice).

Zdjęcie 8. Jar „Wodospad”

Źródło: www.skamienialemiasto.pl

3.4.2.5. Użytek ekologiczny Polichty

Użytek jest siedliskiem przyrodniczym i stanowiskiem rzadkich i chronionych gatunków, i jest administrowany przez Nadleśnictwo Gromnik. Użytek ekologiczny Polichty został utworzony na podstawie Rozporządzenia Nr 44/98 Wojewody tarnowskiego z dnia 27 sierpnia 1998 roku i ma łączną powierzchnię wynoszącą 12,98 ha, w tym:

- część działki 36/463 o powierzchni 2,13 ha, położonej we wsi Polichty (gm. Gromnik), stanowiącej oddz. 236f w leśnictwie Bogoniowice, Nadleśnictwa Gromnik;
- część działki Nr 37–39/2/369 o powierzchni 10,17 ha, położonej we wsi Jastrzębia (gm. Ciężkowice), stanowiącej oddział leśny 237 oraz część działki Nr 39/1/1135 o pow. 0,68 ha, stanowiącej oddział leśny 239h w leśnictwie Bogoniowice, Nadleśnictwa Gromnik.

Na terenie użytku Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego przygotował ścieżkę edukacyjną. Wyznaczono na niej przystanki, na których zapoznać się można z różnymi ekosystemami występującymi na tym terenie, ciekawymi zjawiskami przyrodniczymi oraz wieloma chronionymi gatunkami roślin i zwierząt. Do niedawna funkcjonował tu także, prowadzony przez ZPK WM, Ośrodek Edukacji Ekologicznej.

3.4.2.6. Obszary Natura 2000

Rzeka **Biała Tarnowska** jest prawobrzeżnym dopływem Dunajca, do którego uchodzi w okolicy Tarnowa. Swą nazwę wzięła od podłoża, przez które płynie – margli o jasnej, kremowej barwie. Biała ma długość 101,8 km, a powierzchnia jej zlewni wynosi ok. 983,3 km². Jej źródła znajdują się w Beskidzie Niskim, na północno-wschodnim stoku Lackowej, w centralnej części polskich Karpat fliszowych, w okolicach wsi Ropki. Płynie dość wąską doliną, która rozpościera się od pasm górskich Beskidu Niskiego w części południowej przez wzniesienia podgórskie w części centralnej, po niskie wysoczyzny i spłaszczenia na północy, na styku z Kotliną Sandomierską.

Głównymi jej lewobrzeżnymi dopływami są: Banica, Czarnianka, Mostysza (Florynka), Binczarówka, Pławianka, Wojnarówka, Brzanka, Jastrzębianka, Kipsznianka, Mesznianka, Rychwałdzianka, Rzuchowianka, Zimna Woda, zaś do najważniejszych prawobrzeżnych należą: Lipka, Czertyźnianka, Stawiszanka, Czarna, Sudoł, Polnianka, Stróżnianka, Zborowianka, Ostruszanka, Rzepianka, Rostówka, Szwedka, Radlanka, Dębica, Wątok, Stary Wątok i Chyszowski Rów. W obrębie zlewni Białej Tarnowskiej wyróżnić można trzy wyraźne części:

- południową – o rzeźbie górskiej, najsilniej zalesioną, leżącą w obrębie Beskidu Niskiego, stanowiącą około 25% powierzchni zlewni;
- środkową (przebiegającą m.in. przez Gminę Ciężkowice) – o rzeźbie podgórskiej, z głębokimi dolinami rzecznyymi rozcinającymi na ogół wylesione i głównie rolnicze wzniesienia Pogórza Rożnowskiego i Ciężkowickiego, stanowiącą prawie 70% powierzchni całej zlewni; na Pogórzu Ciężkowickim, na prawym brzegu rzeki zlokalizowany jest znany rezerwat przyrody – „Skamieniałe Miasto”.
- północną – obejmującą ujściowy odcinek doliny Białej Tarnowskiej i niskie wzniesienia w obrębie Kotliny Sandomierskiej, stanowiącą około 5% powierzchni zlewni.

W części południowej, zwłaszcza na obszarach wylesionych, w górnych fragmentach, dość często dochodzi do erozji wgłębnej koryta, natomiast na odcinkach niżej położonych tworzą się łachy i wyspy żwirowe. Parametry fizykochemiczne wody w Białej Tarnowskiej, od miejscowości Grybów do odcinka ujściowego są na poziomie III klasy jakości, a w odcinku ujściowym na poziomie klasy IV, głównie ze względu na ilość zawiesiny ogólnej, fosforu i wskaźnika BZT₅, który określa ilość tlenu jaką potrzebują do rozłożenia związków organicznych bakterie w ciągu 5 dni. Im wyższą wartość przyjmuje BZT, tym zanieczyszczenie wody materialem jest większe.

Dolina rzeki Białej Tarnowskiej jest ważnym korytarzem ekologicznym o zasięgu zarówno regionalnym, jak i krajowym, zapewniającym łączność pomiędzy obszarami Natura 2000 ekoregionów alpejskiego i kontynentalnego. Daje możliwość rozprzestrzeniania się wielu gatunkom roślin, a także pozwala na wędrówki licznym zwierzętom. O jej różnorodności i znaczeniu przyrodniczym świadczy fakt, że została włączona do europejskiej sieci Natura 2000. Górna część doliny znajdująca się powyżej miejscowości Florynka, należy do ostoi ptasiej Beskid Niski (PLB180002), a praktycznie całe koryto i nadbrzeżne tereny zalewowe Białej do ostoi siedliskowej Biała Tarnowska (PLH120090).

Drugim z obszarów naturalnych, który częściowo znajduje się na terenie Gminy Ciężkowice, jest obszar PLH120020 **Ostoje Nietoperzy okolic Bukowca** (dyrektywa siedliskowa). Obszar składa się z czterech enklaw, w których znajdują się kolonie rozrodzce podkowca małego i nocka dużego w Bobowej (Gmina Bobowa), Bukowcu (Gmina Korzenna),

Bruśniku (Gmina Ciężkowice) i Paleśnicy (Gmina Zakliczyn). Tereny te stanowią element południowego korytarza ekologicznego, łączącego teren Babiej Góry z Pasmem Brzanki. Na terenie Gminy Ciężkowice kolonia podkowca małego bytuje na poddaszu kościoła pw. NMP Wniebowziętej w Bruśniku. Z kolei miejscem ich zimowania jest szczelinowa Jaskinia Diabła Dziura w Bukowcu. Jaskinia ma charakter osuwiskowy.

3.4.3. Wody powierzchniowe, wody podziemne, zagrożenia powodzią i suszą

3.4.3.1. Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe w Gminie Ciężkowice stanowi sieć rzeczna tj. rzeki, kanały, rowy. Przez obszar gminy przepływa rzeka Biała Tarnowska, ciek III rzędu, która jest prawobrzeżnym dopływem Dunajca. Jest to rzeka o dużych amplitudach stanów i przepływów, co związane jest ze śnieżno-deszczowym zasilaniem Białej, przy braku większych dopływów. Białą Tarnowską charakteryzują duże wahania wodostanów przepływów. Sieć rzeczna, z uwagi na jej funkcje przyrodnicze, potencjalne znaczenie w zaopatrywaniu w wodę oraz zagrożenie powodziowe, odgrywa decydującą rolę w środowisku gminy. Stanowi również nieodzowny element krajobrazu. Do Białej, na terenie Gminy uchodzą mniejsze rzeczki i potoki, z których największe to: Kaśnianka, Zborowianka, Ostruszanka. Rzekę Białą zaliczyć można do grupy rzek o reżimie niewyrównanym z wezbraniem wiosennym, letnim i zimowym oraz z deszczowo-gruntowo-śnieżnym zasilaniem. Dna doliny Białej i dopływów są zalewane w okresach wezbrań.

Wody stojące w postaci niewielkich stawów, spotyka się w dolinach rzek. W zlewni Kaśnianki występuje szereg sztucznych stawów hodowlanych. Duży staw znajduje się w parku podworskim w Kaśnej Dolnej, a na terenie resztówki podworskiej w Bruśniku zlokalizowanych jest kilka mniejszych stawów.

W nawiązaniu do „Planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy Wisły”, w tabelach wykazano informacje dotyczące jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), zlokalizowanych w granicach Gminy (nazwa, informacja o stanie JCWP i JCWPd oraz przypisane im cele środowiskowe), a także działań przypisanych poszczególnym JCWP i JCWPd w aktualizacji „Programu wodno-środowiskowego kraju” (aPWŚK).

Tabela 10. Charakterystyka JCWP leżących na obszarze Gminy Ciężkowice

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa JCWP	Stan ogólny JCWP	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW 200012214769	Paleśnianka	Dobry	Dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).

RW 2000122147729	Brzozowianka	Dobry	Dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW 200012214849	Jasienianka	Dobry	Dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW 2000122148529	Zborowianka	Dobry	Dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę, przeznaczoną do spożycia (kategoria działania organizacyjno-prawne i edukacyjne).
RW 2000122148549	Jastrzębianka	Dobry	Dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Ciężkowice (9,5 km), ▪ budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW 2000122148552	Ostruszanka	Dobry	Dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna).
RW 2000122148569	Rzepianka	Dobry	Dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe, kategoria

				gospodarka komunalna).
RW 2000142148579	Biała od Binczarówki do Rostówki	Dobry	Dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna), ▪ opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (kategoria działania organizacyjno-prawne i edukacyjne); ▪ przebudowa/modernizacja/ likwidacja 15 poprzecznych budowli hydrotechnicznych stanowiących bariery dla migracji organizmów wodnych w celu przywrócenia ciągłości ekologicznej korytarza rzeki Białej Tarnowskiej i integralności obszaru Natura 2000 oraz wykonanie przedsięwzięć stymulujących funkcjonowanie korytarza swobodnej migracji rzeki Białej Tarnowskiej i niezbędnych zabezpieczeń na granicy tego korytarza (działanie uzupełniające, kategoria kształtowanie stosunków wodnych oraz ochrona ekosystemów od wód zależnych).

Źródło: Program wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK)

Stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych, znajdujących się w granicach Gminy Ciężkowice jest dobry. Większość działań, wskazanych do realizacji w aktualizacji „Programu wodno-środowiskowego kraju” (aPWŚK), dotyczy przede wszystkim regularnego wywozu nieczystości płynnych, budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, budowy nowych zbiorników bezodpływowych oraz remontu istniejących, a także budowy kanalizacji.

Na obszarze gminy Ciężkowice **wody podziemne** zalegają w dwóch poziomach wodonośnych – fliszowym i czwartorzędowym (pokrywowy i dolinny aluwialny).

Wody podziemne w utworach fliszowych występują na różnej głębokości, najgłębiej zalegają w partiach wierzchowinowych, przeważnie poniżej 10 m. Szkieletowe gleby i spękane, uszczelnione serie sprzyjają wsiąkaniu wód opadowych. Następuje tu magazynowanie wody. Obszar jest zasobny w wodę, o czym świadczą dość liczne źródła skalne i wypływy. Wody te, zasilające ciekę, obecnie w coraz większym stopniu są ujmowane dla celów gospodarczych (lokalne wodociągi). Skutkiem takich działań jest zmniejszenie się zasobność cieków, które i tak na obszarze Pogórza są ubogie w wodę.

Zmienny poziom wód gruntowych obserwowany jest w zbiorniku wód pokrywowych, który występuje na obszarze całej gminy. Wody zbiornika pokrywowego charakteryzują się

szybką reakcją na okresy suszy i opady atmosferyczne, studnie tego poziomu wysychają po 3 tygodniowym okresie suszy.

W dnach dolin zalegają wody podziemne magazynowane w utworach aluwialnych na głębokości 4,0 do 6,0 m, większe głębokości osiągają w obszarze kontaktu dna doliny ze zboczem, gdzie terasa pokryta jest materiałem napływającym ze zboczy. Zbiornik wód aluwialnych należy do najbardziej stałych i najzasobniejszych.

Na obszarze gminy wyznaczono dwa główne zbiorniki wód podziemnych:

- Zbiornik Istebna - Ciężkowice nr 436 - szczelinowo-porowy we fliszu karpackim (gruboławicowe piaskowe trzeciorzęd - kreda). Średnia głębokość ujęć 60 m, wydajność 2-23 m³/h. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą około 3,5 tys. m³/d. Zbiornik znajduje się w północno-zachodniej części gminy, w granicach wsi Jastrzębia;
- Zbiornik Doliny rzeki Białej Tarnowskiej nr 434 - porowy, usytuowany w utworach czwartorzędowych (holoceńskich) doliny rzeki Białej Tarnowskiej. Średnia głębokość ujęć wody 6 m, wydajność eksploatacyjna 5-26 m³/h, szacunkowe zasoby dyspozycyjne 7,0 tys. m³/d.

Tabela 11. Charakterystyka JCWPd (wody podziemne) leżących na obszarze Gminy Ciężkowice

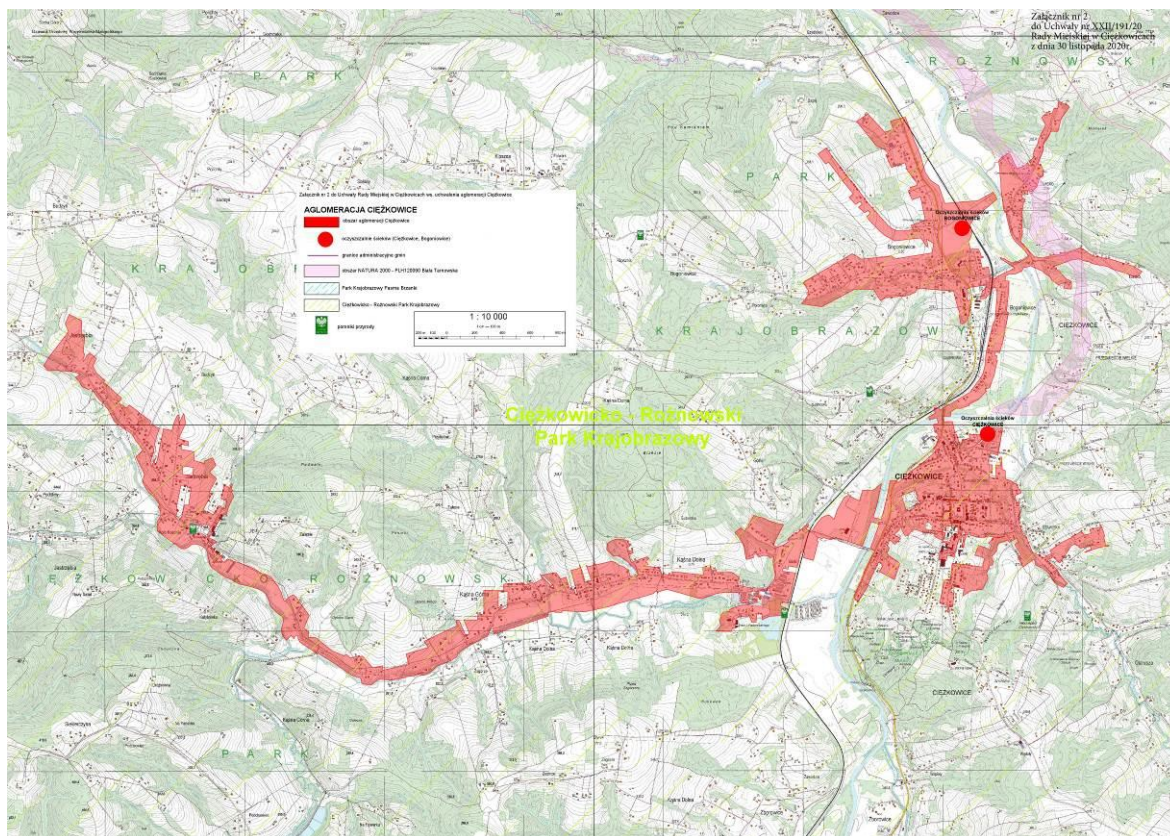
Kod JCWPd (wody podziemne)	Nazwa JCWPd	Stan ogólny JCWPd	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
PLGW2000150	150	Dobry	Dobry stan ilościowy, dobry stan chemiczny	Działania podstawowe: <ul style="list-style-type: none"> ▪ coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działanie ciągłe, kategoria gospodarka komunalna/przemysł).

Źródło: Program wodno-środowiskowego kraju (aPWŚK)

Stan ogólny jednolitych części wód podziemnych jest dobry, a działania wskazane do realizacji w aktualizacji „Programu wodnośrodowiskowego kraju” koncentrują się na corocznym raportowaniu pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia.

Funkcjonująca na terenie gminy aglomeracja wodnościekowa Ciężkowice, powinna być sukcesywnie powiększana, a włączane w nią obszary wyposażane w systemy kanalizacji zbiorczej i podpinane do oczyszczalni ścieków.

Rysunek 79. Granice Aglomeracji Ciężkowice

Źródło: Uchwała Nr XXII/191/20 Rady Miejskiej w Ciężkowicach z dnia 30 listopada 2020 roku w sprawie wyznaczenia aglomeracji Ciężkowice

3.4.3.2. Zagrożenie powodziowe

Na terenie Gminy obserwuje się ekstremalne zjawiska pogodowe związane m.in. z wysokością opadów – lata mokre z powodziami oraz lata z małą ilością opadów i dotkliwą suszą.

Rzeka Biała, podobnie jak inne rzeki regionu, charakteryzuje się dużą zmiennością objawiającą się częstymi i znacznymi zmianami stanów wody oraz znacznym potencjałem powodziowym przy wyraźnej przewadze wezbrań letnich nad zimowymi. Wezbrania i powodzie występują kilka razy w roku, a średnio co 10 lat, przybierają rozmiary klęski żywiołowej.

Zagrożenie powodziowe i związana z nim skala szkód, wynika głównie z uwarunkowań naturalnych, jednakże nie bez znaczenia jest nieracjonalne zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią i suszą. Dodatkowo nadmierna i niekontrolowana eksploatacja kruszywa z koryt rzek, powoduje nieodwracalne zmiany dla ekosystemu wodnego poprzez przekształcenie jego cech morfologiczno-hydrologicznych.

Wody powierzchniowe stanowią największe zagrożenie powodziowe na terenie gminy Ciężkowice. Niektóre, w okresie braku opadów deszczu, całkowicie zanikają, by uaktywnić się w czasie obfitych opadów deszczu, burz lub gwałtownego topnienia śniegu. Te kilkudniowe, ciągłe opady deszczu lub gwałtowne burze z ilością opadów przekraczającą 200 l/m² w ciągu doby oraz gwałtownie topniejący śnieg, są największym zagrożeniem powodziowym. Nagły spływ olbrzymiej ilości wody z całego terenu w koryta rzek i potoków, powoduje gwałtowny ich przybór i spływ w dół oraz przelewanie się poza koryta rzek i zatapianie terenów.

Dominujące jest wezbranie wiosenne, z roku na rok wzrasta znaczenie wezbrań letnich. Najmniejsze wezbrania odnotowuje się w grudniu.

Największe zagrożenie powodziowe oprócz Białej stwarzają potoki: Ostruszanka, Kąśnianka, Zborowianka.

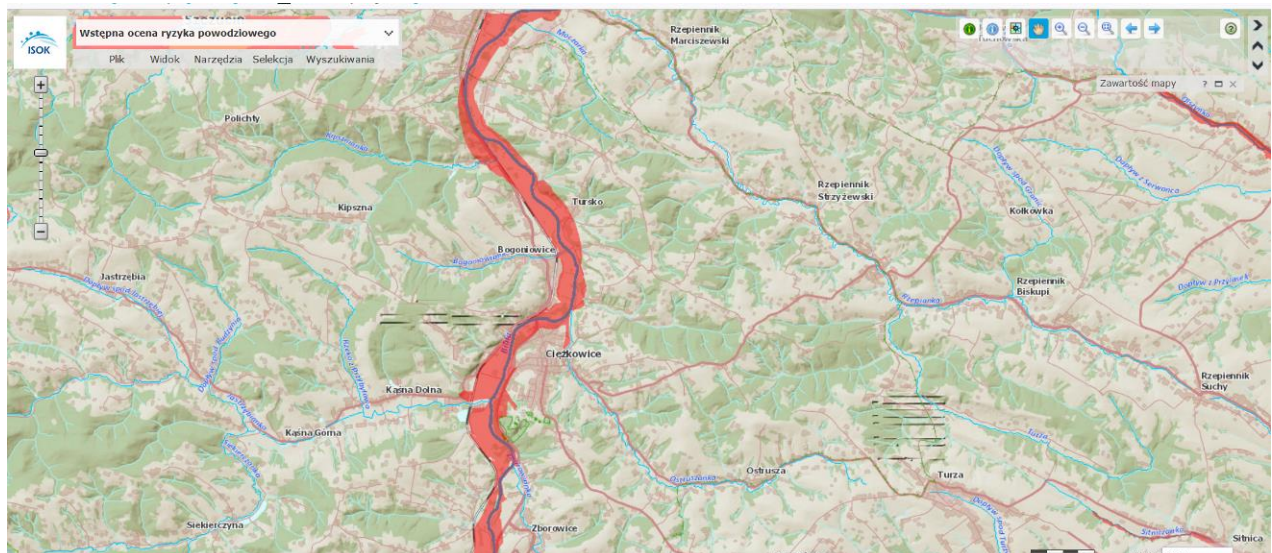
Biała, płynąca z południa na północ, w wyniku intensywnych i długotrwałych opadów może spowodować zalanie terenów przylegających do rzeki na odcinku 8 km w miejscowościach: Bogoniowice, Ciężkowice, Tursko, Kąśna Dolna, Zborowice, Pławna.

W ewidencji obiektów zagrożonych niebezpieczeństwem zalania na terenie gminy objętych jest 78 gospodarstw i obiektów użyteczności publicznej.

Sieć pomiarowa pracująca na potrzeby osłony przeciwpowodziowej w powiecie tarnowskim, składa się z punktów wodowskazowych uruchamiających się automatycznie przy wystąpieniu wielkiej wody, obejmujących Białą na odcinku od mostu w Grybowie do mostu w Tarnowie. System ten pomaga w szybkim czasie podejmować decyzje związane z organizacją akcji przeciwpowodziowej, a w szczególności decyzje związane z ewakuacją ludności. Uniknięcie zniszczeń i strat spowodowanych przez powódź jest możliwe pod warunkiem ograniczania zabudowy na terenach zalewowych takich obiektów jak: budynki mieszkalne, oczyszczalnie ścieków, magazyny, szpitale, szkoły itp.

Poniższa mapa określa wartości potencjalnych strat powodziowych oraz przedstawia obiekty narażone na zalanie w przypadku wystąpienia powodzi o określonym prawdopodobieństwie wystąpienia na obszarze Gminy Ciężkowice, dla których należy ograniczyć negatywne skutki powodzi zgodnie z celami Dyrektywy Powodziowej.

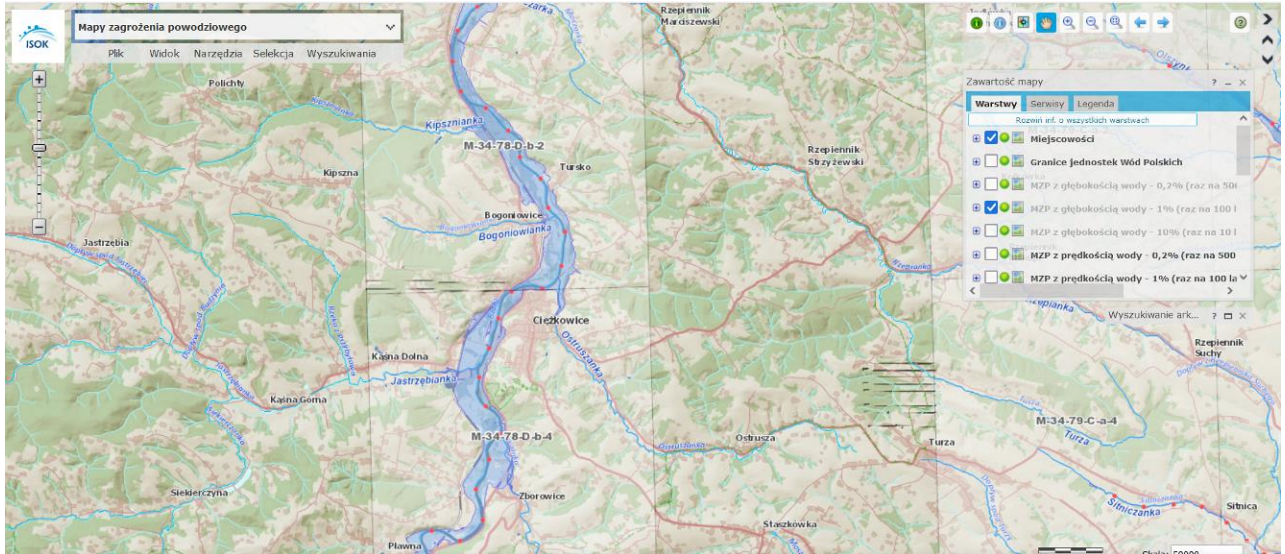
Rysunek 80. Wstępna ocena ryzyka powodziowego

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMRP

Z kolei poniższa mapa przedstawia obszary o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, dla których ryzyko wynosi 1% (raz na 100 lat) oraz obszary obejmujące tereny narażone na zalanie w przypadku: zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego, zniszczenia lub uszkodzenia budowli piętrzącej. Pokrywa się ona z zagrożeniem powodziowym 10% (raz na 10 lat).

Rysunek 81. Mapa zagrożenia powodziowego (1%)

Źródło: https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gpmmap=gpMRP

Tereny szczególnego zagrożenia powodzią, które wynikają z map zagrożenia powodziowego opracowanych przez Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej obejmują miejscowości położone w dolinie rzeki Białej: Tursko, Bogoniowice, Ciężkowice, Kąsna Dolna, Zborowice, Pławna.

Zasięg zalewów dla przepływów o prawdopodobieństwie przewyższenia 1% zagraża istniejącej zabudowie i wskazane jest, by w obrębie wyznaczonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wykluczało się ewentualną zabudowę. Obszar gminy Ciężkowice zaliczono do jednego z 70 obszarów w regionie Górnej Wisły, dla których zdefiniowano 4. stopień zagrożenia powodziowego, określony jako obszar nadmiernego poziomu ryzyka. Jednocześnie uznając, iż na terenie Gminy występuje 5. (tj. nieakceptowalny) poziom ryzyka powodziowego. W konsekwencji, dla obszaru gminy Ciężkowice w „Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły” (zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r.) określono niezbędne inwestycje, które mają zabezpieczyć gminę przed ryzykiem skutków powodzi.

W związku ze specyfiką terenu, przyszłe postępowania administracyjne, dotyczące wydawania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy, powinny być prowadzone z uwzględnieniem stosownych przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisów dotyczących zagrożenia powodziowego. Również postępowania, dotyczące wydawania decyzji o pozwoleniach na budowę prowadzone będą, z uwzględnieniem ustawy Prawo budowlane oraz przepisów wykonawczych do niej.

3.4.3.3. Zagrożenie suszą

Zgodnie z treścią dokumentu „Plan przeciwdziałania skutkom suszy” (Dz. U. 2021 r. poz. 1615) obszar Gminy Ciężkowice w umiarkowanym stopniu zagrożony jest suszą. Analizując stan zagrożenia w zależności od typu należy stwierdzić, iż zagrożenie suszą:

- rolniczą na terenach rolnych i leśnych jest słabe (klasa I),
- hydrologiczna jest silne (klasa III),
- hydrogeologiczną jest umiarkowanie zagrożone (klasa II).

W szczególności na terenie Gminy należy podejmować działania związane z:

- zwiększeniem ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych – działanie nr 1 rekomendowane w PPSS),
- realizacją przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji – działanie nr 4 w PPSS,
- przebudową urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej – działanie nr 8 w PPSS,
- wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (na wskazanych obszarach gminy) – działanie nr 9 w PPSS,
- budową lub przebudową ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budową lub przebudową wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych – działanie nr 10 w PPSS,
- przeprowadzeniem weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych – działanie nr 24 w PPSS.

Jednocześnie, w związku z postępującymi zmianami klimatycznymi, w procesie planowania przestrzennego, należy dołożyć wszelkiej staranności w kompleksowym podejściu do tworzenia „błękitnej infrastruktury” związanej z retencjonowaniem wody oraz opóźnieniem odpływu, a także „zielonej infrastruktury” mającej na celu rozwój lub zachowanie jak największej ilości terenów zielonych. Uszczelnianie powierzchni zlewni spowodowane urbanizacją zakłóca bowiem naturalny obieg wody, przyspiesza spływ wód opadowych oraz zmniejsza zasilanie zasobów wód podziemnych. Brak działań z wyżej wymienionego zakresu przyczynia się bowiem znacznie do pogłębiania zjawiska suszy oraz w sytuacji wystąpienia – nasilających się w ostatnich latach lokalnych opadów o charakterze nawałnym – sprzyja powstawaniu tzw. powodzi błyskawicznych.

3.4.4. Stan i jakość powietrza

Jednym z większych problemów Gminy Ciężkowice, choć nie ujawnianych w prowadzonych badaniach ankietowych mieszkańców, jest zła jakość powietrza, spowodowana głównie niską emisją pochodzenia bytowego.

Na terenie Gminy nie ma stacji pomiarowej WIOS, a najbliższy manualny czujnik pomiaru stężenia pyłu PM10 znajduje się na terenie gminy Tuchów, na ulicy Chopina. Co prawda odległość obu centrów miast wynosi, w linii prostej ok. 15 kilometrów, to zarówno łatwość przemieszczania się mas zanieczyszczonego powietrza, jak i przede wszystkim, bardzo podobne położenie obu miejscowości w dolinie rzecznej oraz podobne zachowania i nawyki mieszkańców w zakresie rodzaju używanych paliw sprawiają, iż można z dużą dozą prawdopodobieństwa stwierdzić, iż dane dla Tuchowa będą zbliżone także w Ciężkowicach. Zgodnie z normą, 24-godzinne dopuszczalne poziomy przekroczeń nie mogą być wyższe niż 35 dni w roku. Według „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie małopolskim” dla stacji w Tuchowie poziom przekroczeń w roku 2020 wyniósł aż 50 dni w roku, przy czym, to o 11 mniej niż w roku 2019. Przekraczane są też normy pozostałych zanieczyszczeń – pyłu PM2,5, benzo(a)piernu i inne. Największe problemy związane ze złą jakością powietrza ujawniają się w okresach jesienno-zimowych i w oczywisty sposób związane są z paliwem wykorzystywanym do ogrzewaniem budynków. Potwierdzają to wyniki uzyskane z nieautoryzowanego pomiaru prowadzonego z wykorzystaniem czujnika zainstalowanego na budynku Urzędu Gminy w Ciężkowicach.

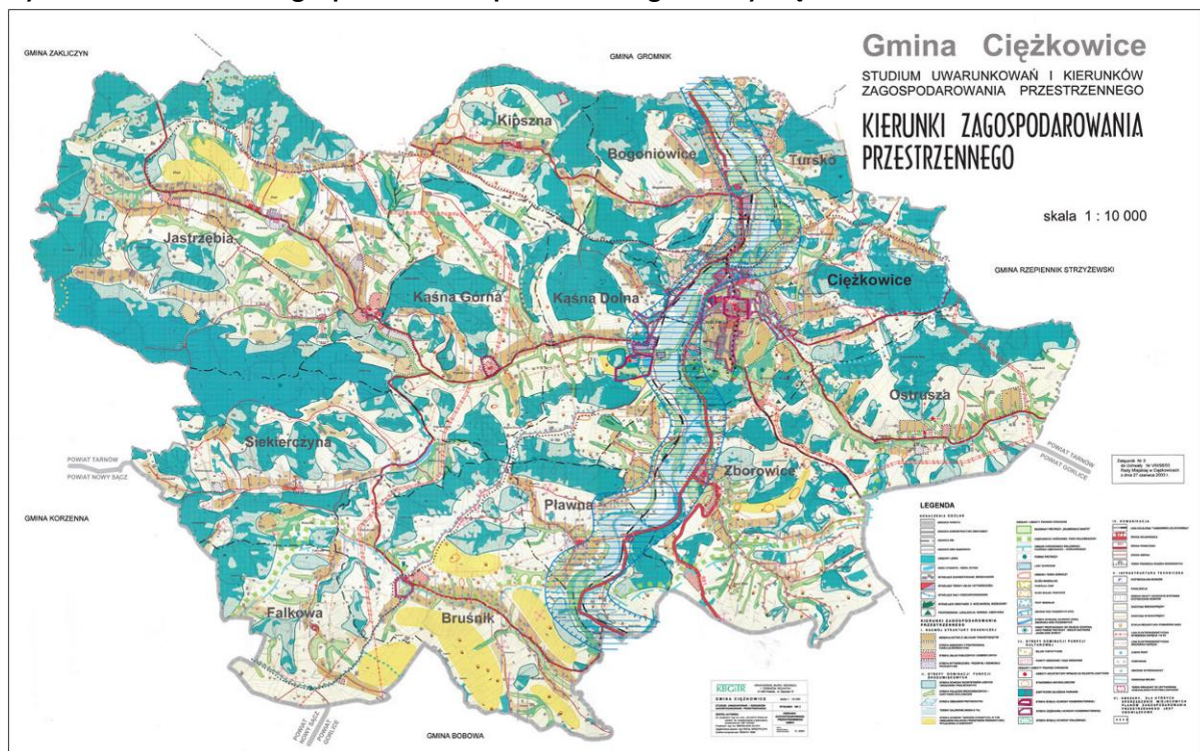
3.4.5. Zagospodarowanie przestrzenne

Gmina Ciężkowice posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy przyjęte uchwałą Rady Miejskiej w Ciężkowicach nr VIII/56/03 z dnia 27.06.2003 roku.

Teren gminy nie jest natomiast objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Władze Gminy nie wykluczają przygotowania miejscowego planu dla części miejscowości Ciężkowice – w planowanej strefie A uzdrowiska.

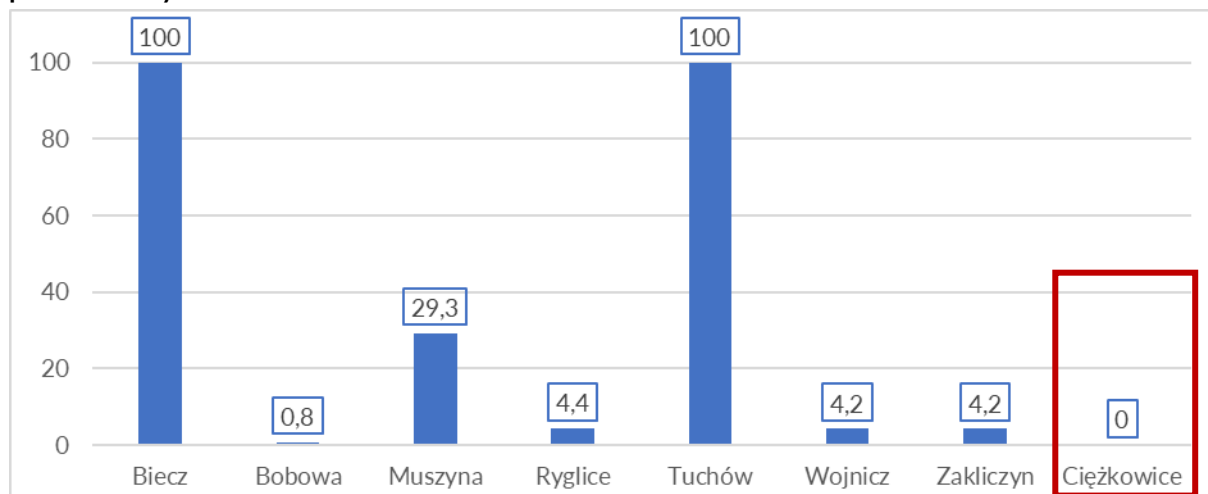
Gmina w roku 2019 formalnie przystąpiła do sporządzenia nowego *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ciężkowice* w pełnych granicach administracyjnych gminy. Jednocześnie w oczekiwaniu na zmiany ustawowe związane z planowaniem przestrzennym prace nad nowym Studium wstrzymano do końca roku 2022.

Rysunek 82. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Ciężkowice

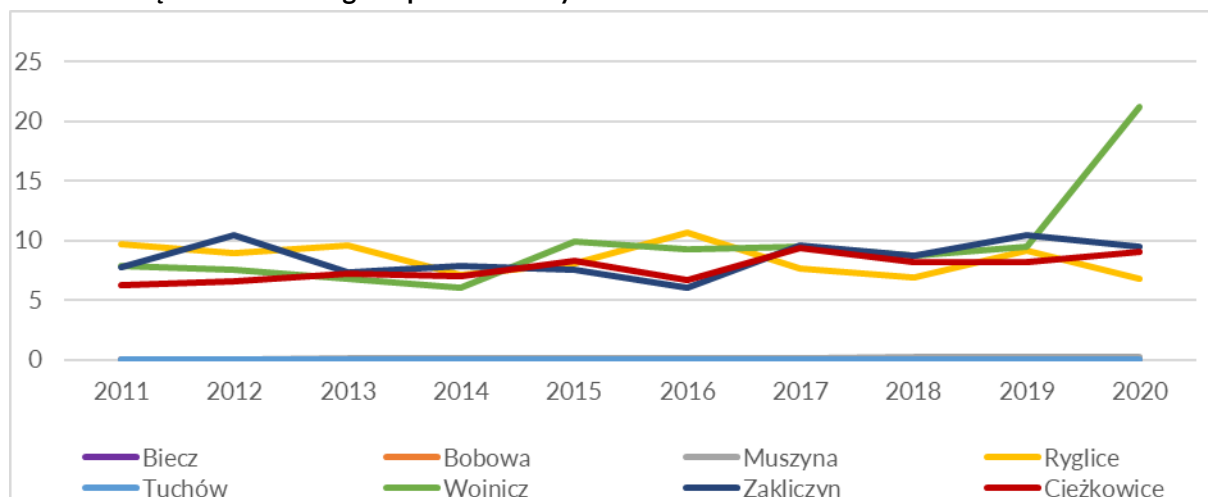
Źródło: Urząd Gminy Ciężkowice

Rysunek 83. Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

Rysunek 84. Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL analizy

3.4.5.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Struktura osadnicza Gminy Ciężkowice uwarunkowana jest jej położeniem na Pogórzu Karpackim, a dokładniej – Pogórzu Ciężkowickim. Tworzą ją obszary zabudowane i zurbanizowane, leśne, rolne oraz niewielkie obszary z elementami infrastruktury technicznej.

W układzie urbanistycznym centrum Ciężkowic widać jego średniowieczny rodowód, który ulega jednak systematycznemu przekształcaniu.

W zabudowie gminy, w związku z podgórskim ukształtowaniem krajobrazu, dominuje rozproszona zabudowa zagrodowa oraz mieszkaniowa, lokalizowana przeważnie po obydwu stronach drogi, z budynkami usytuowanymi jak najbliżej krawędzi drogi oraz frontem do niej, zaś budynkami gospodarczymi w tylnej części działki budowlanej.

Ten tradycyjny sposób zabudowy ulega powolnemu zatarciu w wyniku ekspansji nowego budownictwa o charakterze podmiejskim. Proces ten jest szczególnie widoczny na przedmieściach Ciężkowic, a także w mniejszym stopniu, w miejscowościach leżących na trasie drogi wojewódzkiej.

Obszary zabudowy o charakterze zwartym, wykształciły się w miejscach o korzystniejszych warunkach fizjograficznych oraz lepszej dostępności komunikacyjnej. Ciągną się one wzdłuż doliny rzeki Białej oraz łańcuchowo wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych.

Na obszarze miejskim Ciężkowic, w jego centralnej części, dominuje zabudowa mieszkaniowa jedno- i wielorodzinna z usługami w parterach domów, stojących przy rynku i głównych ulicach centrum. Brak na terenie miasta zabudowy blokowej.

Miasto Ciężkowice jest głównym ośrodkiem i najważniejszym elementem struktury przestrzennej gminy. Zgodnie z hierarchią ośrodków usługowych województwa małopolskiego, Ciężkowice są miejskim ośrodkiem lokalnym (trzeciego rzędu). Zaliczane są do miast o dobrych podstawach rozwoju, opartych na funkcjach administracyjno-usługowych i przemysłowych, zapewniający, w wybranych obszarach, dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie ponadlokalnym. W pozostałych miejscowościach obecność funkcji usługowych ogranicza się jedynie do realizacji podstawowych potrzeb mieszkańców takich jak: oświata, usługi kultu religijnego czy nieduże obiekty handlowe. Wyjątkiem jest Kaźna Dolna z dostępem do usług z zakresu kultury wysokiej.

W Ciężkowicach zachował się średniowieczny układ miasta z czworobocznym Rynkiem oraz ratuszem z 1836 roku posiadającym wewnątrz mały dziedziniec. Na ciężkowickim rynku przeważa zespół drewnianych domów konstrukcji zrębowej z XVIII i XIX wieku na podmurówce i fundamentach z miejscowego piaskowca. Domy te – o numerach 5, 7, 8, 13, 16, 20, 24, 25, 26, 27 – mają dachy siodłowe, naczółkowe, wsparte na profilowanych, drewnianych słupach tworząc charakterystyczne podcienia. Są świadectwem rozkwitu rzemieślniczej i handlowej funkcji miasta na trakcie zakliczyńskim, kiedy to do Ciężkowic, na tygodniowe targi i jarmarki zjeżdżali kupcy, goszcząc w wygodnych domach zajezdnych.

Zabytkową, drewnianą zabudowę przy Rynku uzupełniają obecnie murowane kamienice XIX i XX-wieczne utrzymane w charakterze małomiasteczkowym. W miarę oddalania się od Rynku, przy ulicach wyprowadzanych ze średniowiecznego układu, pojawia się XIX i XX-wieczna zabudowa willowa w ogrodach – wykorzystująca duże spadki terenu, przemieszana ze współczesną zabudową jednorodziną i pojedynczymi zagrodami rolniczymi.

Na południe od zwartej historycznej zabudowy mieszkaniowej, uzupełnionej w parterach funkcjami usługowymi, głównie handlowymi, wytworzyło się współczesne centrum administracyjno-oświatowe – urzędy, szkoły, obiekty komercyjne.

Nowe części miasta to:

- zabudowa podmiejska na dużych działkach rozpostarta u stóp Ciężkowic od północy,
- osiedle domów jednorodzinnych obejmujące wzniesienie na południe od centrum,
- zabudowa jednorodzinna przemieszana z zagrodową – znacznie oddalone od zwartej zabudowy Ciężkowic - rozciągnięta wzdłuż dróg wiodących ku wschodniej granicy miasta,
- zabudowa głównie letniskowa, usytuowana na stoku wzniesienia Dąbrowa na lewym brzegu Białej, poza linią kolejową.

Zdjęcie 9. Architektura miasta Ciężkowice

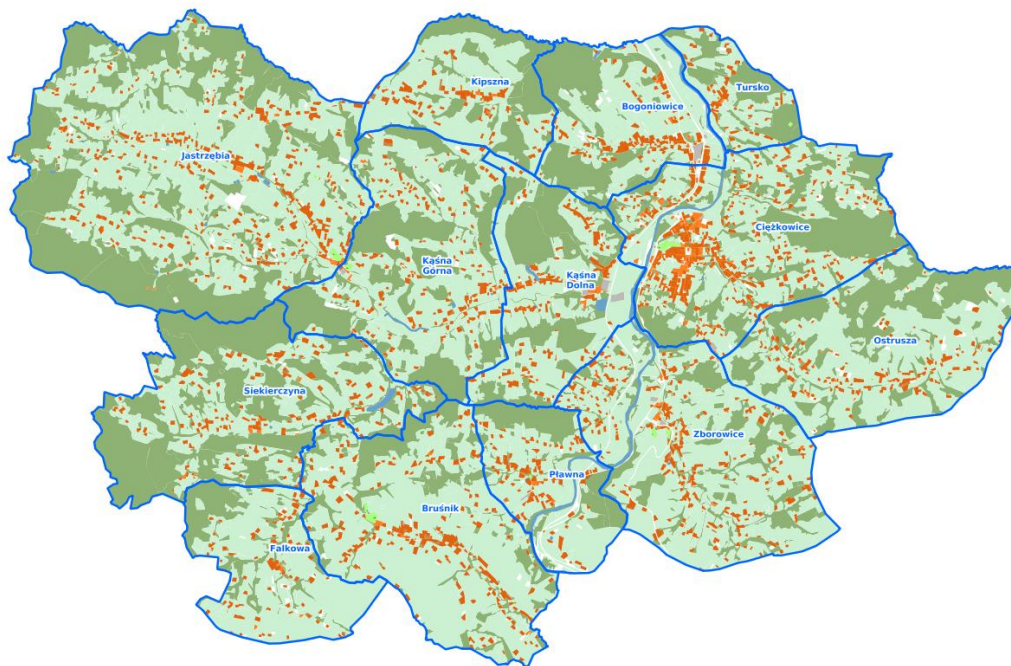
Źródło: <http://www.drewniana.malopolska.pl/>; www.ciezkowice.pl

W przypadku pozostałych miejscowości gminy Ciężkowice, wyróżnia się następujące układy osadnicze:

- w typie łańcuchówek – Ostrusza,
- w typie ulicówek – Kipszna, Bogoniowice, Zborowice, Bruśnik,
- w typie wielodrożnic – Jastrzębia,
- o zabudowie rozproszonej – Tursko, Kaśna Dolna, Kaśna Górna, Siekierzyna, Pławna, Falkowa.

Wsie charakteryzuje wysoki udział zabudowy zagrodowej, wynoszący średnio 80%. We wsiach położonych na obrzeżach Gminy przeważająca zabudowa zagrodowa przyjmuje charakter mieszany, zaś na styku z miastem i wzdłuż drogi wojewódzkiej 977 dominuje zabudowa jednorodzinna.

Rysunek 85. Struktura osadnicza w Gminie Ciężkowice

Źródło: www.sip.ciezkowice.pl

Tradycyjna (XIX-wieczna i z początku XX wieku) zabudowa wiejska, to zagroda wielobudynkowa z krokwiową konstrukcją dachu. Budynek mieszkalny często łączony był ze stajnią, natomiast stodoła i spichlerz zawsze stały oddzielnie.

Współcześnie, w ramach wymiany substancji w zagrodach, w miejsce starego drewnianego domu mieszkalnego lub obok, powstaje budynek murowany, którego bryła nie przypomina dachu tradycyjnego (rzut zbliżony do kwadratu, większa liczba kondygnacji).

3.4.5.2. Zasoby mieszkaniowe

Analizując różne aspekty związane z atrakcyjnością osadniczą i mieszkalnictwem, w tym dostępem do mieszkań, generalna konkluzja prowadzi do stwierdzenia, iż gmina Ciężkowice charakteryzuje się niską atrakcyjnością osadniczą. Jednym ze wskaźników potwierdzających tę tezę jest wskaźnik, który w odniesieniu do kategorii wieku 20 do 34 lat analizuje liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn – w Ciężkowicach wartość ta wynosi zaledwie 90,3 kobiet na 100 mężczyzn.

W 2020 roku, w gminie Ciężkowice oddano do użytku 26 mieszkań. Na każdych 1 000 mieszkańców oddano więc do użytku 2,31 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa małopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Ciężkowice to 3 244 nieruchomości. Na każdych 1 000 mieszkańców przypada zatem 289 mieszkań. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa małopolskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

3.4.6. Infrastruktura komunalna

3.4.6.1. Sieci wodociągowe i kanalizacyjne

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie Gminy Ciężkowice jest systematycznie rozbudowywana i modernizowana, a porównanie przeprowadzonych inwestycji – szczególnie na obszarach wiejskich w relacji do roku 2010 – pokazuje gigantyczną poprawę dostępności infrastruktury poprawiającej jakość życia i przyczyniającej się do ochrony środowiska. Pomimo znaczących inwestycji, poziom zwodociągowania i skanalizowania jest jednak niższy od średniej dla województwa.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego długość rozdzielczej sieci wodociągowej wyniosła w roku 2020 – 58,4 km, przy zaledwie 7,7 km w roku 2010. Ogółem w roku 2020 z sieci wodociągowej korzystało 8 120 mieszkańców Gminy, a w samym mieście 1 520. Oznacza to wzrost w stosunku do roku 2010, gdzie wartości te były niższe, a dla obszarów wiejskich znacząco niższe, i wynosiły ogółem 1 321, z czego znacząca większość w samym mieście, bo aż 1 269 mieszkańców. W sposób oczywisty przekłada się to na wskaźniki dotyczące sieci wodociągowej. Liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosiła dla roku 2020 – 72,3% ogółu mieszkańców (w roku 2010 – 11,8%), przy średniej dla województwa małopolskiego wynoszącej w 2020 roku 81,9%. O ile przyrost korzystających z sieci wodociągowej na obszarze miasta, w relacji do roku 2010, nie był bardzo znaczący – wzrósł z 50,6% do 62,1% (średnia dla województwa w roku 2020 dla obszarów miejskich – 95,7%), o tyle dla obszarów wiejskich Gminy, przyrost ten był gigantyczny i wzrósł z 0,6% w roku 2010 do 75,1% w roku 2020 (średnia dla regionu na obszarach wiejskich – 69,1%).

W odniesieniu do sieci kanalizacyjnej, korzystniej kształtują się wskaźniki dla obszaru miasta, ale także na obszarach wiejskich odnotowano przyrost długości sieci, a tym samym korzystających. Wynosi ona obecnie, tj. dla roku 2020 – 43,6 km, przy 19,01 km w roku 2010. Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej jest jednak relatywnie niska i wynosi obecnie 3 192 mieszkańców, z czego 1 436 w graniach miasta. Niemniej jednak oznacza to wzrost w stosunku do roku 2010, w którym dostęp do sieci kanalizacyjnej miało 1 872 mieszkańców, z czego 1 319 w samym mieście. Procentowe ujęcie powyższych wartości w relacji do liczby mieszkańców pokazuje jednak spore deficyty w tym zakresie, w tym także

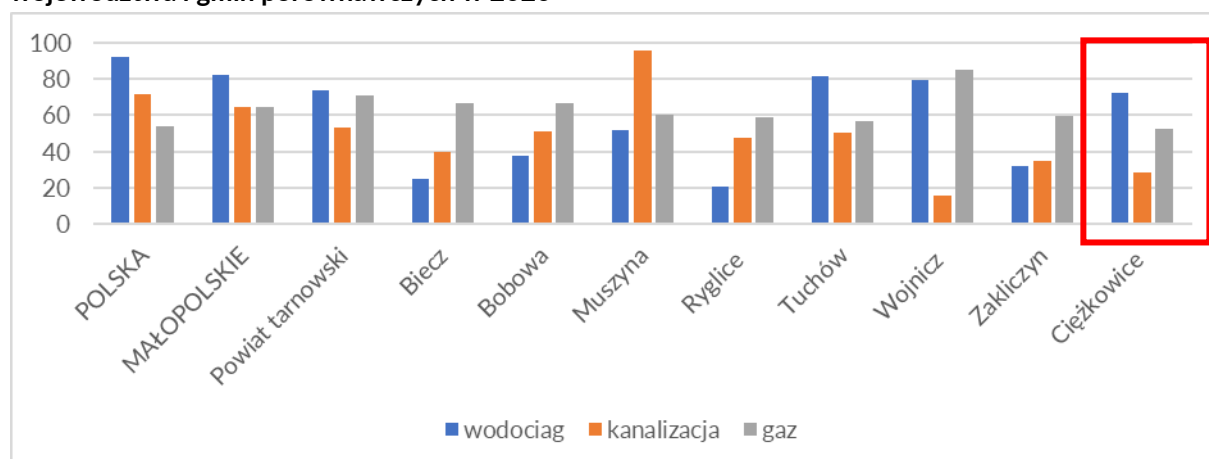
w stosunku do średniej dla Małopolski. Ogółem dostęp do sieci kanalizacyjnej miało w roku 2020 – 28,4% mieszkańców Gminy (w roku 2010 – 16,7%), przy średniej dla regionu wynoszącej w roku 2020 – 64,6%. Zdecydowanie korzystniej w tym przypadku kształtują się wskaźniki dla miasta i wynoszą 58,7% w roku 2020 (2010 – 52,6%), jednak znacząco odbiegają od średniej dla województwa, która dla obszarów miejskich Małopolski wyniosła w roku 2020 – 88,9%. Jeszcze gorzej kształtują się wskaźniki dla obszarów wiejskich Ciężkowic, gdzie w roku 2020 dostęp do sieci kanalizacyjnej miało 20% mieszkańców Gminy, a w roku 2010 zaledwie 6,4%, jednak średnia dla Małopolski wyniosła w tym okresie 42%.

Mieszkańcy gminy zaopatrywani są w wodę przez Spółkę Komunalną „Dorzecze Białej”, poprzez pobór z ujęć wód podziemnych zasilanych z 7 studni głębinowych zlokalizowanych na terenie Ciężkowic i przygotowywanej na terenie Stacji Uzdatniania Wody w Ciężkowicach, która posiada przepustowość do 380 m³/d.

Z kolei ścieki z terenu gminy uzdatniane są w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Ciężkowicach (przepustowość do 660 m³/d) oraz w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Bogoniowicach (przepustowość do 120 m³/d). Dodatkowo przy Szkole Podstawowej w Bruśniku zainstalowano lokalną oczyszczalnię ścieków o przepustowości 11,25 m³/d, do której podłączona jest Szkoła i Dom Ludowy, w którym mieści się biblioteka oraz ośrodek zdrowia. Dodatkowo, aktualnie planuje się budowę podobnych oczyszczalni przy Szkołach w Siekierczynie i Pławnej.

Oczyszczalnie obsługuje wyłącznie obszar Gminy Ciężkowice. Jednocześnie na terenie gminy funkcjonuje 623 przydomowych oczyszczalni ścieków, z czego 567 wybudowała Gmina, zaś 56 mieszkańcy we własnym zakresie. Kolejnych ok. 100 instalacji planowanych jest do budowy w najbliższych latach (pod warunkiem pozyskania zewnętrznego dofinansowania).

Rysunek 86. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.4.6.2. Zaopatrzenie w gaz

Nieznacznie od średniej dla regionu, odbiegają także wskaźniki dotyczące gazyfikacji Ciężkowic. Co więcej, przyrosty w stosunku do roku 2010 są tutaj niewielkie. W roku 2020 z gazu sieciowego korzystało 52,8% mieszkańców (w roku 2010 – 49%), przy średniej dla regionu wynoszącej 64,8%. Więcej mieszkańców korzystało z gazu na terenie miasta: 63,1%

(w roku 2010 – 60,7%), przy średniej dla Małopolski wynoszącej 75,2%, nieco mniej na obszarach wiejskich gminy – 50,0% w roku 2020, przy 45,7% w roku 2010 i średniej dla Małopolski wynoszącej obecnie 55,2%.

3.4.6.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Dystrybutorem sieci elektroenergetycznych na terenie gminy Ciężkowice jest TAURON Dystrybucja S.A. Oddział w Tarnowie.

Głównym punktem zasilania gminy Ciężkowice w energię elektryczną jest stacja 110/15 kV Ciężkowice. Energia elektryczna dostarczana jest poprzez dystrybucyjną sieć średniego napięcia 15 kV, stacje SN/nN i sieć niskiego napięcia 0,4 kV.

Zapotrzebowanie na energię elektryczną w gminie Ciężkowice, jest w pełni pokrywane przez obecny system elektroenergetyczny.

Długość linii napowietrznych na terenie gminy, w podziale na poziom napięcia wynoszą:

- WN – ok. 20 km,
- SN – 100 km,
- nN – ok. 346 km.

Na terenie gminy nie występują wielkoskalowe inwestycje w produkcję energii ze źródeł odnawialnych. Funkcjonujące źródła, w niewielkim procencie pokrywają miejscowe potrzeby z zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą.

Na terenie Gminy Ciężkowice brak jest ciepłowni komunalnej.

3.4.6.4. Telefonia i dostęp do Internetu

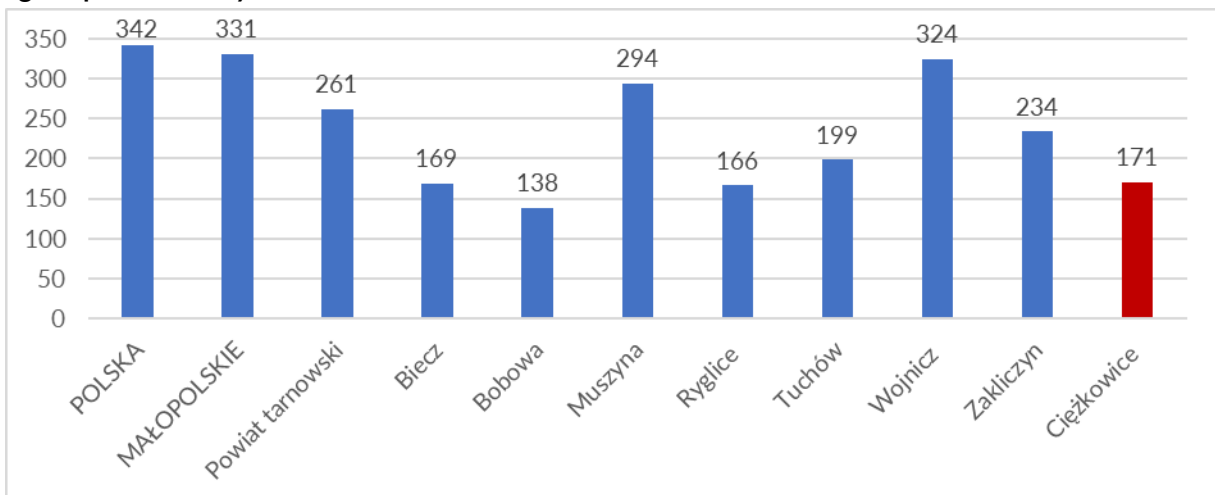
Ciężkowice posiadają pełne zabezpieczenie teletechniczne. Gmina objęta jest zasięgiem wszystkich operatorów sieci telefonii komórkowej. Na jej terenie zlokalizowane są dwie stacje bazowe sieci komórkowych (w Ciężkowicach na szczycie nad Parkiem Zdrojowym oraz w Jastrzębi). Niestety, na obszarze gminy, także na terenach zurbanizowanych, są miejsca, w których jakość sygnału części operatorów jest słaba lub wręcz nie ma dostępu do danej sieci.

Dalszy rozwój systemu telekomunikacyjnego na obszarze gminy, realizowany jest poprzez kluczowy projekt Województwa Małopolskiego – Małopolską Sieć Szerokopasmową (MSS). Celem projektu jest udostępnienie możliwości sieci dla 90% gospodarstw domowych i 100% instytucji publicznych. Równolegle do rozwoju sieci przewodowej, rozwija się sieć bezprzewodowego Internetu. Do 2025 roku zakłada się pokrycie obszarów zurbanizowanych zasięgiem sieci piątej generacji (5G), o parametrach porównywalnych z dzisiejszymi możliwościami sieci przewodowych. Na terenie Gminy są trzy węzły dystrybucyjne – Jastrzębia i Siekierczyzna (pasywne), Kąsna Dolna (aktywny).

3.4.6.5. Odpady

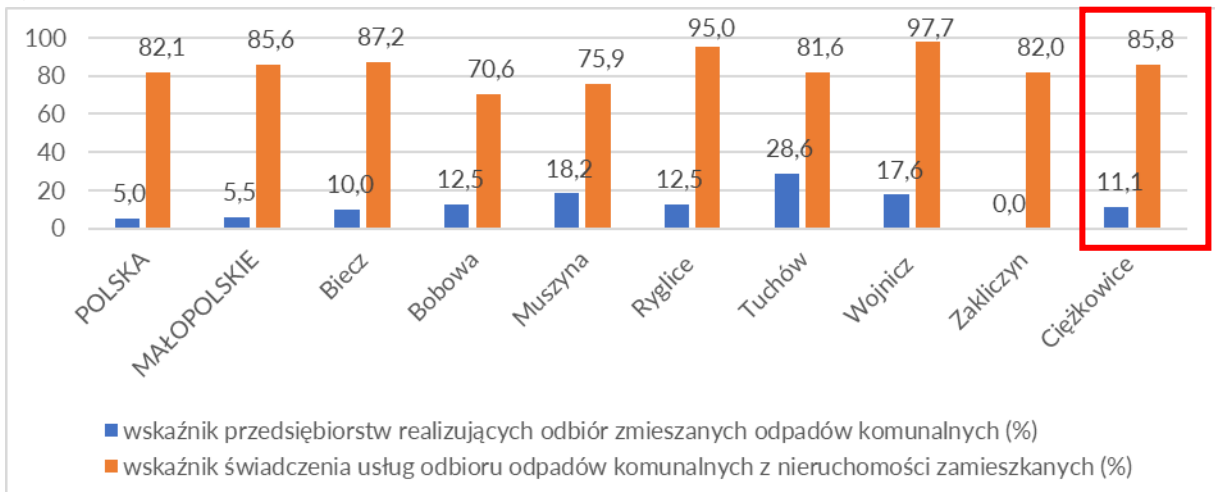
Systematycznie zwiększa się wielkość wytworzonych odpadów przez mieszkańców Gminy Ciężkowice, co nie jest ani dobrą, ani powszechną tendencją. Od roku 2011 do 2020, wielkość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku, przypadająca na 1 mieszkańca (kg), wzrosła z 73,2 kg na osobę do 102,3 kg, czyli zwiększyła się aż o 29,1 kg, czyli 39,75%. Jednocześnie, co jest pozytywną tendencją, z roku na rok zwiększa się wielkość odpadów zbieranych selektywnie.

Rysunek 87. Roczna masa odpadów na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

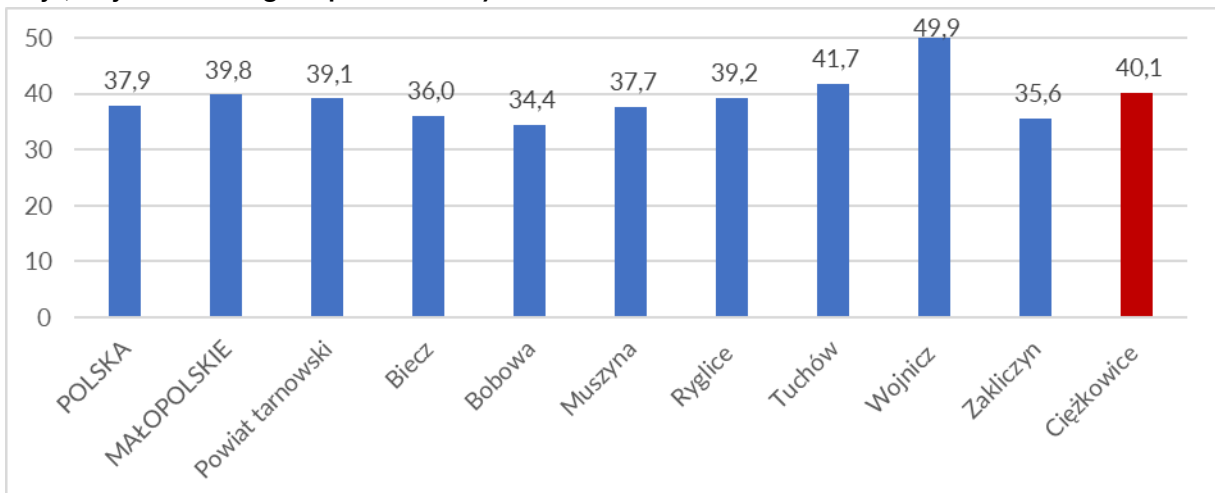
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 88. Odpady w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych (2020 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 89. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.4.7. Komunikacja i transport

Najważniejszą drogą przebiegającą przez obszar Gminy jest droga wojewódzka nr 977, łącząca Tarnów z Gorlicami i dalej ze Słowacją. Jest drogą klasy G o prędkości projektowej 50 km/h i nośności nawierzchni 100 kN/oś. łączna długość dróg wojewódzkich przebiegających przez Gminę wynosi 13,7 km.

Przez teren Gminy przebiegają także następujące drogi powiatowe: 1388K Jodłówka Tuchowska – Rzepiennik Strzyżewski – Ciężkowice; 1390K Ciężkowice – Turza – Sitnica – Strzeszyn; 1391K Staszówka – Ciężkowice – Moszczenica; 1392K Pławna – Bruśnik – Kaśna Górna; 1393K Ciężkowice – Jastrzębia – Zdonia; 1394K Gromnik – Polichy – Bogoniowice. Ich łączna długość wynosi 39,4 km.

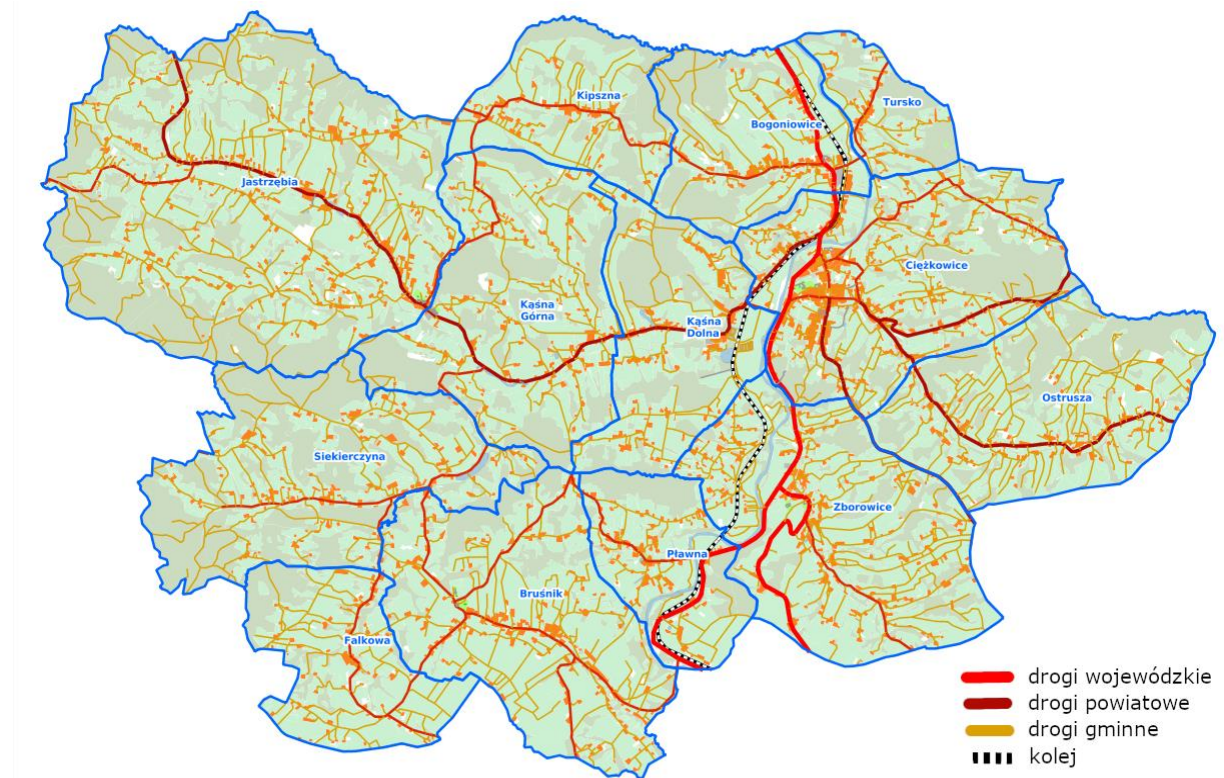
Długość dróg gminnych wynosi obecnie ok. 95,9 km, przy czym zdecydowana większość z nich posiada nawierzchnię asfaltową (91 km), zaś pozostałe (4,9 km) nawierzchnię żwirowo-

-tłuczniową. Stan techniczny dróg gminnych należy ocenić jako dobry. Gmina inwestuje w rozwój własnej infrastruktury drogowej, dbając o jej jakość i stan techniczny.

Przez Gminę przebiega również trasa kolejowa nr 96 relacji Tarnów – Leluchów, potocznie zwana „kryniczanką”. Na 36,257 km tej trasy zlokalizowana jest stacja Bogoniowice – Ciężkowice, przy której w roku 2019 uruchomiono parking typu Park&Ride, a także przystanki w Zborowicach i Pławnej.

Z kolei najbliższe porty lotnicze to: Kraków–Balice (ok. 115 km i ok. 1,25 godz. samochodem) oraz Rzeszów–Jasionka (ok. 120 km i 1,30 godz. samochodem).

Rysunek 90. Sieć transportowa w Gminie Ciężkowice

Źródło: www.sip.ciezkowice.pl

Siedziba gminy – miasto Ciężkowice – jest dobrze skomunikowane ze stolicą subregionu i regionu. Publiczna komunikacja autobusowa realizowana jest (według stanu na rok 2022) przez 3 przewoźników (PTP Transport, Feniks Mał J-System, Europol) i umożliwia dojazd z centrum miasta do Tarnowa, Krakowa (ok. 2 godz.), Gorlic. Połączenia na tej trasie odbywają się co kilka minut. Średniomiesięcznie z przystanku w Ciężkowicach korzysta (według stanu na moment opracowania diagnozy) ok. 3 tys. osób wykupujących bilety jednorazowe oraz ok. 300 korzystających z biletów okresowych. Usługi autobusowe są podstawową formą podróżowania z obszaru gminy do Tarnowa czy Krakowa. Jednakże dostępność komunikacyjna obszarów gminy poza centrum jest już zdecydowanie słabsza i mieszkańcy zazwyczaj wybierają dojazd indywidualnym transportem. Największym problemem jest przekraczanie granicy dawnego województwa sądeckiego w kierunku południowo-wschodnim, na granicy powiatu tarnowskiego i gorlickiego.

Na popularności zyskuje komunikacja kolejowa jako forma codziennego podróżowania pomiędzy Tarnowem i Nowym Sączem oraz przystankami leżącymi pomiędzy tymi miastami. Popularność tej formy transportu wzrosła wraz z uruchomieniem w grudniu 2016 roku przez Koleje Małopolskie linii SKA na trasie Kraków – Tarnów – Krynica, wyposażonej w nowoczesny tabor oraz nieco późniejsze inwestycje w sieć parkingów w systemie „Park&Ride”. Ze stacji kolejowej Bogoniowice–Ciężkowice bezpośrednio można dostać się do Krakowa (11 pociągów/doba), Tarnowa (18 pociągów/doba), Krynicy-Zdroju (4 pociągi/doba), Nowego Sącza (15 pociągów/doba) i Warszawy (1 połączenie). Przejazdy realizowane są przez trzech przewoźników: PKP Intercity, Przewozy Regionalne i Koleje Małopolskie. Czas podróży do Krakowa wynosi od 1,32 godz. (Koleje Małopolskie) do 2,06 godz., do Tarnowa ok. 45 min. Podejmowane działania związane z unowocześnieniem sieci transportu kolejowego sprawiają, iż z roku na rok rośnie popularność kolei jako środka transportu wykorzystywanego przez mieszkańców Gminy Ciężkowice.

3.4.8. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

Analiza danych ilościowych i jakościowych poszczególnych obszarów, tworzących wymiar środowisko-przestrzenny, wykazała istnienie zestawionych w tabeli poniżej zjawisk, potencjałów, mocnych stron i deficytów Gminy Ciężkowice.

Tabela 3. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

ŚRODOWISKO NATURALNE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atrakcyjne położenie na Pogórzu Ciężkowickim. ▪ Prawie cały obszar gminy objęty jest obszarami prawnie chronionymi (Obszar Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego, Ciężkowicko-Rożnowski Parku Krajobrazowy, obszary Natura 2000). ▪ Mieszkańcy wysoko oceniają dostępność terenów zielonych w gminie. ▪ Obecność źródeł wód mineralnych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na terenie gminy.
STAN ŚRODOWISKA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zła jakość powietrza powodowana głównie niską emisją pochodzenia bytowego. ▪ Według „Rocznej oceny jakości powietrza w województwie małopolskim” dla stacji w Tuchowie oddalonej w linii prostej o 15 km – poziom przekroczeń w roku 2020 wyniósł aż 52 dni w roku.

- Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców.
- Występowanie ekstremalnych zjawisk klimatycznych zestawionych ze specyficznym, górzystym charakterem gminy.
- Wysokie stany Białej, która relatywnie często przekracza swoje stany alarmowe, a kilka razy zalewała rejon stadionu i niżej położone części Gminy.

ŁAD I STRUKTURA PRZESTRZENNA

- Obowiązujące Studium opracowane blisko dwie dekady temu.
- Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Duże rozproszenie zabudowy.

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

- Infrastruktura wodociągowa obejmująca 72,3% mieszkańców, zbliżona do średniej powiatowej (73,7%).
- Niski odsetek mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej (28,4%).
- Niższa od średniej dla powiatu tarnowskiego (71%) i województwa (64,8%) dostępność do gazu (52,8%).
- Niższa (171 kg) od średniej dla powiatu tarnowskiego (261 kg) i województwa małopolskiego (331 kg) masa wytworzonych odpadów komunalnych na 1 mieszkańca.
- 40,1% odpadów zbierane jest w sposób selektywny, to nieznacznie więcej niż średnia dla powiatu tarnowskiego (39,1%) i Małopolski (39,8%).

DOSTĘPNOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH

- Relatywnie wysoki odsetek mieszkań na 1 000 mieszkańców (289).
- Duża przeciętna powierzchnia mieszkań (wyższa od średniej dla gmin sąsiednich).
- Relatywnie niewielki przyrost liczby mieszkań (wzrost o 11,25% od 2011 roku).
- Niski wskaźnik atrakcyjności zamieszkania na terenie gminy.

DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

- Niewystarczający system komunikacji publicznej wewnętrznej i w kierunku Biecza oraz Gorlic.
- Dobry stan dróg wojewódzkich.
- Część dróg gminnych wymaga pilnej regulacji stanu prawnego.
- Część dróg gminnych i powiatowych wymaga napraw lub przebudowy.
- Linia kolejowa zapewniająca połączenie z Tarnowem, Nowym Sączem i Krakowem.
- Funkcjonujący Park&Ride przy stacji PKP w Bogoniowicach.

Źródło: Opracowanie własne

3.4.9. Wyzwania w obszarze środowiskowo-przestrzennym

- Radykalna poprawa jakości powietrza i co najmniej osiągnięcie dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń w powietrzu.
- Redukcja emisji gazów cieplarnianych, poprzez wzrost wykorzystania lokalnego potencjału energetyki odnawialnej oraz zmniejszenie zużycia energii.
- Redukcja emisji zanieczyszczeń związanych z tzw. niską emisją, poprzez wymianę niskosprawnych kotłów na paliwa stałe, termomodernizację budynków, montaż instalacji OZE, emisją komunikacyjną (rozwój transportu publicznego) oraz emisją wynikającą z działalności gospodarczej.
- Ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych, podziemnych oraz gleb.
- Ochrona i zwiększanie naturalnej retencji oraz przywracanie naturalnych warunków przepływu wód.

- Edukacja ekologiczna w zakresie ograniczania zanieczyszczeń powietrza i wód, problematyki ograniczania i łagodzenia skutków zmian klimatycznych, ograniczenia powstawania odpadów oraz potrzeby ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych.
- Rozbudowa systemu infrastruktury wodno-ściekowej, w tym przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscach, gdzie infrastruktura liniowa jest ekonomicznie nieuzasadniona.
- Dalszy rozwój systemu recyklingu.
- Opracowanie Studium Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego oraz miejscowych planów przynajmniej w miejscach o największym potencjale gospodarczym.
- Ożywienie rynku w Ciężkowicach i uczynienie z rynku wizytówki gminy, a także przestrzeni zachęcającej do aktywności społecznej i gospodarczej.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej, poprzez budowę nowych/modernizację połączeń komunikacyjnych wewnątrz obszaru i z otoczeniem zewnętrznym, szczególnie w kierunku dawnego województwa nowosądeckiego: Bobowa, Biecz, Gorlice.
- Regulacja stanu prawnego dróg gminnych.
- Poprawa jakości dróg lokalnych.
- Poprawa systemu komunikacji publicznej.
- Uporządkowanie polityki parkingowej w związku z rosnącym ruchem turystycznym.

3.5. Ocena sytuacji finansowej Gminy Ciężkowice

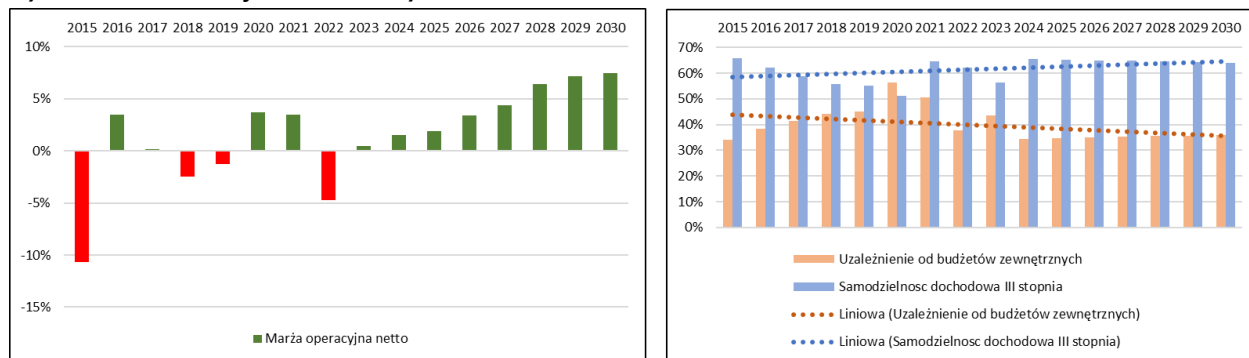
Analizę stanu finansów lokalnych Gminy Ciężkowice przeprowadzono w oparciu o dane pochodzące ze sprawozdań budżetowych publikowanych przez Ministerstwo Finansów z wykonania budżetów JST za lata 2015–2021. Okres analizy wykonania budżetu obejmuje lata 2015–2021. W celu oceny zdolności finansowania rozwoju wykorzystano dane pochodzące z wieloletniej prognozy finansowej (WPF) udostępniane przez Ministerstwo Finansów według stanu bazy na dzień 31.01.2022³ roku. Pomimo, że przyjęta WPF obejmuje lata 2022–2037, dla zachowania przejrzystości prezentowania danych za koniec analizy przyjęto rok 2030. Dodatkowo dane wykraczające poza rok 2030 są obciążone istotnym błędem prognostycznym, który może wpłynąć na zniekształcenie wniosków analizy. Na potrzeby niniejszej analizy skorzystano również z uchwały nr XXXVII/327/21 Rady Miejskiej w Ciężkowicach z dnia 29 grudnia 2021 roku w sprawie „Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Ciężkowice na lata 2022–2037”. W konsekwencji okres niniejszej analizy w części prognostycznej zgodny jest z okresem do którego opracowywana jest strategia tj. do roku 2030.

3.5.1. Dochody

Przeprowadzając analizę dochodów wzięto pod uwagę zarówno źródła dochodów, jak również problematykę samodzielności dochodowej oraz stopień uzależnienia budżetu Gminy od środków pochodzących z innych budżetów.

³ Przyjęcie stanu bazy WPF na dzień 31.01.2022 r. jest uzasadnione tym, że późniejsze okresy przyjmowane do analizy są bardziej narażone na zjawiska incydentalne, które mogą wpłynąć na zniekształcenie ogólnych wniosków o zdolności JST do finansowania rozwoju.

Rysunek 91. Potencjał dochodowy w latach 2015–2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów [dostęp: 23.05.2022 r.]

Na podstawie przeprowadzonej analizy dla lat 2015–2030, należy zwrócić uwagę m.in. na fakt, iż w analizowanym okresie **wskaźnik marży operacyjnej netto** charakteryzuje się zmiennym poziomem. Marża operacyjna netto oznacza relację wyniku operacyjnego netto⁴ w stosunku do dochodów bieżących. Im większa część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji JST po spłacie długu, tym więcej środków może być przeznaczonych na wydatki majątkowe. Pożądanym jest wzrost wskaźnika.

W latach 2015, 2018, 2019 odnotowano ujemne wartości wskaźnika, co oznacza, że osiągnięta nadwyżka bieżąca nie pokrywała w całości rozchodów z tytułu spłaty zadłużenia. Sytuacja, w której nadwyżka bieżąca nie pokrywa w całości rozchodów z tytułu spłaty długu może powtórzyć się w roku 2022, na co wskazują dane WPF (wskaźnik wg wartości planowanych wyniesie -5%). Jednak w tym miejscu należy zauważyć, że wykonanie za rok 2021 i WPF 2022+ wskazują na posiadanie przychodów niezwiązanych z długiem na poziomie 8,9 mln zł, które mogą zostać przeznaczone na sfinansowanie wydatków Gminy⁵.

Dodatnia wartość w latach 2020–2021 (na poziomie 4%), pozwoliła na przeznaczenie części środków własnych (nie związanych z długiem) na realizację zadań inwestycyjnych jako wkład własny. W pozostałych latach objętych analizą, środki z nadwyżki w części stanowią źródło spłaty zobowiązań Gminy oraz finansowania planowanych inwestycji. Na przyszłe wartości wskaźnika będzie miała wpływ polityka dochodowa, w tym podatkowa oraz ewentualne zmiany w systemie dochodów, które należy wziąć pod uwagę. Przykładowo, relacja kwoty skutków polityki podatkowej (m.in. dotyczy dochodów, których Gmina nie uzyskuje np. w związku z obniżeniem maksymalnych stawek podatków lokalnych), w stosunku do kwoty bieżących dochodów własnych w latach 2015–2021 wyniosła średnio 20%. Z kolei w stosunku do dochodów podatkowych (z wyłączeniem udziałów w PIT i CIT) w okresie 2015–2020 wyniosła średnio 94%.

Wskaźnik poziomu **centralizacji finansów lokalnych** informuje o stopniu uzależnienia budżetu Gminy od środków zewnętrznych (dotacji i środków o charakterze podobnym do dotacji). W latach 2020–2021 należy zaobserwować wzrost wskaźnika, co jest związane z pozyskaniem środków na realizację zadań inwestycyjnych. Wskaźnik wyniósł wówczas odpowiednio 56% (2020 rok) i 51% (2020 rok).

⁴ Różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu.

⁵ Przeznaczenie kwoty przychodów niezwiązanych z długiem na konkretne wydatki w 2022 r. jest uzależnione od źródła pochodzenia przychodów z tytułu nadwyżki z lat ubiegłych i wolnych środków.

W kolejnych latach objętych WPF kształtuje się on na poziomie zbliżonym do wartości wykonanych w latach 2015–2019. W tym miejscu należy zauważyć, że począwszy od roku 2020 nastąpiły istotne zmiany systemowe, które z jednej strony spowodowały niższe planowane wpływy z PIT (2022 rok), a z drugiej w latach 2020–2021 do budżetów lokalnych były przekazywane środki z funduszy takich jak Program Inwestycji Strategicznych (Polski Ład) czy Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych. Z tego względu zaleca się dokonanie weryfikacji przyjętych założeń w WPF w zakresie kształtowania się struktury dochodów i generowania nadwyżki operacyjnej netto, która mogłaby stanowić potencjalny wkład do projektów inwestycyjnych.

Wskaźnik **samodzielności dochodowej** informuje o możliwości realizacji zadań własnych (w tym oświatowych) finansowanych wyłącznie dochodami własnymi⁶ oraz subwencją i jest obliczany w relacji do dochodów ogółem.

Spadek wartości wskaźnika w 2016 roku jest związany z wprowadzeniem do polskiego systemu świadczenia wychowawczego pn. „Rodzina 500+”, które znacząco zmieniło strukturę dochodów budżetu. Taka sytuacja jest obserwowana do końca 2020 roku, kiedy to poziom samodzielności dochodowej wyniósł 51%. Jest to zatem spadek o 15 punktów procentowych w stosunku do roku 2015 (wskaźnik wyniósł wówczas 66%). Taka sytuacja wskazuje na stopniowe obniżenie zdolności JST do finansowania zadań publicznych, w tym prorozwojowych ze środków własnych. Przyczyną takiego stanu rzeczy mogą być również czynniki zewnętrzne, takie jak wprowadzane zmiany systemowe i stopniowe uzależnienie budżetu Gminy od budżetu państwa i innych dysponentów.

Z kolei w roku 2021 nastąpił zdecydowany wzrost wskaźnika do poziomu 65%. Jednak w tym miejscu należy zauważyć, że po skorygowaniu wartości dochodów własnych i subwencji o środki pozyskane z funduszy celowych i jednorazowej wpłaty subwencji na koniec roku, samodzielność dochodowa w roku 2021 spadła do poziomu 47%. Zatem tego typu sytuacja wskazuje na znacznie wyższe uzależnienie od środków zewnętrznych. Zmniejszenie samodzielności dochodowej jest związane ze zmianą w strukturze dochodów Gminy, co jest również odzwierciedleniem pozyskanych środków zwłaszcza na inwestycje. Z tego względu dokonano analizy dochodów własnych, na podstawie, której należy zauważyć, że Gmina posiada potencjał do utrzymania samodzielności dochodowej na wyższym poziomie. Jednak istotnym ryzykiem są zmiany systemowe, które spowodowały zmniejszenie wpływów z PIT w roku 2022. W stosunku do roku 2021 jest to zmiana o –1,184 mln zł (co stanowi 2,2% planowanych na rok 2022 dochodów bieżących). Rekomenduje się zatem uwzględnienie tego ryzyka zarówno w przyszłych prognozach, jak również w planowaniu przepływów finansowych.

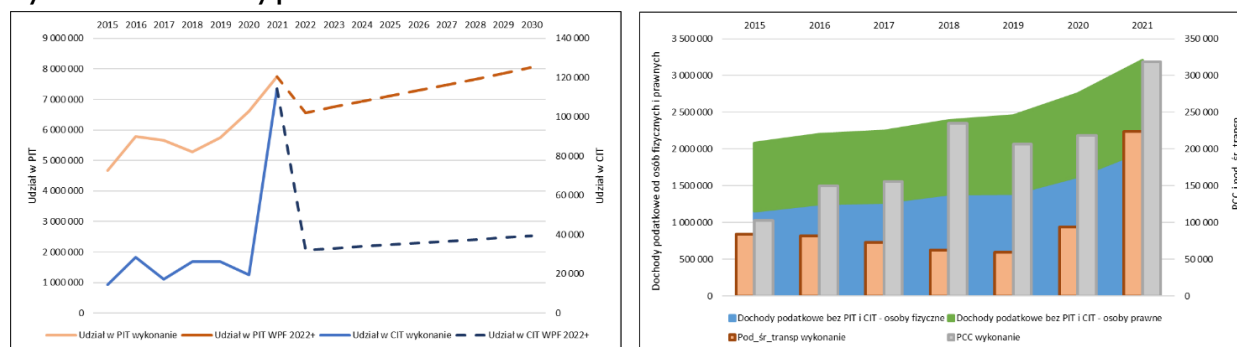
Z kolei w przypadku dochodów własnych, zaleca się dalsze prowadzenie działań związanych z aktywną polityką dochodową. Działania podejmowane przez Gminę są widoczne chociażby w ogólnej kwocie skutków polityki podatkowej, które pomimo wystąpienia COVID-19 wzrosły o 1% w roku 2020, podczas gdy w latach 2015–2019 średni wzrost wynosił 5%, a w samym roku 2019 w stosunku do roku 2018 było to 20%. Tym samym Gmina posiada potencjał do wzrostu dochodów własnych. Oznacza to, iż powinna kontynuować zintensyfikowane działania w zakresie pobudzania aktywności ekonomicznej mieszkańców

⁶ Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto ustawową definicję dochodów własnych (art. 3. Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, Dz. U. z 2021 r., poz. 1672 ze zm.).

i osób prawnych, tj. ze szczególnym uwzględnieniem działalności gospodarczej. Rozwój podmiotów gospodarki lokalnej (w tym przedsiębiorców) pozytywnie wpływa bowiem na sytuację dochodową Gminy poprzez jej udział w podatkach państwowych i uzyskiwanych innych dochodach podatkowych lub opłatach za świadczone usługi.

Analiza **dochodów podatkowych** wskazuje na poprawę sytuacji w latach 2020–2021. Tendencja wzrostowa jest widoczna zarówno w przypadku udziału w CIT (wzrost w 2021 roku) oraz podatkach lokalnych związanych m.in. z prowadzoną działalnością gospodarczą przez osoby fizyczne i prawne. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na wzrost dochodów z tytułu podatku od czynności cywilno-prawnych w 2021 roku.

Rysunek 92. Dochody podatkowe w latach 2015–2021

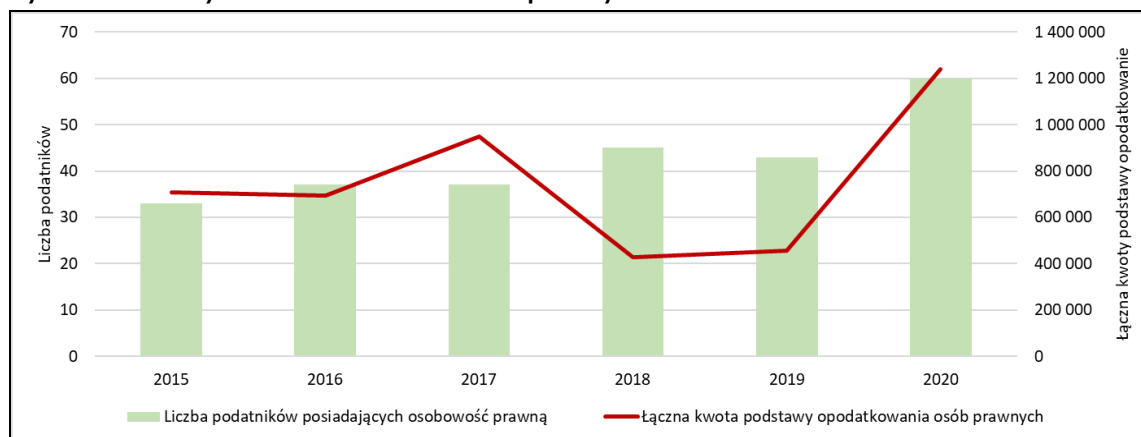
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów [dostęp: 23.05.2022 r.]

Powyższe dane mogą świadczyć o zmianie w zakresie struktury gospodarki lokalnej i zwiększonej aktywności osób prawnych. Wzrost dochodów z tytułu podatku od środków transportowych w 2021 roku, w połączeniu z ciągłym wzrostem dochodów podatkowych od osób prawnych spowodował, że zainteresowaniem objęto dane o działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby prawne z lat 2015–2020⁷.

Wyżej wymienione wnioski znajdują potwierdzenie w danych o aktywności ekonomicznej osób prawnych. W 2020 roku nastąpił wzrost zarówno liczby podmiotów (z 43 w 2019 roku do 60 podmiotów w 2020 roku), jak również łącznej kwoty podstawy do opodatkowania. Utrzymanie pozytywnego trendu będzie pozytywnie wpływać na przyszłą sytuację dochodów miasta, zarówno udziału w CIT, jak i pozostałych dochodów podatkowych.

⁷ Okres końcowy (2020 r.) dla analizy działalności gospodarczej osób prawnych jest podyktowany dostępnością danych.

Rysunek 93. Aktywność ekonomiczna osób prawnych

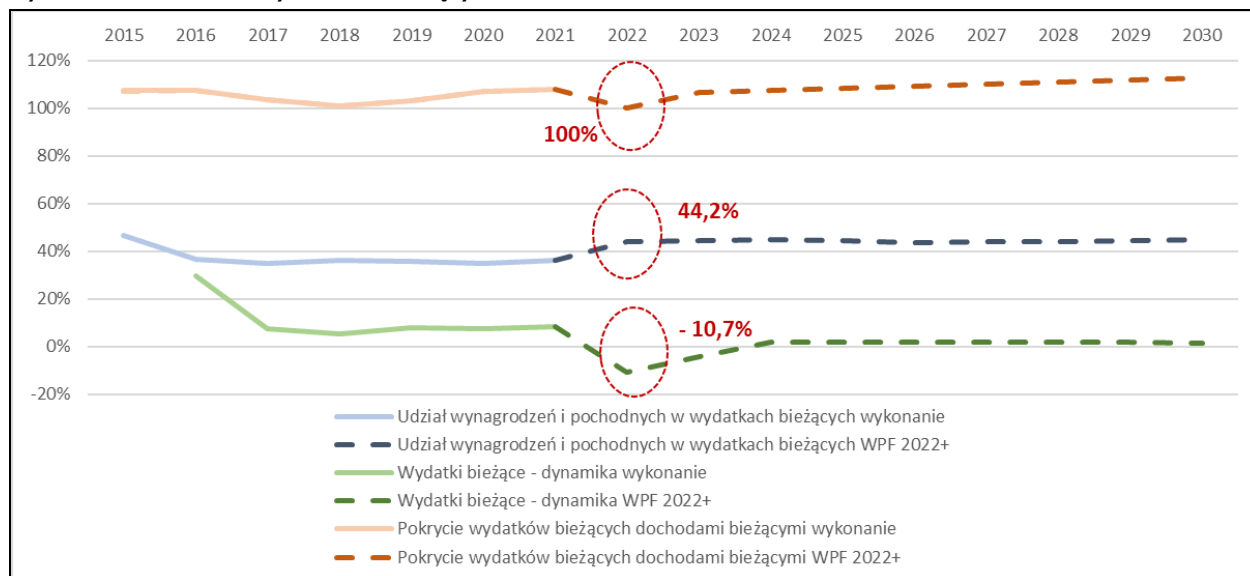
Źródło: MRL Przedsiębiorczość, <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl> [dostęp: 25.05.2022 r.]

Na podstawie powyższego rekomenduje się:

- weryfikację przyjętej w WPF struktury dochodów bieżących, w szczególności w kontekście finansowania zadań z zakresu administracji rządowej i zadań własnych;
- efektywne wykorzystanie posiadanego majątku w wyniku zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej;
- podjęcie próby optymalizacji polityki podatkowej poprzez dostosowanie stawek podatków i opłat lokalnych do bieżących potrzeb budżetu, z uwzględnieniem aktywności ekonomicznej mieszkańców. Ponadto zaleca się ustabilizowanie lub zmniejszenie wartości skutków podatkowych z tytułu obniżenia górnych stawek podatków lokalnych. Kształtując politykę podatkową (jedno z głównych źródeł dochodów własnych), zaleca się dokonanie analizy stanu przedsiębiorczości i konkurencyjności lokalnej gospodarki, z uwzględnieniem konkurencji podatkowej z sąsiadującymi gminami. Nie jest zalecane dalsze zwiększanie wartości skutków podatkowych z tytułu obniżenia maksymalnych stawek podatków i opłat lokalnych;
- zachęcenie mieszkańców do rozliczania PIT w Gminie a także promowanie zachowań związanych z kupnem produktów/usług u lokalnych przedsiębiorców celem wzrostu zwiększenia bazy dochodowej mieszkańców i Gminy.

3.5.2. Wydatki

Na potrzeby analizy wydatków budżetu w latach 2015–2030 zestawiono ze sobą wydatki w podziale na grupy, a także przeprowadzono analizę stopnia finansowania wydatków środkami zewnętrznymi.

Rysunek 94. Analiza wydatków bieżących za lata 2015–2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów [dostęp: 23.05.2022 r.]

Przeprowadzona analiza umożliwiła sformułowanie szeregu wniosków. Pierwszy z nich dotyczy udziału **wydatków stałych na wynagrodzenia i składki od nich naliczane w wydatkach bieżących**, który kształtuje się na stabilnym poziomie. Widoczny jest wzrost tego wskaźnika w roku 2022 o 8 punktów procentowych w stosunku do roku 2021. Natomiast w latach kolejnych udział wynagrodzeń i pochodnych w wydatkach bieżących, kształtuje się na poziomie z roku 2022.

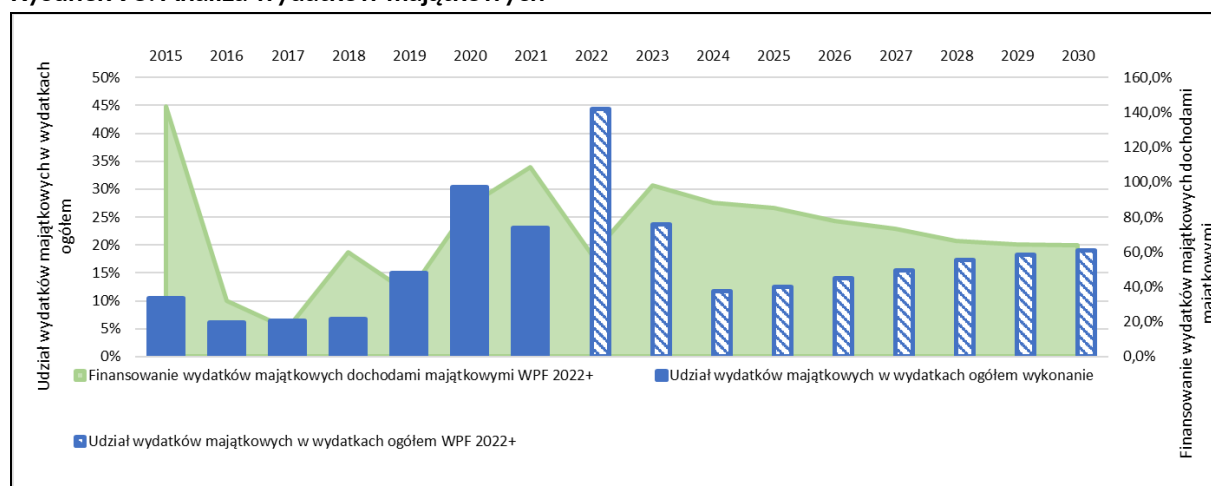
Analizując wartość nominalną warto zwrócić uwagę, że wzrost w roku 2022 w stosunku do roku 2021 wynosi 1,9 mln zł, z kolei na rok 2023 wynagrodzenia i składki są planowane na poziomie o 865 tys. zł niższym niż w 2022 roku. Dopiero w roku 2025 osiągnięty zostanie poziom kwotowy z roku 2022. Z tego względu należy wskazać na istotne ryzyko związane z przyjętymi założeniami w WPF, a co za tym idzie strategią finansową na kolejne lata.

Z kolei analiza poziomu **zmian wydatków bieżących** wskazuje na stopniowe ograniczanie wydatków bieżących, co jest widoczne również w latach historycznych 2016–2021. Polityka w zakresie ograniczania wydatków bieżących, pomimo wzrostu wydatków stałych na wynagrodzenia i składki, jest co do zasady kontynuowana w latach objętych WPF.

W latach 2016–2021 średni wzrost wydatków bieżących wynosił 11% (najwyższy przyrost wydatków bieżących zidentyfikowano w roku 2016 tj. o +29,7%). Z kolei dostrzega się istotne ryzyko związane ze zmniejszającą się samodzielnością dochodową, polegające na tym, że w roku 2022 zaplanowano spadek wydatków bieżących o 10,7%, a w roku 2023 spadek o dalsze 4,2%. Taka sytuacja powoduje, że w pierwszych dwóch latach WPF, planowane jest ograniczenie wydatków bieżących o blisko 14%. Nadmienić należy, że spadek ten nie jest związany ze zmniejszeniem wydatków bieżących na obsługę długu, które w tym okresie są prognozowane na najwyższym poziomie w okresie objętym analizą. Pamiętać należy także, że taka sytuacja ma istotne znaczenie dla wartości indywidualnego wskaźnika zadłużenia, a także dla spełnienia wymogu uzyskania nadwyżki operacyjnej. Z tego względu zaleca się weryfikację przyjętych danych WPF w zakresie wydatków bieżących, a także podjęcie działań zwiększających potencjał dochodowy (w tym podatkowy) JST. Powyższe

potwierdza również, że następuje uzależnienie realizacji zadań publicznych od środków z innych budżetów publicznych.

Rysunek 95. Analiza wydatków majątkowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów [dostęp: 23.05.2022 r.]

Wartość wskaźnika prezentującego **poziom finansowania wydatków majątkowych środkami zewnętrznymi** jest zróżnicowana w latach historycznych 2015–2021. Planując wydatki majątkowe w WPF, w latach przyszłych warto zauważyć, że Gmina zaplanowała pozyskanie dochodów i środków na inwestycje, co znacząco wpływa na poziom planowanych wydatków majątkowych. Ponadto powyższe umożliwi dostosowanie struktury dochodów i wydatków do planów inwestycyjnych oraz wpłynie na poprawę zarządzania długiem lokalnym.

Analizując **udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem** należy zwrócić uwagę, że w roku 2022 planowany jest najwyższy poziom wskaźnika, tj. 44%. Jest to związane z realizacją w roku 2022 zadań inwestycyjnych, współfinansowanych dochodami majątkowymi z tytułu dotacji. Znaczącą część źródeł finansowania wydatków majątkowych w latach 2021–2022 stanowią środki zewnętrzne (dochody majątkowe) oraz przychody z tytułu zaciągniętych kredytów.

W okresie 2020–2023 łączne dochody majątkowe z tytułu dotacji i środków na inwestycje mogą wynieść 71,8 mln zł. Niezbędnym warunkiem jest jednak zrealizowanie założonego planu. Na możliwości inwestycyjne korzystnie wpływa zrównoważony harmonogram spłat długu w latach kolejnych. Przy założeniu uzyskania prognozowanej według WPF nadwyżki operacyjnej netto w latach kolejnych zauważyć należy, że Gmina będzie posiadała możliwości zabezpieczenia wkładu własnego na realizację nowych zadań inwestycyjnych.

Na podstawie powyższego rekomenduje się:

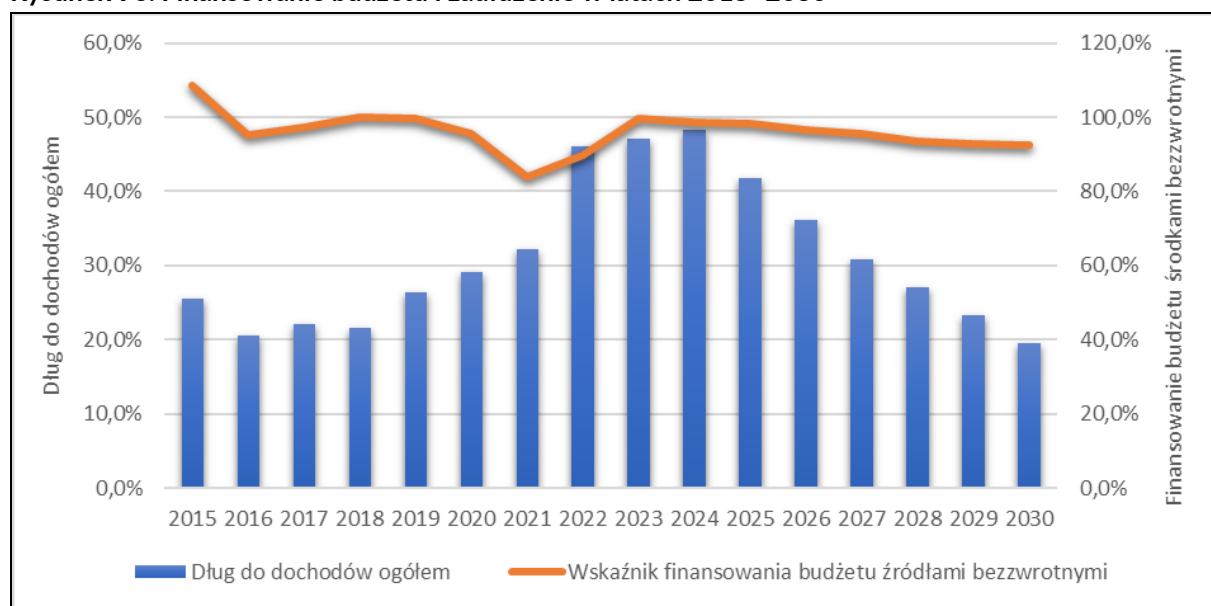
- kontynuację polityki w zakresie optymalizacji wydatków bieżących,
- utrzymanie stabilizacji stałych wydatków na wynagrodzenia, co będzie miało istotny wpływ na ogólny poziom wydatków bieżących,
- weryfikację poziomu wydatków bieżących w szczególności w latach 2022–2025 roku,
- utrzymanie zrównoważonego harmonogramu spłat zaciągniętego długu,

- w przypadku nowych inwestycji zaleca się planowanie skutków dla budżetów lat przyszłych (dochodów i wydatków) wynikających z konkretnych zamierzeń inwestycyjnych.

3.5.3. Finansowanie budżetu i zadłużenie

W trzecim etapie analizy finansowej, zwrócono uwagę m.in. na możliwości finansowania zadań własnych oraz inwestycyjnych i spłaty zadłużenia. W tym celu wzięto pod uwagę kształtowanie się wyniku operacyjnego budżetu netto (różnica między dochodami bieżącymi, a wydatkami bieżącymi, pomniejszona o rozchody z tytułu spłaty długu), poziom źródeł bezzwrotnych oraz poziom zadłużenia.

Rysunek 96. Finansowanie budżetu i zadłużenie w latach 2015–2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów [dostęp: 23.05.2022 r.]

Wskaźnik obciążenia środków własnych wydatkami bieżącymi i spłatą zadłużenia określa zdolność do regulowania wydatków bieżących oraz spłaty zadłużenia, czyli najbardziej strategicznych pozycji budżetu, która jest determinowana poziomem źródeł finansowania o charakterze bezzwrotnym (tj. dochodów bieżących i pozostałych przychodów innych niż kredyt, pożyczka lub emisja obligacji). Pożądane jest, aby wartości wskaźnika nie przekraczały 100% i kształtowały się na możliwie najniższym poziomie.

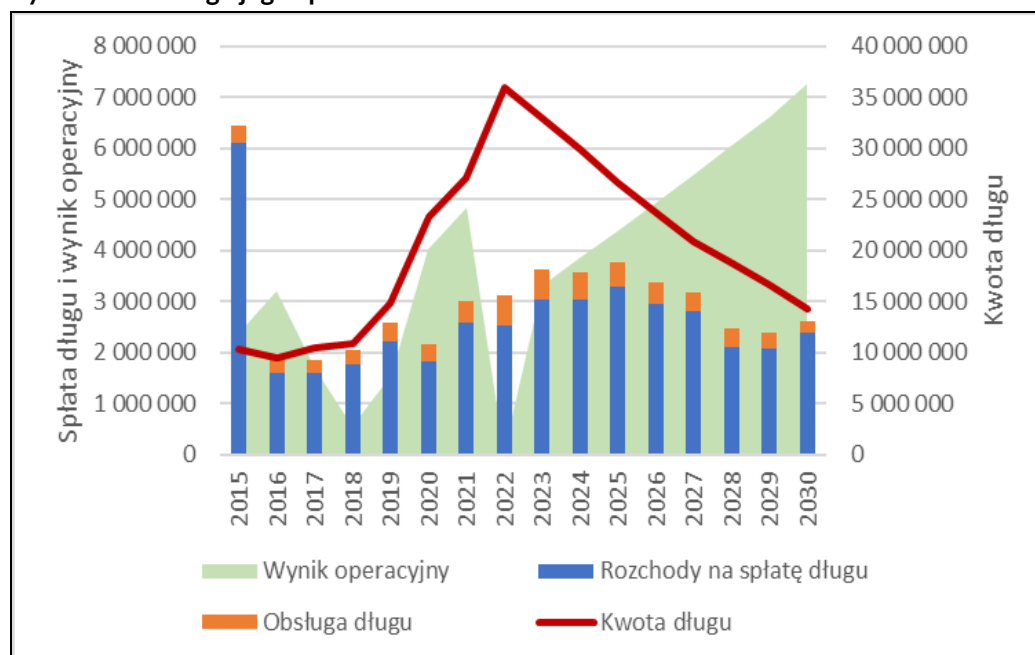
W analizowanym okresie, za wyjątkiem lat 2015 i 2018, wartości wskaźnika kształtują się poniżej progu 100%, co należy uznać za zjawisko pozytywne. W okresie prognozowanym 2022–2030 średnia wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie 95%. Według danych WPF, Gmina będzie posiadała środki własne na realizację planowanych wydatków bieżących i spłatę długu. Ponadto istnieje możliwość do finansowania wydatków majątkowych środkami własnymi, które nie pochodzą z kredytów i pożyczek. Najniższa wartość wskaźnika 89,8% (w roku 2022) jest związana z wielkością przychodów innych niż kredyty, pożyczki i obligacje w wysokości 8,9 mln zł. Zatem tego typu przychody będą stanowiły również istotne źródło finansowania potrzeb budżetowych w roku 2022. W latach przyszłych (2022+) nie zaplanowano przychodów z tego tytułu – ewentualna wysokość tzw. wolnych środków jest uzależniona od wykonania budżetu za rok 2021 lub poziomu wprowadzonych przychodów do

planu. Zatem nie można stwierdzić, że będzie to pewne źródło finansowania budżetu w latach kolejnych.

Relacja **zadłużenia do dochodów ogółem** kształtuje się w sposób zróżnicowany i jest następstwem zobowiązań zaciąganych w związku z realizacją zadań inwestycyjnych. Dawny wskaźnik ustawowy, obowiązujący do końca 2013 roku, limitował poziom długu względem dochodów maksymalnie do 60%. Najwyższy poziom długu do dochodów ogółem wyniósł 48,3% (2024 roku), natomiast najwyższa wartość nominalna zadłużenia wyniesie blisko 36 mln zł w roku 2022. Jest to związane w szczególności z realizacją projektów inwestycyjnych w 2022 roku. Począwszy od roku 2022 Gmina planuje spłacać zadłużenie na średnim poziomie 2,7 mln zł rocznie.

Rysunek 97. Dług i jego spłata

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów [dostęp: 23.05.2022 r.]

Na podstawie przedłożonego WPF stwierdzono, że w latach przyszłych roczne kwoty spłat zaciągniętego długu będą kształtowały się w sposób zrównoważony. W latach 2015–2021 spłacono zobowiązania w łącznej kwocie 17,7 mln zł, natomiast w okresie 2022–2030 planowana łączna kwota spłaty wyniesie 24,2 mln zł. W roku 2022 planuje się spłatę długu na poziomie 2,5 mln zł. Należy zauważyć, że planowana w latach 2024+ nadwyżka operacyjna pokryje spłaty długu, a to oznacza, że Gmina będzie posiadała środki własne na wkład do zadań inwestycyjnych. W latach 2023–2024 zidentyfikowano nieznaczny wzrost ryzyka w zakresie bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu. Bezpieczeństwo jest mierzone na podstawie danych zawartych w WPF, pomiędzy bieżącą spłatą długu, a maksymalnym limitem spłaty i obsługi zadłużenia. W tych latach kształtuje się na poziomie 2,8%. Jest to istotne ze względu na zmienność stóp procentowych, które w przypadku dalszego wzrostu w kolejnych latach mogą znacząco wpłynąć na sytuację finansową JST. W pozostałych latach objętych WPF, ryzyko w zakresie spłaty i obsługi długu będzie niższe. Pamiętać należy, że w trakcie roku budżetowego mogą zaistnieć zdarzenia, które w sposób długotrwały będą wywierały skutki dla zdolności Gminy do spłaty i obsługi długu. Z tego względu zaleca się zachowanie

planowanych relacji w tej materii, a w przypadku wzrostu lub zmaterializowania się ryzyka Gmina będzie musiała dokonać rewizji polityki dochodowej i wydatkowej.

Na podstawie powyższego rekomenduje się:

- kontynuację polityki zrównoważonej spłaty długu w latach przyszłych,
- realizowanie polityki budżetowej ukierunkowanej na utrzymanie planowanego w przyszłych latach (2022+) poziomu nadwyżki operacyjnej, która będzie warunkowała zdolność do spłaty i obsługi długu oraz finansowania wydatków majątkowych,
- weryfikację poziomu wydatków bieżących z tytułu obsługi długu w latach przyszłych, a w szczególności w 2022 r.,
- w sytuacji dalszego zmniejszenia poziomu bezpieczeństwa spłaty i obsługi długu rozważenie możliwości optymalizacji polityki w zakresie dochodów własnych, w szczególności podatkowych lub dokonania restrukturyzacji długu.

3.5.4. Podsumowanie i wnioski

Wnioski z przeprowadzonej analizy oraz rekomendacje postanowiono zestawić ze sobą w formie tabeli wskazując zarówno na silne i słabe strony sytuacji finansowej, ale także na szanse i zagrożenia.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ zrównoważony harmonogram spłaty długu w latach 2022+; ▪ relatywna stabilność w zakresie możliwości finansowania spłaty i obsługi długu oraz absorpcji środków zewnętrznych (przy zrealizowaniu założeń WPF); ▪ poziom finansowania wydatków majątkowych pozyskanymi dochodami majątkowymi (dotacje) – w szczególności w latach wykonanych; ▪ wzrost poziomu nadwyżki operacyjnej w latach 2024+; ▪ ograniczenie negatywnych dla budżetu skutków polityki podatkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmniejszenie wydajności dochodów własnych w latach historycznych; ▪ spadek samodzielności dochodowej; ▪ realizacja wydatków majątkowych w latach historycznych w szczególności za pośrednictwem dochodów zewnętrznych, a także przychodów zwrotnych (np. kredyty) i bezzwrotnych (np. wolne środki); ▪ niski udział nadwyżki operacyjnej netto w finansowaniu wydatków majątkowych (za wyjątkiem lat 2020–2021); ▪ wysoki poziom finansowania zadań bieżących i spłaty długu z dochodów bieżących oraz przychodów innych niż kredyty, pożyczki i obligacje.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ utrzymanie wysokości nadwyżki operacyjnej na planowanym poziomie wg WPF; ▪ kontynuacja dotychczasowej zrównoważonej polityki wydatkowej w zakresie wydatków bieżących; ▪ stabilna baza dochodów własnych, w tym podatkowych – możliwość wykorzystania dochodów potencjalnych (utraconych) do finansowania nowych zadań (w tym inwestycyjnych); ▪ wykorzystanie potencjału działalności gospodarczej zlokalizowanej na terenie Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wzrost obciążenia środków własnych wydatkami bieżącymi w okresie objętym WPF w porównaniu do wartości planowanych (w związku z niestabilną sytuacją społeczno-gospodarczą); ▪ ryzyko w zakresie planowanej marży operacyjnej związanej m.in. z niższymi niż w 2021 roku wydatkami bieżącymi według WPF 2022+; ▪ możliwość dalszego pogłębienia zjawiska uzależnienia finansów lokalnych od innych budżetów publicznych; ▪ ryzyko stóp procentowych – w przypadku zmiennego oprocentowania zaciągniętego długu – możliwy wzrost kosztów obsługi na skutek wzrostu stóp procentowych powodujący zmniejszenie nadwyżki operacyjnej.

4. Powiązania funkcjonalne gminy Ciężkowice

W hierarchii ośrodków usługowych, zdefiniowanych na poziomie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego” przyjętego w roku 2018, Ciężkowice definiowane są na trzecim poziomie w hierarchii ośrodków usługowych jako miejski ośrodek lokalny, dla którego „Plan” określa minimalny zbiór instytucji usługowych i obiektów infrastruktury społecznej, w które miasto danego poziomu winno być wyposażone (obecnie lub docelowo). Wyposażenie Ciężkowic jako ośrodka III rzędu w zakresie podstawowych standardów: komunikacyjnych (droga wojewódzka, dworzec autobusowy), rynku pracy (lokalne strefy produkcyjno-usługowe), obiektów sportowo-rekreacyjnych, obiektów i usług z zakresu ochrony zdrowia, infrastruktury szkolnej, infrastruktury kultury, a także dostępu do żłobków, częściowo spełnia już założenia dla właściwego sobie miejsca w hierarchii ośrodków usługowych. Oznacza to, iż działania samorządu – w zakresie dostępności usług adekwatnych dla miejsca Ciężkowic w hierarchii ośrodków usługowych – powinny z jednej strony skupiać się na podnoszeniu jakości i dostępności tych usług, które już są obecne na terenie Gminy, z drugiej na odpowiedzeniu sobie na pytanie (i wtedy ewentualnie podejmowanie świadomych działań) czy usługi oferta usługowa niedostępna obecnie na terenie Ciężkowic powinna być uzupełniona. Dotyczy to głównie braku na obszarze Gminy, lokalnej strefy produkcyjno-usługowej. Warto, w toku dalszych analiz strategicznych, dokonać analizy kosztów i korzyści tworzenia takiej strefy np. wspierającej rozwój wybranego strategicznego kierunku rozwoju Gminy Ciężkowice.

Jednocześnie dostęp do usług zarezerwowanych dla ośrodków wyższego rzędu mieszkańcy i przedsiębiorcy z gminy Ciężkowice muszą korzystać w Tanowie, częściowo w Nowym Sączu, a w części także w stolicy regionu.

Zgodnie z typologią miast przyjęta w opracowaniu „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem”, Ciężkowice uznaje się za obszar o ograniczonym potencjale usługowym obejmującym niewiele więcej niż własną gminę.

4.1. Powiązania komunikacyjne

Ciężkowice mają powiązania komunikacyjne ze wszystkimi ośrodkami subregionalnymi w Małopolsce (Kraków, Nowy Sącz i Tarnów), a także miastami powiatowymi położonymi w pobliżu – przy czym, nie zawsze mają one charakter połączeń bezpośrednich.

Analizując macierz powiązań międzymiastowych województwa małopolskiego, w świetle bezpośrednich połączeń transportu publicznego w 2019 roku⁸, Ciężkowice nie mają bardzo silnych powiązań z żadnym z małopolskich miast. Także połączenia z innymi polskimi miastami muszą być realizowane za pośrednictwem innych węzłów komunikacyjnych.

Silne powiązania, z wykorzystaniem transportu publicznego, Ciężkowice mają jedynie z Tuchowem i Tarnowem. Średnie z Bobową, Brzeskiem, Grybowem, Krakowem, Muszyną, Nowym Sączem, Piwniczną Zdrój i Starym Sączem, a słabe z Krynicą-Zdrój i Zakliczynem.

⁸ „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem”, Raport Częstkowy, Komponent 3, Relacje przestrzenne i dostępność komunikacyjna, str. 28.

Z powyższej analizy potwierdza się mocne ciążenie – w tym przypadku komunikacyjne – Ciężkowic na kierunku tarnowskim i dalej na linii autostrady A4, a także w kierunku subregionu sądeckiego. Jest to także argument za rozwijaniem transportu publicznego na tej linii Tarnów – Ciężkowice – Nowy Sącz, w tym z wykorzystaniem szybkiego połączenia kolejowego.

4.2. Powiązania w zakresie usług edukacyjnych

Wskaźnik skolaryzacji brutto dla całej Gminy, w odniesieniu do szkół podstawowych wyniósł w roku 2020 – 95,76% i systematycznie, rok po roku podnosił swoją wartość (w roku 2015 wskaźnik ten wynosił zaledwie 89,02%). Oznacza to, iż obecnie zdecydowana większość ciężkowickich dzieci korzysta z edukacji podstawowej na terenie Gminy. Może to oznaczać, iż z roku na rok – w powszechnej świadomości mieszkańców – podnosi się jakość nauczania i atrakcyjność oferty edukacyjnej ciężkowickich podstawówek, co skłania rodziców do podjęcia decyzji o realizowaniu obowiązku szkolnego blisko miejsca zamieszkania. Nie widać także, w przypadku szkół podstawowych, nadmiernego ciążenia do innych ośrodków gminnych.

Jednocześnie widać ogromne zróżnicowanie, pomiędzy obszarem miejskim i wiejskim gminy. W roku 2020 wskaźnik skolaryzacji brutto dla miasta wyniósł aż 143,59%, a dla obszarów wiejskich zaledwie 82,22%. Oznacza to ogromne wewnętrzne ciążenie do ośrodka miejskiego w zakresie szkolnictwa podstawowego. W niewielkim zakresie ze szkół ciężkowickich korzystają także dzieci z Rzepiennika Strzyżewskiego. Bardzo często o wyborze szkoły podstawowej decyduje miejsce pracy jednego z rodziców.

Inaczej sprawa wygląda w przypadku szkolnictwa średniego. W Gminie Ciężkowice funkcjonuje Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Ignacego Jana Paderewskiego w Ciężkowicach. W jego ramach działa Liceum Ogólnokształcące, Technikum, Branżowa Szkoła I stopnia, a także Szkoła Policealna.

W liceum, w 3 oddziałach uczyło się w roku 2020 – zaledwie 49 uczniów (w tym 29 kobiet oraz 20 mężczyzn). Obecnie dostępne są następujące profile kształcenia: klasa humanistyczno-dziennikarska, klasa matematyczno-geograficzna, klasa biologiczno-chemiczna.

W technikum, które w roku 2020 prowadziło 8 oddziałów uczyło się 184 uczniów (w tym 108 kobiet oraz 76 mężczyzn). Dostępne były następujące kierunki kształcenia: technik żywienia i usług gastronomicznych, technik usług fryzjerskich, technik hotelarstwa, technik informatyk.

Szkoła branżowa I stopnia w roku 2020, kształciła 17 uczniów (3 kobiety i 14 mężczyzn) na kierunku cukiernik oraz kierunku wielozawodowym (murarz tynkarz, monter sieci i instalacji sanitarnych, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, ślusarz, mechanik pojazdów samochodowych, stolarz). Do Szkoły Policealnej z profilem technik usług kosmetycznych uczęszczało w roku 2020 39 uczniów.

Do liceum ogólnokształcącego w Ciężkowicach średnio w każdym roku uczęszcza ok. 21% uczniów spoza terenu gminy, zaś do technikum ok. 33%. Z oferty ciężkowickiej szkoły ponadpodstawowej, spoza gminy korzysta głównie młodzież z okolicznych gmin powiatu tarnowskiego. Dla osób z powiatu sądeckiego i gorlickiego – ze względu na ograniczoną

dostępność komunikacji publicznej – oferta szkoły nie jest atrakcyjna. Jednocześnie pewna część młodzieży z Ciężkowic kontynuuje naukę na poziomie ponadpodstawowym poza granicami gminy, głównie w Tarnowie, ale także w Bobowej, Gromniku, Tuchowie i innych miejscowościach.

Z oczywistych względów także usługi związane z edukacją na poziomie wyższym, w całości realizowane są poza obszarem gminy.

4.3. Dojazdy do pracy

Kolejnym elementem obrazującym powiązania funkcjonalne danego obszaru, są dojazdy do pracy. Daje to realny obraz codziennych przepływów mieszkańców do i od miejsca pracy, a w konsekwencji naturalnych powiązań oraz ich granic. Analiza danych za rok 2020 oraz wyników badań przepływów ludności związanych z zatrudnieniem w 2016 roku, daje następujący obraz sytuacji w Gminie Ciężkowice. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Ciężkowice 731 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 322 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -409.

Zdecydowanie najwięcej wyjazdów do pracy z obszaru Gminy Ciężkowice jest do Krakowa, nieco mniej do miasta Tarnowa, a w dalszej kolejności do gminy Tarnów. Znacząco mniej w stosunku do pierwszej trójki, ale zauważalnie notuje się codziennych wyjazdów do Tuchowa i Bobowej, a następnie do Gromnika. Odnotowano też pewną liczbę wyjazdów do pracy do Warszawy i Nowego Sącza.

Z kolei Ciężkowice są miejscem pracy m.in. dla mieszkańców Gromnika, Rzepiennika Strzyżewskiego i Bobowej, jednak skala przyjazdów z tych gmin jest znacząco mniejsza niż wyjazdów z Ciężkowic, do takich miast jak Kraków czy Tarnów.

4.4. Usługi ochrony zdrowia

Świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej zaspakajane są w publicznych placówkach na terenie Ciężkowic, Jastrzębi oraz Bruśnika. Dostępne są tutaj usługi lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki środowiskowej i położnej, pomoc stomatologiczna, pracownia diagnostyczna EKG, świadczenia w zakresie otorynolaryngologii.

Z bardziej specjalistycznych usług medycznych mieszkańcy Gminy Ciężkowice korzystają także w Bobowej i Gromniku, a przede wszystkim w Centrum Zdrowia w Tuchowie.

Natomiast bliskość miasta subregionalnego, bogato wyposażonego w placówki medyczne sprawia, iż także w tym zakresie istnieją silne powiązania funkcjonalne z Tarnowem. Ośrodek subregionalny, poza szeregiem placówek podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, wyposażony jest także w dwa, o uznanej renomie, szpitale: Specjalistyczny Szpital im. E. Szczeklika oraz Szpital Wojewódzki im. św. Łukasza.

4.5. Kultura

Kolejny obszar powiązań funkcjonalnych to kultura. Na obszarze gminy działa Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice z filią w Jastrzębi. Działalność Centrum zaspakaja

podstawowe potrzeby w zakresie kultury i sztuki, głównie dla dzieci i młodzieży, pielęgnuje lokalny folklor oraz jest organizatorem wydarzeń o charakterze bardziej masowym.

Brak (na ten moment) na terenie Ciężkowic kina – najbliższe znajdują się w Rzepienniku Strzyżewskim, Bobowej i Tuchowie. Także oferta związana z kulturą wysoką jest raczej niedostępna na terenie Ciężkowic.

Wyjątkiem jest oczywiście oferta Centrum Paderewskiego w Kąsnej Dolnej, ale jest to oferta mocno sprofilowana w kierunku muzycznym i w ogromnej mierze skierowana jest do odbiorcy spoza terenu Gminy.

Zatem w zakresie kultury, szczególnie kultury wysokiej, ale i masowej, występuje silne powiązanie ze stolicą subregionu i okolicznymi miastami lepiej wyposażonymi w instytucje kultury.

4.6. Suburbanizacja i powiązania migracyjne

Saldo migracji na przestrzeni ostatnich lat (2010–2020), w większości lat utrzymywało się na poziomie ujemnym od (-)3,2% w roku 2020 i (-)5,6% i (-)4,8% w dwóch kolejnych, aż po (-)6,9 w roku 2016 i 2020. Skumulowany wartość migracji dla okresu 2011–2020 wynosi (-)5,27%, zaś łączny efekt migracji i przyrostu naturalnego (sumy salda migracji i przyrostu naturalnego) wynosi w tym okresie (-)121,05%. Przyrost naturalny (różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów w danym okresie) w tym czasie, w wartości skumulowanej wyniósł (-)46,30%, natomiast w wartościach bezwzględnych minus 25 osób. Oznacza to powolny, ale systematyczny odpływ mieszkańców z obszaru Gminy.

W opracowaniu „Analiza relacji funkcjonalno-przestrzennych między ośrodkami miejskimi i ich otoczeniem. Komponent 3. Relacje przestrzenne i dostępność komunikacyjna” zespół autorów zalicza Ciężkowice do typu N i określa jego charakter jako „emigracyjny, wysoce mobilny”. Podobną kategorię, tj. typ N, przypisano w tym opracowaniu do takich małopolskich gmin jak: Zakliczyn, Nowy Wiśnicz, Bobowa, Proszowice, Brzeszcze oraz Uście Gorlickie. Oznacza to także – poza wszystkim, iż Ciężkowice z racji relatywnie dużej odległości dzielącej je od dwóch miast subregionalnych (Tarnowa i Nowego Sącza), nie mają większych szans na wykorzystanie zachodzących w nich (szczególnie mocno w Tarnowie) procesów suburbanizacyjnych.

Potwierdzeniem tej tezy, jest relatywnie niewielki przyrost liczby mieszkań. Na przestrzeni lat 2011–2020 ich liczba, w wartościach bezwzględnych wzrosła o 324 mieszkania, co daje w tym okresie przyrost na poziomie plus 11,25%.

4.7. Aglomeracja tarnowska

Powyższe analizy potwierdzają, iż Gmina Ciężkowice jest obszarem o ograniczonym potencjale usługowym, obejmującym niewiele więcej niż własną gminę. Jednocześnie dostęp do części usług (zdrowie, kultura, częściowo rynek pracy oraz usług zarezerwowanych dla ośrodków wyższego rzędu), dla mieszkańców i przedsiębiorców z Gminy Ciężkowice musi być realizowany w Tarnowie, a częściowo także w innych większych ośrodkach Małopolski. Jednocześnie system powiązań z miastem rdzeniowym, jakim dla Ciężkowic jest Tarnów nie jest na tyle silny (czas dojazdu, codzienne korzystanie z szeregu usług), aby Gminę Ciężkowice

można było traktować jako jeden, miejski obszar funkcjonalny z Tarnowem. Stąd jedyną platformą współpracy obejmującą *de facto* obszar całego powiatu (z wyłączeniem Gminy Gromnik), jest współpraca w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska, które będzie pełniło funkcję Związku ZIT (Zintegrowane Inwestycje Terytorialne), będącego wspólną reprezentacją jednostek samorządu terytorialnego tworzących Miejski Obszar Funkcjonalny Tarnowa oraz wdrażających Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

4.8. Terytorium „Ogród”

Zgodnie z tzw. podejściem „od dołu” (w przeciwieństwie od podejścia „od góry”, którego efektem jest wyznaczanie – zgodnie z „Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” miejskich obszarów funkcjonalnych) w „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego” wskazano tzw. „terytoria” w liczbie 7. Jednym z nich jest Terytorium „Ogród”. Jego obszar obejmuje Pogórza: Wiśnickie, Rożnowskie, Ciężkowickie oraz część Beskidu Wyspowego (Pasma Łososińskie i Pasma Ciecienia).

Największą rzeką przepływającą przez obszar jest Dunajec, tworząc przełomy, oddzielając Beskid Wyspowy od Pogórza Rożnowskiego, gdzie utworzono zbiorniki: Rożnowski i Czchowski. Inne większe cieki wodne to Łososina, Uszwica i Biała. Występują tu zarówno kompleksy leśne, szczególnie w wyższych partiach Pogórzy, jak i stosunkowo duża liczba pól użytkowanych rolniczo, przy jednoczesnym dużym ich rozdrobnieniu i znacznym rozproszeniu struktury osadniczej. Walory krajobrazowe tego obszaru uzupełnia bogate dziedzictwo kulturowe – zwłaszcza liczne zabytki architektury drewnianej. Elementy te składają się na atrakcyjny przyrodniczo obszar wzgórz, dolin, rzek, lasów, małych miasteczek, sadów oraz podworskich parków. Znajdują się tu trzy parki krajobrazowe: Wiśnicko-Lipnicki, Ciężkowicko-Rożnowski i Pasma Brzanki, a ponad 1/5 powierzchni obszaru stanowią tereny prawnie chronione.

Obszar funkcjonalny tworzą 24 gminy, obejmujące łącznie 1 767 km², czyli 11,6% powierzchni województwa małopolskiego. Liczba ludności, ok. 219 tys. (6,5% mieszkańców Małopolski), z czego tylko ok. 22 tys. mieszka (10%) w 7 małych miasteczkach, a największy Tuchów nie przekracza 7 tys. mieszkańców. W związku z tym wskaźnik urbanizacji jest bardzo niski i wynosi 10%. Miasta „Ogrodu” należą wprawdzie do miast małych, ale większość posiada cenne układy urbanistyczne, niejednokrotnie z zachowanym ratuszem i zabytkowymi budynkami przyrynkowymi. W miastach tych skupia się lokalna przedsiębiorczość, która nie posiada jednoznacznego ukierunkowania, głównie spełniając lokalne potrzeby mieszkańców.

Obszar jest terenem atrakcyjnym krajobrazowo i kulturowo, będąc dotychczas stosunkowo nierozpoznanym, zarówno przez mieszkańców innych części regionu, jak i gości spoza Małopolski. W całym obszarze znajdują się liczne zabytki: zamki, kościoły i założenia klasztorne, obiekty architektury drewnianej, dwory i pałace. W przypadku zamków należy dodać, że tworzą one ciąg warowni nad Dunajcem: Trzewlin, Melsztyn, Czchów, Tropsztyn, Rożnów, i choć większość z nich jest w ruinie, stanowią doskonałe miejsca dla stworzenia nowych atrakcji turystycznych np. w postaci punktów widokowych. Warto także pamiętać o znajdujących się tu licznych cmentarzach wojennych z okresu I wojny światowej.

Ze względu na trudność uprawy ziem w tym obszarze, głównie za sprawą ukształtowania terenu i dużych przewyższeń względnych, szansą jest rozwój, wsparcie i promocja rolnictwa z zachowaniem metod tradycyjnych. W ostatnich latach wyraźnie rośnie

popyt konsumencki na wytwarzane lokalnie, ale o wysokiej jakości i odpowiednio certyfikowane, produkty żywnościowe. Ważnym elementem powinna być kontynuacja rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki, najlepiej w zakresie lokalnych specjalizacji rolniczych, sadowniczych, pszczelarskich, a także prowadzenia upraw winorośli. Obszar ten sprzyja także funkcjonowaniu stadnin i tworzeniu szlaków turystyki konnej. Duży potencjał rekreacji posiada teren wokół Jezior Rożnowskiego i, w nieco mniejszym zakresie, Czchowskiego oraz leżące w okolicy lotnisko aeroklubu w Łososinie Dolnej. Wokół wymienionych zbiorników wodnych, konieczna jest rewitalizacja i budowa nowych przystani żeglarskich, lepsze i zaplanowane zagospodarowanie brzegów, wyposażenie w pomosty, postawienie wież lub tarasów widokowych, wykonanie ciągów pieszo-rowerowych, publicznych węzłów sanitarnych.

Ogólna charakterystyka tego terytorium potwierdza, iż obszar ten należy do gorzej rozwiniętych gospodarczych części województwa. Jest to jego słabość, ale i potencjalny atut. Wyzwanie rozwojowe polega na tym, aby w przyszłości nie utracić walorów krajobrazowych i kulturowych, lecz na ich bazie zbudować ofertę dla ruchu turystycznego, zwłaszcza weekendowego, i specjalizowanego rolnictwa.

Oznacza to wysoki priorytet dla ochrony krajobrazu i zabytków, ale także potrzebę umiejętnego zorganizowania się na poziomie samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych, dla konsekwentnego budowania lokalnej marki i wizerunku. Walory obszaru są stosunkowo mało rozpoznane, toteż wyzwaniem jest z jednej strony promocja i „sprzedanie” swoich wartości, a z drugiej strony ich wzbogacanie i przekształcanie w rynkowy produkt i rynkową ofertę.

4.9. Współpraca międzygminna

Ważnym elementem funkcjonowania samorządu Ciężkowic, jest jego zaangażowanie w różnego typu związkach i stowarzyszeniach, które służą – tak ważnej w dzisiejszych uwarunkowaniach – współpracy terytorialnej. Z punktu widzenia prowadzonej obecnie polityki terytorialnej, trzy z nich wydają się najważniejsze: Związek Komunalny „Dorzecze Białej”, Lokalna Grupa Działania Pogórzańskie Stowarzyszenie Rozwoju oraz tworzone obecnie Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska (SAT).

Związek Komunalny „Dorzecze Białej” sp. z o.o. – od samego początku koncentruje swoje działania na zbiorowym zaopatrzeniu w wodę przeznaczoną do spożycia oraz odprowadzaniu ścieków. Świadczy usługi na terenie gmin: Tuchów, Ciężkowice, Ryglice oraz Rzepiennik Strzyżewski. Głównym celem spółki jest podnoszenie poziomu życia i jego jakości dla mieszkańców gmin tworzących Związek, poprzez podejmowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury wodno-ściekowej. W szczególności spółka koncentruje się na działaniach związanych z oczyszczaniem ścieków, uzdatnianiem wody pitnej, budową i modernizacją oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji sanitarnej, a także działania zmierzające do ograniczania wprowadzania do wód i do gleby szkodliwych substancji. Spółka podejmuje także szereg działań związanych z edukacją ekologiczną i promowaniem odpowiedzialnego korzystania ze środowiska.

Lokalna Grupa Działania Dunajec – Biała swoim działaniem obejmuje cztery gminy: Ciężkowice, Pleśną, Wojnicz i Zakliczyn. Siedzibą stowarzyszenia jest Zakliczyn. Lokalna Grupa Działania Dunajec – Biała ma na celu wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz

kulturalnych Pogorza Ciężkowicko-Rożnowskiego poprzez inicjowanie i realizowanie unikalnych projektów europejskich. Poprzez swoje działania chce sprzyjać lepszemu wykorzystaniu potencjałów rozwojowych terenów wiejskich, poprawiać ich konkurencyjność oraz przyczyniać się do aktywizacji oraz współpracy mieszkańców obszaru, na który prowadzi swoją działalność.

Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska – w skład SAT wchodzi miasta i gminy: Tarnów, Powiat Tarnowski, Dąbrowa Tarnowska, Ciężkowice, Radłów, Ryglice, Tuchów, Zakliczyn, Wojnicz, Żabno, gmina Tarnów, Skrzyszów, Pleśna, Lisia Góra, Wietrzychowice, Wierzchosławice, Szerzyny, Rzepiennik Strzyżewski. Gromnik, jako jedyna gmina z obszaru powiatu tarnowskiego, nie przystąpił do Stowarzyszenia, którego celem działania jest wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz reprezentowanie i obrona wspólnych interesów JST wchodzących w skład miejskiego obszaru funkcjonalnego Tarnowa w realizacji zadań wykonywanych przez związek ZIT.

5. Załączniki

Poniżej zamieszczono podsumowania 5 ankiet towarzyszących opracowaniu „Diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy Ciężkowice”. Trzy z nich skierowane były do mieszkańców Gminy, a dostęp do niej był możliwy przez stronę internetową Gminy oraz media społecznościowe Gminy Ciężkowice. Ankieta skierowana do uczniów szkół podstawowych i średnich dystrybuowana była bezpośrednio do nauczycieli i wypełniana przez uczniów w trakcie zajęć lekcyjnych, zaś kwestionariusz dla radnych i sołtysów Gminy Ciężkowice został przekazany zainteresowanym bezpośrednio, a jego wyniki opracowane na podstawie przekazanych materiałów. Poniżej zamieszczono krótkie omówienia wszystkich pięciu ankiet oraz zaprezentowano w formie graficznej ich wyniki. Były one też publikowane na stronie internetowej Gminy Ciężkowice.

5.1. Badanie ankietowe nr 1.

Zasoby gminy Ciężkowice w oczach mieszkańców

Od 9 do 21 lutego, na stronie internetowej Gminy i w ciężkowickich mediach społecznościowych, można było wziąć udział w pierwszej z ankiet towarzyszących opracowaniu nowej Strategii Rozwoju. Blisko 700 osób zapoznało się z ankietą, a wiele spośród nich podzieliło się z nami swoimi refleksjami i przemyśleniami dotyczącymi najbardziej rozpoznawalnych, charakterystycznych czy wyjątkowych elementów wyróżniających Gminę Ciężkowice. W niecałe dwa tygodnie uzyskano imponującą – bo liczącą 318 – liczbę odpowiedzi.

To ważny głos mieszkańców wskazujący, gdzie upatrują potencjałów Gminy, które warto wzmocnić i rozwijać, a także mówiący co uważają za elementy wyróżniające i budujące przewagę konkurencyjną nad innymi obszarami wschodniej części Małopolski. Bezspornie należą do nich: **środowisko naturalne, liczne atrakcje turystyczne, tradycje oraz zabytki i wreszcie ludzie** – zarówno Ci współcześni, jak i Ci, którzy przed laty związani z Ciężkowicami rozstawili je szeroko poza granice gminy. To te elementy napawają nas – jako mieszkańców – dumą i tworzą podwaliny pod przyszły rozwój całej Gminy. To one tworzą warunki do tego, by Ciężkowice były **dobrym miejscem do życia** i to one coraz mocniej przyciągają do nas **turystów** i mogą przyciągnąć **inwestorów**.

W prace nad nową strategią chcemy – jako samorząd – włączyć i zaangażować mieszkańców naszej Gminy. Prace nad wytyczeniem nowych celów wymagają dialogu, współpracy i wspólnego planowania. Rozmowy o przyszłości naszej Gminy rozpoczęliśmy właśnie od refleksji dotyczącej unikalnych zasobów Gminy Ciężkowice, które nie tylko budują naszą tożsamość i ofertę, zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną, ale mogą także stanowić źródło kolejnych pomysłów na nowe usługi i produkty.

Środowisko przyrodnicze, charakterystyczne i unikatowe walory krajobrazowe, flora i fauna, to najczęściej wskazywane zasoby Gminy. Same w sobie stanowią nie lada **atrakcję turystyczną**, ale wzmocnione szeregiem elementów zarówno o charakterze naturalnym (**Rezerwat „Skamieniałe Miasto”**), jak i wytworzonych ludzką ręką (**Muzeum Przyrodnicze, Park Zdrojowy, wieża widokowa, trasy rowerowe**), dają niezwykłą szansę na rozwijanie

aktywności mieszkańców Gminy Ciężkowice w oparciu o szeroko rozumianą branżę usług turystycznych i okołoturystycznych. Jeżeli dodamy do tego **unikatową historię, tradycje i dziedzictwo** zarówno materialne – w postaci licznych zabytków, w tym Dworu Paderewskiego w Kąsnej Dolnej, czy tak charakterystycznego założenia urbanistycznego ciężkowickiego rynku, jak i niematerialne w postaci tradycji ludowych, rzemieślniczych (np. tak unikatowych jak wikliniarstwo) materializujących się w działalności zespołów folklorystycznych czy aktywności Kół Gospodyń Wiejskich i innych organizacji społecznych – otrzymamy obraz miejsca o niezwykłym (być może ciągle jeszcze niewykorzystanym w należyty sposób) potencjale.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę także aspekt ludzki i to zarówno w postaci aktywności obecnych mieszkańców, jak i szeregu postaci, które rozstały w przeszłości Ciężkowice, żeby wspomnieć tylko o **współtwórcy II Rzeczypospolitej Janie Ignacym Paderewskim**, otrzymamy obraz miejsca o unikatowym – jak na swoją skalę – potencjale rozwoju.

Z ankiet bardzo mocno wybrzmiewa także świadomość tych aspektów, które w najbliższych latach mogą jeszcze mocniej determinować rozwój całej Gminy – poczynając od budowanej **ścieżki w koronach drzew**, poprzez przyszłą instytucję o co najmniej regionalnej skali oddziaływania jaką będzie **Małopolskie Centrum Edukacji Ekologicznej**, aż po planowane odwierty unikatowych, siarczkowych, wód mineralnych, od których już tylko krok do starania się przez Ciężkowice o nadanie **statusu uzdrowiska**.

W tym kontekście, nie bez znaczenia są wskazywane przez mieszkańców **tradycje kulinarne**, możliwości wytwarzania **żywności ekologicznej**, znani wytwórcy produktów spożywczych, w tym także winiarskich.

Jeżeli dodamy do tego szereg wskazań związanych po prostu z posiadaną **infrastrukturą** jako zasobem, który sprzyja rozwojowi (drogi, sieci wodno-kanalizacyjne, uzbrojenie terenów pod różnego rodzaju inwestycje), to otrzymujemy obraz Gminy, która ma przed sobą niebywałe szanse rozwoju w perspektywie najbliższej dekady i zbudowania trwałych podstaw wzrostu społeczno-ekonomicznego dla obecnych i przyszłych mieszkańców Gminy Ciężkowice.

5.2. Badanie ankietowe nr 2.

Kanały komunikacji z mieszkańcami oraz życia i usług na terenie Gminy Ciężkowice

---

W dniach 24 lutego do 16 marca 2022 roku, na stronach Urzędu Gminy, dostępna była dla mieszkańców ankieta dotycząca kanałów komunikacji z mieszkańcami i jakości usług publicznych. Ankietę otwarło 429 osób, a w całości wypełniło ją 168 respondentów, tj. 39,2%, osób, które w ogóle zainteresowały się tego typu sposobem przekazywania informacji o swoich spostrzeżeniach i potrzebach dotyczących funkcjonowania na terenie Gminy Ciężkowice. Biorąc pod uwagę obecną liczbę mieszkańców Gminy, ankietę wypełniło zaledwie ok. 1,5% mieszkańców gminy, co nie jest wynikiem imponującym, ale jest ważnym głosem tych osób, którym zależy na rozwoju Gminy Ciężkowice i które chciały podzielić się swoimi opiniami, nawet jeżeli są one krytyczne w stosunku do zmian, jakie zachodzą zarówno w Gminie, jak i jej otoczeniu.

Pierwsza część ankiety dotyczyła deklarowanego zainteresowania sprawami Gminy przez poszczególnych respondentów, pytano także o najbardziej optymalne – z punktu widzenia korzystających – kanały komunikacji. Osoby uczestniczące w ankiecie deklarują duże zainteresowanie sprawami Gminy, a także sporą aktywnością w poszukiwaniu informacji na temat spraw, które dzieją się w samorządzie i jego otoczeniu. Badano w ankiecie także optymalne – z punktu widzenia odbiorcy – kanały komunikacji z mieszkańcami, a uzyskane odpowiedzi jasno wskazują, iż media lokalne i media społecznościowe są dziś tym źródłem informacji, z którego najczęściej korzystają mieszkańcy i które powinny być wykorzystywane w największym stopniu, jeżeli głos samorządu ma być słyszalny i ma docierać do maksymalnie dużej liczby odbiorców.

Druga część ankiety obejmowała ocenę warunków życia na terenie Gminy w kilku obszarach ważnych z punktu widzenia jakości życia, a jej wyniki dają obraz tego co jest mocną, a co słabą stroną w istotnych dla mieszkańców obszarach codziennego funkcjonowania. W konsekwencji obraz ten jest swoistą podpowiedzią dotyczącą priorytetów w działaniach samorządu na kolejne lata w kontekście ocen i oczekiwań mieszkańców. Najlepiej oceniana – przez respondentów – jest jakość i dostępność placówek oświatowych i wychowawczych, wysoko oceniany jest też poziom bezpieczeństwa i, co nie może dziwić, dostępność terenów zielonych. Z kolei najgorsze zdanie respondentów dotyczy takich zagadnień jak: jakość rynku pracy, komunikacji publicznej, a także dostępność Gminy dla osób z niepełnosprawnością oraz dostępność usług senioralnych, co szczególnie w kontekście zachodzących zmian demograficznych musi niepokoić.

W tej części ankiety pytano także o ogólną ocenę tego, czy w opinii respondentów warunki życia na przestrzeni ostatnich lat się poprawiły czy nie. Dokładnie połowa respondentów zauważa, że w stosunku do lat wcześniejszych warunki te bardzo lub przynajmniej umiarkowanie się poprawiły.

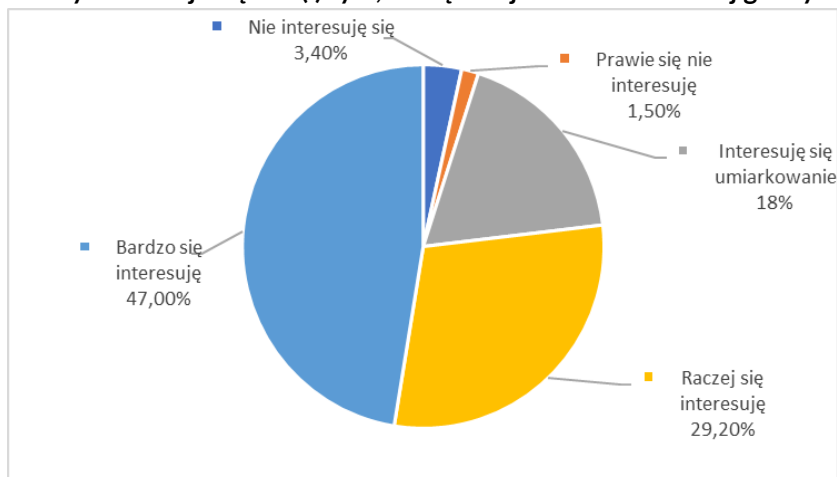
Pytano także o postrzeganie relacji międzyludzkich na terenie gminy w kontekście wspólnotowości i dbałości o dobro wspólne versus nieufności i dbałości głównie o własne, partykularne interesy. I tu niestety przeważa opinia, że jako lokalna społeczność bardziej zainteresowani jesteśmy interesem własnym, niż społeczności gminy.

Kolejne pytanie miało charakter otwarty i dawało możliwość zwrócenia uwagi władzom Gminy na konkretne sprawy czy zagadnienia, które nurtują mieszkańców. W materiale, który stanowi załącznik do niniejszej informacji, zacytowano odpowiedzi w takiej formie (stylistycznej i treściowej) jak zostały zapisane w ankiecie. Usunięto jedynie te wypowiedzi, które zawierały treści obraźliwe i niecenzuralne. Wypowiedzi te są niezwykle interesującym obrazem tego, co dla mieszkańców Gminy jest dziś ważne, gdzie lokowane są ich obawy i niepokoje. W dużej mierze, to także informacja dla władz samorządowych, jak w większym stopniu zadbać i rozwijać działania związane z szerszym włączeniem mieszkańców w codzienne życie gminy, a także w procesy współdecydowania o ważnych dla mieszkańców rzeczach oraz jak poprawiać kanały komunikacji z mieszkańcami, także po to, by lepiej komunikować te elementy, które – w opinii samorządu – świadczą o rozwoju Gminy Ciężkowice.

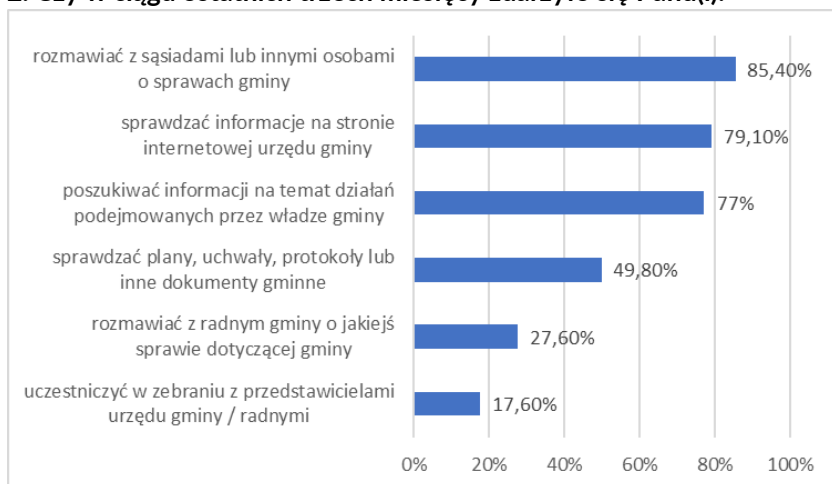
Być może deficyt rozmowy o wspólnych celach sprawia, iż trudno jest pokazać ogółowi mieszkańców potencjał odnoszenia także osobistych korzyści ze zjawisk, które zachodzą na terenie Gminy na przestrzeni ostatnich lat.

Szereg treści zwartych w tej części ankiety daje też asumpt do rozmowy z mieszkańcami o zakresie kompetencji samorządu lokalnego i rzeczywistym wpływie na pewne zjawiska dziejące się w przestrzeni Gminy.

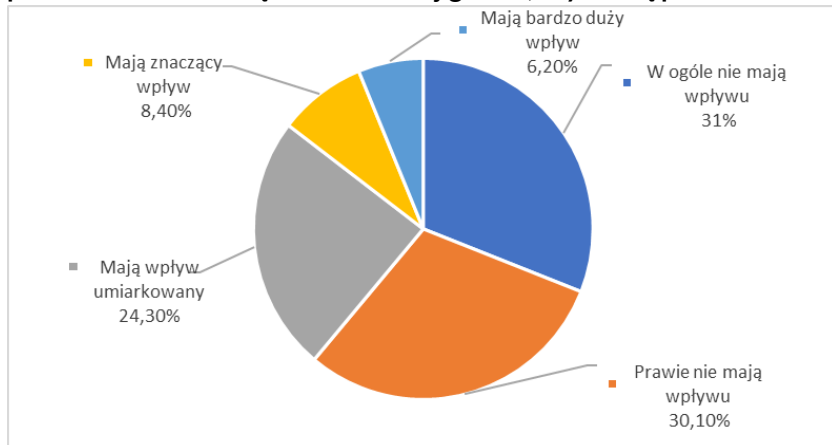
1. Czy interesuje się Pan(i) tym, co się dzieje na terenie naszej gminy?

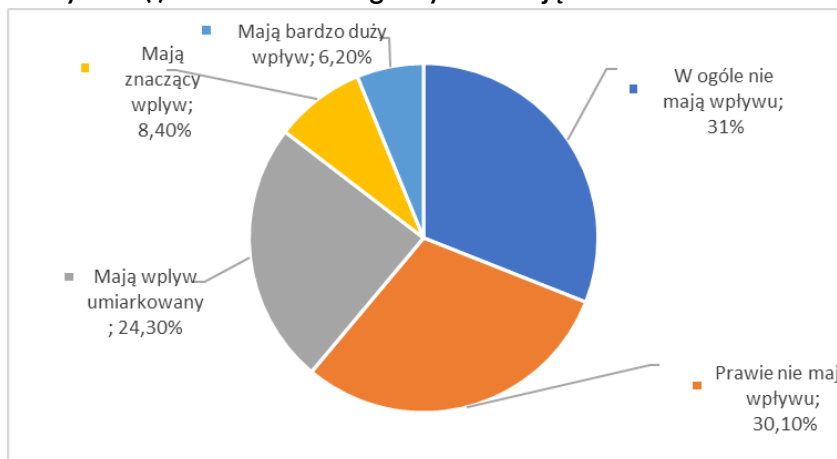
2. Czy w ciągu ostatnich trzech miesięcy zdarzyło się Panu(i):

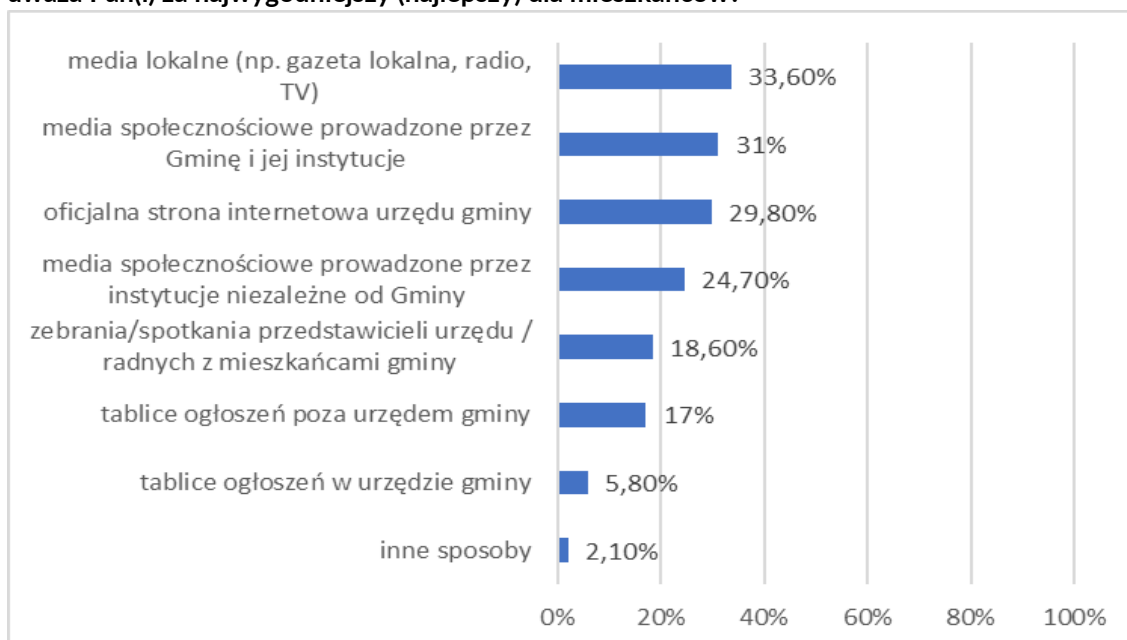
3. Czy Pan(i) zdaniem mieszkańcy naszej gminy mają realny wpływ na ważne decyzje podejmowane przez władze samorządowe w naszej gminie, czy też są pozbawieni takiego wpływu?

4. Czy Pana(i) zdaniem władze gminy informują mieszkańców o swoich działaniach?

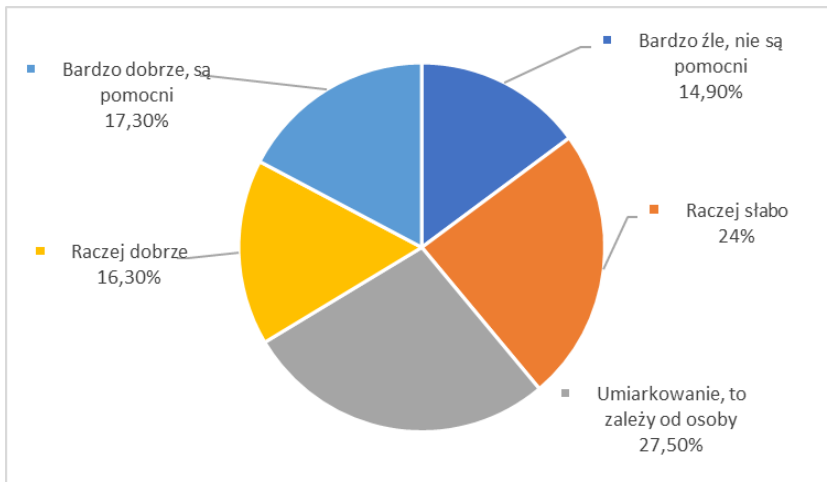
5. Które z poniżej wymienionych sposobów informowania mieszkańców o działaniach władz gminy uważa Pan(i) za najwygodniejszy (najlepszy) dla mieszkańców?

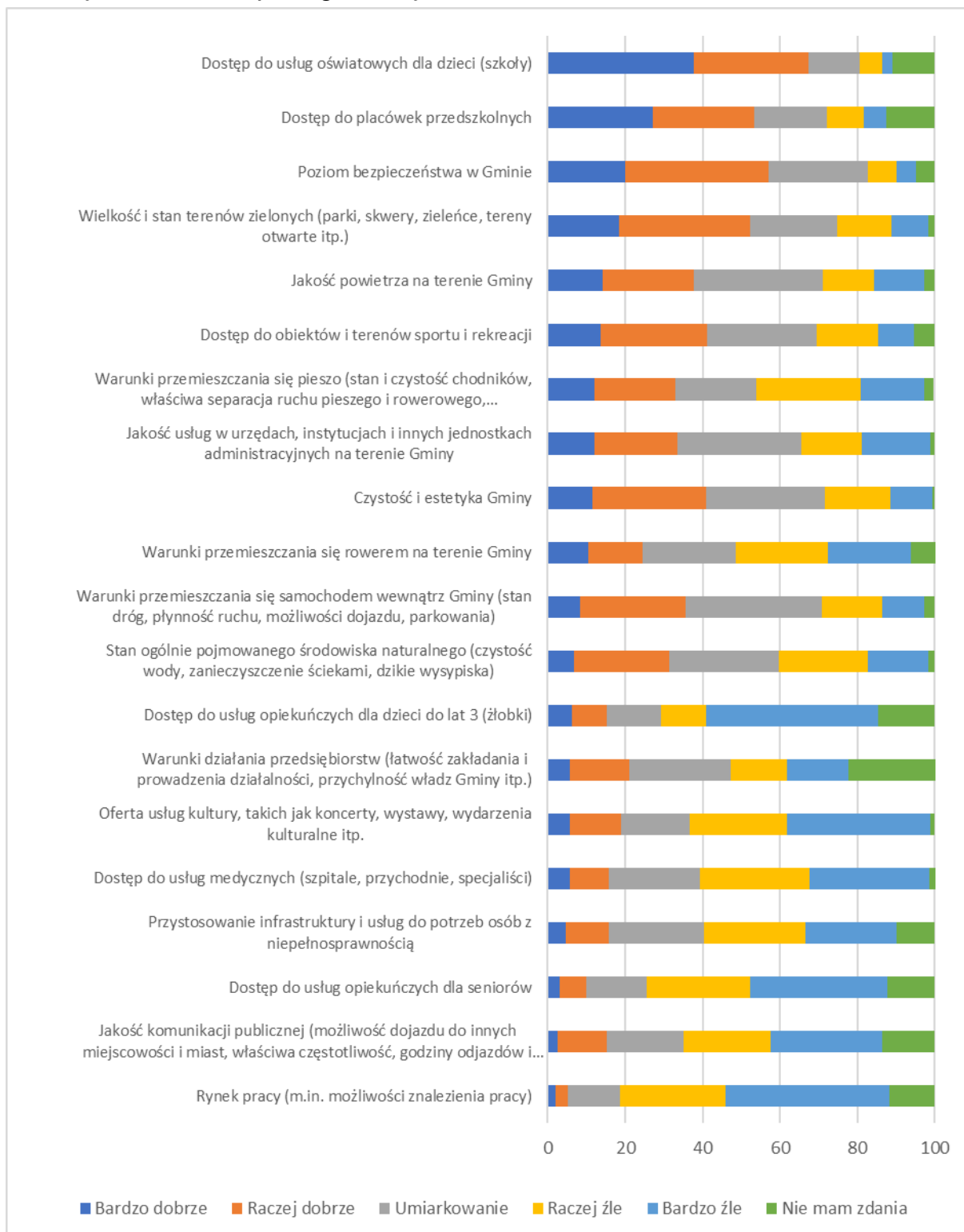
Inne sposoby:

- sesja Rady Miejskiej, ale nie w obecnym formacie,
- spotkania otwarte,
- BIP prowadzony tak jak powinien być, a nie rażąco pusty, bez dotrzymywanych terminów, chaotyczny i niekompletny,
- ulotki papierowe,
- grill,
- właśnie żadne,
- cotygodniowe spotkanie na śródownym jarmarku, którego są częścią,
- informacje przez sołtysów.

6. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) podejście pracowników samorządowych do mieszkańców załatwiających sprawy w urzędzie gminy?

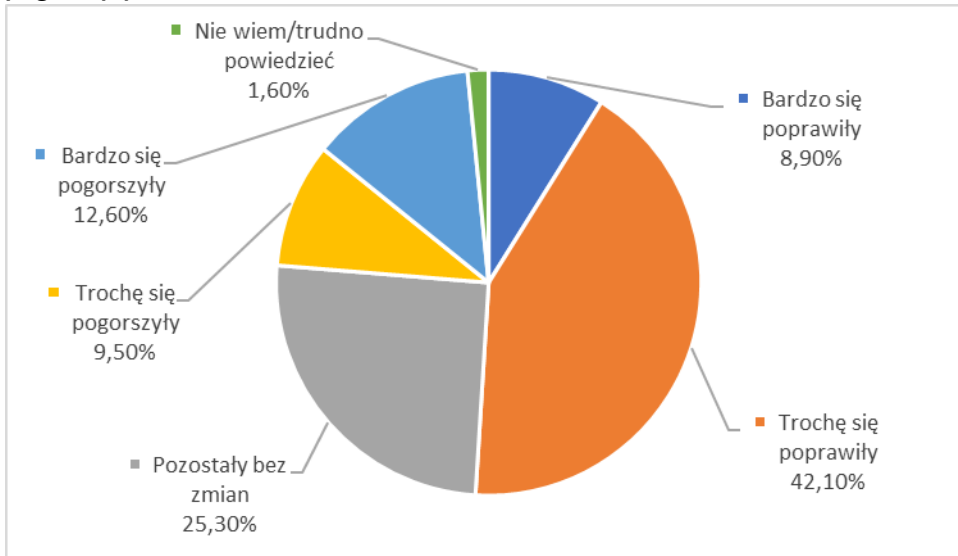

7. Proszę ocenić warunki życia w gminie Ciężkowice w kilku obszarach

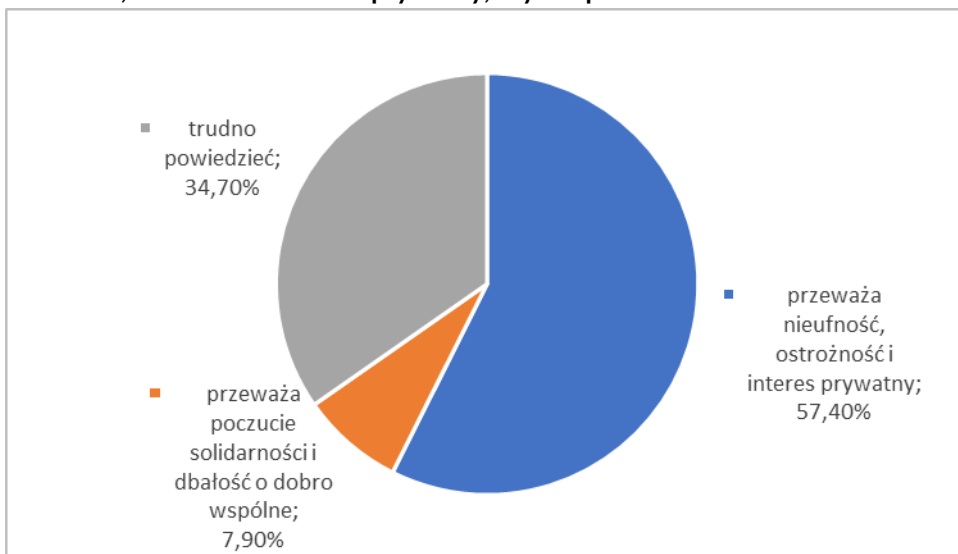

8. Czy, Pana(i) zdaniem, ogólne warunki życia mieszkańców w gminie Ciężkowice w ciągu ostatnich 5 lat bardzo się poprawiły, trochę się poprawiły, pozostały bez zmian, trochę się pogorszyły, bardzo się pogorszyły?

9. Co, Pana(i) zdaniem, na ogół przeważa w relacjach pomiędzy ludźmi na terenie naszej gminy: nieufność, ostrożność i interes prywatny, czy też poczucie solidarności i dbałość o dobro wspólne?

10. Czy chciał(a)by Pan(i) zwrócić uwagę władzom gminy na jakąś sprawę, która nie została poruszona w tej ankiecie?

- Chciałbym zwrócić uwagę Władz Gminnych na jakość środowiska naturalnego. Temat ten od lat zamiatany jest pod dywan, nic w zasadzie się nie dzieje, jeśli chodzi o zanieczyszczenie powietrza czy dzikie wysypiska śmieci i ścieki. Ekointerwencja w ogóle nie działa, mimo nałożonych nakazów kontroli przez POP. Ogólnie, jedyną rzeczą jaką się martwimy jest Park Zdrojowy i ścieżka oraz drogi. Pozostałe kwestie pozostają bez zmian. Gdzie turyści mają coś zjeść, spać, skoro nie ma takich miejsc u nas w gminie.
- Nie ma to znaczenia dla mieszkańca, Po co? Na co? I tak będzie, tak aby, było wygodnie urzędnikom.
- Wyposażenie szkoły podstawowej, szatnie w opłakanym stanie, brak szafek dla dzieci, remont wewnątrz szkoły podstawowej. Szkoła w środku wygląda jak za czasów PRL.
- Współpraca z kołami gospodyń wiejskich.

- Tak. Sesje Rady Miejskiej powinny zmienić formułę, żeby zawierać więcej informacji ważnej dla podatnika. Obecna formuła z sprawozdań z dokonań międzysesyjnych polega na przeczytaniu nr zarządzeń czy decyzji, które łatwo znaleźć w BIP. Brakuje natomiast tła, czyli co stoi za decyzjami, jaki będą miały wpływ na dany obszar i finanse. Przykładem było powołanie jednostki komunalnej, gdzie normalny człowiek nie mógł się dowiedzieć na jakiej podstawie zapadły decyzje kosztowe i trochę nie z tej epoki.
- Brak placów zabaw na niektórych wsiach oraz chodników.
- Brak koordynacji współpracy organizacji pozarządowych ze sobą. Brak rozwoju infrastruktury handlowej, co marginalizuje Ciężkowice w odniesieniu do sąsiednich gmin.
- Brak możliwości budowy domów dla młodych małżeństw spowodowane brakiem odpowiednio wymiarowych dróg gminnych. (Drogi gminne na terenie naszej Gminy nie mają prawnie uregulowanych wymaganych wymiarów).
Mało dostępnych form spędzania wolnego czasu dla mieszkańców, np. kino, basen, sala zabaw dla dzieci, itp. – zwłaszcza w okresie zimowym.
- Aby osoby decyzyjne ponosiły odpowiedzialność za brak kompetencji i obstrukcyjne podejście do swoich obowiązków.
- Wielu mieszkańcom (zwłaszcza tym dojeżdżającym na roboty do Austrii) dolega „kompleks prowincji” – starają się za wszelką cenę zrobić miasto ze wsi (negatywnie – betonoza i tuje), poprzez często bezmyślne niszczenie terenów o dużej wartości przyrodniczej (a ta zależy od stopnia naturalności danego terenu). Może warto uświadamiać młodych jak cenne są stare sady, drzewa i krzewy, które niegdyś wysadzano wzdłuż dróg, że warto zostawiać miedze, że zadrzewienia śródpolne mają sens...
- W związku z tym, że bardzo podrożał gaz i ludzi nie stać na wymianę pieców i palenie gazem jeszcze dosyć długo, proponuję szkolenia w sołectwach, jak palić w piecach bez kopcenia.
- Część urzędników pracująca w Urzędzie Gminy jest niekompetentna, bardzo gburowata. Jarmark na rynku w Ciężkowicach w środy, to najgorsza inicjatywa, która została wprowadzona, wyjątkowo utrudniająca komunikację a niemająca nic wspólnego z tradycyjnym jarmarkiem pogórzańskim. Cóż wspólnego z tradycją ma sprzedaż ubrań używanych bądź typowo bazarowe rzeczy? Gdyby były określone zasady co można sprzedawać na płycie rynku, aby przywrócić jarmarkowi tradycyjną formę, np.: wyroby wikliniarskie miałyby sens.
- Brak terenów pod inwestycje / utrudnienia prawne i inne. Tereny wokół Parku Zdrojowego należące do parku powinny być wykorzystane do budowy infrastruktury sportowej (stadion, basen). Skończyć z dzikim handlem w centrum, rozstrzygnąć sprawy walących się budynków w centrum miasta (przykład Gromnika jest dobry). Skończyć z handlem na rynku! Zrobić parking płatny na części (jako przykład Tuchów). Brak restauracji czy kawiarni na odpowiednim poziomie.
- Jakość nagrań sesji gminnych nagrywanych przez Pogórze24.
- Lepszy dostęp dla osób niepełnosprawnych, gdyż ani gmina, ani bank nie są dostosowane, a jest to jednak potrzebne.
- Opieszałość i brak specjalizacji urzędników. Archaiczne metody pracy. Brak dostatecznej cyfryzacji, przygotowywania prezentacji multimedialnych, które mogą naświetlać mieszkańcom wiele spraw. Haniebne przystosowanie budynku gminy dla osób niepełnosprawnych. Podejście Rady Gminy (większości Radnych, lecz nie wszystkich którzy też są postępowi) iście z czasów komitetów komunistycznych, zachowany charakter tamtego ustroju, w formie kontaktu, komunikacji i podejścia, przez co w ogóle Gmina się nie rozwija.
- Więcej robić dla zwierząt, szczególnie bezdomnych. Gmina powinna zorganizować darmową sterylizację psów i kotów, ważna jest też edukacja ludzi na ten temat. To najlepszy sposób, aby walczyć z bezdomnością zwierząt.

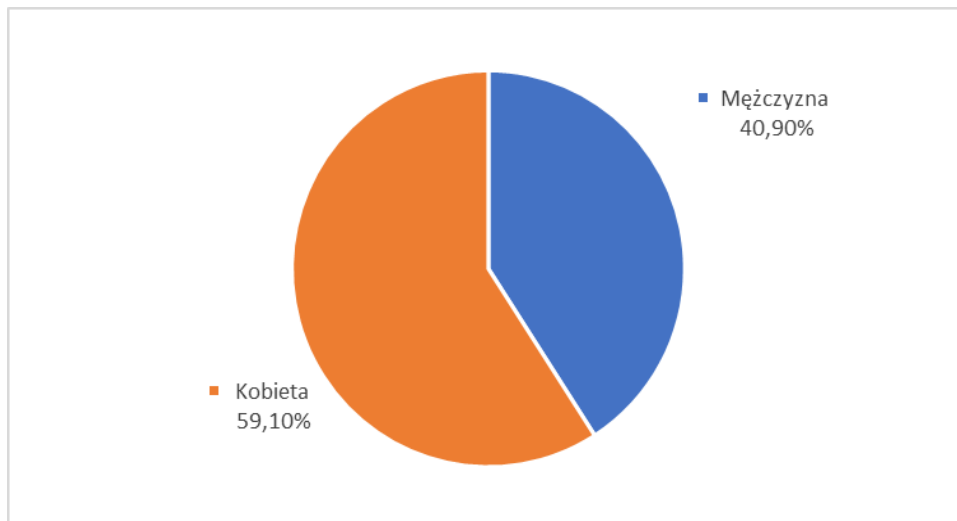
- Nie ma to znaczenia dla gminy, bo jak powiedziała Pani Sekretarz, dokument strategii jest wymagany przy staraniu się o fundusze publiczne.
- Zanedbane drogi na wsiach. Trzeba się prosić o auto żwiru, a nie mówiąc już, żeby w ogóle zrobili asfalt do domu. Nawet nie da się poruszać wózkiem z dzieckiem, bo takie błoto.
- Brak toalet na rynku, brak lekarzy, brak zagospodarowania pustych lokali.
- Uważam, że za dużo trzeba płacić za śmieci, liczenie od osoby, a nie gospodarstwa to jakieś nieporozumienie, podatek od nieruchomości też coraz więcej do płacenia, coraz droższa też usługa za pompowanie nieczystości płynnych.
- Brak rozwoju gminy pod względem nowych miejsc pracy. Są tylko zakłady, w których są ci sami ludzie, aż do emerytury. W porównaniu do Gromnika, to kiepsko.
- Gospodarowanie odpadami komunalnymi, a w szczególności wysokość opłat jaką każdy mieszkaniec musi ponieść przy tym zdecydowanie to są bardzo duże koszty na jedną osobę.
- Bardzo słaba jakość usług komunikacyjnych na terenie gminy i powiatu. Zbyt mała liczba kursów busów, szczególnie w godzinach popołudniowych, a w soboty i niedziele nie ma żadnych.
- Wpływ nepotyzmu, interesu partyjnego i prywatnego pracowników samorządowych na życie mieszkańców gminy.
- Tak, interesuje mnie sprawa od wielu lat pomijania, zabezpieczenia powodziowego, palisada popękana w wielu miejscach, jak także wiele innych punktów w tej kwestii, każdy rozkłada ręce, ponieważ w razie powodzi on będzie miał w domu sucho, a co będą mieć inni mieszkańcy gminy, którzy na równi płacą podatki, niejednokrotnie więcej wnoszący do rozwoju gminy.
- Brak działań na rzecz jakości środowiska i klimatu.
- Na pomoc osobom starszym.
- Urzędnicy w urzędzie gminy myślą, iż obywatel jest dla urzędnika, a nie urzędnik dla obywatela.
- Brak w okresie lata, dostępu do bezpiecznych kąpielisk, w okresie wakacji zbyt mało festynów, zabaw dla dzieci i dorosłych. Słaba gastronomia.
- Zbyt mała ilość chodników przy drogach.
- Samochody Pana XXXX i XXXXX (ustawa o ochronie danych osobowych) lokalnych biznesmenów zajmujące miejsca na płycie rynku i koło rynku blokują miejsca parkingowe.
- Brak ścieżek rowerowych i chodników, sprawa kanalizacji beznadziejna, kiepska oferta kulturalna.
- Weźcie się w końcu do roboty, a nie spacerujecie po jarmarku w każdą środę w godzinach pracy!!!
- Brak koszy na śmieci poza rynkiem, mało zieleni wysokiej, odpady gabarytowe powinny być odbierane od mieszkańców, tak jak jest to w innych gminach.
- Słuchajcie głosu młodych!
- Regulacja prawna dróg.
- Należy zrobić chodniki wzdłuż drogi 977, rozbudować ścieżki rowerowe, poszerzyć ofertę kulturalną dla mieszkańców i turystów, brak jest jakiegokolwiek formy pomocy dla osób z niepełnosprawnością i seniorów, w tak dużej gminie powinny być ośrodki dziennego pobytu lub nawet całodzienny ośrodek dla osób starszych i chorych. Należałoby zacząć współpracować z lokalnymi producentami, a nie z fundacjami z Tarnowa. Pracownicy centrum kultury powinni zajmować się kulturą, a nie budować ubikacje.
- Zrobienie na wsiach przyłącza do kanalizacji.
- Budowa stadionu piłkarskiego.
- Przy zatrudnianiu promowane są dzieci pracowników urzędu lub instytucji zależnych. Spada jakość oferowanych usług w urzędzie. Słaba organizacja urzędu.
- Kolesiostwo, nepotyzm i partyjniactwo w urzędzie.

- Pilnej interwencji wymaga przebudowa peronu w Pławnej, bo stanowi ona zagrożenie dla zdrowia i życia, nie tylko dla ludzi chorych i starszych. Inną bardzo pilną sprawą jest zamontowanie fotoradarów na zakręcie w kierunku przystanku kolejowego w Pławnej, gdzie w ciągu roku dochodzi do kilkunastu wypadków samochodowych i motocyklowych.
- Brak możliwości zrobienia tanich zakupów na terenie gminy. Dbanie o interesy bardzo wąskiej grupy mieszkańców gminy.
- Mało miejsc pracy w Ciężkowicach, sklepy się zamykają, bo Ciężkowice „wymierają”, co w tym jest, że Bobowa i Gromnik się rozwijają gospodarczo, a w Ciężkowicach już niedługo, oprócz pięknego Parku Zdrojowego, nie będzie nic. Zróbcie coś dla nas mieszkańców, a nie tylko dla letnich turystów, bo już niedługo nie będzie, gdzie w Ciężkowicach kupić butów czy bielizny.
- Usługi medyczne w Gminie powinny znajdować się w jednej „strefie” (świadczące usługi POZ podmioty jak pielęgniarki środowiskowe znajdują się w innym miejscu). To dziwne, że nie można udostępnić im pomieszczenia w przystosowanych ośrodkach zdrowia. Budynek, w którym przyjmują pielęgniarki woła o pomstę, na klatce schodowej unosi się odór korzystających z obiektu „koneserów alkoholu”, co więcej, zimą wizyta z dzieckiem graniczy z cudem, mimo, że Panie bardzo dbają o komfort pacjenta i gabinet.
- Mało rozwinięta gastronomia i możliwość rekreacji.
- Kiepska jakość dróg i ich odwodnienia, chodników ich kiepskie lokalne łatanie zamiast planowych i dogłębnych remontów i przebudowy. Brak chociażby jednego sklepu dyskontu i wycieczki na zakupy do sąsiednich gmin.
- Brak kultury co niektórych radnych i pracowników gminy. Działanie pracowników gminy na niekorzyść mieszkańców. Brak jakiegokolwiek wsparcia.
- Poprawa dróg gminnych.
- Praca dla młodych.
- Niewłaściwe składowanie skoszonej trawy na posesjach. W okresie letnim powoduje to wszechobecny smród.
- Miejsca pracy, których jest brak.
- Fatalny stan dróg w Zborowicach!
- Co robi tyle osób w gminie?
- Możliwości spędzania wolnego czasu, np. kino, basen, prawdziwa kawiarnia. Konieczność robienia zakupów w sąsiednich gminach.
- Dlaczego życie w gminach ościennych jest dużo tańsze niż w naszej gminie, tj. chodzi mi o ceny za ścieki, wodę, wywóz śmieci???
- Brak żłobka. Brak inwestycji w Gminie na dodatkową (pozaszkolną) oświatę, chociażby udostępnienie sali blisko szkoły lub na rynku np. dla szkół językowych lub zorganizowanie kótek tematycznych dla dzieci i młodzieży. Brak wydarzeń kulturalnych, dotyczy to każdej grupy wiekowej. Nieszczęsny jarmark na rynku i wieczni handlarze ze szmatami na podcieniach. Estetyka gminy jak w kraju trzeciego świata. Brak przejść dla pieszych w newralgicznych punktach. Kompletna dezorganizacja ruchu w sezonie turystycznym.
- Brak działań proklimatycznych i prośrodowiskowych.
- Przestrzeganie zasad informacji publicznej dotyczącej nowych ofert pracy i zatrudnienia na stanowiskach budżetowych tj. Park Zdrojowy, powstający Dom Wody, itp. Szersza oferta pozalekcyjnych zajęć dla dzieci w Ratuszu i przede wszystkim informowanie o nich. Większa aktywność na polu wydarzeń kulturalnych – znowu informowanie o nich. Mostek na ul. Stawiska – kompletna modernizacja z uwzględnieniem PIESZEGO.
- Szkoda, że w naszej gminie już nie odbywają się ani koncerty, ani zabawy taneczne w amfiteatrze, gdyż były one przyjemną formą rozrywki i zachęcały do spędzania czasu w naszej gminie.

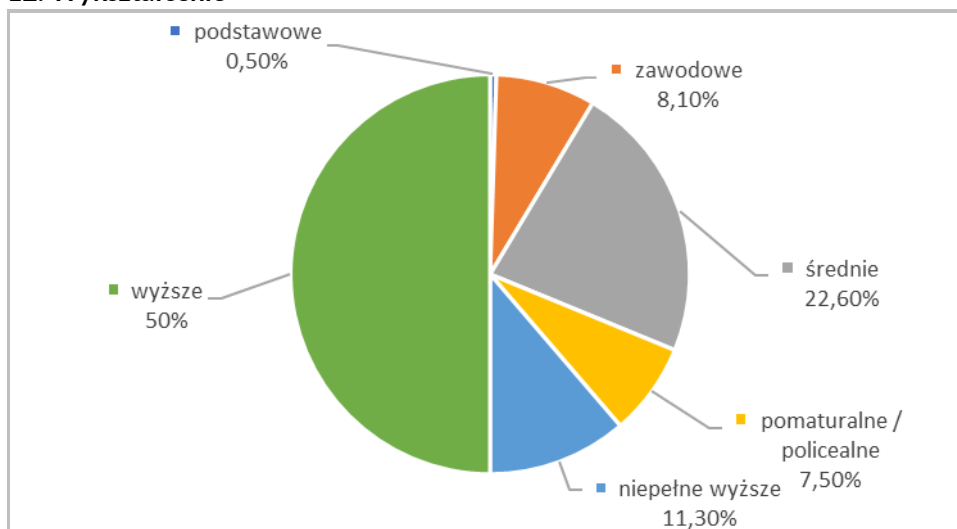
- Za dużo ludzi i stanowisk w gminie. Darmozjady siedzą za naszą kasę i nie robią nic... Ciężko załatwić cokolwiek. Gmina ciągnie na dno nas wszystkich inwestycjami, które nie mają racji bytu... słono za to zapłacimy, a te nieroby Gminne powinni się wstydzić...
- Dostępność do specjalistów w przychodniach.
- Handel i usługi, których rozwój w stosunku do sąsiednich gmin od paru lat stanął w miejscu. Brak perspektyw dla młodych.
- Kwestia dróg gminnych i wiejskich w świetle prawa – uregulowanie.
- Budowa dróg lokalnych np. ul Topolowa, budowa trwa od 1986 roku i nadal jest nieskończona.
- Brak placów zabaw w niektórych wsiach, przez co ludzie nie mają gdzie wyjść, by spotkać się z innymi dziećmi. Brak chodników w niektórych miejscach. I nieoznakowane ścieżki rowerowe.
- Dbłość o drogi gminne.
- Konkretna reakcja na niestosowanie się do przepisów posiadania psów, w każdej wsi psy latają luzem i są problemem, nie tylko dla dzieci.
- Z uwagi na dbłość o wizerunek gminy, zabytki oraz estetykę przestrzeni, niezbędne wydaje się wprowadzenie uchwały krajobrazowej lub stosownych przepisów (na wzór Gdańska i Krakowa), dzięki którym zostanie ograniczona ilość wielkopowierzchniowych reklam, szyldów, wyświetlaczy reklamowych, które w znaczący sposób szpecą krajobraz gminy. Przepisy te powinny objąć przede wszystkim centralną część Ciężkowic oraz obszar parków, rezerwatów, uzdrowiska.
- Bardzo bym prosiła, aby tutejsza policja zwracała uwagę na niewychowanych, często pijanych nastolatków, którzy do tego głośno się zachowują i to nawet po 24(!!!), kiedy człowiek chce się wyspać.
- Słaba organizacja wydarzeń sportowych na hali sportowej. Brak koordynacji ze strony kierownictwa!!! Mało wydarzeń kulturalnych, koncertów, przedstawień. Słaba współpraca organizacji samorządowych.
- Konieczność budowy parkingów. Obecna ich liczba jest niewystarczająca. Zmiana w Rynku reklam wielkopowierzchniowych na małoformatowe. Brak chodnika albo alternatywnego przejścia dla pieszych od ul. Stawiska – ul. Spokojną do Parku Zdrojowego. Samochody wyjeżdżające tą trasą do Parku Zdrojowego i zjeżdżające w dół przy jednoczesnym ruchu pieszych na tym odcinku to śmiertelne niebezpieczeństwo. Wskazana byłaby budowa chodnika wzdłuż ul. Słonecznej oraz utwardzenie fragmentu ul. Dziubana od ul. Słonecznej.
- Więcej atrakcji dla dzieci.
- To wiarygodność niektórych pracowników Urzędu w dotrzymywaniu terminów np. pracownik obiecuje, że sprawa będzie załatwiona, a w ostateczności trwa to latami. Dlaczego gmina nie wyciąga konsekwencji, co do tych pracowników.
- Za dużo gmina robi dla turystów, a za mało dla lokalnych mieszkańców. Nie ma żłobka, za bardzo nie ma pracy, a po kolei sklepy się zamykają, wnet Ciężkowice będą wymarłe gospodarczo, pomimo tego, że rozwijają się turystycznie. Chcielibyśmy jako mieszkańcy zarabiać tu na miejscu i wydawać tu na miejscu, żeby wspierać lokalną gospodarkę.
- Handel brak konkurencji. Usługi, których brak.
- Zmniejszenie opłat za wywóz śmieci. Ogólne zmniejszenie podatków i kosztów ponoszonych przez mieszkańców nawet kosztem imprez, jarmarków itp. Zabezpieczenia przeciwpowodziowe dla terenów zalewowych.
- Słaba jakość dróg dojazdowych na wioskach. Nie podobają mi się szpecące duże reklamy w centrum rynku, które naruszają estetykę tego miejsca i zakłócają widok wokół rynku. Miejsca z dzikimi wysypiskami śmieci zwłaszcza te w lasach.

- Dostęp do sklepów wielkopowierzchniowych, których brak. Parkingi. Szeroko pojęta prywatyzacja i prywata. Rozreklamowanie i podjęcie działań, aby Ciężkowice stały się miastem bardziej turystycznym.
- Brak zainteresowania przez władze problemami zwykłych mieszkańców.
- Brak zainteresowania radnych i sołtysów bieżącymi sprawami wsi (lokalne drogi – status, niedrożne rowy, zmulone i zarośnięte), brak dostępu do wody pitnej (wodociągi) przez sporą część mieszkańców.

11. Płeć

12. Wykształcenie

5.3. Badanie ankietowe nr 3.

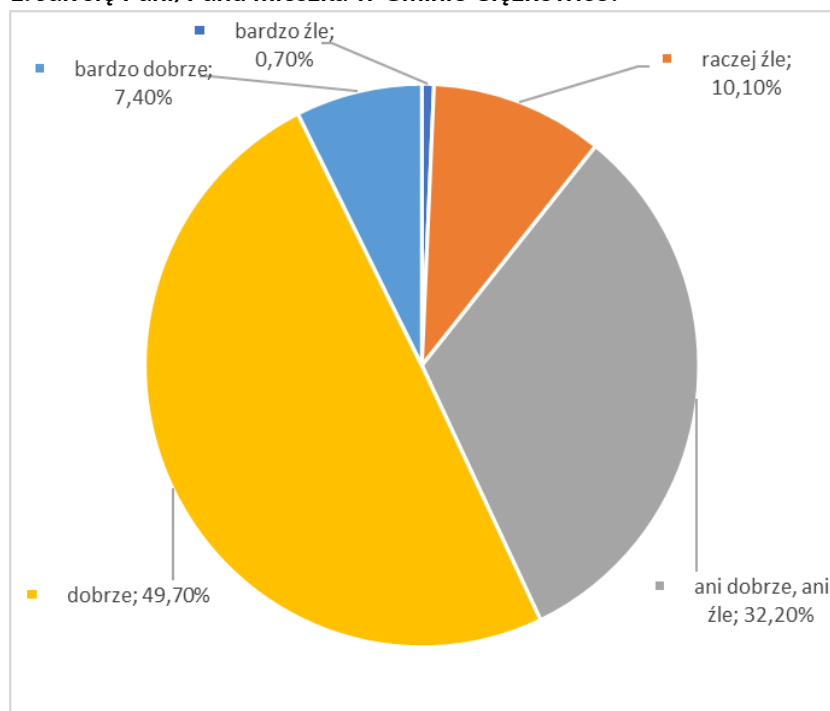
Mocne i słabe strony Gminy Ciężkowice oraz kierunki rozwoju Gminy

Ankieta została przeprowadzona w dniach od 4 kwietnia do 1 maja 2022 roku, a wzięło w niej udział 149 osób.

Ankieta dotyczyła m.in. mocnych i słabych stron Gminy, a w konsekwencji jej największych potencjałów, ale także obszarów, którymi w pierwszej kolejności samorząd powinien się zająć. W tym kontekście pytano także o najbardziej oczekiwane kierunki rozwoju

Gminy w perspektywie kolejnych lat. W ankiecie pytano także o uwagi, pomysły i oczekiwania dotyczące rozwoju Gminy Ciężkowice.

1. Jak się Pani/Panu mieszka w Gminie Ciężkowice?

2. Dlaczego?

2.1. Dlaczego dobrze

Wśród respondentów podkreślane były takie cechy i elementy jak m.in.:

- spokojne, ciche, zielone miasto, otoczone piękną przyrodą i atrakcyjnymi terenami,
- bliskość natury,
- dostępność terenów spacerowych i rekreacyjnych,
- estetyka gminy, czystość (np. „piękny rynek”),
- czyste powietrze,
- kompaktowość gminy, łatwość przemieszczania się („wszędzie blisko”),
- gmina wolna od przemysłu,
- duma z miejsca, w którym się mieszka (bogata historia, dziedzictwo),
- dostępność przedszkoli i szkół,
- dobre drogi i chodniki,
- dostępność zróżnicowanej oferty handlowej (różnych sklepów),
- sprawność działania i uczciwość w podejmowanych działaniach,
- zauważalny i konsekwentny rozwój w kierunku turystyki i rekreacji, a szczególnie powrót do idei J.I. Paderewskiego rozwoju Ciężkowic w kierunku miejscowości uzdrowskiej,
- systematyczny rozwój poszczególnych miejscowości,
- przyjazne i pomocne nastawienie do ludzi,
- dziedzictwo przodków („korzenie”),
- spełnianie się w pracy na miejscu,
- stwarzanie – poprzez prowadzone inwestycje gminne – coraz lepszych warunków do podejmowania własnej działalności gospodarczej.

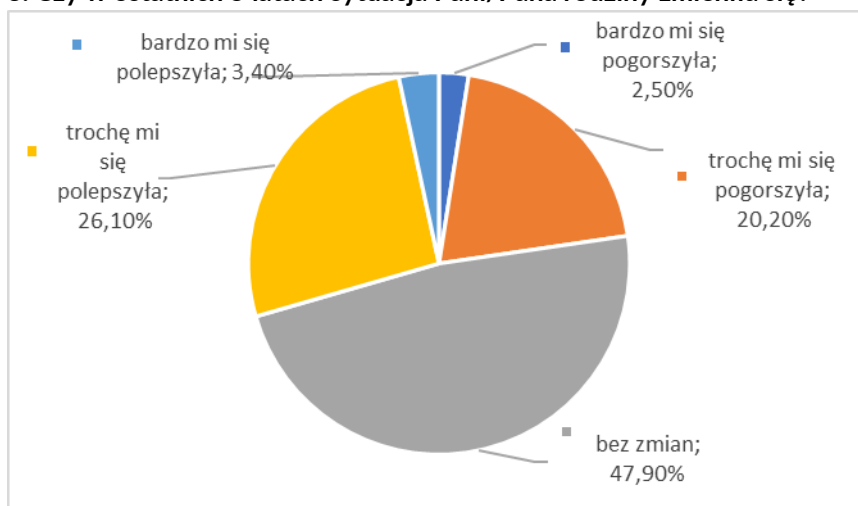
Część respondentów podkreśla także dumę z miejsca, w którym żyją i pracują, a także to, że po prostu lubią Ciężkowice, jako miejsce do życia.

2.2. Dlaczego źle

Wśród respondentów podkreślane były takie cechy i elementy jak m.in.:

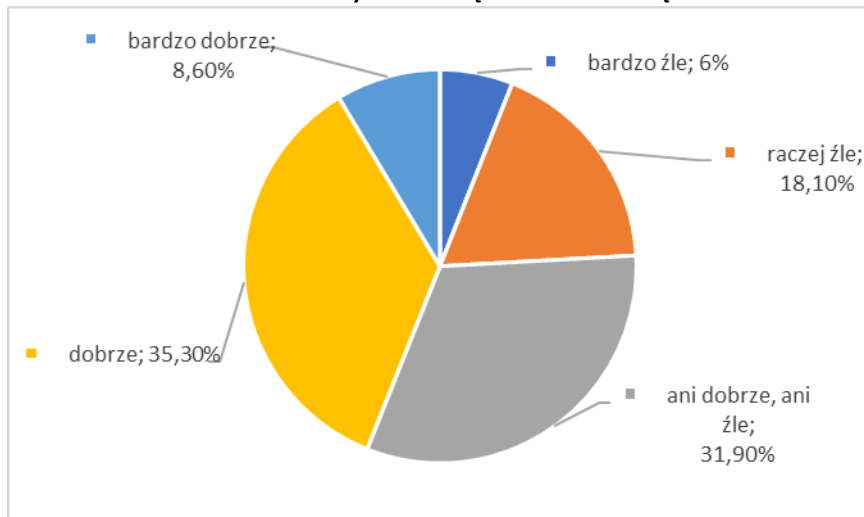
- słaba i nieatrakcyjna (także płacowo) oferta i dostępność miejsc pracy,
- wysokie opłaty za usługi komunalne,
- słaba jakość dróg gminnych i niewystarczająca długość chodników,
- złe relacje wewnątrz wspólnoty lokalnej, w tym szczególnie mocno akcentowane zarzuty w stosunku do samorządu (kolesiostwo, przerost administracji, niekompetencja części urzędników, zbyt słabe włączenie mieszkańców w procesy współdecydowania o ważnych rzeczach dla gminy, upolitycznienie samorządu),
- niski poziom zaufania we wspólnocie lokalnej (dotyczy w równej mierze relacji wewnętrznych, jak i relacji samorząd – mieszkańiec),
- zły stan handlu, a szczególnie dostępności placówek handlowych typu dyskontowego,
- zbyt mała liczba atrakcji turystycznych, słaba dostępność oferty gastronomicznej,
- słaba oferta spędzania czasu wolnego, szczególnie dla dzieci i młodzieży),
- niewystarczające warunki i oferta umożliwiająca integrację mieszkańców,
- zagrożenie powodziowe ze strony Białej,
- słabo rozwinięta sieć komunikacji publicznej,
- stagnacja w rozwoju gminy,
- odczuwalna zaczyna być rosnąca presja ruchu turystycznego.

3. Czy w ostatnich 5 latach sytuacja Pani/Pana rodziny zmieniła się?

4. Jak Pani/Pan ocenia zmiany zachodzące w Gminie Ciężkowice w ostatnich 5 latach?

5. Jakie są Pani/Pana zdaniem 3 najmocniejsze strony Gminie Ciężkowice?

Respondenci wymieniali zarówno elementy już posiadane, jak i takie, które stanowią o potencjale rozwojowym obszaru. Poniżej zaprezentowano najczęściej pojawiające się elementy, zaś kolejność zapisu poszczególnych cech wskazuje na częstotliwość ujmowania danych cech/elementów w ankiecie:

- potencjał turystyczny / potencjał do rozwoju turystyki, także tutaj wskazywano na potencjalne walory uzdrowiskowe Ciężkowic;
- krajobraz, walory przyrodnicze (flora i fauna), cisza, czyste powietrze, klimat, ciekawe ukształtowanie terenu;
- już posiadane i rozwijane atrakcje turystyczne – „Skamieniałe Miasto”, Park Zdrojowy, Muzeum Przyrodnicze, budująca się ścieżka w koronach drzew oraz Małopolskie Centrum Edukacji Ekologicznej, zabytkowy Rynek, sanktuarium;
- korzystne położenie – pomiędzy ośrodkami subregionalnymi, na trasie linii kolejowej, ale też w oddaleniu od centrów dużych miast, co sprzyja „wolniejszemu” życiu;
- oferta edukacyjna oraz rozwinięta sieć szkół na terenie Gminy;
- bogate tradycje i dziedzictwo, w tym szczególnie związane z osobą J.I. Paderewskiego i jego dworkiem w Kąsnej Dolnej;
- dobry stan oraz gęstość dróg na terenie Gminy, a także dobre połączenia komunikacyjne Ciężkowic z innymi miejscowościami;
- jasno określone i realizowane kierunki rozwoju Gminy, w tym perspektyw rozwoju uzdrowiska;
- dobry samorząd;
- potencjał ludzki, w tym zdolna młodzież, silne więzi lokalne;

i szereg cech, które odzwierciedlone zostały w mniejszej liczbie wypowiedzi.

6. Jakie są Państwa zdaniem 3 najłabsze strony Gminie Ciężkowice?

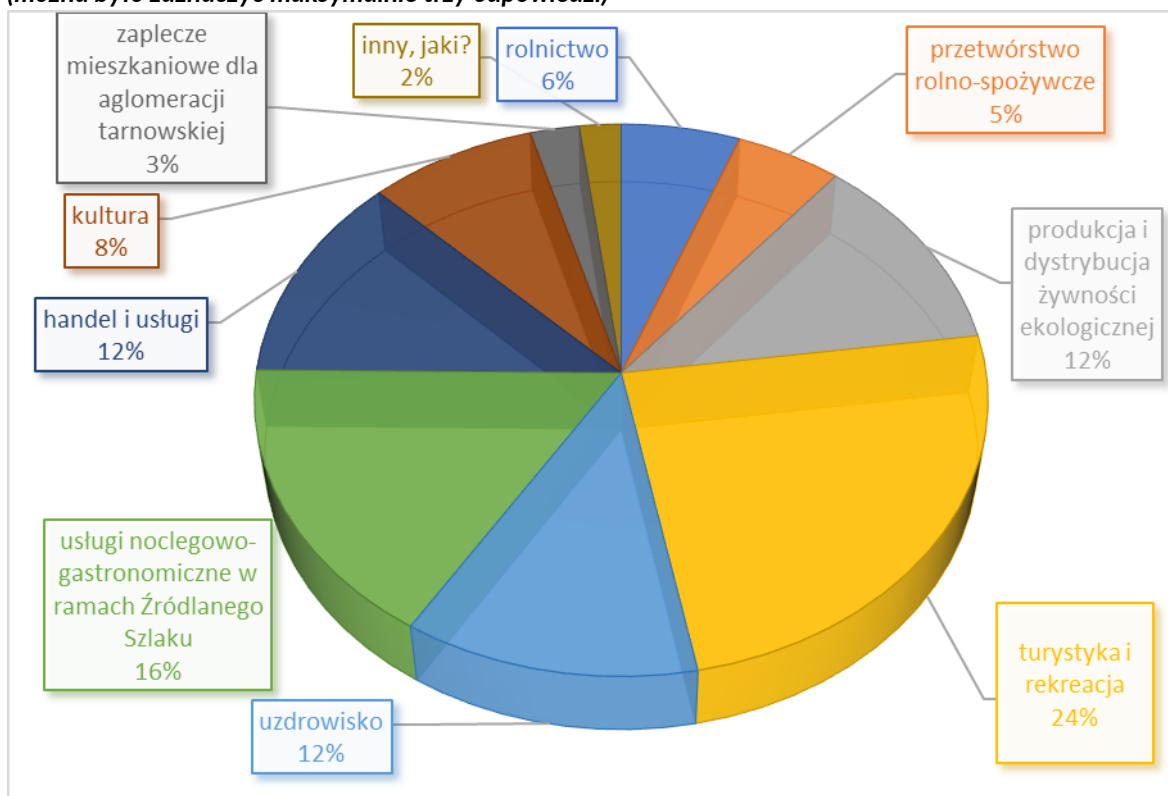
Poniżej zaprezentowano najczęściej pojawiające się elementy, zaś kolejność zapisu poszczególnych cech wskazuje na częstotliwość ujmowania danych elementów w ankiecie:

- złe zarządzanie gminą, w tym: niesłuchanie mieszkańców, upolitycznienie (politykierstwo), nierówne traktowanie mieszkańców, niestabilna sytuacja w samorządzie, przerosty kadrowe w samorządzie, brak przywództwa w samorządzie, brak jasnej polityki rozwoju;

- deficyty w infrastrukturze drogowej, w tym: zły stan dróg, brak dbałości o pobocza (sprzątanie, koszenie, odwodnienie), złe oznakowanie, nieuregulowane stany prawne części dróg, zbyt mała liczba parkingów, niewystarczająca infrastruktura dla pieszych (chodniki, bezpieczne przejścia, oświetlenie), słaba infrastruktura rowerowa, problemy z odśnieżaniem, brak oznakowania dróg na obszarach wiejskich Gminy;
- deficyt atrakcyjnych miejsc pracy, szczególnie dla ludzi młodych, kobiet oraz osób starszych;
- braki w infrastrukturze turystycznej i okołoturystycznej, które osłabiają atrakcyjność turystyczną Gminy, w tym słaba oferta gastronomiczna i noclegowa;
- nieadekwatna do potrzeb oferta kulturalna, w tym szczególnie dla dzieci i młodzieży, a także dorosłych mieszkańców, deficyt miejsc spędzania czasu wolnego przez młodzież, działalność GCKiP, deficyt ogólnodostępnych imprez i wydarzeń kulturalnych;
- zanieczyszczenie środowiska, w tym deficyty w infrastrukturze kanalizacyjnej, zaśmiecanie, zła jakość powietrza, brak dbałości o ciekły wodne na terenie Gminy;
- niekorzystne warunki do rozwijania działalności gospodarczej, w tym brak instrumentów wsparcia, brak wydzielonych stref gospodarczych, brak zachęt dla przedsiębiorców, niskie wpływy do budżetu gminy z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej na Ciężkowic;
- niewystarczająca oferta handlowa na terenie gminy, w tym zarówno małych, lokalnych sklepów, jak i handlu wielkopowierzchniowego, a także oferty targowej (możliwość sprzedaży i kupna lokalnych produktów rolnych);
- wysokie koszty usług komunalnych;
- obawy związane ze skutkami powodzi oraz niewystarczające zabezpieczenie przeciwpowodziowe;
- słaba promocja oferty turystycznej Ciężkowic oraz niewystarczająca informacja turystyczna w samych Ciężkowicach;
- odpływ młodych ludzi z Gminy i brak pomysłu na ich zatrzymanie;
- deficyty w komunikacji publicznej, zarówno wewnątrzgminnej, jak i w zakresie połączeń z większymi miastami;
- zakłócanie ładu i porządku, szczególnie w centrum Ciężkowic (osoby po spożyciu alkoholu w przestrzeni miasta);

i szereg cech, które odzwierciedlone zostały w mniejszej liczbie wypowiedzi.

7. Jaki kierunek rozwoju uważa Pani/Pan za najlepszy dla Gminie Ciężkowice na najbliższe lata? (można było zaznaczyć maksymalnie trzy odpowiedzi)

8. Czego Pani/Pana zdaniem najbardziej potrzeba w Gminie Ciężkowice, by mogła ona rozwijać się lepiej i być bardziej przyjazną dla swoich mieszkańców?

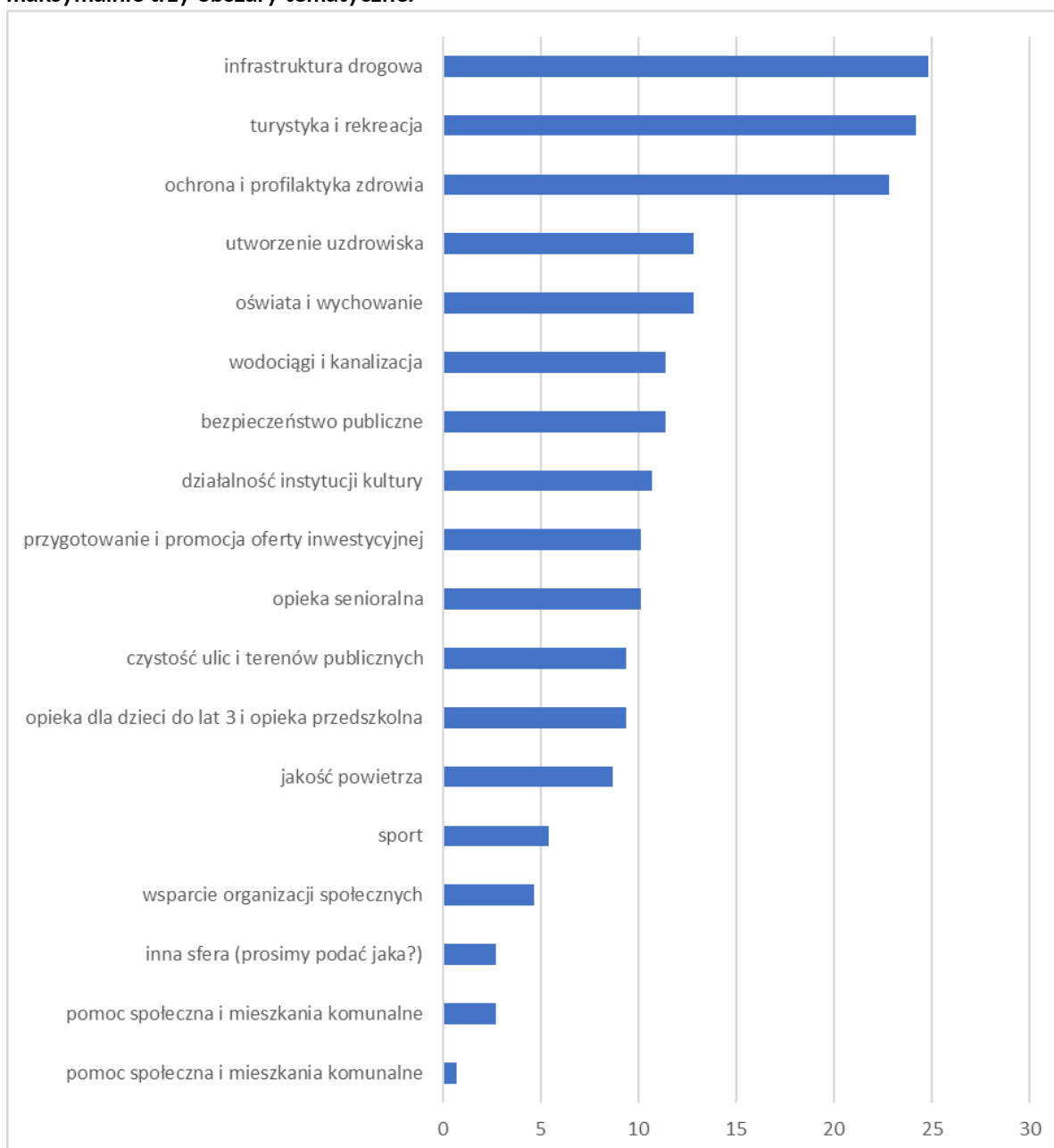
- Nowych inwestycji, które dadzą miejsca pracy.
- Stabilizacji oraz zaangażowania miejscowych i uczciwych ludzi z wizją i determinacją w sprawy samorządowe.
- Pieniądzy i pracy.
- Pracy oraz działań poprawiające jakość środowiska.
- Żłobka dla dzieci. Najbliższy żłobek jest w Tuchowie i Siedliskach koło Bobowej. Na pewno by się utrzymał w naszej Gminie taki żłobek.
- Rozwinięcia handlu, bezpieczeństwa dla mieszkańców, lepszej komunikacji gminnej dla mieszkańców, lepszych dróg.
- Stworzenia miejsc pracy, obniżenia opłat za wodę, stworzenia miejsc rozrywki i sportu (basen, lodowisko).
- 1. Większego wsparcia dla nowych przedsiębiorców. 2. Dopuszczenia do rynku innych przedsiębiorców spoza Ciężkowic. 3. Więcej wniosków o dofinansowania dla gminy Ciężkowice – powinna być osoba, która się tylko tym zajmuje i wyszukuje atrakcyjne dla nas wnioski o dofinansowanie. 4. Więcej atrakcji i zajęć dla dzieci i młodzieży z naszej gminy i miasta.
- Przede wszystkim brakuje dobrego pomysłu na sklepy odzieżowe i wielobranżowe. Do tego nie ma żadnego miejsca, które można nazwać kawiarnią. Wszystkie punkty gastronomiczne szybko upadają albo mają typową ofertę weselną. Rynek i przestrzeń wokół Rynku nie prezentują się zbyt dobrze. Drogi są totalnie zaniedbane.
- Zdrowego myślenia.
- Umożliwienia prywatnym inwestorom rozwijania swoich zakładów; nieblokowania nowych inwestycji; zadbania o wizerunek rynku; pozyskania inwestorów do stworzenia bazy hotelowej i rozrywkowej.

- Nowego boiska do piłki nożnej.
- Stacji paliw z prawdziwego zdarzenia.
- Zakładów pracy.
- Miejsc pracy.
- Lepszych relacji radnych i sołtysów (niektórych) z mieszkańcami (szczególnie dotyczy to Bogoniowic).
- Współpracy z mieszkańcami.
- Oferta na lato jest bardzo bogata, ale co zimą, może jakiś wyciąg na terenie Gminy, bo ten w Jastrzębi praktycznie nie funkcjonuje, jest stary zaniedbany i mały.
- 1. Infrastruktury pod przewidzianą liczbę turystów. 2. Bazy kulturalno-oświatowej. 3. Strefy ekonomicznej. 4. Żłobka.
- Długofalowego pomysłu na rozwój Gminy.
- Otwartego basenu lub kąpieliska. Ograniczenia barier rozwoju. Nowego plan zagospodarowania. Lepszej obsługi petentów. Rozwoju handlu.
- Dobrego zarządzania gminą, większych środków finansowych.
- Traktowania ludzi ze względu na posiadane wykształcenie, a nie znajomości.
- Większej liczby firm.
- Dobrego zarządzania.
- Zagospodarowania rzeki Białej.
- Miejsc pracy.
- Ogarniętych ludzi.
- Wzajemnego zrozumienia.
- Zgody wśród mieszkańców gminy.
- Współpracy mieszkańców i Urzędu Gminy bez podziału na partie polityczne.
- Więcej miejsc pracy dla młodzieży. Publicznych żłobków.
- Pozyskania inwestorów; firm, które mogłyby dać ludziom pracę.
- Przemyślanego planu z myślą o lepszym jutrze.
- Zatrudnienia dla lokalnej ludności.
- Nie turystyki, ale wytwarzania zdrowej żywności w obecnych czasach.
- Czegoś co spowodowałoby, że ludzie przyjadą tu nie tylko w lecie.
- Nowych miejsca pracy. Bezpieczeństwa domostw (ochrona przeciwpowodziowa). Mniejszych kosztów wywozu śmieci i niższych podatków.
- Rozbudowy dróg w sposób umożliwiający bezpieczne poruszanie się w obydwu kierunkach pomiędzy miejscowościami gminy.
- Odbudowania komunikacji na linii urząd – mieszkańcy. Zaproszenia mieszkańców do udziału w kreowaniu rozwoju organizacyjnego-gospodarczego gminy. Na ten moment o rozwoju gminy decydują ludzie spoza jej terenu, co osobiście uważam za największą porażkę nowego Burmistrza i olbrzymie zagrożenie dla samej gminy.
- Obecnie bardzo przydałby się mieszkańcom rozwój części handlowej przez zwiększenie liczby sklepów, jak i ich różnorodności. Na wielu odcinkach dróg brakuje także chodników, tam, gdzie są one bardzo potrzebne z uwagi na spory ruch samochodowy (m.in. odcinek Kąsna – Jastrzębia). Bardzo dobrym pomysłem byłoby także rozwinięcie infrastruktury przeznaczonej dla rowerzystów (ścieżki rowerowe).
- Myślenia i odpowiedzialności.
- Dobrego zarządzania gminą.

- Rozwoju bazy noclegowo-wypoczynkowej dla turystów.
- Gospodarzy z wizją przyszłości dla młodych.
- Wszyscy widzimy, że gmina ogromnie dużo inwestuje w turystykę, ok. Ale jaki z tego pożytek będą mieć sami mieszkańcy? Dobrze, kilkanaście osób znajdzie zatrudnienie, ale tylko sezonowe przy obsłudze ruchu turystycznego, ale zapłacimy za to zadłużeniem gminy, a więc z czasem wyższymi podatkami i opłatami lokalnymi. Obecnie już mamy problemy z czystością na rynku w sezonie turystycznym, miasto robi się też miejscami w ogóle ciężkie do przejechania, co znacznie utrudnia funkcjonowanie.
- Gospodarza.
- Sklepu wielkopowierzchniowego.
- Zwiększenia zaplecza logistycznego dla obsługi turystów, stworzenie nowych miejsc pracy w rejonie. Zwiększenie parkingu przy Skamieniałym Mieście.
- Przewyciężenie partyjnego zacofania w głowach samorządowców.
- Kasy i niskich podatków
- Pracy i policji.
- Refleksji...
- Większej liczby miejsc pracy. Zwiększenia dofinansowania wsi.
- Inwestorów spoza gminy.
- Mądrości i pracowitości oraz odpowiedzialności osób decyzyjnych we wszystkich sektorach.
- Zatrudnienie urzędników, którzy potrafiliby pozyskiwać z zewnątrz więcej środków na inwestycje. Zadbana o dobro wszystkich mieszkańców, a nie wąskiej grupy. Stwarzania możliwości rozwoju biznesu dla wszystkich, a nie tylko wąskiej grupy.
- Więcej imprez integracyjnych, w których mogłaby angażować się społeczność gminy.
- Otwartości. Kierowania programów pomocowych, konsultacyjnych, szkoleń i warsztatów dla osób, którym trudniej jest na tym terenie zdobyć odpowiednie wykształcenie oraz doświadczenie. Promocji. Od kilku dobrych lat w Gminie prawie nic się nie dzieje – częściowo przez pandemię, co jest zrozumiałe, jednak częściowo wydaje się, że nie ma także takiej inicjatywy. Powinniśmy honorować należycie obecny kapitał, motywując tym samym miejscowych do tworzenia nowych zasobów i nowych miejsc pracy.
- Zabezpieczenia obszarów zielonych i krajobrazu przed zbyt agresywną zabudową. Wprowadzenia ustawy krajobrazowej, tak aby uniknąć bałaganu z szyldami, reklamami, billboardami, a także wprowadzenia uchwały o zagospodarowaniu przestrzennym, by uniknąć budowy szpecących budynków jak hotel Gołębiowski czy inne makabryły, z których śmieje się cała Polska. Niezbędne jest polepszenie jakości powietrza. Należy wyznaczyć zasady porządku przestrzennego dla składów budowlanych. Bazy noclegowej.
- Zakładów pracy.
- Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego!!!
- Zmiana toku myślenia rządzących na niestety nieubłagalny ciągły postęp. To nie są czasy „Pogórzanki”, festynów czy innych reliktyw, teraz modernistyczna turystyka i bazy noclegowe oraz koszty wpływające do gminy z turystów, są dla takich miejscowości zbawienne. To łańcuch przyczynowo-skutkowy. Turysta przyjeżdża z zamiarem wydania pieniędzy, mieszkańcy gminy może je zarobić i podnieść własny budżet, jak również gminy. Jeśli turysta ma gdzie wydać, to wyda, jeśli nie, to pojedzie i żadnej kasy nie zostawi.
- Przyjaznej atmosfery dla rozwoju przedsiębiorców. Negatywny przykład – punkty gastronomiczne na „Skamieniałym Mieście”. Basenu lub otwartego kąpieliska. Strefy aktywności gospodarczej.

- Uregulowania dróg stanu prawnego gminnych, tak, aby młode małżeństwa mogły bez przeszkód budować domy i osiedlać się w naszej gminie. Jest to w tej chwili najważniejsza kwestia do rozwiązania.
- Zatrudnienia w UG kompetentnych urzędników. Likwidacji układów i rządów wybranych. Powstanie możliwości rozwoju handlu i usług przez dopuszczenie konkurencji. Rozwiązanie problemu drogiej wody i ścieków. Poprawy bazy sportowo-rekreacyjnej. Powstania ścieżek rowerowych.
- Mądrych ludzi.

9. Prawo nakłada na Gminę obowiązek równoczesnej realizacji wielu zadań. Nie można z żadnego zrezygnować, ale przy planowaniu budżetu musimy podejmować decyzje, które z nich traktować jako najważniejsze. Które dziedziny powinny być szczególnie wspierane? Można była zaznaczyć maksymalnie trzy obszary tematyczne.

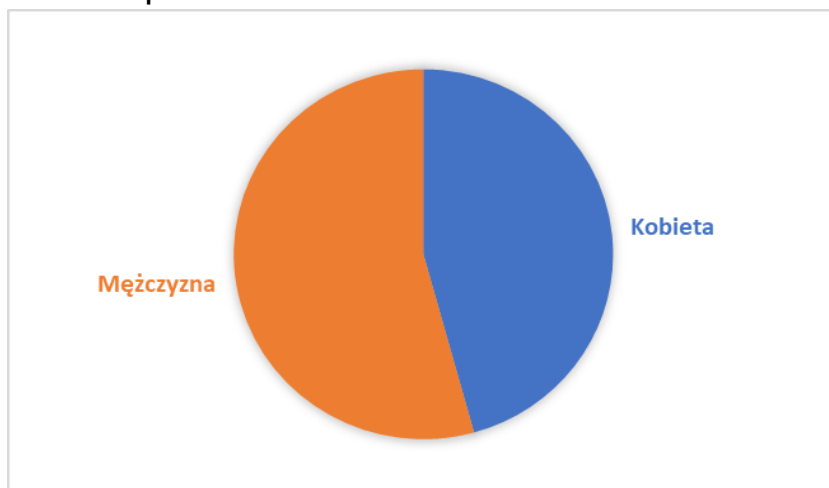
10. Jeśli chce Pan/Pani zgłosić swoje uwagi, pomysły dotyczące rozwoju Gminy Ciężkowice proszę je zapisać tutaj.

- Konsekwentnie należy dążyć do utworzenia uzdrowiska.

- Moje uwagi w chwili obecnej niewiele wniosą. Może kiedyś :)
- Brak rozwoju kanalizacji i wodociągów, brak działań na rzecz klimatu.
- Podwyższenie czynszów dla obiektów gminnych, które są wynajmowane – dodatkowe pieniądze, odpłatne parkowanie na płycie rynku ze zniżką dla mieszkańców – dodatkowy wpływ do kasy gminy.
- Moim zdaniem za bardzo skupiono się na tym, aby powstało miasto uzdrowiskowe i zapomniano o mieszkańcach, którzy nie mają gdzie kupić potrzebnych rzeczy i dlatego w większości wyjeżdżają poza granicę Ciężkowic. Może warto zainwestować w sklepy odzieżowe, pasmanterie, sklepy obuwnicze. Wydaje się to mało ważne, ale mogłoby przynieść zyski.
- Wjeżdżając z rynku na ulic św. Floriana i dalej do Łuczkiewiczów nie widać pojazdów z ul. Grunwaldzkiej – należy tam zainstalować lustro.
- Brak parkingów, chodników, ścieżek rowerowych. Obcy ludzie przyjeżdżają – nie ma gdzie zaparkować to jedzie dalej, tam gdzie może swobodnie zostawić pojazd, może bez wielkiej obawy puścić dzieci by mogły się bawić, jest infrastruktura drogowa dobra, są bary, restauracje. W moim głębokim przekonaniu, jeśli zadbamy o parkingi, dobrą reklamę gminy, dobre i niewygórowane ceny za jedzenie, jesteśmy w stanie zatrzymać znacznie więcej przejeżdżających turystów.
- 1. Inwestycja w infrastrukturę pod turystów i mieszkańców. 2. Nacisk na GCPIK, aby w końcu zaczął coś robić. 3. Utworzenie strefy ekonomicznej. 4. Budowa żłobka. 5. Poprawienie estetyki gminy poprzez wygonienie wszelkich handlarzy z rynku i podcieni.
- Proponuję organizować otwarte spotkania z lokalną społecznością.
- Uwagi już zgłaszane były wiele razy – problem w tym, że nie władza nie bierze ich pod uwagę...
- Na razie nie.
- Dodatkowe zajęcia dla dzieci i młodzieży, terapia zajęciowa dla osób z dysfunkcjami, baza noclegowa dla turystów, by dłużej ich zatrzymać, stacja paliw.
- Promocja, promocja i jeszcze raz promocja gminy, zabytków, ludzi, kultury na wszystkich możliwych płaszczyznach. To jest najważniejsze!
- Inwestowanie w turystykę.
- Pozyskanie inwestorów. Budowa miejsc noclegowych.
- Ścieżki rowerowe. Zadbać o infrastrukturę rzeczną (wały powodziowe, ćwiczenia powodziowe).
- Zachęcić mieszkańców do współpracy.
- Stworzenie miejsc pracy i żłobka dla dzieci.
- Żeby gmina się rozwijała potrzebuje przedsiębiorców, sama turystyka to za mało.
- Proponują mieszkańcom możliwości integracji i spotkań w mniejszym i większym gronie nie raz na sezon i to po najmniejszej linii oporu i jeszcze byle jak.
- Gmina jest zbyt mała, żeby się tak zadłużać.
- Ochrona przeciwpowodziowa, naprawa palisady, karczowanie okolicznej wikliny przynajmniej jeden raz do roku. Przeniesienie Kombudu i zrobienie swobodnego przepływu dla wody powodziowej. Rozwój turystyki całorocznej, ściąganie klientów do Parku Zdrojowego na cały rok, a nie tylko w sezonie na kilka godzin. Zagospodarowanie Pawilonu z rynku na ośrodki użyteczności publicznej np. żłobek, ośrodek rehabilitacji, ośrodek zajęć pozalekcyjnych. Zagospodarowanie dawnej Pogórzanki np. na Kombud.
- Rozbudowa istniejącej infrastruktury drogowej i budowa nowej. Specjalistyczna opieka zdrowotna. Wsparcie dla rolnictwa, zwłaszcza dla małych gospodarstw rodzinnych.
- Usunięcie parkingu oraz przeniesienie targu (ogromny syf i strasznie to wygląda) z terenu płyty rynku w Ciężkowicach. Oddanie Parku Zdrojowego pod odpowiedni zarząd, odpowiadający charakterowi tego miejsca, co pozwoli przyciągnąć środki zewnętrzne oraz odpowiednio wypromować to miejsce.
- Nie mogłem zagłosować, ale mój kandydat wygrał! Więc będzie coraz lepiej. Pozdrawiam myślących.

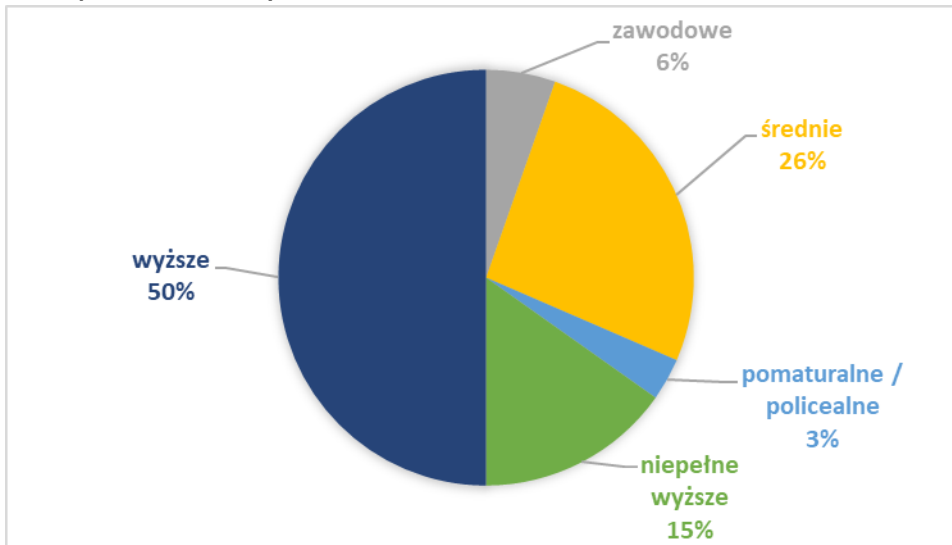
- Biorąc pod uwagę, rozwój bazy szkolnictwa, czas utworzyć ośrodek sportowo-rekreacyjny z pełnowymiarowym boiskiem piłkarskim oraz bieżnią lekkoatletyczną – obiecany przez kolejnych kandydatów na Burmistrza, a po wyborze, zapomniany.
- W porównaniu z innymi miejscowościami, np. Tuchowem, mamy bardzo, bardzo skromną ofertę kulturalno-oświatową. Proszę zobaczyć na Dom Kultury w Tuchowie i jego ofertę i porównać z naszym. Rozumiem, że Tuchów jest większy, proszę więc nawet tamtą ofertę podzielić przez 3.
- Budowa szlaku rowerowego.
- Zwiększenie zaplecza „Skamieniałego Miasta”, moi znajomi spoza Ciężkowic mówili o problemach z zaparkowaniem samochodu na dolnym parkingu w weekendy.
- Gmina rozwija się wtedy, gdy jest wysoki poziom zadowolenia mieszkańców i osób przyjezdnych. Głęboko tkwiące wśród samorządowców wzorce z czasów słusznie minionych, nie pozwalają na szacunek, bo nie rozumieją oni problemów i potrzeb mieszkańców, a to odzwierciedla się m.in. w bardzo niskiej frekwencji wyborczej i pogłębiającym się niezadowoleniu mieszkańców.
- Ustawienie płatnej toalety na Rynku oraz zmuszenie taksówkarzy do świadczenia usług w godzinach popołudniowych i wieczornych.
- Po co?
- W dobrej intencji sugeruję, aby wnikliwie przyrzeć się i wyciągnąć odpowiednie wnioski w jakim kierunku poszły gminy: Bobowa, Gromnik, Zakliczyn, Grybów.
- Przy przeprowadzaniu takich ankiet w przyszłości proszę zwiększyć limit znaków. W dwóch zdaniach nie da się przedstawić problemów i sposobów na ich rozwiązanie dla całej Gminy.
- Konieczne jest wprowadzenie uchwały krajobrazowej dla uporządkowania bałaganu z banerami, reklamami i szyldami nie tylko w Ciężkowicach, ale w całej gminie i zwłaszcza na składach budowlanych oklejonych z każdej strony płachtami reklamowymi. Warto pomyśleć o dzierżawie nieużytków rolnych w dolinie rzeki Białej dla wytyczenia ścieżek dla rowerów krossowych. To nie będzie kosztowało dużo, a może przyciągnąć nowych turystów.
- Szybsze odpowiedzi z Urzędu Gminy, nie po roku i dłużej.
- Podstawą rozwoju jest uchwalenie w końcu Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego, bez tego uzdrowiska nikt nie wybuduje.
- Niestety, miejsca w tym okienku braknie, jest mnóstwo ludzi, którzy mają pomysły i widać to i słysząc i można się do nich odzywać
- Regulacja prawna dróg gminnych do szerokości odpowiadającej wymogom budowlanym. Zwiększenie terenów budowlanych. Zapewnienie pomocy młodym małżeństwom poprzez budowę żłobków, przedszkoli.

11. Płeć respondentów

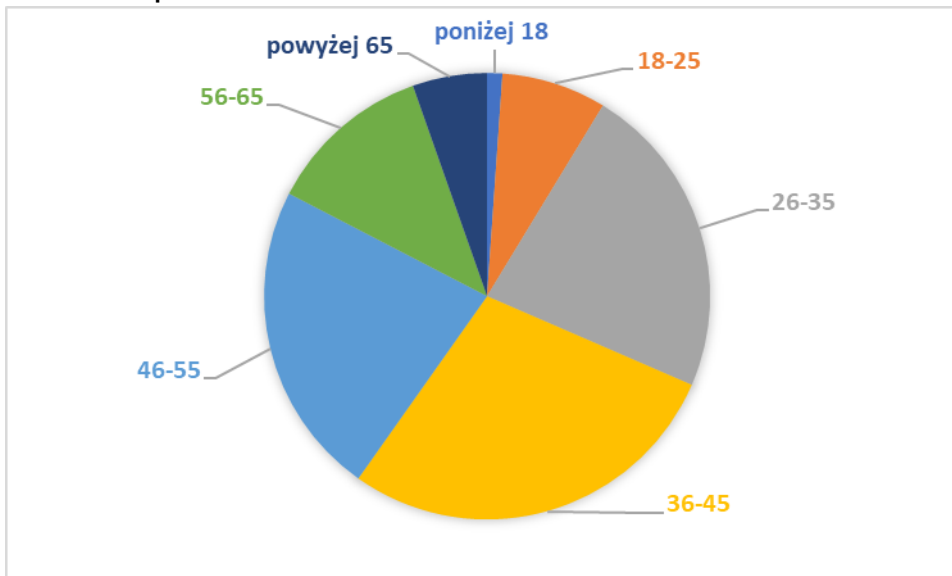

12. Wykształcenie respondentów

13. Wiek respondentów

5.4. Badanie ankietowe nr 4.

Ciężkowice jako miejsce do życia z perspektywy ludzi młodych

Badanie prowadzone w dniach od 22.03.2022 do 11.04.2022 roku, skierowane było do dwóch grup uczniów ciężkowickich szkół:

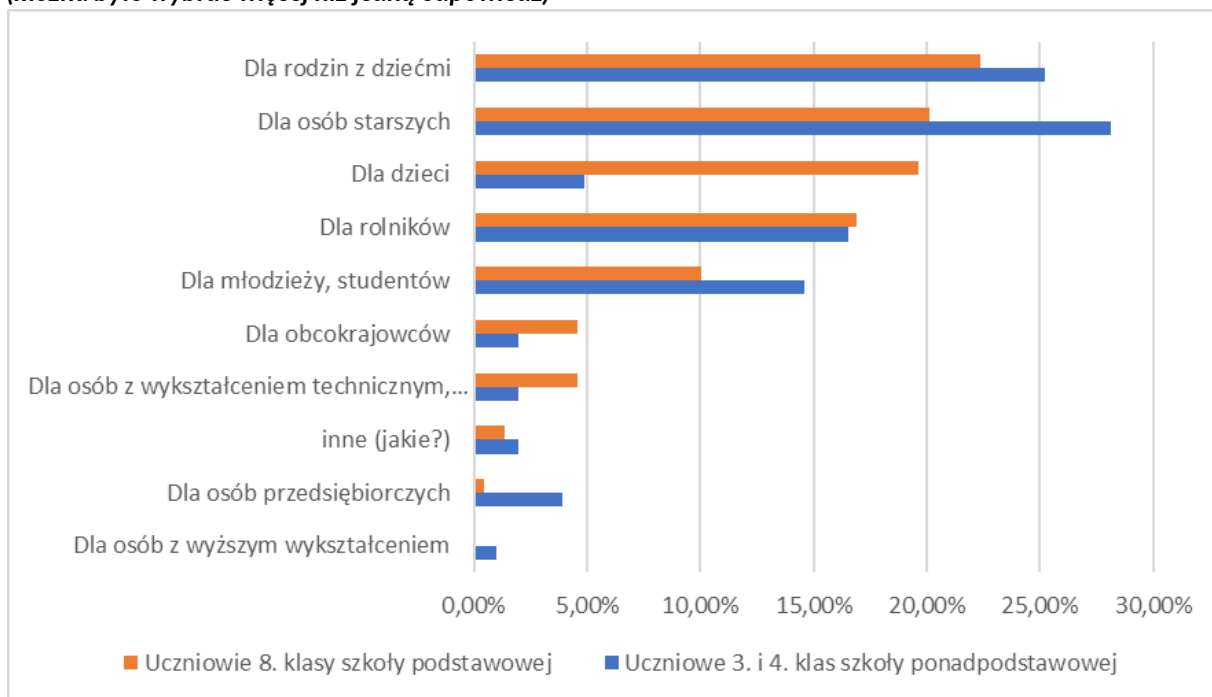
- uczniów ósmych klas szkół podstawowych ze szkół dla których organem prowadzącym jest Gmina Ciężkowice – w badaniu udział wzięło i ankiety wypełniało 152 uczniów;
- uczniów trzecich i czwartych klas szkół średnich z obszaru gminy Ciężkowice (w praktyce badanie przeprowadzono wyłącznie w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Ignacego Jana Paderewskiego w Ciężkowicach) – w badaniu udział wzięło i ankiety wypełniało 108 uczniów.

Zdecydowana większość pytań zadawana obu grupom wiekowym była identyczna z wyjątkiem pytań 6, 7 oraz 11.

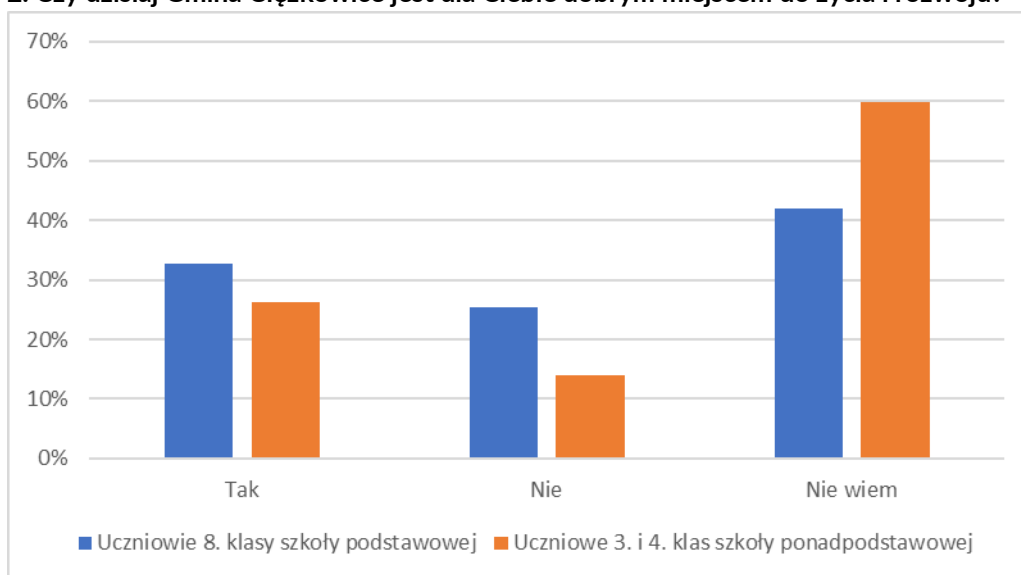
Wyniki części z pytań, które miały tę samą treść, zestawiono na jednym wykresie, po to by móc śledzić różnice w podejściu do analizowanych kwestii w zależności od wieku uczestników.

Odpowiedzi na pytania otwarte zamieszczono w takiej formie (stylistycznej i treściowej) jak zapisano je w wypełnianych ankietach, usunięto jednocześnie wypowiedzi niecenzuralne oraz dotyczące personaliów.

**1. Dla kogo Gmina Ciężkowice jest dobrym miejscem do życia i rozwoju?
(można było wybrać więcej niż jedną odpowiedź)**

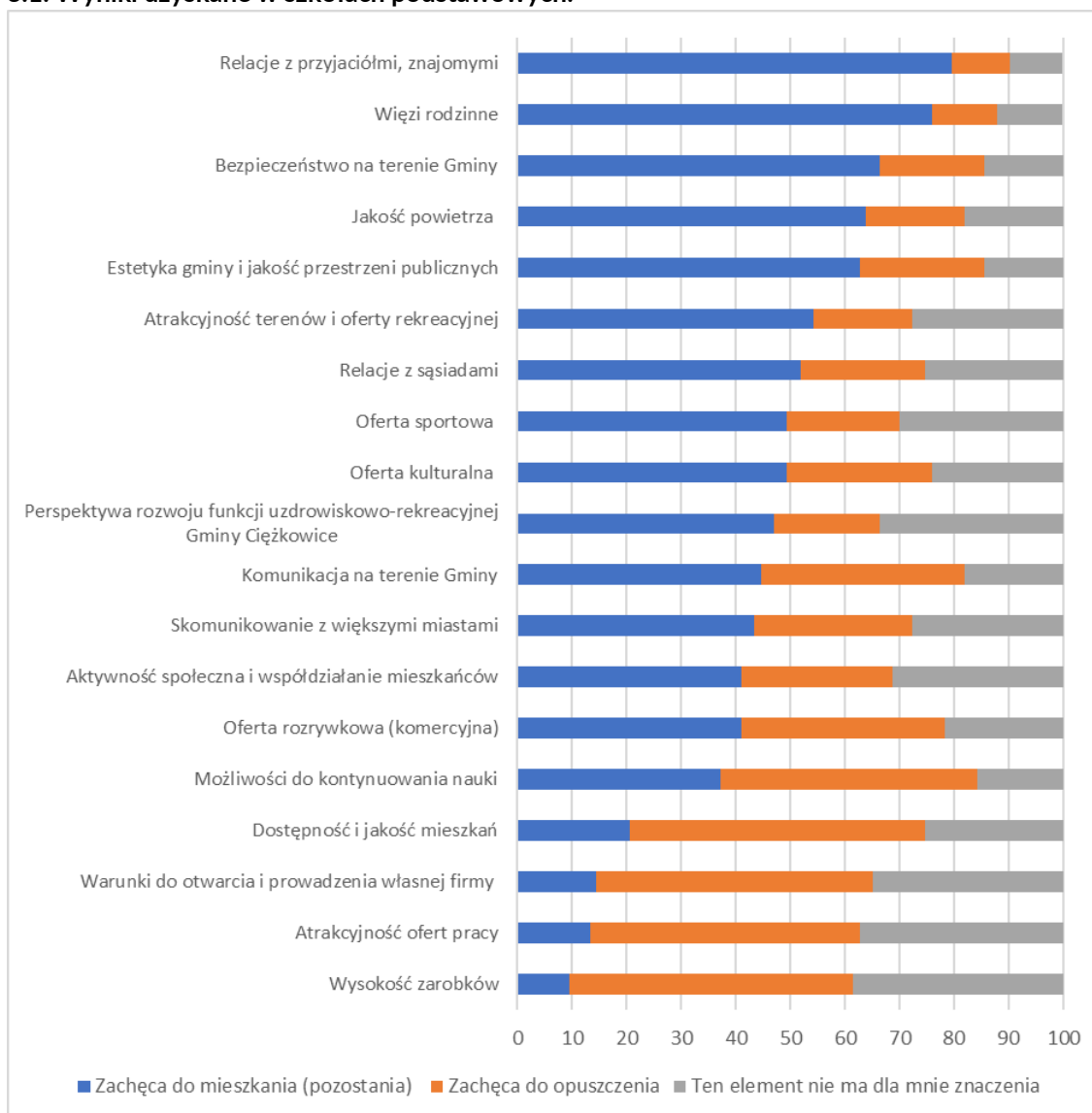

2. Czy dzisiaj Gmina Ciężkowice jest dla Ciebie dobrym miejscem do życia i rozwoju?

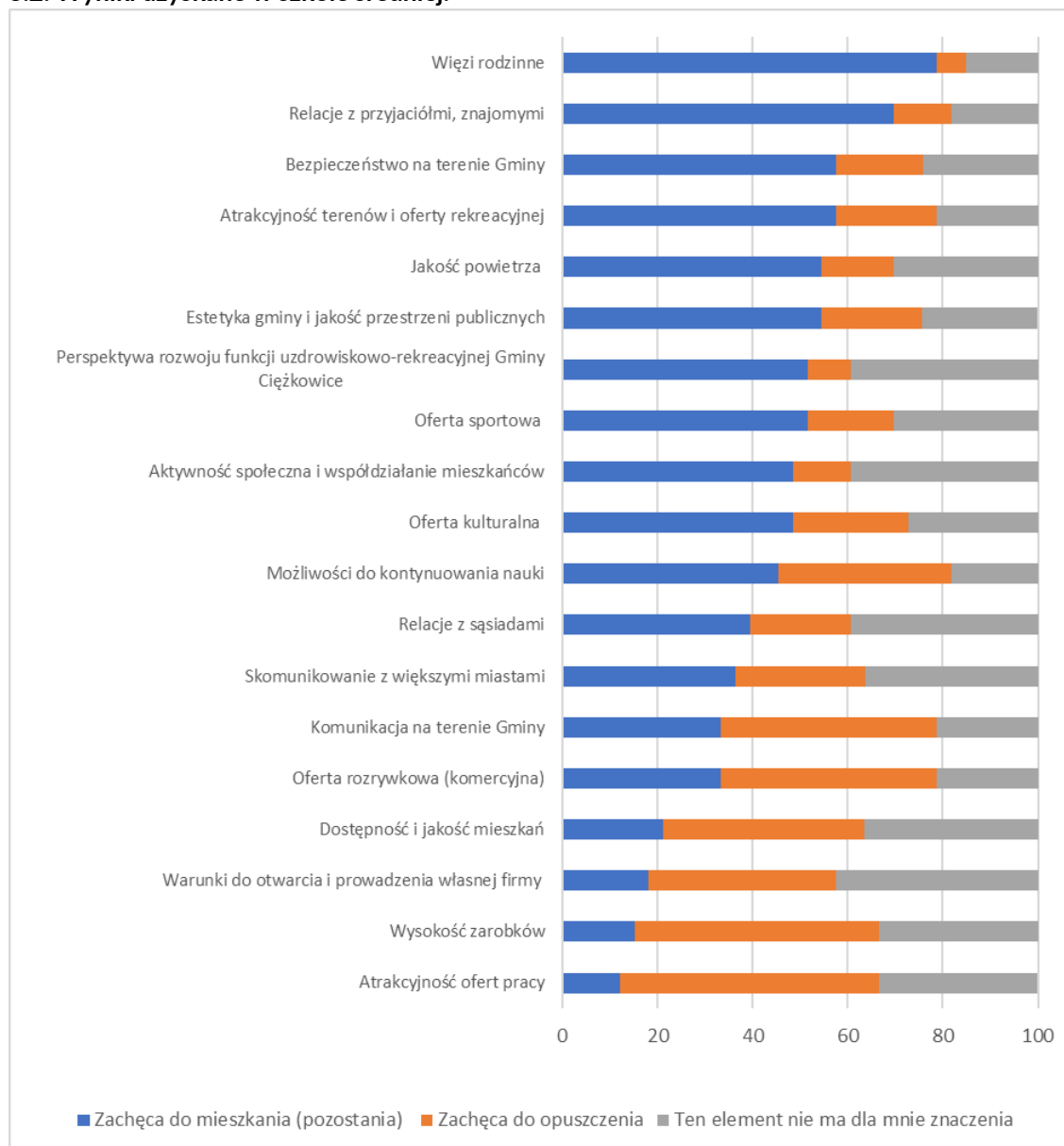

3. Co zachęca Cię do pozostania w Gminie Ciężkowice lub jej opuszczenia?

3.1. Wyniki uzyskane w szkołach podstawowych:

3.2. Wyniki uzyskane w szkole średniej:

4. Gdyby mogło się spełnić jedno Twoje życzenie i marzenie dotyczące Gminy Ciężkowice – jak by ono brzmiało? (pytanie otwarte)

4.1. Wyniki uzyskane w szkołach podstawowych:

- Budowa obiektu, gdzie młodzież może spędzać czas
- Budowa obiektu, gdzie młodzież mogłaby spędzać czas
- Mogłoby być więcej obiektów, w których młodzież mogła spędzać czas
- Więcej obiektów do spędzania czasu przez młodzież, sklepy z galeriami handlowymi
- Park rozrywki na wakacje
- Więcej obiektów do spędzania czasu dla młodzieży
- Pies
- Nie tworzyć tej gminy
- Park rozrywki
- Galeria
- Nie mam marzeń, wszystko jest dobre

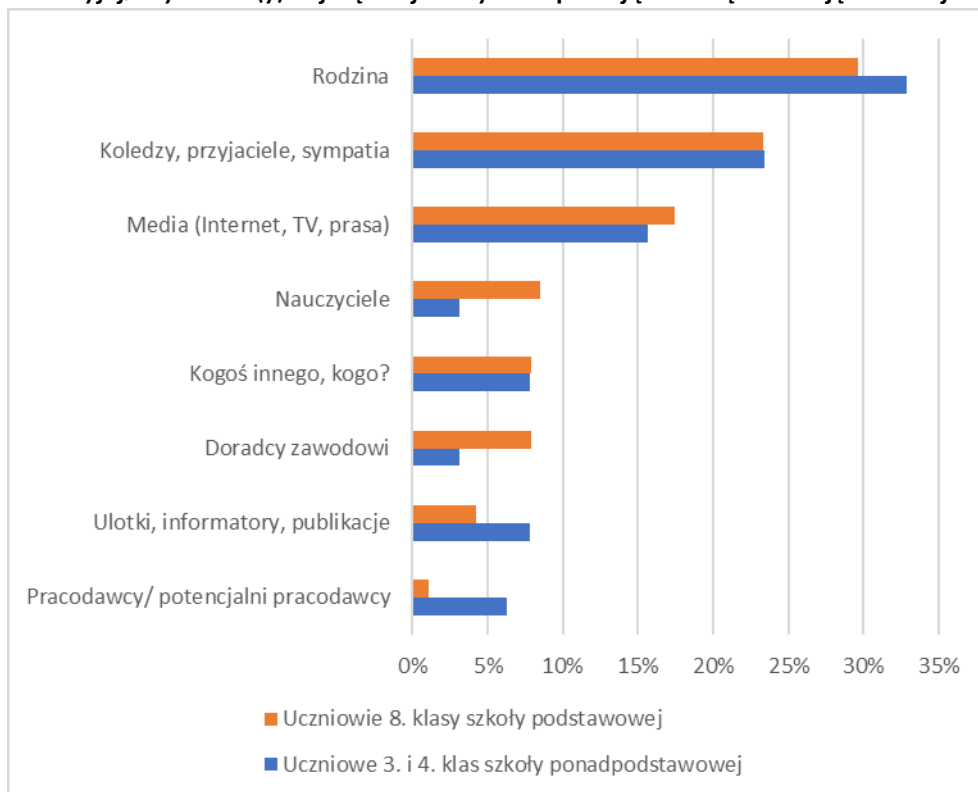
- Żeby wybudowano wiele miejsc rozrywkowych oraz sklepy
- Wspieranie i tworzenie projektów w szkole mających na celu uświadomić młodzież na tematy tolerancji wobec mniejszości etnicznych czy innych orientacji seksualnych
- Więcej ofert szkół ponadpodstawowych i pracy
- Galeria
- Galeria handlowa
- Żeby była lepiej rozwinięta pod względem sklepów. I więcej atrakcji dla dzieci
- Więcej miejsc rozrywki dla dzieci i dorosłych
- Żeby były lepsze licea
- Galeria handlowa, kino, basen, rolerkoster, wyciąg krzesetkowy
- Kino
- Żeby coś w końcu wybudowali, a nie tylko Gromnik króluje sklepami
- Wybudowanie galerii handlowej
- Park trampolin
- Jednym z moich marzeń dotyczących Gminy Ciężkowice jest taki park, który funkcjonowałby tylko nocą, czyli jakieś takie podświetlane fontanny, latarnie takie piękne i w ogóle dużo takich fajnych światełek
- Szkoła średnia na wysokim poziomie
- Wybudowanie McDonalds
- Żabka, żeby był sklep w Gminie Ciężkowice
- Budowa Żabki w Ciężkowicach niedaleko rynku
- Zbudowanie McDonald
- Wybudowanie miejsca dla psów
- Więcej miejsc pracy i więcej restauracji
- Wybuduj McDonald bardzo proszę panie Kuropatwa
- Do życzeń to jest lepsza obsługa i więcej lekarzy w ośrodku zdrowia. Do marzeń to więcej atrakcji
- McDonald
- Oświetlenie bocznych dróg
- Lepsza szkoła w Jastrzębi nr 2
- Więcej komunikacji miejskiej
- Aby w mojej szkole było drugie boisko
- Opuścić gminę
- Basen
- Wyremontowanie Szkoły Podstawowej w Jastrzębi Górnej
- Najbardziej chciałabym, aby w naszej gminie powstało kino
- Ścieżki rowerowe
- Zbudowanie McDonalda
- Dajcie mi stąd uciec
- Telefony w szkole w Pławnej
- McDonald
- Za to, że chodzę do szkoły to codziennie dawać mi 400 zł
- Baseny
- McDonald

- Wybudowanie ścieżki rowerowej pomiędzy Pławną, a Ciężkowicami oraz McDonalda
- McDonald i mat-fiz
- McDonald
- Nie mam marzeń dotyczących Gminy Ciężkowice, dziękuję pozdrawiam
- McDonald, basen
- Większe docenianie OSP Ciężkowice
- Robi wrażenie
- Sklep Biedronka
- Dostać się do wyższej szkoły
- Ukończyć egzamin ósmoklasisty i dostać się do wyższej szkoły
- Wyremontowanie budynków przy rynku
- Odświeżenie budynków przy rynku
- Usunięcie matematyki rozszerzonej z matury w technikum
- Mniej lekcji
- Galeria handlowa
- Większa dostępność do sklepów, restauracji
- Kupienie sprzętu sportowego np. piłki do szkoły podstawowej nr 2 w Jastrzębi
- Wybudowanie kina

4.2. Wyniki uzyskane w szkole średniej:

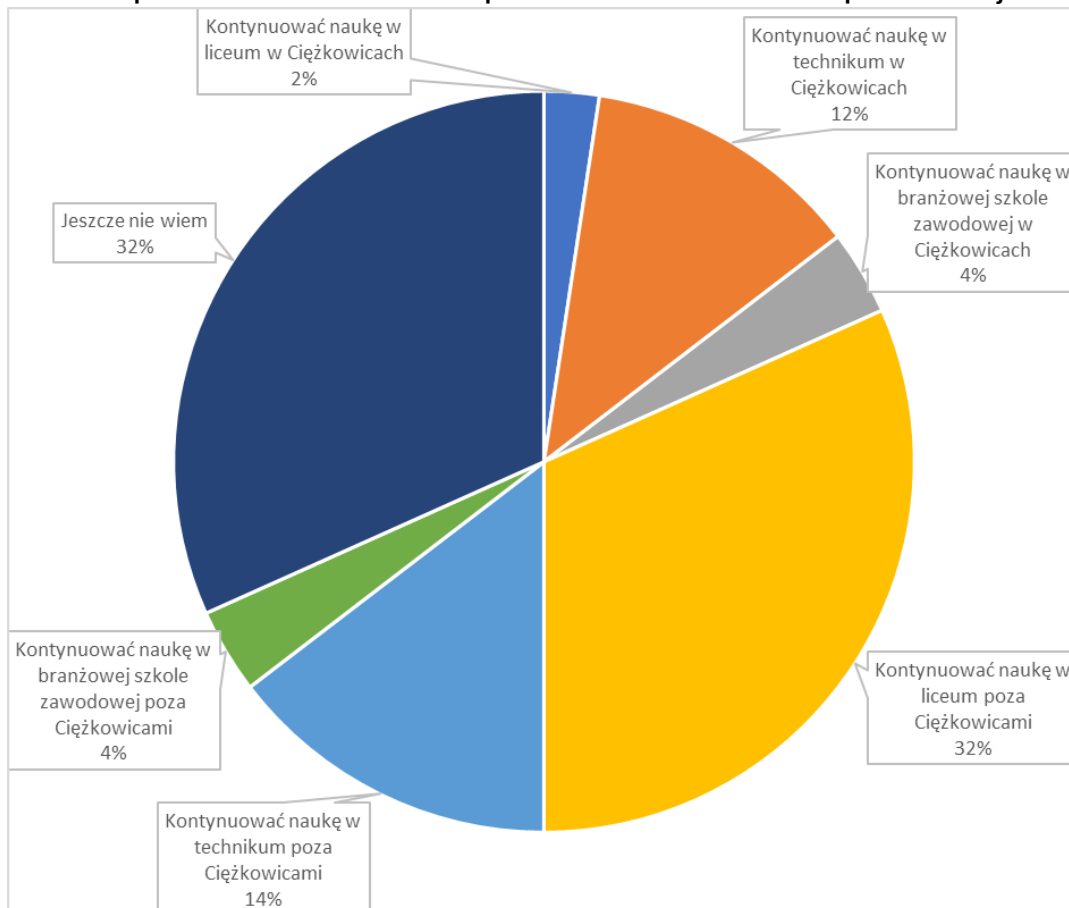
- Wybudowanie kina, basenu, biedronki, żabki, ogólnie większa ilość sklepów, ścieżki rowerowe, rozbudowanie placów zabaw, więcej restauracji
- Nie mam
- Powstanie wiele innych atrakcji jak np. kino, basen oraz lepsza komunikacja miejska, bo kiepsko z dojazdem do mniejszych miejscowości
- Życie na poziomie
- Ścieżki rowerowe
- Więcej atrakcji na rynku
- Więcej atrakcji, typu festyny
- Więcej atrakcji!!!
- Rozwój miasta (nowe sklepy, budynki mieszkalne)
- Więcej godziwych miejsc pracy
- Postawienie ładnego hotelu koło Parku Zdrojowego
- Otwarcie miejsc, do których młodzi ludzie mogliby uczęszczać np. kino
- Żeby było bardziej rozwiniętym i nowocześniejszym miastem
- Dobra, na poziomie, kawiarnia
- Wybudowanie basenu lub skate parku
- Więcej miejsc spotkań dla osób młodych oraz miejsc zabaw dla dzieci
- Inwestowanie gminy nie tylko dla celów rekreacyjnych i naukowych (muzea)
- Zrobić basen kryty
- Więcej miejsc pracy i możliwości rozwoju
- Rozwój

5. Z czyjej/czyich rad(y) najczęściej korzystasz planując dalszą edukację i rozwój zawodowy?

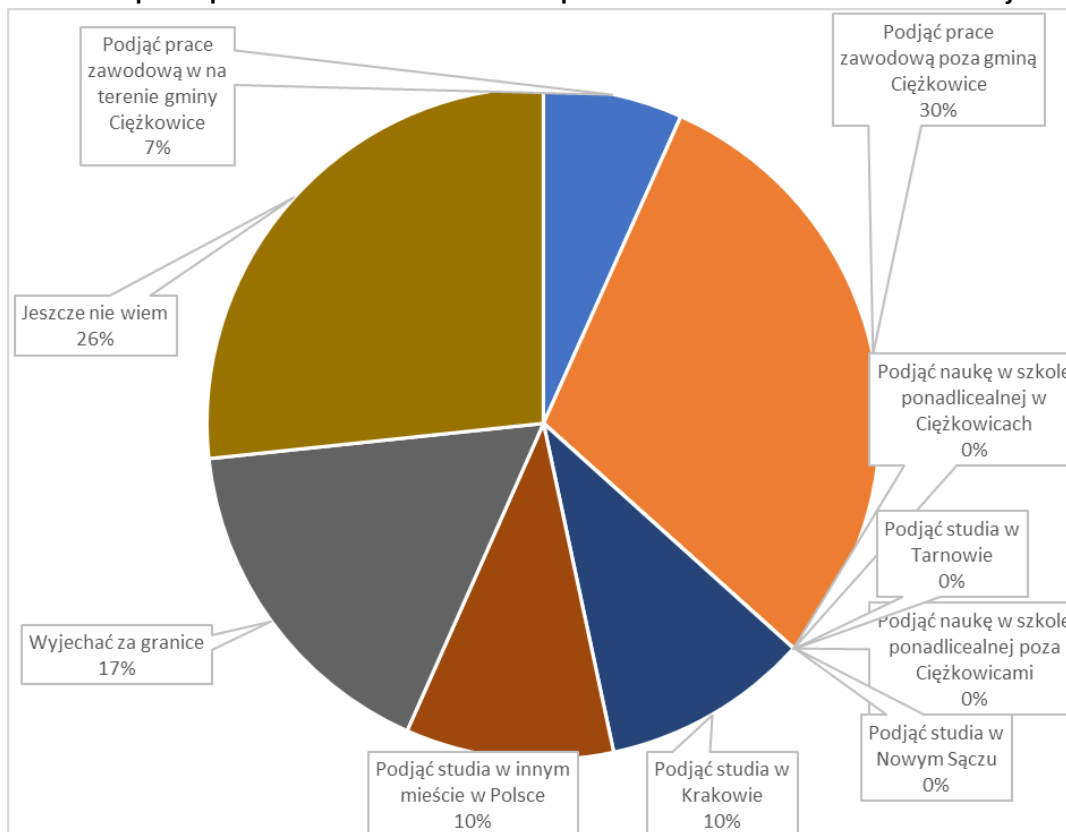

6. Dalsze plany edukacyjne/życiowe

6a. Szkoła podstawowa – co zamierzasz po ukończeniu nauki w szkole podstawowej?

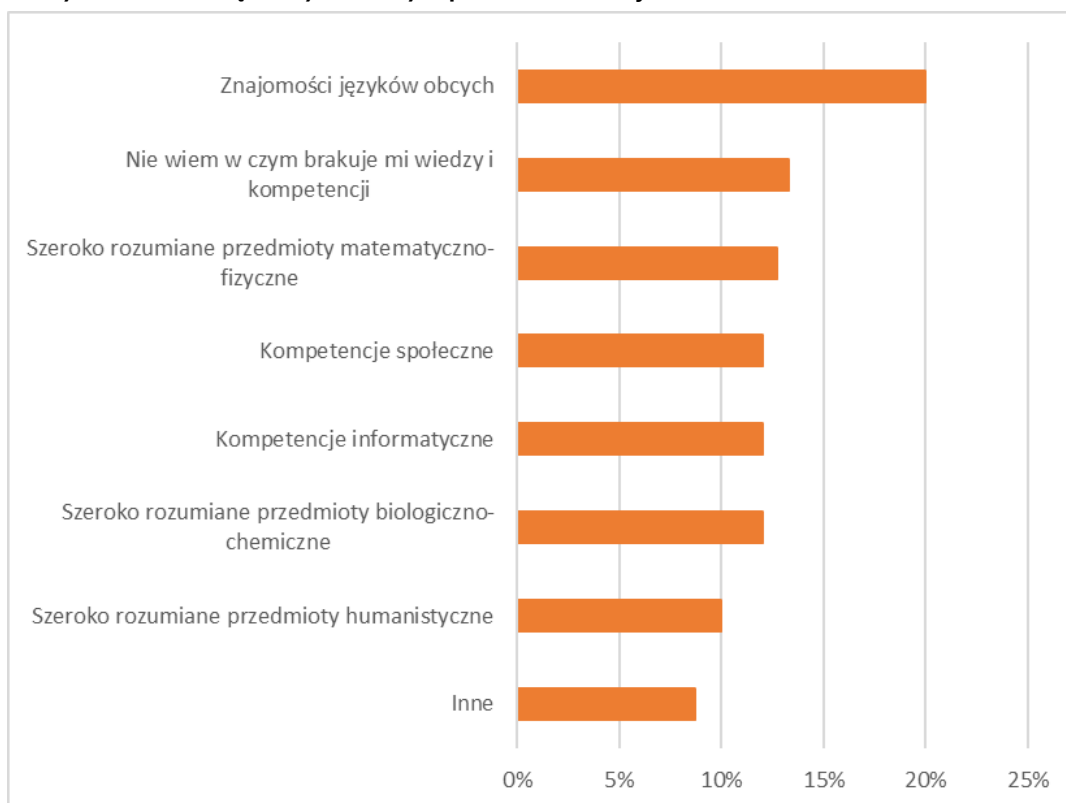

6b. Szkoła ponadpodstawowa – co zamierzasz po ukończeniu nauki w szkole średniej?

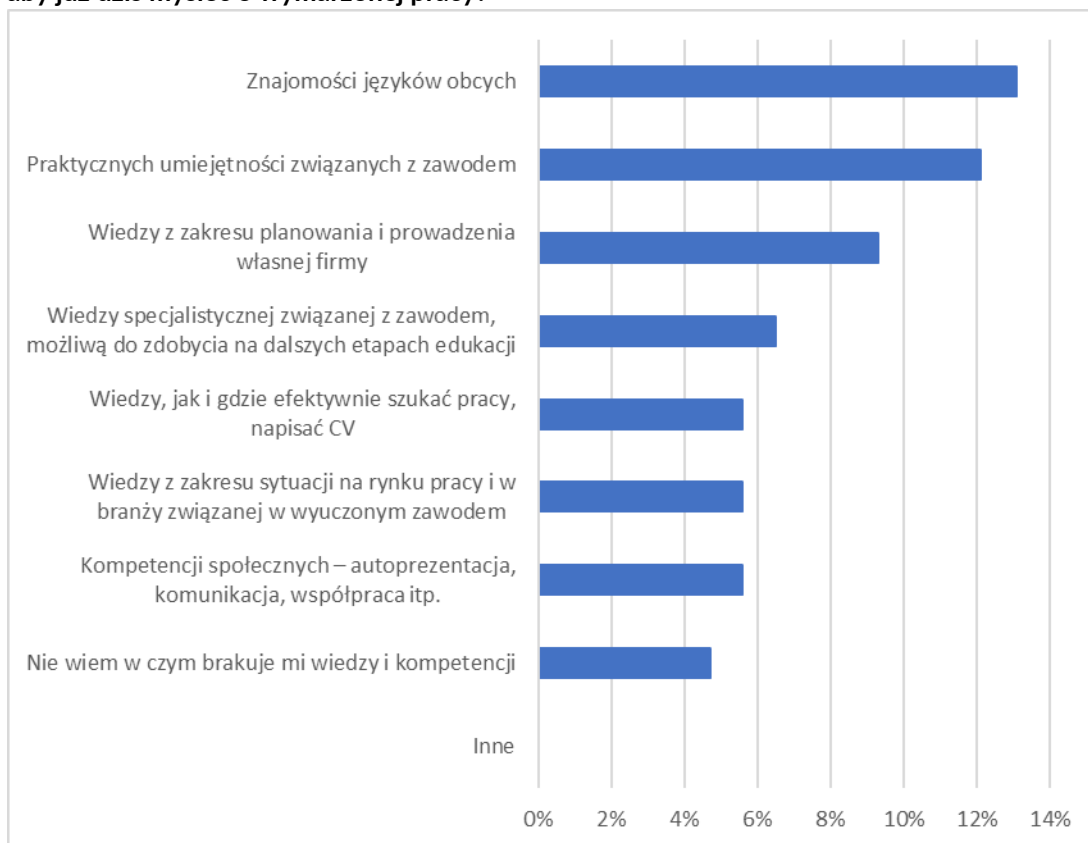
7. Dodatkowe potrzeby edukacyjne

7a. Szkoła podstawowa – w czym potrzebujesz uzupełnić lub pogłębić wiedzę/kompetencje, aby kontynuować naukę w wymarzonym przez siebie miejscu?

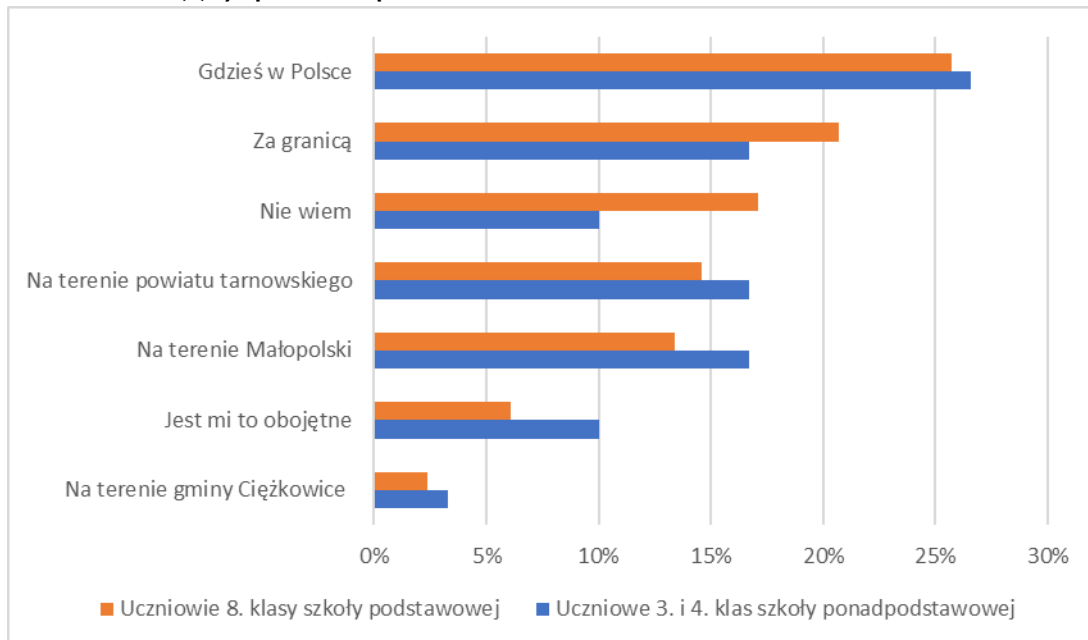

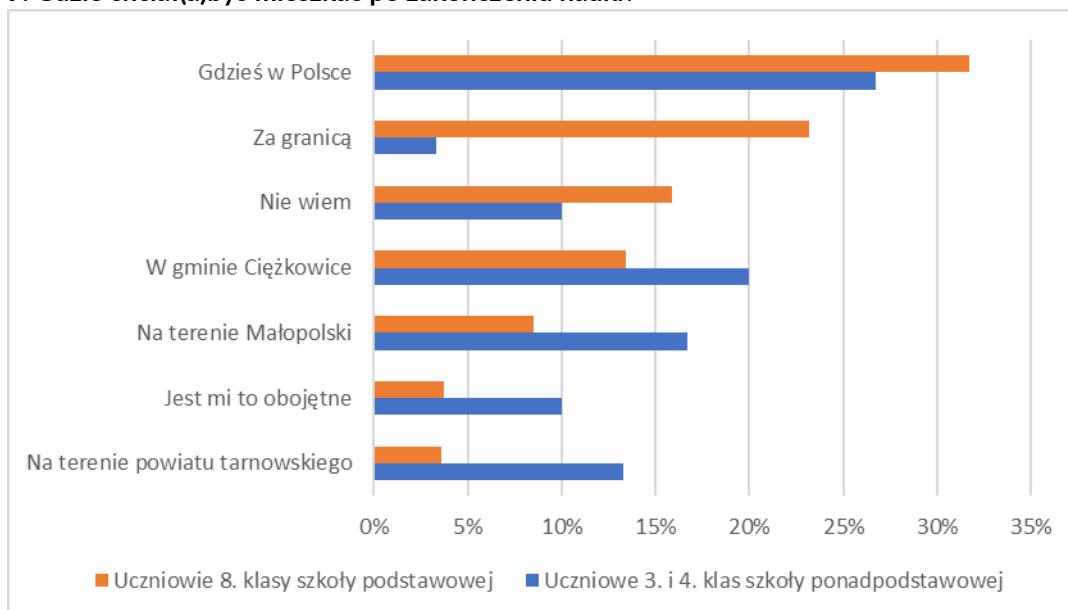
7b. Szkoła ponadpodstawowa – w czym potrzebujesz uzupełnić lub pogłębić wiedzę/kompetencje, aby już dziś myśleć o wymarzonej pracy?

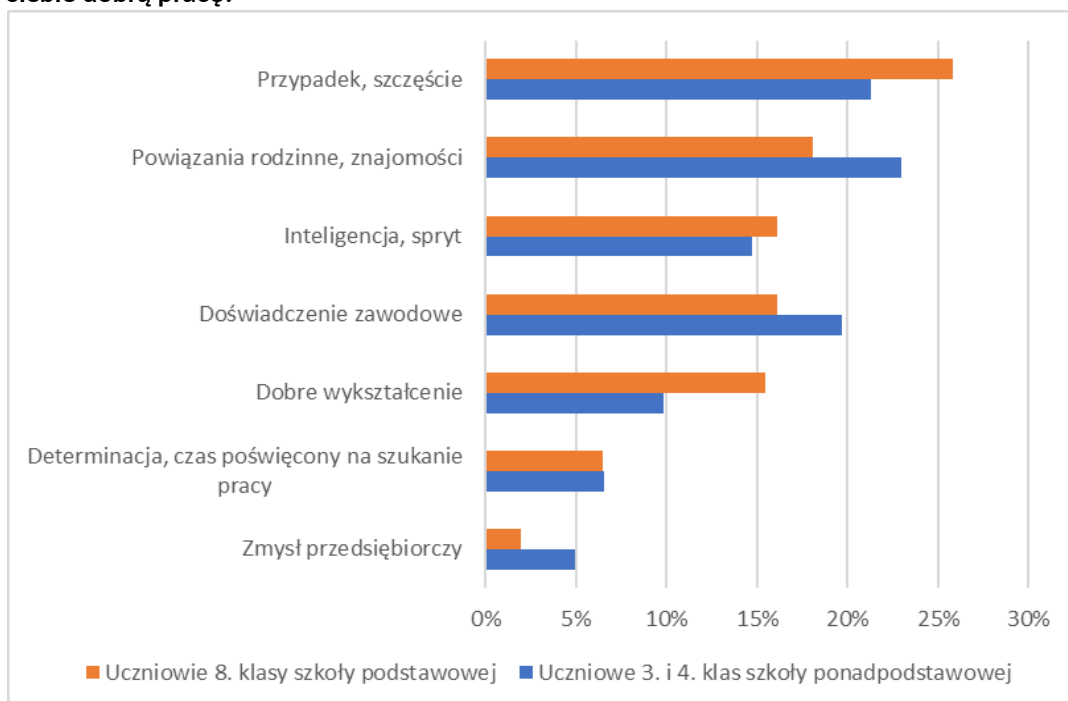
8. Gdzie chciał(a)byś pracować po zakończeniu nauki?

9. Gdzie chciał(a)byś mieszkać po zakończeniu nauki?

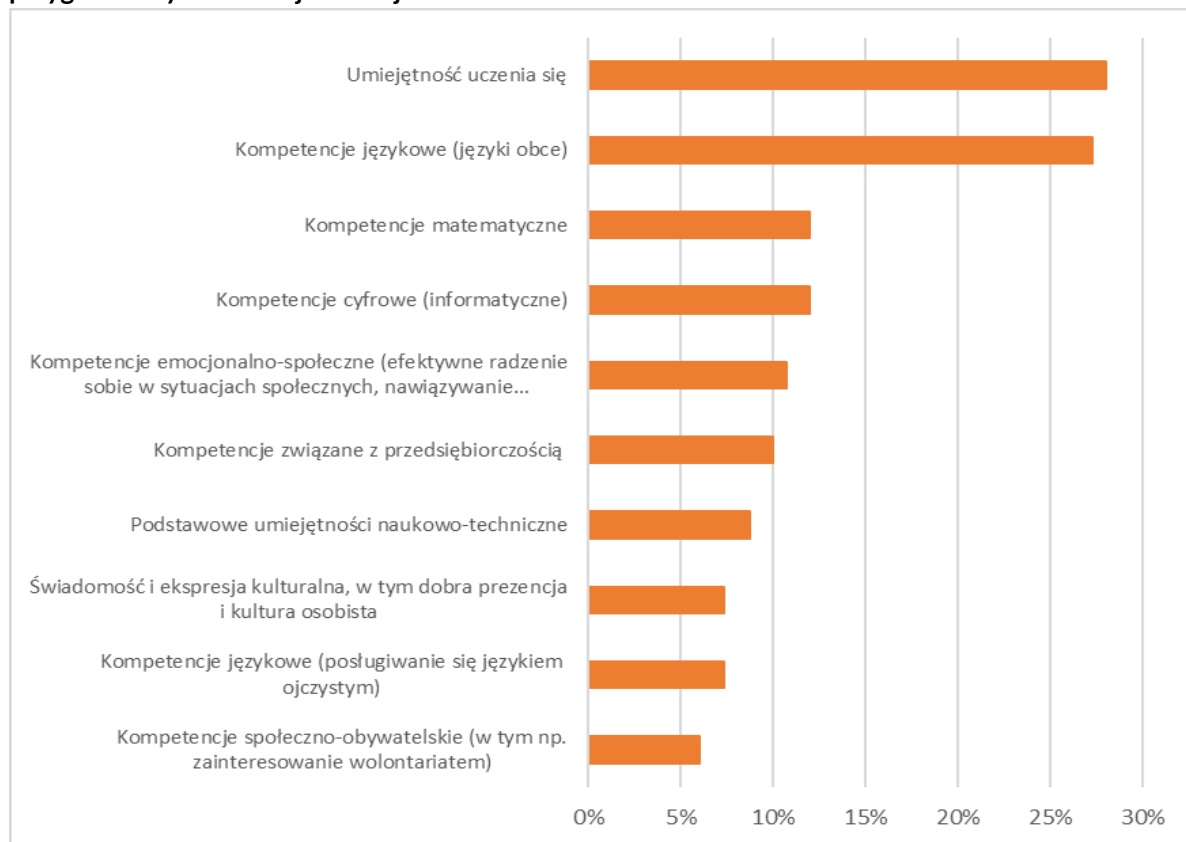

10. Co w największym stopniu decyduje o tym, że na terenie gminy Ciężkowice można znaleźć dla siebie dobrą pracę?

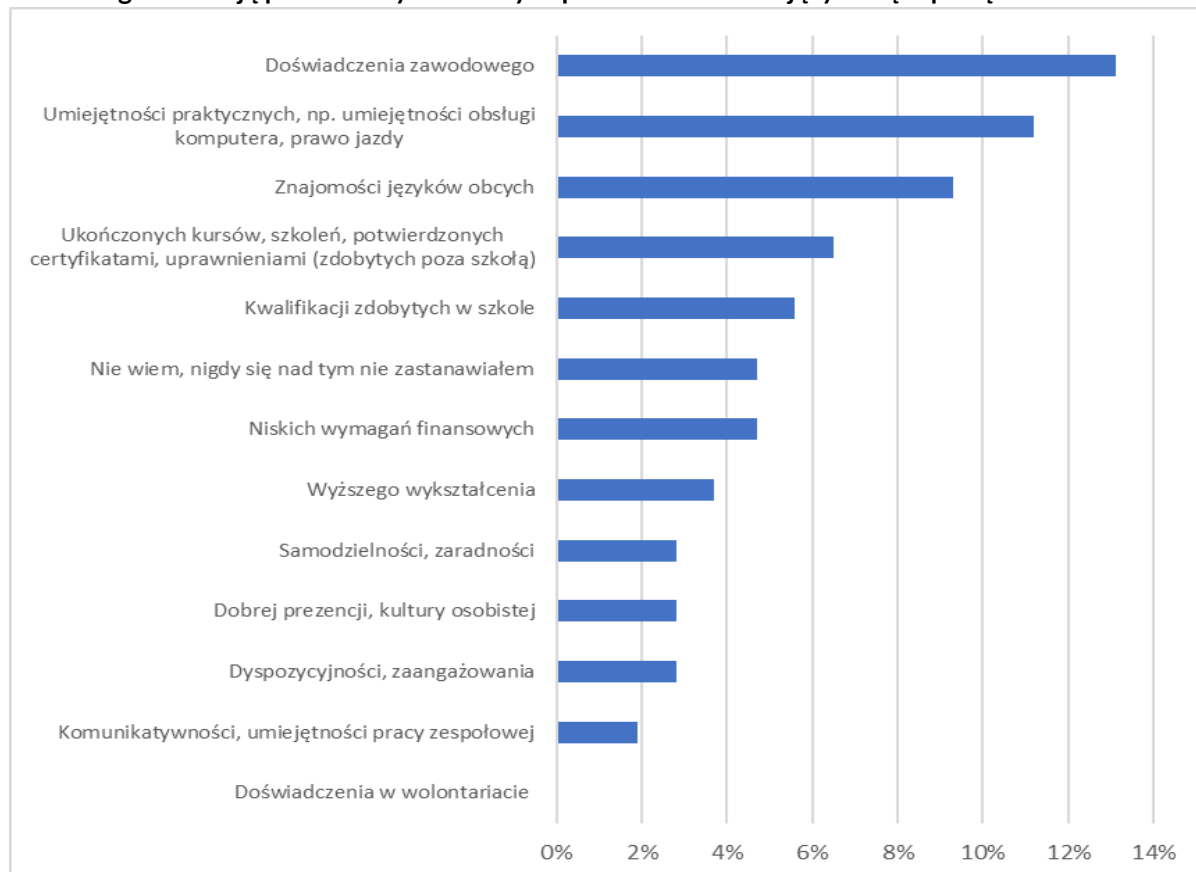

11. Potrzeby edukacyjne

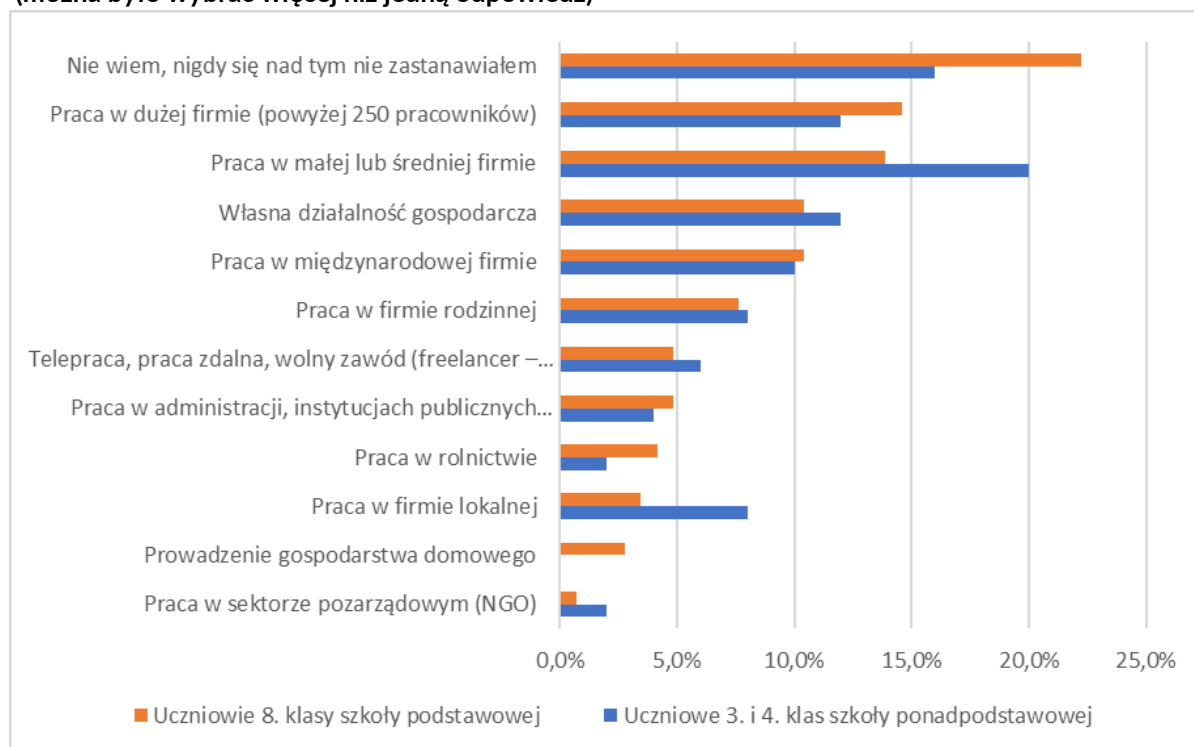
11.a Jakie kompetencje powinny być lepiej rozwijane w szkole podstawowej byś czuł się lepiej przygotowany do dalszej edukacji?

11.b. Czego oczekują pracodawcy od młodych pracowników starających się o pracę?

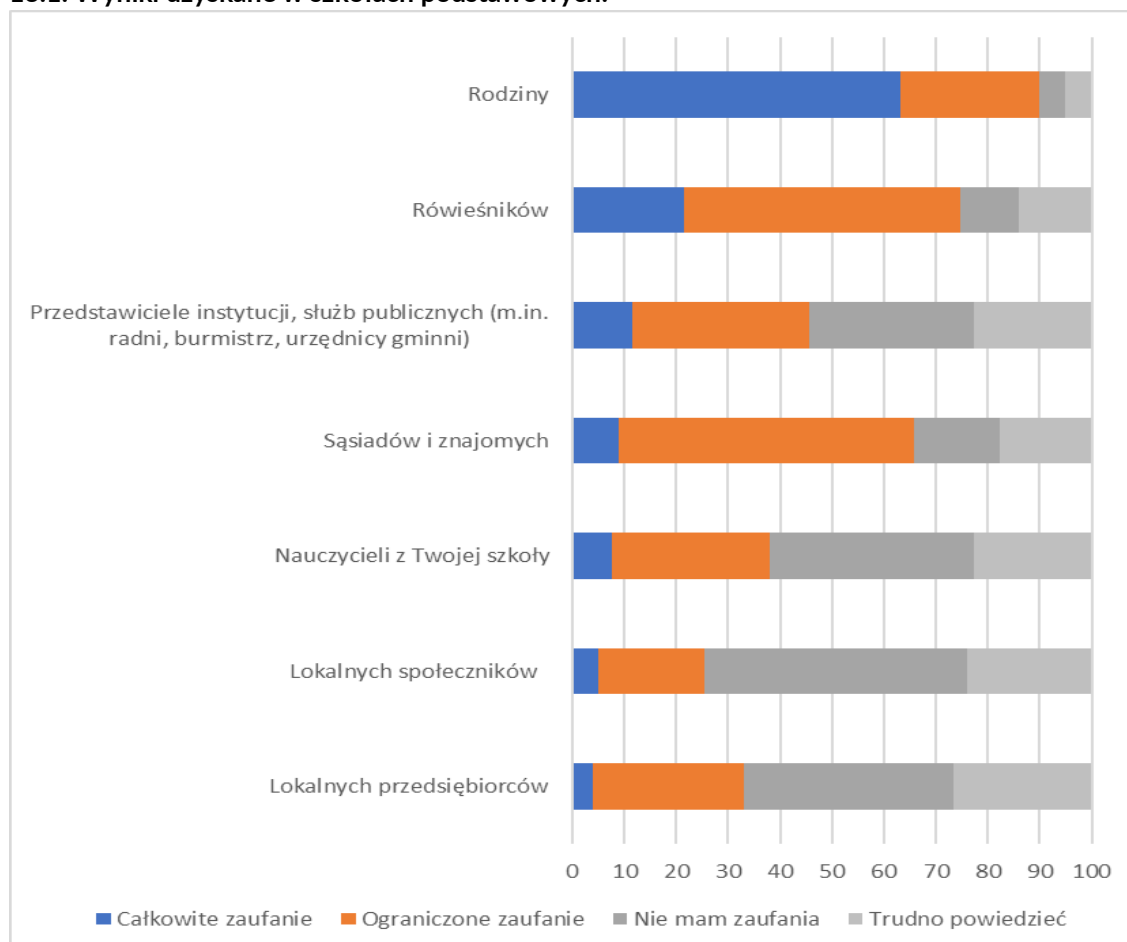

12. Które z miejsc pracy uważasz za najbardziej atrakcyjne? (można było wybrać więcej niż jedną odpowiedź)

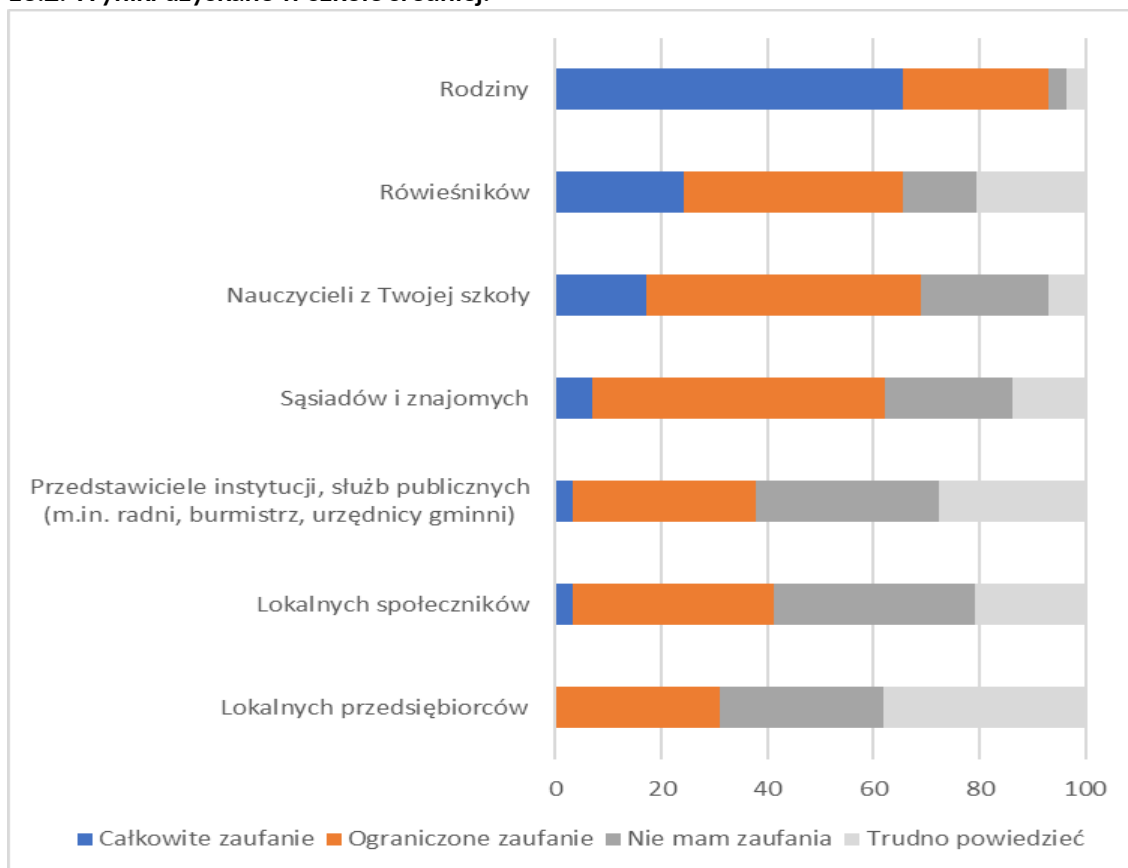

13. Poziom zaufania do osób i instytucji

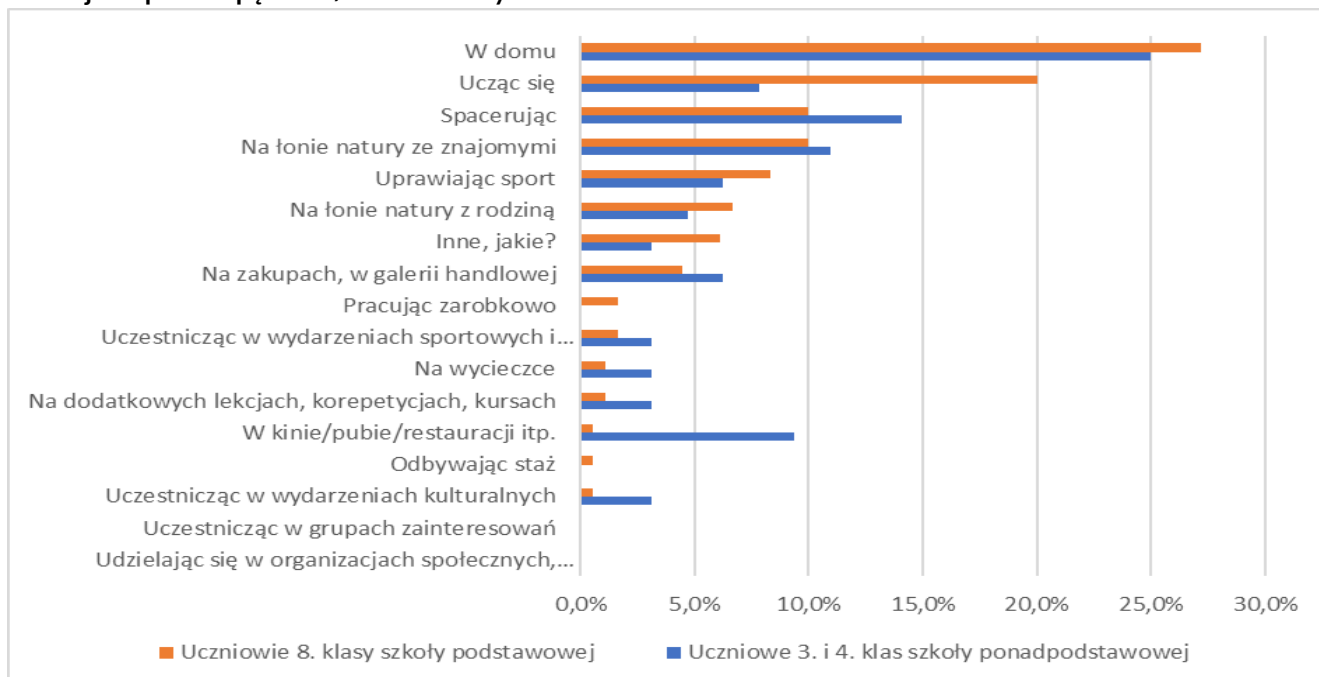
13.1. Wyniki uzyskane w szkołach podstawowych:

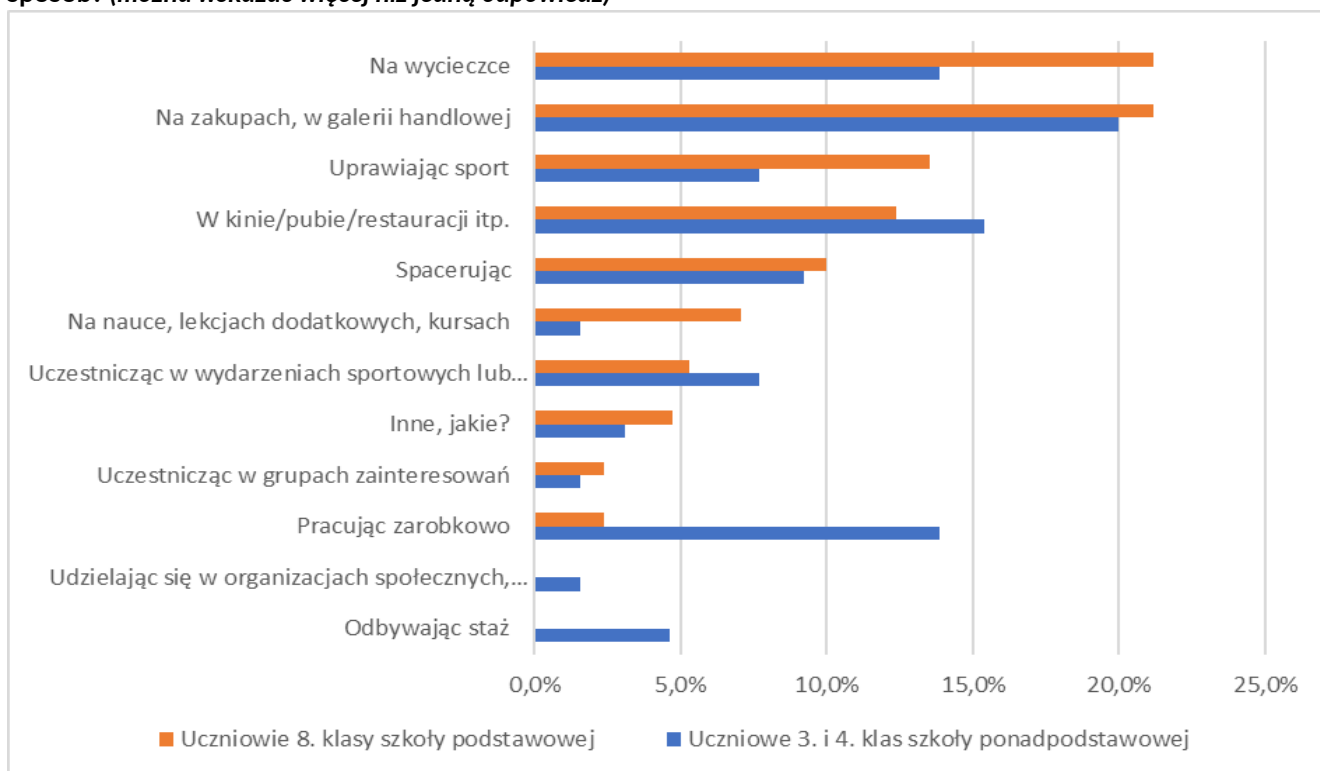
13.2. Wyniki uzyskane w szkole średniej:

14. W jaki sposób spędziłeś/aś czas wolny ostatni weekend?

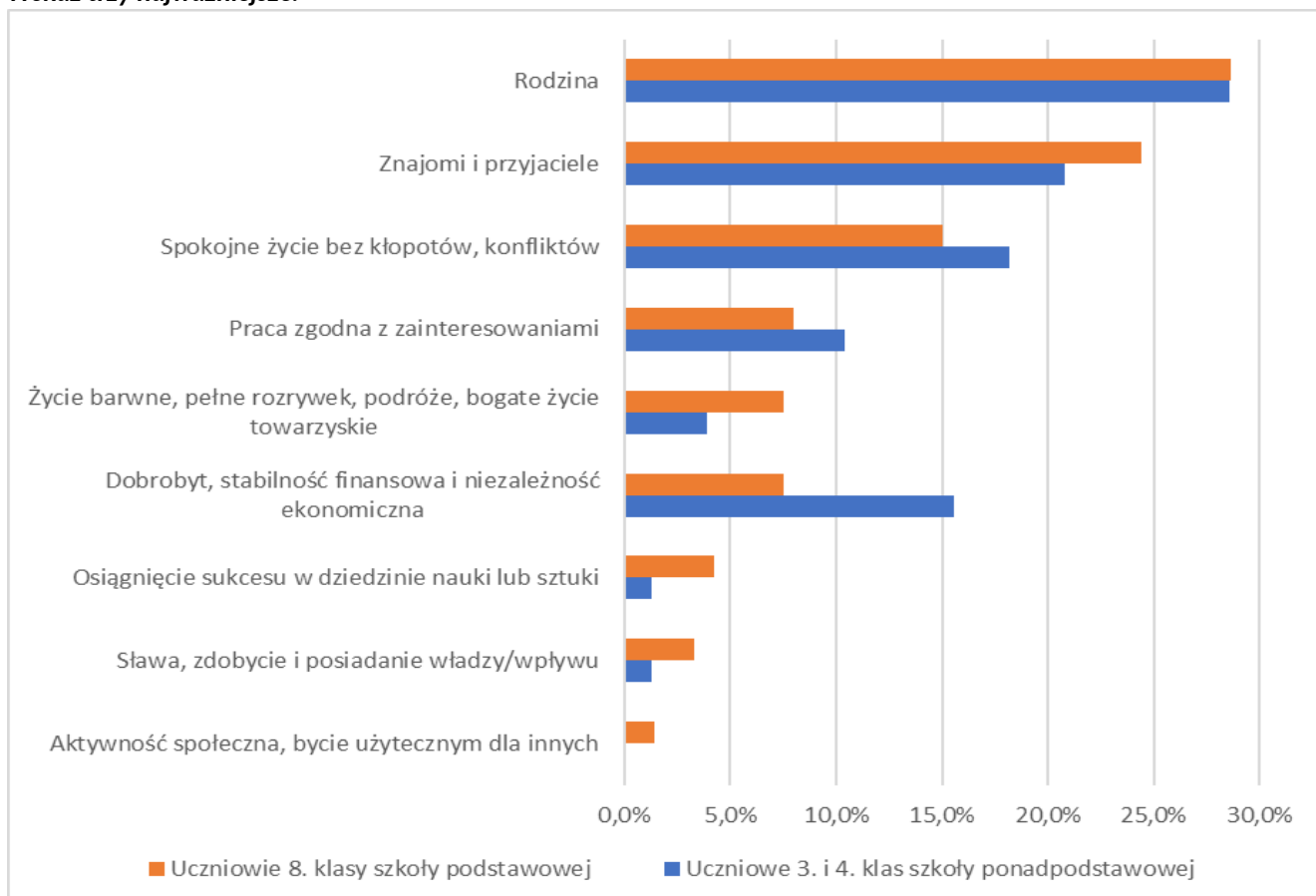

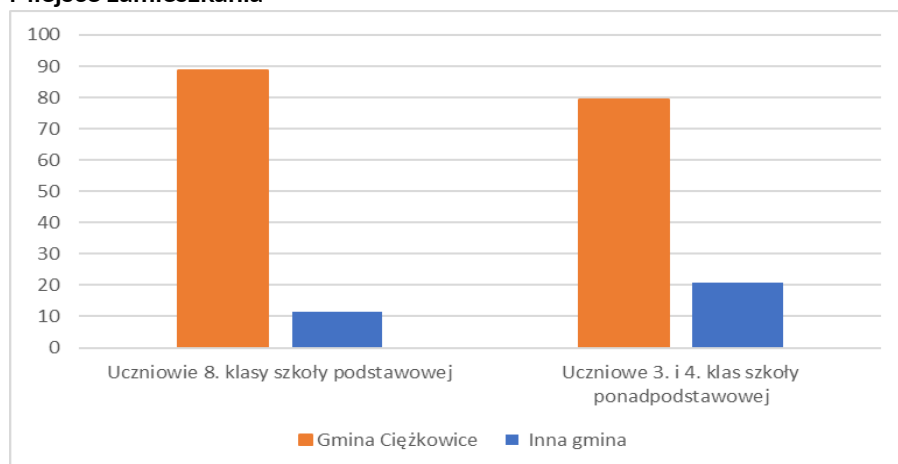
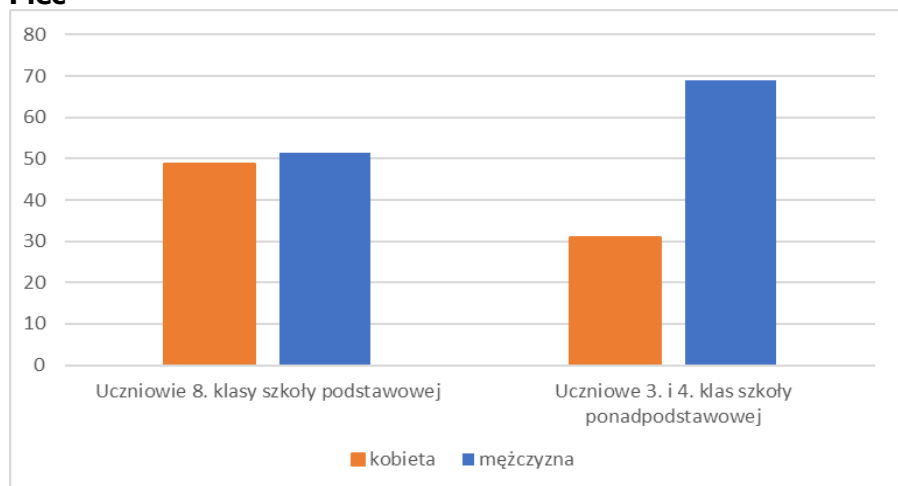
15. Jeżeli spędzasz czas wolny w ciągu roku szkolnego poza gminą Ciężkowice, to najczęściej w jaki sposób? (można wskazać więcej niż jedną odpowiedź)

16. Które z poniższych aspektów życia są dla Ciebie najważniejsze?

Wskaż trzy najważniejsze.

METRYCZKA**Miejsce zamieszkania****Płeć****5.5. Badanie ankietowe nr 5.****Ankieta dla sołtysów i radnych Gminy Ciężkowice**

Kolejna ankieta została skierowana bezpośrednio do radnych i sołtysów reprezentujących poszczególne miejscowości Gminy Ciężkowice. Miała dać z jednej strony odpowiedź jakie działania (inwestycyjne i nieinwestycyjne) przedstawiciele lokalnej społeczności uznają za najistotniejsze z punktu widzenia całej Gminy Ciężkowice, a także jak oceniają swoją „małą ojczyznę” (miejscowość, z której zostali wybrani lub którą reprezentują). Pytaliśmy o atuty i problemy (potrzeby) poszczególnych miejscowości, a także o najpilniejsze działania, które zdaniem przedstawicieli lokalnej społeczności należy podjąć na terenie tych miejscowości.

W niniejszym podsumowaniu zawarto opinie o subiektywnej ocenie zmian zachodzących w całej gminie, jak i w poszczególnych miejscowościach, a także opinie o najważniejszych oczekiwanych działaniach z punktu widzenia całej lokalnej społeczności Ciężkowic oraz ocenę atutów i potrzeb w poszczególnych miejscowościach gminy.

Z kolei materiały zgromadzone dzięki ankiecie w odniesieniu do potrzeb i zamierzeń w poszczególnych miejscowościach – z uwagi na ich indywidualny charakter – nie zostały ujęte w raporcie, natomiast posłużą dalszym pracom nad wyznaczaniem strategicznych kierunków rozwoju Gminy Ciężkowice, a także operacjonalizacji tej strategii. Jednocześnie

należy podkreślić, iż wskazane przez ankietowanych oczekiwania są wyrazem zdiagnozowanych potrzeb, nie przesądzają natomiast ani o ich realizacji, ani też nie wskazują instytucji odpowiedzialnej za jej realizację.

W przypadku części miejscowości, na ankietę odpowiedział tylko jeden przedstawiciel sołectwa, w kilku przypadkach w odniesieniu do jednej miejscowości przesłano wypowiedzi dwóch, a czasem nawet większej liczby przedstawicieli (sołtysa i radnych). Zostało to uwidocznione w poniższym materiale. Z kolei w przypadku powtarzania się tych samych atutów bądź problemów w obrębie jednej miejscowości, były one agregowane do jednej wypowiedzi najpełniej oddającej charakter zamieszczonych informacji i komentarzy.

1. Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności - ocenia zmiany zachodzące na obszarze Gminy Ciężkowice w przeciągu ostatnich 5 lat:

2. Jakie są najpilniejsze działania inwestycyjne wg radnych i sołtysów w skali całej gminy?

- wykonanie odwiertu wody mineralnej Ignacy i rozwój infrastruktury uzdrowiskowej,
- budowa obiektów sanatoryjno-turystycznych dla funkcji uzdrowiskowych,
- rozwój infrastruktury noclegowej i gastronomicznej o zróżnicowanym standardzie,
- rozbudowa Parku Zdrojowego, uatrakcyjnienie istniejącej oferty, rozwijanie nowych produktów turystyczno-rekreacyjnych w otoczeniu Parku,
- budowa wielofunkcyjnego obiektu sportowego (stadion wraz z infrastrukturą towarzyszącą),
- budowa basenu (krytego lub otwartego) w rejonie Parku Zdrojowego,
- rozbudowa turystycznej infrastruktury rowerowej,
- stworzenie spójnego systemu informacji turystycznej w gminie,
- regulacja stanu prawnego dróg na terenie gminy,
- poprawa infrastruktury drogowej (dróg gminnych i powiatowych),
- budowa infrastruktury zwiększającej bezpieczeństwo pieszych w miejscach o dużym natężeniu ruchu i zagrożeniach wypadkami (chodniki, bezpieczne przejścia dla pieszych),
- budowa nowego ujęcia wody dla potrzeb całej gminy,
- systematyczny rozwój infrastruktury wodno-ściekowej,
- modernizacja i doposażenie istniejących ośrodków zdrowia,

- odnowa centrów miejscowości,
- uruchomienie żłobka lub innej formy opieki nad małymi dziećmi (klub dziecięcy, formy nieinstytucjonalne),
- budowa dziennego domu opieki społecznej,
- modernizacja amfiteatru,
- budowa infrastruktury targowej w rejonie amfiteatru.

3. Jakie są najpilniejsze działania nieinwestycyjne wg radnych i sołtysów w skali całej gminy?

- realizacja działań zwiększające poczucie lokalnej tożsamości,
- edukacja przez sztukę dla dzieci i młodzieży,
- edukacja zwiększająca wiedzę i świadomość zasad zdrowego stylu życia,
- rozwój usług senioralnych (krótko-, średnio- i długoterminowych) – oferta spędzania czasu (np. WTZ), domy pobytu, długoterminowe formy opieki senioralnej,
- rozwój szkolnictwa zawodowego na terenie gminy,
- wspieranie kół gospodyń wiejskich,
- rozwijanie oferty kulturalnej na terenie Parku Zdrojowego,
- tworzenie warunków dla integracji sołectkiej,
- rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, szczególnie z zakresu kultury, sportu i nauki języków obcych,
- poprawa dostępu do Podstawowej Opieki Zdrowotnej i jakości świadczonych usług, w tym zwiększenie dostępności do specjalistów,
- kultywowanie tradycji i pogórzańskich obrzędów ludowych,
- opracowanie koncepcji rozwoju produktu turystycznego Ciężkowic i jego promocji,
- stworzenie mechanizmów, które w większym stopniu pozwolą angażować i wykorzystywać mieszkańców Gminy do obsługi powstających atrakcji turystycznych i infrastruktury okołoturystycznej,
- wdrożenie programu aktywizacji zawodowej kobiet,
- wdrożenie programów wspierających przedsiębiorczość wśród ludzi młodych wraz z przygotowaniem narzędzi wspierających młodych ludzi w zakładaniu i prowadzeniu przedsiębiorstw.

4. Ocena zmian zachodzących na terenie sołectwa oraz atuty i bariery rozwojowe w układzie sołectw

SOŁECTWO BOGONIOWICE

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Bogoniowic w przeciągu ostatnich 5 lat?: 1 osoba: dobrze / 2 osoba: dobrze

Co jest atutem sołectwa Bogoniowice:

1. Dobra lokalizacja i dostępność połączeń komunikacyjnych (dobre połączenie komunikacyjne (Tursko, Bogoniowice).
2. Teren atrakcyjny pod względem przyrodniczym oraz infrastruktury rekreacyjno-sportowej (obiekty zewnętrzne ogólnodostępne).
3. Aktywność społeczna mieszkańców (cykliczne spotkania mieszkańców, realizacja projektów i różnorodnych pomysłów). Działalność świetlicy wiejskiej. Wysoki poziom integracji społecznej w ramach miejscowości.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Bogoniowice:

1. Brak pełnowymiarowej sali gimnastycznej (SP Bogoniowice).

2. Brak uregulowań praw własności dróg na terenie sołectwa, co np. uniemożliwia także odnowę centrum wsi.
3. Brak własnego budynku wiejskiego (obecny jest udostępniony na prawach dzierżawy).

SOŁECTWO BRUŚNIK

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Bruśnika w przeciągu ostatnich 5 lat?: dobrze

Co jest atutem sołectwa Bruśnik:

1. Przeprowadzony remont OSP Bruśnik i zagospodarowanie terenu wokół remizy.
2. Zakończony remont szkoły w miejscowości Bruśnik wraz z wybudowaną oczyszczalnią ścieków oraz wybudowanym boiskiem sportowym.
3. Oświetlenie uliczne (w części miejscowości).

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Bruśnik:

1. Nieuregulowany stan prawny dróg gminnych i ograniczone środki finansowe na ich przeprowadzenie.
2. Brak chodników, parkingów.
3. Brak oświetlenia ulicznego (w pozostałej części miejscowości).

SOŁECTWO CIĘŻKOWICE

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Ciężkowic w przeciągu ostatnich 5 lat?: 1 osoba: dobrze / 2 osoba: dobrze / 3 osoba: dobrze / 4 osoba: dobrze

Co jest atutem sołectwa Ciężkowice:

1. Położenie geograficzne.
2. Atrakcyjność turystyczna.
3. Rzeźba i ukształtowanie terenu.
4. Położenie centralne miejscowości Ciężkowice względem pozostałych wsi – łatwy dojazd.
5. Położenie przy drodze wojewódzkiej i szlaku kolejowym.
6. Rynek w Ciężkowicach.
7. Sanktuarium Pana Jezusa Miłosiernego w Ciężkowicach.
8. „Skamieniałe Miasto”.
9. Lokalizacja Parku Zdrojowego, ścieżki w koronach drzew, MCEE, hala widowiskowo-sportowa oraz innych obiektów na obszarze miejscowości.
10. Aktywne działanie CKiP, OSP, KGW, Stowarzyszenia „Cieszko”, a także prężnie działające kluby sportowe.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Ciężkowice:

1. Nieuregulowany stan prawny dróg oraz stan technicznych dróg.
2. Oświetlenie ulicy Jastrzębskiej.
3. Ciężkowicki cmentarz komunalny.
4. Słaba gastronomia.
5. Niewystarczająca ochrona przeciwpożarowa.
6. Brak kompleksowej kanalizacji.
7. Mała liczba imprez dla młodzieży i seniorów.

SOŁECTWO FALKOWA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Falkowej w przeciągu ostatnich 5 lat?: bardzo dobrze

Co jest atutem sołectwa Falkowa:

1. Dobre położenie, z dala od ośrodków przemysłowych.
2. Walory klimatyczne.
3. Tarasy widokowe.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Falkowa:

1. Infrastruktura drogowa.
2. Niedostateczna komunikacja zbiorowa.
3. Brak infrastruktury zbiorczej.

SOŁECTWO JASTRZĘBIA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Jastrzębiej w przeciągu ostatnich 5 lat?: 1 osoba: ani dobrze, ani źle / 2 osoba: dobrze

Co jest atutem sołectwa Jastrzębia:

1. Zabytkowy kościół.
2. Położenie miejscowości Jastrzębia i jej krajobraz.
3. Grociarnia.
4. Duża miejscowość.
5. Boiska sportowe przy szkołach podstawowych.
6. Działająca prężnie straż pożarna.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Jastrzębia:

1. Nieuregulowany stan prawny dróg.
2. Mały Fundusz Sołecki.
3. Mało pieniędzy na drogi.
4. Brak klimatyzacji w Domu Kultury.

SOŁECTWO KĄŚNA GÓRNA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Kąsnej Górnej w przeciągu ostatnich 5 lat?: dobrze

Co jest atutem sołectwa Kąsna Górna:

1. Świetlica Koła Gospodyń Wiejskich.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Kąsna Górna:

1. Nieuregulowany stan prawny dróg.
2. Zły stan techniczny lokalnych dróg.
3. Drogi dojazdowe do posesji.

SOŁECTWO KĄŚNA DOLNA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Kąsnej Dolnej w przeciągu ostatnich 5 lat?: dobrze

Co jest atutem sołectwa Kąsna Dolna:

1. Prężnie działające Koło Gospodyń Wiejskich.
2. Zaangażowana społeczność mieszkańców wsi.
3. Miejsce dziedzictwa kulturalnego – Dworek I.J. Paderewskiego.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Kąsna Dolna:

1. Brak miejsca spotkań dla mieszkańców – Domu Kultury.
2. Konieczność regulacja dróg wiejskich na rzecz Gminy.
3. Brak regulacji rzeki Kąsnianka.

SOŁECTWO KIPSZNA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Kipsznej w przeciągu ostatnich 5 lat?: 1 osoba: dobrze / 2 osoba: dobrze

Co jest atutem sołectwa Kipszna:

1. Zgodność i wspólne działanie społeczności kipszniejskiej.
2. Piękne położenie terenu i zdrowa woda.
3. Duży, ładny kościół i remiza OSP.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Kipszna:

1. Zaniedbany budynek szkoły.
2. Brak placu zabaw dla dzieci.
3. Brak parkingu przy kościele i przy remizie.

SOŁECTWO OSTRUSZA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Ostruszy w przeciągu ostatnich 5 lat?: 1 osoba: ani dobrze, ani źle / 2 osoba: raczej źle

Co jest atutem sołectwa Ostrusza:

1. Uregulowane stany prawne dróg gminnych.
2. Wyremontowany Dom Ludowy.
3. Zagospodarowany placu koło Domu Ludowego.
4. Piękne widoki i krajobraz.
5. Spokój.
6. Cisza.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Ostrusza:

1. Stan zachowania kapliczek koło drogi w Ostruszy.
2. Zły stan dróg stanowiących dojazd dla mieszkańców do ich domów.
3. Fatalny stan dróg i mostów.
4. Zapomniane budynki szkolne i domu ludowego.
5. Brak działań zmierzających do zatrzymania młodych ludzi w gminie.

SOŁECTWO PŁAWNA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Pławnej w przeciągu ostatnich 5 lat?: dobrze

Co jest atutem sołectwa Pławna:

1. Dobra współpraca z mieszkańcami sołectwa.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Pławna:

1. Nieuregulowany stan prawny dróg gminnych.

SOŁECTWO SIEKIERCZYNA

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Siekierczyny w przeciągu ostatnich 5 lat?: 1 osoba: dobrze / 2 osoba: dobrze

Co jest atutem sołectwa Siekierczyna:

1. Przyroda i krajobraz.
2. Lokalna aktywna społeczność.
3. Dobra współpraca mieszkańców z instytucjami: szkołą, Kołem Gospodyń Wiejskich, CKiPG Ciężkowice, sołectwem, parafią.
4. Gościnność, pracowitość, zaradność mieszkańców.
5. Ciągły rozwój wsi pomimo trudności, powstawanie nowych obiektów, domów i firm.
6. Zagospodarowanie centrum wsi (Dom Ludowy, boisko sportowe, kaplica, szkoła, amfiteatr letni).

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Siekierzyna:

1. Brak regulacji stanów prawnych dróg.
2. Brak zasięgu sieci komórkowej.
3. Brak połączeń komunikacyjnych Ciężkowice – Tarnów.
4. W niewielkim stopniu zrealizowane oświetlenie uliczne (obecnie 5 lamp).
5. Niewystarczająca infrastruktura drogowa (asfalt).

SOŁECTWO TURSKO

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Turska w przeciągu ostatnich 5 lat?: dobrze

Co jest atutem sołectwa Tursko:

1. Położenie i atrakcyjne ukształtowanie terenu.
2. Aktywność lokalna mieszkańców.
3. Walory przyrodnicze – kamieniołom – rzeka Biała.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Tursko:

1. Regulacja stanów prawnych dróg.
2. Remont świetlicy wiejskiej i terenu przyległego.

SOŁECTWO ZBOROWICE

Jak Pan(i) – jako przedstawiciel lokalnej społeczności – ocenia zmiany zachodzące na obszarze Zborowic w przeciągu ostatnich 5 lat?: 1 osoba: ani dobrze, ani źle / 2 osoba: dobrze / 3 osoba: dobrze

Co jest atutem sołectwa Zborowice:

1. Dysponowanie obiektami gminnymi oddanymi w zarząd sołectwu, z których czerpie ono korzyści materialne i może zaspakajać swoje potrzeby.
2. Bardzo dobrze działająca OSP.
3. Bardzo dobra współpraca Rady Sołectkiej, Radnych, KGW oraz OSP.
4. Dobry stan budynków (po gruntownych remontach i niewymagających dalszych nakładów), jak i zagospodarowanie terenu tj. szkoły, przedszkole, straż.
5. Lokalizacja miejscowości usytuowana przy drogach wojewódzkich stwarzająca możliwość dalszego rozwoju.

Co dzisiaj jest największym problemem/potrzebą sołectwa Zborowice:

1. Nieuregulowany stan prany dróg i ich zły stan techniczny
2. Brak wodociągu i kanalizacji.
3. Niezagospodarowanie części działki gminnej w centrum wsi.
4. Brak odpowiedniej polityki zarządzania obiektami gminnymi oddanymi w zarząd sołectwu. Doprowadzenie w latach 2010–2012 do utraty stacji paliw zlokalizowanej na działce nr 261 w Zborowicach.

6. Spis tabel / zdjęć / rysunków

Spis tabel

Tabela 1. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze społecznym.....	46
Tabela 2. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze gospodarczym	68
Tabela 3. Zjawiska, deficyty i potencjały Gminy Ciężkowice w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	94

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Archiwalne zdjęcia Ciężkowic	9
Zdjęcie 2. Atrakcje turystyczne Gminy Ciężkowice.....	56
Zdjęcie 2. Atrakcje turystyczne Gminy Ciężkowice.....	57
Zdjęcie 3. Budynek i działalność Muzeum przyrodniczego.....	62
Zdjęcie 4. Wybrane imprezy w Kaśnej Dolnej.....	63
Zdjęcie 5. Rzeźba, flora i fauna Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego.....	74
Zdjęcie 6. Formy skalne w rezerwacie „Skamieniałe Miasto”	74
Zdjęcie 7. Jar „Wodospad”	75
Zdjęcie 8. Architektura miasta Ciężkowice.....	88

Spis rysunków

Rysunek 1. Usytuowanie Gminy Ciężkowice na mapie Województwa małopolskiego	5
Rysunek 2. Mapa Gminy Ciężkowice.....	6
Rysunek 3. Obszary funkcjonalne na tle subregionów Małopolski	8
Rysunek 4. Regiony etnograficzne Małopolski.....	10
Rysunek 5. Dwanaście obszarów tworzących ogólny wskaźnik rozwoju	11
Rysunek 6. Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Ciężkowice	12
Rysunek 7. Ogólny wskaźnik rozwoju Gminy Ciężkowice na tle grupy porównawczej (wykres pokazuje wyłącznie 10 gmin z 74 w grupie porównawczej)	13
Rysunek 8. Zmiana wartości wskaźników rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu w Gminie Ciężkowice	14
Rysunek 9. Zmiana wartości wskaźników rozwoju we wszystkich 12 obszarach na przestrzeni lat 2016–2020 wraz z ukazaniem wartości i tendencji w poszczególnych obszarach i latach analizy	14
Rysunek 10. Wymiar społeczny – obszary.....	15
Rysunek 11. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym dla Gminy Ciężkowice	15
Rysunek 12. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym dla Gminy Ciężkowice na tle innych gmin z grupy porównawczej.....	16
Rysunek 13. Dynamika zmian w obszarach 5–9 w latach 2016–2020 – wymiar społeczny.....	17
Rysunek 14. Wymiar gospodarczy	18
Rysunek 15. Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla Gminy Ciężkowice na tle innych gmin z grupy porównawczej.....	18
Rysunek 16. Wskaźnik rozwoju w wymiarze gospodarczym dla Gminy Ciężkowice na tle innych gmin z grupy porównawczej.....	19
Rysunek 17. Dynamika zmian w obszarach 1–4 w latach 2016–2020 – wymiar gospodarczy	19
Rysunek 18. Wymiar środowiskowo-przestrzenny	20
Rysunek 19. Wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowo-przestrzennym dla gminy Ciężkowice	21
Rysunek 20. Wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowo-przestrzennym dla Gminy Ciężkowice, na tle innych gmin z grupy porównawczej	21
Rysunek 21. Dynamika zmian w obszarach 10–12 w latach 2016–2020 – wymiar środowiskowo-przestrzenny	22
Rysunek 22. Liczba ludności w Gminie Ciężkowice.....	25

Rysunek 23. Współczynnik feminizacji w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w roku 2020.....	25
Rysunek 24. Współczynnik feminizacji w Gminie Ciężkowice (rok 2020).....	25
Rysunek 25. Liczba mieszkańców Gminy Ciężkowice w podziale na płeć i wiek w roku 2020.....	26
Rysunek 26. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa ..	27
Rysunek 27. Przyrost naturalny na 1 000 ludności na tle gmin porównawczych	27
Rysunek 28. Przyrost naturalny na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice – różnicowanie wewnątrzgminne	27
Rysunek 29. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa.....	28
Rysunek 30. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych	29
Rysunek 31. Saldo migracji na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice – różnicowanie wewnątrzgminne	29
Rysunek 32. Ludność Gminy Ciężkowice według ekonomicznych grup wieku (w %).....	30
Rysunek 33. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Gminie Ciężkowice	30
Rysunek 34. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Polsce.....	31
Rysunek 35. Liczba mieszkańców w wieku 25–34 lat na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych (rok 2020).....	31
Rysunek 36. Liczba mieszkańców w wieku 25–34 lat na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice	31
Rysunek 37. Dzieci w wieku 3–5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2018 roku	32
Rysunek 38. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku	33
Rysunek 39. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Ciężkowice w 2020 roku (w tym różnicowanie wewnątrzgminne)	33
Rysunek 40. Odsetek dzieci w wieku 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	33
Rysunek 41. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	34
Rysunek 42. Współczynnik skolaryzacji netto w Gminie Ciężkowice – różnicowanie wewnątrzgminne	35
Rysunek 43. Ludność na 1 placówkę biblioteczną w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	36
Rysunek 44. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 000 ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku	37
Rysunek 45. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach, w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku	37
Rysunek 46. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe, przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku.....	37
Rysunek 47. Kluby sportowe na 10 tys. ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	38
Rysunek 48. Wskaźniki dotyczące klubów sportowych w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	39
Rysunek 49. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku.....	39
Rysunek 50. Liczba porad POZ na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	40
Rysunek 51. Wielkość wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku	40
Rysunek 52. Ludność przypadająca na jedną aptekę w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	40
Rysunek 53. Odsetek beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych	41
Rysunek 54. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa	41
Rysunek 55. Zasięg ubóstwa głębokiego (w %) w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych	42
Rysunek 56. Odsetek dzieci do lat 17 na które rodzice/opiekunowie otrzymują zasiłek rodzinny w Gminie Ciężkowice, na tle gmin porównawczych.....	42
Rysunek 57. Interwencje policji w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021.....	43

Rysunek 58. Wykrywalność przestępstw w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021.....	43
Rysunek 59. Zdarzenia przestępcze w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021	43
Rysunek 60. Zdarzenia w ruchu drogowym w Gminie Ciężkowice w latach 2018–2021.....	44
Rysunek 61. Wskaźniki związane z zagrożeniem pożarowym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku	44
Rysunek 62. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku	45
Rysunek 63. Kwota dotacji do zadań publicznych, wykonywanych przez organizacje pozarządowe w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (zł) w Gminie Ciężkowice, na tle gmin porównawczych w 2020 roku.....	45
Rysunek 64. Kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (zł) w Gminie Ciężkowice, na tle gmin porównawczych na przestrzeni ostatniej dekady.....	46
Rysunek 65. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Ciężkowice na przestrzeni 2010–2021	50
Rysunek 66. Podmioty gospodarcze na 1 000 mieszkańców ogółem w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych	50
Rysunek 67. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w REGON na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych.....	51
Rysunek 68. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w CIT na mieszkańca w wieku produkcyjnym (zł) w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych.....	51
Rysunek 69. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku	52
Rysunek 70. Dochody budżetu gminy z tytułu udziału w PIT na mieszkańca w wieku produkcyjnym (zł) w gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych.....	52
Rysunek 71. Pracujący na 1 000 ludności ogółem w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych..	53
Rysunek 72. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle kraju i województwa	53
Rysunek 73. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych.....	53
Rysunek 74. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) (dane za 2018 rok)....	54
Rysunek 75. Zróżnicowanie bioklimatyczne planowanego uzdrowiska w Ciężkowicach.....	67
Rysunek 76. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku.....	71
Rysunek 77. Obszary chronione w Gminie Ciężkowice.....	71
Rysunek 78. Mapa Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego	72
Rysunek 79. Granice Aglomeracji Ciężkowice	81
Rysunek 80. Wstępna ocena ryzyka powodziowego	82
Rysunek 81. Mapa zagrożenia powodziowego (1%).....	83
Rysunek 82. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Ciężkowice	85
Rysunek 83. Udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych w 2020 roku.....	86
Rysunek 84. Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w Gminie Ciężkowice na tle gmin porównawczych	86
Rysunek 85. Struktura osadnicza w Gminie Ciężkowice	88
Rysunek 86. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020	90
Rysunek 87. Roczna masa odpadów na 1 mieszkańca w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku.....	92
Rysunek 88. Odpady w Gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych (2020 r.)	92
Rysunek 89. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w gminie Ciężkowice na tle kraju, województwa i gmin porównawczych w 2020 roku	92
Rysunek 90. Sieć transportowa w Gminie Ciężkowice	93
Rysunek 91. Potencjał dochodowy w latach 2015–2030.....	97
Rysunek 92. Dochody podatkowe w latach 2015–2021	99
Rysunek 93. Aktywność ekonomiczna osób prawnych	100
Rysunek 94. Analiza wydatków bieżących za lata 2015–2030.....	101
Rysunek 95. Analiza wydatków majątkowych.....	102

Rysunek 96. Finansowanie budżetu i zadłużenie w latach 2015–2030.....	103
Rysunek 97. Dług i jego spłata.....	104

URZĄD GMINY CIĘŻKOWICE
ul. Tysiąclecia 19, 33-190 Ciężkowice
ug@ciezkowice.pl
ciezkowice.pl